

Fehér Klára
Szexmozi

Tartalom

Történelem

A legszebb történet, amit
valaha hallottam
Könyves Kálmán
A váza
A csónak
Furesa éjszaka

Nem vagyunk angyalok

Nem vagyunk angyalok
Magyarázat
Mézcukor
Párbeszéd
Dermesztő
Mégiscsak fejlődik a
technika...
Még óvatosabban
Hasznos munka
Hogyan kell vígjátékot írni?
Jó kislány
Meggondolandó
Az én fiam
Szomorú történet

Férfiak, nők

A jóslat
A bölcs bíró
A világ legnyugodtabb férje
A zöld kosztümös nő
Szegefűk
Nyári történet
Házasság
Különös házasság
Gerbera
Ez van
Fénykép
Levélváltás
Abszolút magány
Cseresznye
Egyenjogúság
A nagy titok

Ezt kell szeretni

Negyed liter chianti
Hol a magnó?
Kísérlet
Szelíd, meggyőző
módszereink
A költő és a kert
Új ruha
A kegyelem
Örökösök

Szerény javaslat a magyar
dráma felvirágoztatására
Csaknekemünnap
Beázva

Szexmozi

Rizs curryvel
Mentőangyal
Szegény gazdagok
A San Remó-i lakoma
Belga macska
Hogyan csinálják a divatot?
Történet a benzinről
A bőrönd
Egy kis félreértés
Turisták
Dániai utazás
Velence háromszor
Köd
Szexmozi

Rövid önéletrajz

Rövid önéletrajz
A farkas
Vizsgahangverseny
Szereti a sajtót?
Hogyan érettségiztem
matematikából?
Millió üzet
A Duna Passaunál
Két emlék, zongorával
Amikor az ember ír

Lehet egymilliárddal több?

Illem és jó modor a fő
Biztonság
Dicsőség
Vendéglőben
Edzés
Képtár
Egy kis lélektan
Rémálom
A világ legkedvesebb
ügyirata
Abszolút balszerencse
De szép, de szép
Protekció
Kultúrhely
Őszinte beszéd
Igaza van
Találós kérdés
Vízió

Levél a campból
Jubileum
Seprűnyél
Eszmei nevelés
Mire álmaink valóra válnak
Hétfő reggel
Ábécé, ábécé
Takarékos kislány
Telhetetlenség
Nem a valóság, annak égi
mása
Hirdetés
Abszolút naivitás
Az öltöny
Procsek, az ördög
Letzey, a hatodikból
Sport
A rejtélyes harmadik
Lakótelep
Csak őszintén
Így már világos
A majom
Szemérmes kislány
Büszkeség
Futóbab
Meddig szigorú az ember?
A csoport és B csoport
Töprengés
Pesti telefon
Vendéglőben
Beteljesülés
Modern védekezés
Nyelvtudás
Elkapósdi
Logikus
Szücsztű
Telefon
Kocsmá
Példás magaviselet
Repülés
Megnyugtató
Elszámolás
Szülői értekezlet
Meseautó
Emlék a nyárról
Utazás a Vágy Autóbuszán

Történelem

Belépek a zöldségüzletbe, és csodálkozom. Érdekes, mióta van itt ez a nagy hűtőpult?

- Ez mindig itt volt - mondja a csinos kis eladó lány.

- Mindig? - bámulok rá, aztán észbe kapok és megkérdem:

- Mondja, kedves, mióta van maga ebben az üzletben?

- Két hete.

A legszebb történet, amit valaha hallottam

1945 jéges januárjában, rommá lőtt falvak között, az országúton mezítláb és rongyokban vánszorgott egy anya a lányával. Egy náci koncentrációs táborból szabadultak fel, és a táborban a Vöröskereszt listáját körözték a többi táborban megmenekültek névsorával. Ez az anya együtt szabadult fel az idősebbik lányával, és egy másik tábor listáján megtalálta a férje nevét, és egy harmadik felszabadult láger névsorában az élők között megtalálta a kisebbik gyereke nevét.

És ment, ment az asszony és a lány a végtelen országúton, fagyban és szélviharban, ment a másik koncentrációs tábor felé, hogy a férjével találkozzon. És akkor az úton szemközt jött velük egy csonttá soványodott férfi. Vánszorogva jött, és amikor meglátta őket, azt mondta: „Én most jövök a poklok poklából, ebből és ebből a náci lágerből. Most voltak nálunk a Vöröskereszt emberei, és képzeljétek el, tőlük hallottunk hírt egy olyan családról, ahol életben maradt egy férj, egy feleség és mind a két gyerekük.”

- Mi vagyunk az a család - felelte az asszony -, és most megyek megkeresni az uramat és a kisebbik gyermekemet.

- Ti vagytok azok?! - kiáltott fel a nyomorult, vánszorgó ember. - Akkor ti olyan boldogok vagytok, hogy kell hogy tőlem is kapjatok valamit. - Azzal levette válláról a ronggyá szakadt kabátját, ráterítette az asszony vállára, és meztelen felsőtesttel, mezítláb eltűnt a viharban.

Könyves Kálmán

Abban az időben, drága barátaim, amikor nem méltatlankodtunk, ha sokáig tartott bérházunkban a fődémcsere - mert egyszerűen nem volt fődém -, nem kértünk panaszkönyvet, ha a közértben rosszul mérték a sonkát, vagy nem adtak rendes papírt a kenyérhez, mert nem volt közért, nem volt papír, nem volt sonka, és nem volt kenyér, továbbá nem morogtunk, hogy nincs időnk moziba menni vagy meglátogatni a barátunkat, mert mozi nemigen volt, barátunk, testvérünk, családunk isten tudja, merre volt... viszont időnk mindenre akadt; romeltakarításra, tanulásra, építésre, vitatkozásra, de még szerelemre is... egyszóval ezerkilencszáznegyvenöt vagy negyvenhat nyarán, a milliárd és trillió pengők világában, az építésnek és lelkesedésnek abban a csodálatos időszakában, amelyről hiába mesélünk huligánfrizurás gyermekeinknek, mert nem értenek belőle semmit... egyszóval ebben a félig már történelmi korban lefolytattam egy fegyelmi vizsgálatot.

Csak arra emlékszem, hogy Szolnok és Karcag között, úttalan utakon, porban, hőségben rázta ki a lelkünket egy kimustrált dzsip. Tanyáról tanyára térve kerestünk egy bizonyos földosztó bizottságot, amelynek tiszte volt felosztani egy harmincezer holdas grófi birtokot, de amely tevékenysége közben számos hibát követett el. A hibákból panaszos levelek születtek, a panaszos levelekből utasítás: tessék odautazni, kivizsgálni. Hogy miért éppen én? Isten tudja. Vajúdott az új világ - mindenkinek ott kellett segítenie, ahová küldték...

Szigorú levelet vittünk a földosztó bizottság elnökének, találtassék akárhol, ott, azon nyomban adjon számot eddigi tevékenységéről.

Találtassék akárhol - de nem találtatott.

- Ó, a Könyves Kálmánt keresik? - kérdezték mindenütt. - Menjenek csak a Szalóki-tanyára, ott látták reggel. - A Szalóki-tanyán úgy mondták, kinn van a majorban. A majorból továbbküldtek a szomszéd majorba. Öreg este lett, amikor valami jótét lélek megmagyarázta, hogy ha még két kilométert megyünk ezen a földúton, és a gémeskútnál letérünk balra, ott találunk majd a falu legszélén egy zsúpfödeles házra, abban lakik Könyves Kálmán, tisztességes nevén Gerencsér István bácsi. Mire odaértünk, otthon is volt.

A sofőr meg én tisztességgel bezörgettünk, elmondtuk, mi járatban vagyunk.

- Tessék, tessék csak beljebb kerülni - mondta, és nyoma se volt rajta nagyobb meglepődésnek vagy riadalomnak.

A ház, úgy emlékszem, csak egy helyiségből állt. Sötét volt, mert csak olajmécses világított az asztalon.

- Nincs petró - mondta egy női hang. Akkor láttam meg egy fekete kendős, töpörödött anyókat, Gerencsér István feleségét.

- Miért nevezik magát Könyves Kálmánnak? - kérdeztem, amikor leültünk, és letettem az asztalra a hivatalos levelet.

- Hát a könyvem miatt - mondta -, az mindig énnálam van, merthogy abba írom bele a kiosztott földet.

- Hadd látom azt a könyvet.

- De azt már nem lehet. Ami abba bele van írva, az akárcsak a Szentírás. Nem lehet.

- Hát csak olvassa el, bátyám, ezt a hivatalos írást, minekünk éppen ez a dolgunk.

Felnézett, és nem szólt.

Nem tudom elfelejteni azt a tekintetet.

Mélyen ülő, dióbarna szempár a csontos arcban. Az olajmécses és a nyers akácgallyaktól füstölgő tűzhely rebbenő fényei különösen világították meg. Mintha köd vagy felhő gomolygott volna körülötte, és ebből a szinte misztikus homályból égve, villogva fénylett a szeme.

- Tessék... olvassa csak a levelet.

- Nincs itt az okulárém - felelte tompán.

- No jó, felolvasom én.

Végighallgatta. Az asszony a férje mögé állt, és nyugtalanul figyelt.

- Megértette, bátyám?

- Értem én. Hogyne érteném.

- És mit szól hozzá? Igaz ez? Sógornak, barátoknak kedvezett a földosztásnál? Barnáéknak nem adott? Kétszer osztotta ki a Tomkáék hat holdját?

- Vannak rossz emberek - mondta siránkozva az asszony. De Könyves Kálmán még most se felelt.

- Szeretném látni a könyvét.

- Az nem úgy van - mondta lassan. - Barnának is kaptak földet. Öt holdat jelöltünk ki nekik a Tarajoson, a bereknél. De akkor másnap bezörgetett a Barnáné, és mondta, hogy húzzuk ki a nevüket, mert nekik mégse kell az a föld, mert hát megeshet, hogy a gróf hazajön, nem jó nagyurakkal huzakodni. Ezt a pap mondta neki, egészen biztosan, mindig is a papra hallgatott... Mondtam neki, hát jó, kihúszom a nevét, de aztán meg ne bánja... Harmadnapra megint jött a Barnáné, hogy leszerelt a katona fia, és hát mégis úgy beszéltek meg otthon, hogy jól jön az a kis föld, a Borjasék is írtak, meg hát a gyerek azt mondja, hogy nem kell félni a gróftól, ő látta, hogy a fehérvári meg a bécsi úton hogy menekültek az urak... Megmondtam neki, hogy az az öt hold már nincs meg, azt megkapták a Sánta Kerékgyártóék, de van még kiosztatlan a nádas mellett, ott volna egy hosszú csík, meglehet hat hold, hát az az övéké. De másnap megint visszajött a katona fiával, hogy ő azt a régi öt holdat akarja, mert az közelebb van a házához. Ő özvegyasszony, a fia gyerek még, hát nem tudtam volna igazságot tenni.

- Igen... és ha a könyvet láthatnám.

- Aztán ugye, nem volt itt inzellér, magunk mértük, a tanító úr is velünk jött volna, de azt szegényt kórházba vitték, tífuszba esett... hát aztán, ahogy mi magunk tudtuk... de az nem igaz, hogy a Tomkákék földjét kétszer osztottuk ki... ők iratkoztak későn. A Szalókiéknak is pontosan mértük, de az meg két testvér, el akarták cserélni a földet, hogy egymás mellé kerüljön... de az egyik Szalókinak négy kis családja van, a másiknak csak egy asszony lánya, hát az se lett volna igazság, hogy egyformán kapjanak... meg aztán olyan család is volt, aki előbb földet iratott, aztán mégis máshová költözött a rokonsághoz. Volt, aki elment innen Baranyába is... akárcsak a népvándorlás.

A mécesláng imbolygón, Könyves Kálmán tiszta, barna szeme kérdően nézett rám. Akarok-e még ezek után is valamit?

- István bátyám, nekem meg kell néznem az írást.

- Milyen írást?

- Mondom. Hát azt a könyvet. Adja már elő.

- Elmondok én magának mindent kívülről...

- Ne tréfáljon már... tovább kell mennünk, meg kell írnom a jelentést.

Könyves Kálmán elsápadt, aztán égni kezdett az arca. Az asszony hangja felcsuklott:

- Mondd már meg... úgyis megtudják... mondd meg... nem te tehetsz róla, nem a te szégyened... nem tud írni-olvasni az én uram... lelencgyerek volt...

A könyv - hatalmas, vaskos, zöld kötéses üzleti könyv - a széles ablakpárkányon feküdt. Nem volt benne egy sor írás sem. Ezzel a könyvvel a hóna alatt járta hónapok óta a harmincezer holdat Könyves Kálmán. Harmincezer hold: öt-hatezer család. Öt-hatezer tétel. Ötvenezer kívánság és változtatás. Ezt kiosztani fejből. Emlékezetből. Nem több tévedéssel, mintha százféle lajstrom készült volna róla. Késő éjszaka volt, amikor visszafelé rázódtunk az úttalan utakon, alvó tanyák és csenevész akácok között.

- Följeleni? - kérdezte egyszerre a sofőr.

- Ugyan már, hiszen itt minden rendben van. Le kell küldeni egypár diákot, segítsenek a telekkönyvezésnél.

- No, akkor én is megkegyelmezek magának.

- Hogyan? - kérdeztem megborzadva.

A sofőr hangosan felnevetett.

- Hát ide figyeljen... én megfogadtam, ha maga beleköt abba a Könyves Kálmánba, én azt mondom, hogy motorhibám van, és tolatom magával ezt a dzsipet Karcagig. Pontosan harmincnégy kilométer ide...

A váza

Ti hárman, mint a romeltakarításban, újjáépítésben és tanulásban egyaránt kitűnt fiatalok, ti fogjátok képviselni ifjúsági szövetségünket a Freie Österreichische Jugend első kongresszusán. Dicsőséges küldetés ez, legyetek hozzá méltóak. És főleg vigyázzatok a vázára.

Az ünnepi beszéd után a főtitkár mindhármunkkal kezét rázott, kellemes utat kívánt, és mi vidám kedvvel siettünk a rozoga Fordhoz, hogy alig egy esztendővel a háború befejezése után, 1946 nyarán dicsőséges küldetésben Bécsbe induljunk.

Az autóban kissé kényelmetlenül ültünk, mert „úgyis autón megyünk” jelszóval meglehetősen könnyelműen csomagoltunk. Erzsi például ballonkabátján kívül a nővére szövetkosztümjét és egy pokrócot is hozott. Zoli egy gitárt cipelt. Jól jön az ilyesmi egy kongresszuson. Hoztunk azonkívül nagy mennyiségű szójababkolbászt, egy üveg lekvárt, egy üveg melaszt, egy tepsi kukoricamálét. Ezt az én mamám csomagolta. Ezenkívül ott volt a váza, a MADISZ ajándéka a FÖJ-nek, egy óriási herendi váza, gyönyörű, törékeny és nehéz.

A sofőr barátságosan üdvözölt minket. Zoli, a küldöttség vezetője előreült, a sofőr mellé. Erzsi, a gitár, a váza és én a hátsó ülésre kerültünk. Ragyogó kedvünk volt, teli torokból indulókat üvöltöttünk. Az áprilisi ég mosolygott. Az autó egy kissé rozoga volt már, de sebaj, azért egész jól gurult. Éjfélre Bécsben leszünk, holnap reggel kilenckor a Mozart Hallban mi is ott leszünk egy igazi kongresszuson, igazi küldöttekként...

Útközben alig volt szóra érdemes kalandunk. Egyszer felforrt a hűtővíz, egyszer kellett kereket ragasztani, néhányszor leállt a motor, de erélyes kurblizás után újra életre kelt. Éjfélre nem voltunk még Bécsben, csak Hegyeshalomnál. De hát sebaj, hol van még a reggel kilenc óra!

Udvarias és kedves volt a határőrség. Udvariasan és kedvesen gratuláltak kongresszusi küldetésünkhöz, és kérték az iratokat.

Rendben is volt minden. Útlevel, vízum, megbízólevél, ilyen engedély, olyan engedély.

- Nagyon helyes... és a kocsi iratai?

- Hogyhogy a kocsi iratai?

- Hát a sofőr elvtárs útlevele, az autó kilépési engedélye.

Egymásra néztünk. Az nincs. Nekünk mindegyikünknek csak a magunk iratát adták kézbe a titkárságon.

- Hogy jöhettél el iratok nélkül? - támadt Zoli a sofőrre.

- Én? Én? Hát én csak technikai személyzet vagyok, te vagy a küldöttség vezetője, te ló! - mondta felháborodva Feri, a sofőr, aki persze pont olyan MADISZ-tag volt, mint mi, többiek.

- Tessék itt adni neki valami engedélyt - javasoltuk a határőrség vezetőjének.
- Én? Drága barátaim, azt nem lehet.
- Hát láthatják, hogy küldöttség...
- Látjuk, látjuk, de van vonat is a világon. Illetve... holnap estig vonat sincs... hacsak az osztrák oldalon nem tudnak felszállni valamire, ami Bécsig visz.
- Csak nem tartják itt az autót?
- Nem tehetünk mást.

Sofőrünk, aki addig a világ legjobb cimborája volt, vérvörös lett a méregtől.

- Hát csak szálljatok ki gyorsan, mert én már megyek is Pestre.
- Határozottan emlékszem, hogy láttam a kocsí iratait - mondta Erzsike, a küldöttség harmadik tagja. - A Gizi kezében volt a titkárságon, és betette egy zöld színű mappába... tessék olyan szíves lenni felhívni a MADISZ-t, a Gizike megmondja...
- Éjszaka nem hiszem, hogy benn lenne a Gizike - mondta zordan a parancsnok. - Azonkívül nekem a Gizike hiába mond akármit, arra én nem engedhetek át senkit a határon. Pláne egy autót. Majd reggel felhívjuk a MADISZ-t, maguk pedig dönthetnek, hogy itt maradnak két napig, amíg megérkezik az irat, vagy visszamennek érte Budapestre.
- Elvtársak! - kiáltott Zoli kétségbeesve. - A kongresszus holnap reggel kilenckor kezdődik a Mozart Hallban. Nekünk, mint a magyar ifjúság képviselőinek...
- Menjenek vonaton - tanácsolta újra barátságosan a határőr.
- És hol a vonat?
- Várjanak csak.

Félóra. Egy óra. Másfél óra. Komoran, leszegett fejjel ülünk a tintapacnis íróasztal körül. A szomszéd szobában izgatott német nyelvű telefonálás. Feri háttal ül nekünk, mi nem merünk hozzá szólni.

A határőrparancsnok visszajön. Ragyog.

- No. Rendben van. Engedélyt kaptunk a szomszédéktól, hogy autón átmenjenek a senki földjén, a legközelebbi osztrák vasútállomásig. Jöjjön csak ide - intett Ferinek -, tessék, itt a térkép, ezen az úton megy, hét kilométerről van szó. Három fegyveres őr megy magukkal, a küldöttek a vasútnál kiszállnak, maga a kocsival visszajön, és itt jelentkeznek. Viszontlátásra, sok szerencsét.

A Fordban úgy utaztunk, mint a heringek. A nyomorult autó alig szuszogott. Éjjel két óra volt. És lassan megeredt az eső.

Nem tréfás, gyors áprilisi eső, hanem makacs, komor, hideg permet.

Bemázolta az autó üvegét, és zord félelemmel töltötte el amúgy is csüggedő szívünket.

Mentünk, zötyögtünk az ismeretlen úton, a senki földjén, a hallgatag sofőrrel és az álmos határőrökkel. Ők négyen szerettek volna mihamarább megszabadulni tőlünk, és visszamenni aludni. Mi viszont szeretettük volna, ha jó messzire visznek, ha lehetne, egészen Bécsig.

Az autó váratlanul megállt.

- Kiszállni - mondta Feri.

- Hol vagyunk?
- A vasútállomásnál.
- Nem látunk semmiféle vasutat.
- Ott van jobbra.
- Nincs ott semmi.
- Dehogynincs - mondta buzgón az egyik kísérő is. - Pár száz lépés.
- Nem vinne oda a kocsival?
- Nem.
- De hát...
- Nincs tovább autótút. Na, gyerünk, gyerünk, ti is siettek, én is sietek!

Akkor vettük észre, hogy milyen álmosak vagyunk. Mi azt hittük, hogy éjjélkor Bécsben... holnap reggel a Mozart Hallban... Mi az, hogy holnap reggel? Ma reggel, hiszen már mindjárt hajnalodik.

Nem emlékszem, hogy raktuk ki csomagjainkat. Egy ruhásbőrönd. Rajta egy másik óriási bőrönd a vázával, egy hátizsák az ennivalóval, egy pokróc, egy gitár, egy pár bakancs, amit isten tudja, miért, külön betettünk a kocsiba... és mindez a sáros földön, és szitál az eső, és koromsötétség van... az autó pedig megfordul... még látjuk rubinlámpáit... már azt sem... és ott vagyunk a nagy osztrák éjszakában, pár schillinggel a zsebünkben, se zseblámpánk, se térképünk.

Szemünk lassan megszokta a sötétséget. És ekkor megláttuk a vasútállomást. Csinos kis házacská volt, meglehetősen elhagyott. Sínt se láttunk a közelben - biztosan ritkán jár erre vonat. De az állomásfőnöktől mindenestre felvilágosítást kaphatunk. Odamentünk. Zárva volt az ajtó. Zörögtünk. Senki. Ekkor megkerülvén a kis házat, a zsalukon kopogtattunk. Először illendően: ujjal. Azután kevésbé illendően: ököllel. Legvégül néhány köhajtással. Ez utóbbi módszer használt. A zsalut kivágta valaki, kibújt egy hálósipkába bugyolált fej, és üvöltve megkérdezte, hogy kik azok az elmebetegek, akik éjszaka az ablakát verik.

Zoli összeszedte minden német tudását.

- Bitte, wir sind Mitglieder der ungarischen Jugend Delegation.
- Ungarische Jugend Delegation?! - üvöltött a pasas. - Hát mi vagyok én? Műemlék? Engem látogattok? Pizkos, utolsó betyárok! - Zsupsz!
- A zsupsz egy vödör víz volt. Nem sokat számított: úgyis esett az eső, de minket lehangolt.
- Uram - üvöltött Zoli csuromvizesen -, ön félreért! Mi csak a vasútállomást keressük.
- Vasútállomást? Nálam? Disznók!
- Uram, hol itt a vasút?! - kiáltottunk most már kétségbeesve.

A bácsi erre mondott valamit, de ez a tájékoztatás nem a vasútállomás irányába küldött minket, és dühösen becsukta a zsalut.

- Semmi baj - mondta Zoli derűsen, és nagyot prüszkölt, mert a hideg zuhany nagy részét ő kapta. - Cserkész módszerrel meg fogjuk mi találni a vasutat. Végeredményben Ausztria kultúrország. Vasútja több mint százesztendő. Az lehetetlen, hogy öt-hat kilométeres körzetben ne volna egy vasútállomás. Igaz?

- Igaz - mondtuk kevés lelkesedéssel.

- Tehát mindig ketten elindulnak vasutat keresni, a harmadik marad a csomagokkal. Váltjuk egymást. Aki megtalálja a vasútállomást, füttyjelekkel hívja a másik kettőt.

Majd egyszer, talán egy kalandos ifjúsági regényben részletesen megírom ezt az éjszakát. De most még az emlékére is náthás leszek és elalszom. Mentünk, mentünk a sárban, esőben, cipőnk beragadt az agyagba, szemünket meresztgettük... és sehol semmi. Erzsi egyszer már azt hitte, hogy visszakerültünk Magyarországra, mert rémülten látta, hogy az egyik kilométerkövön magyar nyelvű felírás van. Az volt rajta:

186 km

Aztán találkoztunk egy fogvicsorgató fehér kutyussal. Szerettük volna elkergetni, de nem tudtuk, mire hallgatnak az osztrák kutyák. És mentünk újra és újra, elszántan, kétségbeesve, és talán hajnali négy óra lehetett, amikor Erzsi diadalordítással jött vissza: megvan a vasútállomás! Alig egy kilométernyire, ott, azon a kis ligeten túl (mert most már szürkület volt, kérem, már látszottak a fák, sőt távoli tanyák is), ott van, és áll benn egy vonat, nem valami elegáns, a fele marhavagon, és a vonat tele van csempészekkel, akik azt üzenik, hogy nyugodtan felszállhatunk mi is, de csak akkor, ha olyan halkán jövünk, hogy nem hozzuk a nyakukra a határőrséget. A vonat különben egy óra múlva indul, és tizenegykor Bécsben lesz.

- Tizenegykor? Hiszen a kongresszus kilenckor...

- Akkor menjetek gyalog - felelte Erzsi sértődötten.

Beláttuk, hogy igaza van, és elfogadtuk a csempészek feltételeit.

Felragadtuk cókánkunkat, amelyet az eső alaposan átjárt, és mázsányi súlyúvá tett, és elindultunk a csenevész fák irányába.

Indultunk? Vánszorogtunk. Ólmos tagokkal, még csomag nélkül is alig bicegtünk volna. De így...

- Gyerünk, gyerünk - mondta Erzsi -, egy óra múlva indul a vonat, de lehet, hogy hamarabb.

- Gyerünk - mondta Zoli mérgesen -, ezzel a két marha nagy bőrönddel.

- Minek hoztál annyi ruhát?

- Nem a ruhák nehezek. Ez a váza...

Megemeltük mi is. Tényleg iszonyú nehéz volt.

- Mintha nem lehetett volna egy csokor virágot küldeni. Vagy egy díszoklevelet.

- Akkor még úgy volt, hogy autón megyünk.

- Akkor...

Erzsi letette a földre a pokrócot.

- Azt mondom a mamámnak, hogy elvesztettem.

Én nagy lelkitusa után kivettem a hátizsákból az üveg melaszt, és megettük a kukoricamálét.

Csak Zoli cipekedett kimelegedve, lihegve, szótlánul.

Rengeteg ideje mehettünk.

Már benn jártunk a ligetben, amikor éles füttyszót hallottunk.

- A vonat! - kiáltotta Erzsi.

- Biztosan mindjárt indul... siessünk, siessünk - ijedeztem én is.

- Nem bírom - mondta Zoli tompán -, én leteszem.

- Várj, segítünk.

Pár lépést vittük együtt a hatalmas vulkánfiber bőröndöt és benne a mázsás herendit, amikor a sors kifürkészhetetlen akaratából leszakadt a bőrönd füle.

- Toljuk...

- Nem lehet. Összetörik.

Nem tudom, melyikünk mondta ki először, hogy hagyjuk itt. De ekkor már percek óta erre gondoltunk. Hiszen a porcelán törékeny. A FÖJ-nek pedig mi szüksége egy vázára? Nevetéses. Senki se fogja otthon számon kérni. És ha igen, együtt tettük, együtt vállaljuk, elestünk, összetörtük, ott maradt valahol a mezőn.

Otthagytuk a bőröndöt, és iszkoltunk, hátra se nézve. Zoli még egy darabig ölelte a gitárt, de aztán letette azt is, már csak kis fehérneműs csomagjainkat cipeltük, és ázott ballonkabátban, sártól cuppogó cipővel el akartuk érni a vonatot.

Erzsi, a főóvatos esett hasra. Mert amikor felléptünk a félhomályos vagonba, valamibe megbotlott. Egy doboz volt vagy vödör, nem tudni, mi, de hasra esett, felkiáltott, valami csörömpölés... és egyszerre megelevenedett a kis vasútállomás. Az osztrák határőrség körülvette a vonatot, és megkezdődött a passzkontroll. A vagon telis-teli volt emberekkel. Batyukat, zsákokat, kartondobozokat cipelő férfiakkal és nőekkel, akik percek alatt szabályosan igazolták magukat, és nagyon csúnya tekintettel méregettek minket. Mi nyugodt önérzettel kerestük elő dokumentjeinket, és átnyújtottuk a hatóságoknak.

- Tudnak németül?

- Igen.

A férfiú hosszan és elgondolkozva nézte a papírokat.

- Önök hivatalos küldöttség?

- Igen.

- Önöket tegnap küldték Pestről a FÖJ-kongresszusra Bécsbe?

- Igen.

- Önöket?

- Igen.

A vagonban éktelen röhögés tört ki. Nem értettük, hogy miért.

- No, akkor szálljanak csak le.

Reggel öt óra lehetett. És a reggeli fényben megláttuk egymást. Hát nem. Igazán nem volt olyan külsőnk, mint egy küldöttségé.

Szemünk vörös volt a kialvatlanságtól. Cipőnk, ruhánk, de még a fülünk hegye is vizes, sáros. Zoli arcán borosta, Erzsi szoknyája elszakadt - valószínűleg a hasra eséskor. Magamról szerénységből nem is szólok...

A kihallgatás hosszú volt. Válaszaink zavarosak és kétségbeesettek. Viszont a papírok kitűnőek. Ez meggondolásra készítette a határőrséget.

- Szóval önök Hegyeshalomig autón jöttek... hm... majd áttelefonálunk.

- Közben elmegy a vonat.

- A vonat meg fogja várni önöket.

Megvárt. Reggel kilencig tartott az ellenőrzés. De megvárt. Amikor visszaszálltunk a vagonba, sanda szemmel méregető útitársaink közé, a karóránkra néztünk. Ebben a pillanatban Bécsben, a Mozart Hallban...

- Tulajdonképpen vissza kellene fordulnunk - mondta Zoli leszeggett fejjel. - A kongresszust elkéztük, az ajándék váza...

Igen. A váza. Most, hogy a vonat döcögve megindult, egyszerre érthetetlennek, sőt főbenjáró bűnnek éreztük a vázát. Hogyan mehetünk üres kézzel? Mit mondjunk? Hiszen még a szép üdvözlő levélben is, amit a titkárságtól a kongresszusnak hoztunk, szerepel, hogy csekély ajándékként fogadják szeretettel...

- A, ajándékot nem illik elkérni - mondta Erzszi -, majd mi is úgy csinálunk, mintha nem tudnánk a vázáról, meg ők is...

Dél volt, és a vonat még mindig nem ért Bécsbe. Fél egykor kisült, hogy soha nem is fog. Csak Schwechatig megy, Bécs egyik külvárosáig. Az újabb csapás már olyan súlyos volt, hogy nem is érintett minket. Erzszi azzal foglalkozott, hogy szakadt szoknyáját szemérmesen maga alá gyűrögesse. Zoli vizes ruhájában akkorákat prüszkölt, mint Nemecek *A Pál utcai fiúkban*. Én az otthon ránk váró fegyelmire gondoltam, és arra, hogy négyéves koromban majdnem meghaltam diftériában... milyen egyszerű megoldás lett volna.

Háromkor Schwechatban voltunk. Hogy innen hogy jutottunk be a FÖJ központi házába, az örök rejtély, mert akkor már állva aludtam. Valami villamoson, valami kalauznak megmondtuk, hogy mi küldöttség vagyunk, valami kedves, kövér néni valamit magyarázott, valahol átszálltunk, valahol leszálltunk, és egyszerre csak egy nagy iskolaépület előtt voltunk, ahol kék inges, piros nyakkendőes fiúk és lányok ölelgettek minket, és azt üvöltöttek, hogy unsere treue Gäste... unsere ungarische demokratische Freunde...

- Aludni és mosakodni szeretnénk - motyogtuk.

- Jetzt??? - kérdezték megdöbbenve. - Hiszen folyik a kongresszus, most rögtön oda, drága barátaink.

- Aludni, mosakodni - ismételtük makacsul.

- Majd azután.

Csomagostul, mindenestül benyomtak minket egy autóba, és vittek a Mozart Hall fényben úszó épületéhez, fel a márványlépcsőkön. Lábunk nyomán fekete sártócsák keletkeztek a tükörfényes lépcsőn. „Itt nem szabad kéregetni” - állta utunkat egy rémült rendezőgardista. „Psz, ezek nem kéregetnek, ez a magyar delegáció” - súgta kísérőnk.

- Csak öt percet engedjetelek... a mosdóban egy száraz inget veszek - mondta Zoli, akinek orra inkább érett paradicsom volt már, mint orr.

- Öt percet - kértük mi is.

- Jó, de siessetek, én bejelentem az elnökségnek, hogy itt vagytok.

Óriási tükrök a lépcsőházban körös-körül, ahová néztünk, félelmes torzkép vigyorgott ránk vissza. Csapzott, piszkos, vánszorgó képünk; ilyenek lehettek a gyászmagyarok az utolsó, vereséges kalandozás után.

És minden lépcsőfordulóban vázák álltak. Gyönyörű kínai porcelánok, meissenai csodák, méteresek, karcsúak... vázák...

- Öt perc, ti megfésülködtek, én száraz inget veszek - mondta Zoli suttogva -, és mi lenne... ha lopnánk egyet?

- Gyorsan öltözz át.

Erzsivel rendbe szedték magukat. Három nagy öltéssel megvarrtam az elszakadt szoknyáját, ő lerázta a sarat ázott ballonkabátomról, megpróbáltuk szomorúan lógó hajunkat kissé nőiessé varázsolni, cipőnkéről egy újságpapírossal leszedtünk egy kevés agyagot, és vártuk Zolit. De Zoli nem jött. A kedves osztrák barátunk is visszajött értünk, türelmetlenül topogott. Zoli nem jött.

- Majd én bemegyek érte - mondta a kedves Heinrich, és megzörgette a férfimoldó ajtaját.

És két perc múlva valóban megjelent Zoli.

Ugyanolyan koszosan, ugyanolyan csuromvizesen, gyűrött ingben... kezében az óriási herendi vázával.

- A ruháimat tettem le - mondta elcsukló hangon.

- Barátaim, barátaim! - sürgetett minket Heinrich.

- Most már mindegy. Gyerünk.

És elindultunk a márványpadlón, cuppogó, vizes cipőkben, a kialvatlanságtól tántorogva. Zoli prüszkölt, mint egy ló, a ballonkabátomról hiányzott két gomb, Erzszi szoknyáján újra kiszakadt a varrás, a terem szárnyas ajtóit zajtalanul kinyíltak, felsorakoztak az osztrák ifik, kürtök szólaltak, dobok perdültek, filmfelvevő gépek fordultak felénk, „a magyar küldöttség” - bömbölte száz hangszóró, négyszáz ifjú állt fel a teremben, száz nyelven kiáltott éljent. Bécs városában felzengett a Rákóczi-induló...

- Odaadom nektek, amíg el nem töröm - mondta Zoli a meglepő ünnepi beszédet, és letette a terem közepére a vázát.

Másra nem emlékeztünk. Egyikünk sem. A váza átadását követő pillanatban ugyanis már a díszelnökségben ültünk. És aludtunk. Horkolva, mélyen, szájunk szélén kicsorduló nyállal, ártatlanul, édesen, vizes ruhában, vizes cipőben. Mindent átaludtunk. A beszédeket, az ebédet, a szüneteket, a zászlók kicserélését. Mindent.

Harmadnapra megszáradtunk és hazautaztunk.

A csónak

Szín: egy kolostor cellája az Adria egy kis szigetén, a görög partoknál. Idő: 1942 nyara. Amikor a függöny felmegy, tucatnyi rabruhás fogoly áll sűrű sorban a falnál. Kurt von Theimer előttük sétál fel-alá. Úgy méregeti őket, mint ahogy az iskolában felelés előtt a tanár nézi az osztályt. Minden arcon ugyanaz a néma szorongás.

KURT Még nem döntöttem. Még nem tudom, melyiket szerettem, báránykáim. Látjátok, én nem ütök, én nem faggatok, én nem csinállok veletek semmit. Csak játszom. Érdekes, vidám, pszichológiai játékokat. Tudjátok ti, mi a pszichológia? Honnan tudjátok? Hidat robbantani, azt tudtok. Szökésen törni a fejeteket, azt tudjátok. Most például mire gondolsz, te... te kopasz, no persze, mind majdnem kopaszok vagytok... Valaha nevetek is volt, mi? Meg szeretőtök is, meg anyátok is. Talán házatok is, kis kerttel... most csak egy számotok van... Szóval mire gondolsz, nyolcas?

AZ ÖREG Nem gondolok semmire.

KURT Uram. Így mondod: nem gondolok semmire, uram. Nem válaszolsz? Jó. Akkor sem hozol ki a béketúrésból. Én nem verek. Én nem vagyok Heinrich örmester, én nem mocskolom be a pálcámat. Kilépni! *(Az öreg előrelép)* És... nézzük csak... és te...

A FIATAL *(17-es számú, rémült, kilép a sorból)* Igen, uram.

KURT Ma ti ketten fogtok játszani, és mi valamennyien gyönyörködni fogunk bennetek. Nagyon kedves és ügyes játékot. 17-es, eredj az ablakhoz...

A FIATAL Uram... az ablak... az ablak...

KURT Látom, értelmes fiú vagy. Az ablak megközelítése halálbüntetés terhe mellett tilos. De most én mondom neked, menj oda az ablakhoz. És mondd el hangosan, mit látsz.

A FIATAL *(felmegy az ablakhoz vezető lépcsőkön, de háttal, mindvégig a tiszt felé fordulva)*.

KURT Na, mozogj! Fordulj meg. Nézz ki. És beszélj.

A FIATAL *(remeg a hangja)* Uram, látom a tengert... *(felordít)* a tengert látom... a tenger kék... a tenger... a tengert látom és pálmákat és... ó, istenem...

KURT Tovább.

A FIATAL A tengert... a zöld füvet... a partot... a tengert...

KURT Ezt már hallottam. Mit még?

A FIATAL Semmit, uram... a tengert... és... és persze az égboltot, az égbolt is kék... és felhő van rajta. Egy kis fehér bárányfelhő.

KURT Öreg, menj oda te is. Mit látsz?

AZ ÖREG *(határozott léptekkel odamegy az ablakhoz)* Egy csónakot látok.

KURT Uram. Uram, mielőtt kijövök a béketúrésból.

A FIATAL Igen, egy csónak is van, uram.

KURT Hát ez a csónak lesz ma a játék. Kettőtök közül az egyik, még nem döntöttem, melyiket, lemegy a csónakhoz. Civil ruhában. Mintha ember volna. Egy korsó vizet és egy kenyeret tesz a csónakba. És este hatig azt csinálhat, amit akar. A másik itt áll az ablakban, és nézi. Este hatkor, amikor a harang megszólal, itt lesz újra. Ha egy percet késik, a másik meghal. Hogy tetszik a játék, báránykáim? No, nem lelkesedtek? Este hatig evezhet a tengeren. Átevezhet akár Amerikába. A ruháit nem szagoltatom meg a kutyákkal. Nem köröztetem. Nem üldöztetem. Csak éppen meghal a másik, ha nem jön vissza. No, melyiket megy, és melyiket marad? Válasszatok. Nem szóltok? Nézzetek a szemembe. Ó, hogy ég benne az izgalom, hogy remeg a szájatok széle, hogy szeretnétek megmarkolni az evezőlapátot, mozogni a sós szélben! No, melyiket megy, melyiket marad? Nem mertek kérni, nem mertek térdre borulni, nem mertek könyörögni?

A FIATAL (*térdre esik*)

KURT No lám... kezdődik a játék. Hát mondd, te kis nyomorult féreg, mit csinálnál, ha téged engednék, mit csinálnál ezzel a nappal, ezzel a gyönyörű, ragyogó nyári nappal, a kenyérral, a vízzel?

A FIATAL (*fuldokolva*) Uram... én... lefeküdnék a fübe... nem, először megfürdenék a tengerben... úsznék... és táncolnék, és ugrálnék a homokon. És innék egy korty vizet... és keresnék egy szem fügét vagy egy narancsot... egy narancsot, uram, narancsot, aminek édes, savanykás íze van, a héját is kirágnám... megenném az egész olajos, csípős, sárga héját is, bedörzsölném a bőrömbé, és újra úsznék a tengerben, és este hatra visszaélnék, pontosan harangszóra, uram, itt lennék már fenn a lépcsőn... uram, csak egy kicsit eveznék a part körül, a sziklákat megnézném, az eget nézném, a sós vizet szagolnám, lenyalnám a karomról a tenger ízét, uram, és pontosan hat órára itt volnék újra, uram... Én...

KURT Ez szép... és te?

AZ ÖREG Én megszöknék.

KURT Uram, vagy szájon váglak. Nocsak... nem, nem, tőlem mondhatod, ahogy akarsz. Nem vagy ember, féreg vagy, egy féreg, azt nyüszít, amit tud. Te már fél hatkor itt lennél...

ÖREG Nem. Én megmondtam, hogy megszöknék.

KURT Ez izgalmas. Hiszen azt sem tudod, nyomorult, hogy hol vagy.

AZ ÖREG Hogyne tudnám, amikor én mindent tudok. Nekem barátom a szél, a tenger, még a legvadabb hullámverés is. Az Adrián vagyunk, ha felkel a nap, akkor a nap irányában van Igoumenica, északra tőlem az albán partok, ahol most vagyok, a Kolostor-sziget, innen háromórányi evezésre van az első halászsziget, ott már motorcsónakba ültetnének a halászok, és elvinnének, hogy soha nem találjátok rám.

KURT Halászmotorcsónak, azt hiszed, van még motorcsónakjuk a halászoknak?

ÖREG Ez nem a te gondod volna, hanem az enyém. Én megszöknék. És nem jönnek vissza.

KURT Hallod, tizenhetes? Nem jönne vissza. Mit bánja, hogy te megdöglenél helyette.

AZ ÖREG Én megszöknék. Mennék és mennék és mennék, húznám az evezőt, amíg a tenyerem felhólyagosodik, a fejem szédülne a tűző naptól, a gyomrom felfordulna, a szívem zihálna, kapkodva, akadozva verne. Csak eveznék és eveznék, a sós izzadságom belecsurogna a sós tengerbe, a sós könnyeim fürdetnék az arcomat a boldogságtól. Eveznék és eveznék és eveznék, a hullámok azt harsognák a fülembé: szabadság, a szél azt süvitené, szabadság, a szívem azt dobogná, szabadság!

KURT Nocsak, nocsak, költővé lettél. És közben itt ez a fiú.

AZ ÖREG Én megszöknék. Ha engem engednél le a partra, én megszöknék. Jobbra tőlem Igoumenica, arra kellene evezni, csak három órát kellene evezni, ott vannak a halászok.

KURT Ezt már hallottam, unalmas.

AZ ÖREG Csak a nevemet mondanám. Leonidasz. Leonidasz. És volna minden. Kenyér, olajbogyó, motorcsónak. Csak három órát eveznék Igoumenica felé, azt mondanám, Leonidasz, és utána szabadon járnék újra a mi drága hegyeinkben, ahol kék méhkasokban méhek gyűjtik a mézet, ahol a források vize tiszta, ahol énekelni lehet.

KURT Pontosan hat óra egy perckor a társadat odaállítanám a kolostorudvar falához. Nem, nem lövetném agyon. Tanultam tőletek, görögök. Oda, a kolostorudvaron, abba a kiszáradt kútba

lökteném, és mindenki rádobna egy követ. Egy olyan kicsit. Félkilósat, kétkilósat. Egyenként. Amíg elcsendesedik.

A FIATAL Én... uram... én csak fürdeni szeretnék... én itt volnék pontosan hatra, háromnegyed hatra... én már háromnegyed hatkor itt volnék, csak egypár szem fügét ennék és visszajönnék, nektek is hoznék narancsot, elhoznám, és együtt ennénk meg. *(Most már az öreghez könyörög.)* Én éppen csak lemennék egy kicsit, nem is tenném az evezőket a csónakba, nem is... csak... csak egy kicsit...

KURT No, nyolcas, melyiktek menjen?

AZ ÖREG Én megszöknék. Én nem ismernék se istent, se embert, én csak a szabadságot... én nem jönnék vissza, a városokban színes ruhák az üzletekben, a kis kávéházak előtt székek és asztalok, forró, édes feketét isznak az emberek, és nargilét szívnak, és a Peloponnészosz kertjeiben kiterítik a ponyvákat, és azon szárad a mazsolaszőlő... én futnék, én nem jönnék vissza a börtönbe, én nem... én nem... én megszöknék.

KURT Örülök, hogy világosan beszélsz. Könnyebb a választás. Heinrich örmester! *(Kifelé kiáltja.)* A tizenhetesnek civil ruhát adni. És nyílt parancsot. Ma este hatig szabad. A csónakot is használhatja. Te pedig, nyolcas, ma nem kapsz se enni, se inni. Állj oda az ablakhoz, és mondd el a halotti imádat. Ha a nyolcas egy percet késik, fél hétkor már agyonverve fekszel a kútban.

A FIATAL Én esküszöm, háromnegyed hatra... Köszönöm... köszönöm...

KURT És ha mégis másképp döntenék, ha talán mégis téged...

A FIATAL *(újra térdre borulva)* Uram, esküszöm, háromnegyed hatra...

AZ ÖREG Én megszöknék.

(Sötét. A harang egyet üt. Majd kettőt. Kisvártatva hármat. Majd elüti a négy és az öt órát. A szín kivilágosodik. Az öreg az ablakban áll. Kurt előtte.)

KURT Öt óra van. Félsz?

AZ ÖREG *(végigméri, nem szól).*

KURT Jó. Még nem szólsz. Még nem könyörögsz. Még úgy gondolod, van még egy órád. Még reménykedsz, hogy hátha feltűnik a csónak. Még hallgatsz. Még nem látni az arcodon a reszketést. De a gyomrod már remeg. A beleid égnek. A szád kiszáradt a szomjúságtól. Kenyérre gondolsz és vízre. Ma jó ebédet kaptak a foglyok. Ma zöldséglevest főztem a csürhének, hogy a szaga minél élesebb legyen. Hogy táguljanak az orrcimpáid, és kínodban nagyokat nyelj. De eddig csak az éhség mart és a szomjúság, te nyavalyás, bitang állat. De most már a félelem is. Hogy hátha nem jön vissza. A közelgő halálad. A kínos, lassú és irgalmatlan halálad.

AZ ÖREG Egyszer mindenki meghal.

KURT Hát persze hogy meghal. Hősi halottként a csatamezőn vagy nyolcvannyolc éves korában, unokáktól övezve, az ágyában. Vagy akárhogy. De te most fogsz meghalni és nyomorultul. Az egyik kő a halántékokodat találja. Üvölteni fogsz és érezni. A másik a hátgerincedet zúzza. Nem. Először a karodat töri el. Csak azután zuhan a gyomrodra. Nehogy túl hamar elájulj. Kapkodni fogsz, védeni fogod a fejedet. Az ujjad fog először szétmorzsolódní. Te még nem tudod, hogyan halnak meg, akiket megköveznek. Én láttam már.

AZ ÖREG Aki meghalt, az már szabad.

KURT Aki meghalt, az már szabad. Szép mondás. Felírom a noteszomba. Örülök, ha valami újhoz is jutok néha. A halálfélelem pszichológiája. Amikor hozzákezdtem a tanulmányozáshoz, kisipari módszerekre fanyalodtam: egy-egy halálraítelt rablógyilkos a siralomházban. Kisváros. Mennyi akadt? Ha szerencsém volt, kettő egy hónapban. És most? A háború kedvez a tudománynak. A háborúban fejlődik a sebészet. A technika. A háború matematikai feladatokat old meg. A háború ingyen adja a kutatáshoz a nyersanyagot. A halálfélelem pszichológiája? Egyszerre tanulmányozhatom akár ezer emberen. Csak sorba kell állítanom az árok előtt, csak rájuk parancsolni: ássátok meg a sírokat! És fényképezhetem a viaszra vált arcokat, a verítéket, a remegő térdeket, a félájultakat, a sírókat... de ha akarom, eljátszogatok velük egyesével. Beszélgethetem őket. Mert a halálfélelem megnyitja a száját. Aki az örök némaságra vár, az még egyszer beszélni akar: akit lekötöztek, az még egyszer mozogni akar... hát mesélj, öreg, mit akarsz még elmondani?

AZ ÖREG Én semmit.

KURT Uram... én semmit, uram, már figyelmeztettelek... különben a pimaszság is a félelemhez tartozik. A hetyke válaszaid. Takarod vele a remegésedet, mint a gyerek, aki fütyülni kezd az erdőben. Beszélni akarsz, kiabálni akarsz, sírni akarsz... és fogsz is még... Innen, ebből a noteszból előre felolvashatom, hogy mit fogsz mondani. Hacsak nem jársz úgy, mint az a nyomorult olasz Tarantónál... A frontról szökött a pondró, az ütközet előtt akart elmenekülni. „Szereted a gesztenyefát?” - kérdeztem tőle. „Szeretem, signore” - válaszolta. „Hát jó, akkor gesztenyefán fogsz lógni.” „Akarsz-e valamit mondani még, nyavalyás?” - kérdezte tőle Heinrich őrmester, mert szerette hallani, amikor az elítélt sírva rimánkodik előtte, és a kezét meg a csizmáját akarja csókolgatni. „No, mondj már valamit.” De az olasz csak kidüllesztette a szemét, tátogott, a nyakát nyújtogatta, és nem szólt. A boncolóorvos megállapította, hogy megnémult a félelemtől. Te is néma vagy már?

AZ ÖREG Nem vagyok néma.

KURT Uram. Nem vagyok néma, uram. De úgy látszik, gyenge a felfogásod, nem tudlak illemre megtanítani. És most már minek is? Nem igaz? Egyszer kivégeztettem egy muzsikust. Vagy költő volt? A fene tudja. Valami félnótás. Nem értette, hogy meg fog halni. Nem hitte el. Kétoldalt megmarkolták a legényeim. Úgy, ahogy majd téged kísérnek a kútba. Mondták: no, lódulj, gyerünk! Az meg csak bámult. Azt mondta: „Lehetetlen, lehetetlen. Lehetetlen, hogy nem fogom még egyszer látni a csillagokat. Jövőre cseresznyék fognak érni a fán. Hogyhogy én már nem eszem cseresznyét?” Ez a költő tetszett nekem. Ezt majd külön beleírom a tanulmányomba. *(Két harangkondulás.)*

KURT Fél hat van. Szürkül. Egyszer kivégeztettem egy tanítót. Valami kétértelmű dalt énekeltetett az iskolában. Holmi elnyomókról locsogott. Tulajdonképpen megkegyelmeztem volna neki. Aznap már untam a kivégzést. Azt mondtam: akarsz szabad lenni? Igen? Akkor holnap reggel odaállsz az iskolában a kölykök elé, bocsánatot kérsz a megsértett Birodalomtól, és letérdelve megcsókolod a Führer képét. Azután a gyerekekkel is megcsókolatod. És szabad vagy. A dolog el van intézve. Azt mondta: igen, uram. Hogyne, uram. Megteszem, uram. És reggelre megőrült. Ordított. Azt kiabálta: „Szabadság! Nincs is szabadság! Mindenkit fogva tart valami. A beduint a sivatag tartja fogva, megy, megy, megy a végtelen sivatagban, és nem jut ki belőle. A beduin is fogoly. A tengeren a hajós is fogoly. A távolság is börtön. Minden börtön. A beteget fogva tartja a láz. A nyomorultat az éhség. A földi lényt nem engedi szabadon a gravitáció. A szabadság kitalálás, nincs más, csak a halál és kerítés, kerítés, kerítés!” Amikor nyakán volt a kötél, még akkor is azt üvöltötte, hogy kerítés. *(A karórájára néz.)* Tíz perc múlva hat. Hm. Téged jól átejtett a barátod. Esküdözött, hogy uram, fél hatra itt leszek, csak a kikötőbe akarok lemenni, uram, csak egy narancsot akarok megenni,

csak egyszer megmártom magam a tengerben. Ezt mondta... és hol van? Te fuldokolva tapadsz az ablakra, idáig látom, hogy táncolnak az erek a halántékodon. A nyakadon csurog a veríték a halálfélelemtől. És tudod, mit csinál a te barátod? Nem, ne is reménykedj... nem evez inaszakadtából hazafelé. Régen megfélekedezt az időről, régen megfélekedezt az adott szaváról, az óráról, rólad. Tudod, mit csinál? Piláfot zabál egy kocsmában. Egy szép lány fizeti neki, akivel éjszaka henteregni fog majd az ágyon, bort fog inni, gyantás, fanyar bort, és szőlőszemeket dob a borba akkor, amikor te irgalomért ordítasz majd. Becsapott téged, téged csapott be. Hát átkozódj, görög. Annyi idő van még, hogy megátkozd a társadat, aki cserbenhagyott, átkozd meg a többieket is, mert ők fogják a követ rád dobálni, nem én. Nézd meg ezt a tizennyolc vitézt. Egy se fogja megosztani veled a halált, egy se fogja azt mondani, hogy inkább odaállok mellé a kútba, de nem dobom rá a követ... egy se... Nézd csak a tengert. Mít láatsz? A közelgő sötétséget, felhőt, de a csónakot nem látod. Hiába reménykedsz... az órád betelt. Félj, közeledik a halál. Itt, ezen a helyen ígérte, hogy visszajön. Nem nekem ígérte, hanem neked. A te halálod árán szökött meg. Átkozd meg, görög, még van egy perc idő, hogy megátkozd.

AZ ÖREG Boldog vagyok, hogy megértette a parancsot.

KURT Félrebeszélisz? Hallod a harangot? Hat óra van! Hallod, hogyan kondul? Nem iszonyodsz? A halálharangod.

AZ ÖREG Hallom a harangot. Ünnepet hirdet. Közülünk egy megmenekült. *(A harangszó egyre erősebb.)*

Furcsa éjszaka

Szín: elhagyott fogadó a francia Riviérán. 1964 ősze. Esős, novemberi délután. Amikor a függöny felmegy, a barátságtalan szállodaszobában egy férfi éppen csomagol. Ruhát, könyveket hajigál egy bőröndbe. Az asztalon nyitott írógép. A másik férfi mellette áll, és szeretné marasztalni.

PADRONE Uram, még egyszer biztosíthatom, hogy véletlen volt.

COLLE Már kértem, hogy állítsa össze a számlát.

PADRONE Uram, szívesen engedek heti tíz frankot. November van, uram, ilyen szép, nyugodt szoba. Minden penzió zárva van. Nálunk villanyfűtés...

COLLE *(nem is válaszol, az írógépet csukja be, és a kávéfőzőt csomagolja).*

PADRONE Átalányban lakott itt, uram, nyáron sem számítottunk többet, pedig akkor ötszörös árat ígérték a szobáért. De nem - mondtuk mi a feleségemmel -, mi becsületes emberek vagyunk. Éves bérlet, azt meg kell becsülni. Hát mi panasza volt önnek, uram? Minden héten tiszta ágynemű... öt hónapja lakik itt, uram, még sohasem zavarta senki. Már annyiszor kértezték tőlem, hogy ugyan, Carlo, ki lakik nálad július óta? A tejes is kérdezte, a postás is kérdezte. Uram, én legfeljebb ha annyit mondtam, hogy egy tudós úriember, nagy lexikonokat bújjik reggeltől estig, nem szabad zavarni őt, a teáskannát és a rántottát is csak letesszük az ajtaja elé...

COLLE A múlt hétre jár önnek hatvan frank, hétfőre és keddre... *(A tárcájából bankjegyet vesz elő.)*

PADRONE Uram, ne tréfáljon, kérem, igazán nem a pár frank miatt, de hát olyan jól megvoltunk. Igazán csak a szimpátia. Még annak a fiatalembernek is mondtam, ó, monsieur, valami tévedés lesz, itt nálunk nem laknak magyarok, a magyarok mulatnak, kérem, dárídóznak, azt láttuk mi a moziban. A feleségem még akkor is azt mondta, hogy „téved, monsieur, biztosan téved, monsieur”, amikor felmutatta a fényképet.

COLLE Ne tartson már fel, ördögbe is, lekésem a nizzai autóbust.

PADRONE Uram, a délutáni busz elment már, az éjféli pedig...

COLLE Vigye, kérem, a pénzét, a többi nem tartozik önre.

PADRONE Hát nem várja meg? Hiszen mondtam, hogy a fiatalember, aki a névjegyet itt hagyta, visszajön... azt mondta, hogy csak az ön kedvéért utazott idáig... uram, hiszen én megmondtam neki, hogy ön négy órára hazajön...

COLLE *(kirobban)* Maga örült... megmondtam, hogy soha senkinek... se levelet, se telefont... senkit... nem lesz készen a munkám... nem érti, hogy dolgozom? Mit áll? Hozza a csomagomat az autóbushoz!

PADRONE Uram, órákig akar állni az esőben?

COLLE Nem önre tartozik.

(Kopogtatás, és már nyílik is az ajtó.)

TAMÁS Jó napot kívánok, Feri bátyám. Te azután jól elbújtál. A fél világot átkutattam utánad.

COLLE Jó napot. Nem tudom, kérem, kit keres, és kihez van szerencsém.

TAMÁS Bocsánat... de... de hiszen már itt voltam, itt hagytam egy névjegyet is. Orlay Tamás vagyok. A nagybátyámat keresem, Imreh Ferencet.

COLLE Sajnálom, rossz helyen jár. Nem ismerek ilyen nevű urat.

TAMÁS Szinte... szinte hihetetlen.

COLLE Úgy értsem, hogy kétségbe vonta a szavaimat?

TAMÁS Isten ments... dehogyis... csak hát...

PADRONE Mit csináljak, uram, a csomagokkal?

COLLE Jókor kérdi! Eredjen a pokolba! *(Padrone vállat vonva el.)*

TAMÁS Ekkora pechem van, uram... három napja azt hittem, hogy nyomon vagyok... nahát... bedobtam az egész hetven dolláromat. Uram, tudja, mi az, nálunk a Nemzeti Banktól hetven dollárt szerezni? Turistaútlevelet?

COLLE Nem, kérem. Nem tudom.

TAMÁS Bocsásson meg... látom, hogy zavarom.

COLLE Bocsásson meg, de nem hagyhatom abba a csomagolást. Éppen utazom.

TAMÁS Most persze meg kellene hajolnom, elnézést kérni az alkalmatlankodásért, és pillanatok alatt távozni.

COLLE Valóban, monsieur, így illik.

TAMÁS De mifelénk más a szokás. Nálunk a vendégnek... a váratlan vendégnek... a hívatlannak is azt mondják, hát üljön le és fújja ki magát...

COLLE Kérem, foglaljon helyet. Elvégre Európában élünk, nem a dzsungelban.

TAMÁS Egy percet akarok csak öntől, uram. Valami kevés útbaigazítást. Képzelve el a helyzetemet. Megyek, megyek, mint a hülye, egyik helyről a másikra. Pestről Vöcklabruckba, Vöcklabruckból Ulmba, Ulmból Kammerbergbe, Kammerbergben megadják a svájci kiadó telefonszámát, és most, amikor az utolsó öt dolláromnál tartok, egyszerre csak zutty... Uram, két éjszakára való pénzem van, és a vonatjegyem Nizzától Pestig. Nihil aliud. Kész.

COLLE Mennyit akar?

TAMÁS Mit?

COLLE Pénzt.

TAMÁS Isten ments, uram, ha csak annyi felvilágosítást tud adni, mint a körmöm feketéje. *(Cédulát néz.)* A svájci kiadónál annyit tudnak, hogy Hotel Robinson Crusoe... Kérem, uram, van itt a Riviérán másik Hotel Robinson is?

COLLE Legfeljebb kétszáz. Szent Raffaelban van. Agayban van, Antibes-ban van, Juan-les-Pinsben van.

TAMÁS És ön igazán nem hallotta soha ezt a nevet? Imreh... Imreh Ferenc...

COLLE Úgy értsem, hogy ön kétségbe vonja...

TAMÁS Dehogyan vonom, uram, keresem a nagybátyámat. Esetleg Franz Kolbe néven?

COLLE Micsoda?! *(Kopogtatás.)*

COLLE Tessék.

PADRONE *(teát hoz)* Ha nincs ellene kifogásuk, uram.

COLLE Köszönöm. *(A padrone kimegy.)* Na, most kisül, hogy uzsonnára is meghívtam magát. Citrommal, tejjel?

TAMÁS Köszönöm, de... így igazán nincs sok értelme, hogy feltartsam. Citromot kérek.

COLLE Maga magyar?

TAMÁS Igen.

COLLE Meglehetősen jól beszél franciául.

TAMÁS Amennyire az egyetemen meg lehet tanulni egy idegen nyelvet. Magyar-francia szakos tanár vagyok.

COLLE Kész tanár?

TAMÁS Igen, hogyne, már két éve. Huszonnyolc éves vagyok.

COLLE Huszonnyolc éves? Tehát 1934-ben született?

TAMÁS Harmincötben.

COLLE Harmincötben... harmincötben...

TAMÁS Először vagyok Nyugaton. Francia nyelvterületen. Istenem, milyen másképpen tanítanám a franciát, ha egy évet hallgathatnék a Sorbonne-on! De most már ez az álmom is szétfoszlott. Azt hiszem, mégis nagyon zavarok.

COLLE Most jut eszébe? Már meghívtam teára. Vegyen süteményt.

TAMÁS Engedje meg, hogy megkínáljam én is valamivel. Ha úgyse találom meg a nagybátyámat... ezt a csomagot cipelem neki fél Európán keresztül. *(Kibontja a zsákját, kolbászt, pálinkát vesz elő.)* Hazai.

COLLE Tegye vissza. Sosem iszom szeszt.

TAMÁS Egy kortyot?

COLLE Nem.

TAMÁS Akkor igazán rossz helyen járok. Az anyám azzal adta oda a vöcklabrucki címet és egy elmosódott fényképet, hogy lehet, fiam, hogy a fényképpel nem sokra mész. Feri bátyád talán a bajuszát is levágatta, és pápaszemet visel, de arról megismered, hogy egy húzásra megiszik egy üveg barackot, és meghal a majoránnás kolbászért...

COLLE Miért hajkurássza úgy a nagybátyját?

TAMÁS Megmondom őszintén. Nemcsak rokon szeretet. Verseket írok. Lírai verseket. Magyarul. Szeretnék kinn lenni a világban. Több mint hárommilliárd ember él a Földön, és abból mindössze tízmillió beszéli az én nyelvemet. Ön boldog ember, monsieur, nem értheti meg ezt a problémát. Fordító kell. Ismeretség. Valaki, aki elindít. Amikor megkaptam az útleveletemet, a barátaim elláttak jó tanáccsal és címeikkel. Akkor mondta anyám, hogy van kinn egy unokaöccse, aki a negyvenes években ment Nyugatra. Olyan hírek jöttek róla, hogy svájci kiadónál dolgozik, nagyszerű összeköttetései vannak. Persze, hogy mi igaz ebből? A családdal ugyan nincs kapcsolata, de hát ez nem tesz semmit. Az elmúlt évtizedekben hol onnan nem mertek ide írni, hol innen nem mertek oda írni.

COLLE Szóval szeretne kinn lenni a világban?

TAMÁS Igen.

COLLE Magyar versekkel. Óriási!

TAMÁS Azt mondják, egész jó versek. Sajnálom, hogy ön nem értheti. Magyarul vannak.

COLLE Sajnálom. No, kínálja meg azzal a majoránnás kolbással.

TAMÁS Boldogan. Olyat úgysem ehetett még.

COLLE Hogyne ettem volna. Nagyon szeretem.

TAMÁS De hiszen a majoránna magyar fűszer.

COLLE Ne legyen olyan beképzelt. Origanum majoranae. Angolul marjoram. Az ajakos füvek csoportjába tartozik. Földközi-tengeri fűszernövény. Gyógyszernek is használják. De maguknak minden magyar. Extra Hungariam non est vita. Ha a föld isten kalapja...

TAMÁS Ön ilyeneket tud Magyarországról?

COLLE Nehéz nem tudni. Elég hangosan jelzik, hogy élnek. Nem haragszik, de nem szeretem a magyarokat.

TAMÁS Sajnálom. Jöjjön el hozzánk, nézze meg, hogyan élünk.

COLLE Köszönöm, arra én nem utazgatok.

TAMÁS Arra?

COLLE Kelet-Európába.

TAMÁS Miért?

COLLE Nincs kedvem.

TAMÁS Csak nem fél?

COLLE (*indulattal*) Én? Félek? Hogy érti ezt? Azt mondja, én gyáva...

TAMÁS Dehogy... csak tudom, hogy annyi mindent mesélnek Nyugaton. Hogy nálunk az embereket nyereg alatt puhítják. Elhíheti, hogy otthon nyugalom és szabadság van.

COLLE Akkora, hogy még itt se mer róla mást mondani.

TAMÁS Mernék én, ha akarnék. Még ezer ember előtt is. Nem így kettesben, tanúk nélkül.

COLLE Tanú mindig van. Egy elrejtett fényképezőgép, egy magnószalag. Vagy valaki a kályhában. Vagy a falban. Vagy a tengerparton. Tudja mit? Legyen ma ünnep. Adja ide azt az üveget.

TAMÁS Boldogan.

COLLE Csak vizespoharam van. (*Nézi, bontja.*) Barack.

TAMÁS Egészségére. Én nemigen szoktam inni. De most jólesik, ilyen nyirkos időben.

COLLE Ilyenkor a Riviérán utálatos. Csak az marad itt, aki csendben akar dolgozni.

TAMÁS És elbújni.

COLLE Ezt meg hogy értette?

TAMÁS Mindig ez volt a vágyam. Senki sem zavar, verseket írok egy csendes penzióban. Az írók mindig ezt csinálták.

COLLE És az összeesküvők és az emigránsok, igaz?

TAMÁS Bonnban volt egy mulatságos élményem. A Beethoven-házat kerestem. Megszólítottam egy fiatalembert. Nagyon rosszul beszélek németül. Megmutatta az utcát, azután megkérdezte: „Maga magyar?” Mondtam, hogy igen. Erre magyarul válaszolt. Ötvenhatban disszidált a szüleivel. Akkor tizenöt éves volt. A szülei megszerezték a nyugatnémet állampolgárságot.

COLLE A német állampolgárságot.

TAMÁS (*vállat von*) Ő azonban menekült papírral van. Hontalan. A szülei már jártak azóta Pesten, ő is menne, de nem mer.

COLLE Nem csodálom.

TAMÁS Először én is azt hittem, amit ön, hogy a magyar hatóságok miatt... hogy elhitte azt a sok hülyeséget... hogy Pesten lefognák... Kisült, hogy szó se róla. Azért nem látogathat haza, mert a németek fogják kirakni. Azt kérdik: „Mi az, pajtás, te politikai menedékjogot kértél, hontalan papírod van, és csak úgy hazalátogatsz? Milyen menekült az, aki vizitbe járkal oda, ahonnan lelépett?” No!

COLLE És miért nem kap német állampolgárságot?

TAMÁS Mert nem akar katonának menni. Ha kéri az állampolgárságot, mehet a Bundeswehrbe.

COLLE Pfuj!

TAMÁS Én is azt mondom. Undorító dolog a katonaság. Nekem szerencsére, mint egyetemistának, csak...

COLLE Pfuj. Az nem ember, aki nem akar katonának menni. Az egyetlen jog, ami az állampolgárságot megpecsételi, a vér; aki fegyvert fogott, annak joga van a földhöz, érti?

TAMÁS Gyűlölöm a háborút.

COLLE Persze elfelejtettem, hogy alanyi költő. Tavaszról és szerelemről ír verseket, nem? Vagy a termelésről? Meg a munkaversenyről, gondolom, ez maguknál az előírás.

TAMÁS *(az ennivalóra)* Megengedi, hogy ezt azért itt hagyjam? És ha legalább megnézné a fényképet... ezt... hátha látott valahol egy ilyen embert, persze, legalább húszéves kép.

COLLE Úgy értsem, hogy mégis kételkedik?

TAMÁS Dehogy, uram. Kétségbe vagyok esve. És ami mindent megnehezített, az, hogy én Imreh Ferencet kerestem, és Vöcklabruckban találkoztam valakivel, aki a háborúban együtt volt velem, de akkor Imreh Ferenc már az anyai neve után megváltoztatta a nevét, Franz Kolbénak hívták.

COLLE Sajnálom. Ez az egész ügy... *(Jelzi, hogy nem rá tartozik.)*

TAMÁS Voltam Ulmban, voltam Kammerbergben, itt beszéltem egy öregúrral, aki olyan süket volt, mint egy ágyú. Úgy kellett vele ordítani.

COLLE Sajnálom.

TAMÁS Ez a süket öregúr kidobott. De valahogy mégis rokonszenves volt nekem. Eddig mindig gyanakodva néztem a süketeket. Furcsa, mindig azt hallottam, hogy a vakok szelídek, jólelkűek, a süketek gyanakvóak és türelmetlenek. És amióta Bonnban láttam Beethoven szülőházát és a szobájában azokat a rettenetes hallócsöveket, akkorák, mint egy-egy óriás trombita vagy régimódi gramofontölcsér, akkor megrendültem... Elképzeltem Beethovent, amint küzd a süketsége ellen. Kétségbeesik. Nem hallja a dallamokat, nem hallja az emberi beszédet, a madárcsicsergést. Írtam is erről egy verset.

COLLE Erről?

TAMÁS Aha. Szépnek érzem.

COLLE És azért hajkurássza a nagybácsiját hegyen-völgyön át, hogy ezeket a verseket megmutassa neki? Hát el tudja képzelni, hogy ezek a versek érdekelnek valakit?

TAMÁS Istenem, olvasom a modern francia költőket. Ugyanilyenek.

COLLE Azt hiszi, szükségük van még egypár tucat ugyanilyenre? Azt hiszi, hogy ez csak úgy megy? Lefordítanak egy ismeretlen magyar költőt, és a kiadók kapkodnak érte? Tudja, kinek a versei jelennek meg? Akinek a papája megveszi a kiadóhivatalt. Vagy akinek van annyi pénze, hogy kinyomassa a könyvét, és a barátok között eladhassa. Persze hogy kell a vers. Híres költőktől. Kell a vers, amikor már üzlet. Vagy valami botrány van körülötte. Ha magát otthon halálra ítélték volna, és a letartóztatása elől szökött volna, éjszaka... és az árokban fekvé figyelte volna, amíg a motorbicikli fényszórója tovafut az országúton... ha sebet kapott volna, és a szilánkkal együtt adja át a versét... esetleg. Adok magának tíz dollárt, tegye meg holnap Monte-Carlóban ruletten; hány éves is?

TAMÁS Huszonnyolc.

COLLE Huszonnyolc... harmincötben született? Tegye meg az életkorát ruletten, azután menjen haza.

TAMÁS Azt mondják, itt annyi a könyvkiadó, mint a szemét. Csak összeköttetés kérdése.

COLLE Ne legyen már olyan naiv és ostoba. Nekem is van összeköttetésem. Dolgozom francia meg svájci kiadókkal. Mit kérnek? Tudományos irodalmat. És krimi. Akar látni egy felkérést? (*Olvassa.*) „Érdekelne kiadónkat detektívregény, angol szerzőtől, öt-hat ív terjedelemben, folyamatosan, minden mennyiségben.”

TAMÁS Milyen kár, hogy nem vagyok angol. És nem tudok detektívregényt írni.

COLLE Tudja mit? Nem is rossz ötlet.

TAMÁS Éppen most mondom. Nem vagyok angol, és nem tudok krimi írni.

COLLE Nem angol. Ne ostobáskodjék. Keres magának egy nevet, és máris angol. Hogy hívják magát?

TAMÁS Orlay Tamás.

COLLE Az anyját?

TAMÁS Tornyai Erzsébet.

COLLE Tom Thornwall. No? Már van is neve.

TAMÁS Jó. Csakhogy én nemcsak írni nem tudok detektívregényeket. Nem is olvastam.

COLLE Az hogy lehet?

TAMÁS Nálunk nincs.

COLLE Régiak se? Agatha Christie, Conan Doyle? *A sátán kutyáját* se olvasta?

TAMÁS Nem. Nálunk a maximális izgalom P. Howard és Berkesi András. Őszintén szólva, még ha lenne is, sosem érdekelt engem semmi bűnügy. Erőszak, gyilkosság, ilyesmi.

COLLE Pedig nekem tetszik az ötlet. És ha én egy ötletet megszeretek... Jó ez a pálinka, fiatalember. A Barack világsikerét is angolnak köszönhetik. A walesi hercegnek. Az ivott mindig Barackot. Persze, ezt maga nem tudja. Hányban is született? Harmincnyolcban?

TAMÁS Harmincötben.

COLLE Igen, már mondta. Harmincötben. Mennyi pénze van? Öt dollárja? Hát ha nekem megír reggelig egy detektívregényt, kap száz dollárt. Érti? Készpénzben. Meddig érvényes a vízuma?

TAMÁS A francia vízumom még egy hétig. Olasz vízumom még bőven van.

COLLE Átmegy Olaszországba. Kivesz egy kis szobát. Adok magának egypár jó címet: Rimini... Riccione... az Adria-part kellemes, sokat laktam ott. (*Iszik.*) Igaza volt a walesi hercegnek.

TAMÁS A gyomra miatt nem szokott inni?

COLLE Az elveim miatt. Szép vidék. Riccione, Ancona... onnan majdnem áthajóztam Dubrovnikba. Filmfesztivál volt. Forгатókönyvet fordítottam akkortájt. Hívtak. Már hajójegyem is volt. Nem. A szerbek vadak. Oda nem.

TAMÁS Minek menjek Riccionéba?

COLLE Dolgozni. Üljön a tengerparton, amíg a száz dollár tart, és írjon krimiket. Mindet megveszem, ha jók. Azután tőlem utazhat, ameddig a pénze tartja. Szicíliába kéne elutazni. Vagy Korzikára. A maffia... az izgalmas. Utálok az ilyen langyos demokráciákat.

TAMÁS Nagyon kedves. De azt hiszem, én az éjféli busszal...

COLLE Dehogy megy az éjféli busszal! Majd reggel...

TAMÁS De hiszen ön akart elutazni.

COLLE Nem olyan sürgős. Ez jó volna. Nézze, én nem élek rosszul. De őszintén szólva ez a svájci pofa remekül fizet. És nagyon nehéz eredeti angol krimi találni. Mindet lefordítják még az anyjuk hasában. Mire megszerzem, mire beküldök két ív próbát, kisül, hogy hat másik kiadónál már megjelent. De maga tud figurákat teremteni... egy ilyen süket öregúr, méteres hallócsővel, az orra előtt rabolják ki a lakást, nem vesz észre semmit...

TAMÁS Higgye el, megtisztelő... és száz dollár... nem is tudnék hozzákezdeni.

COLLE Ne haragudjon, ez aztán igazán nem tudás. Hallott Edgar Wallace-ről?

TAMÁS Nem.

COLLE Akkor nekem higgye el, hogy ez az Edgar nagyszerű dolgokat írt. De rengeteg szereplője volt, és szórakozott ember volt. Tudja, mit csinált? Papírból elkészítette az alakjait. Felsorakoztatta az íróasztalon. A detektívet, a gyilkost, a Maryt, a Johnnyt, a Williamst, mindenkit. És ha valamelyiket a regény folyamán legyilkolta, azt egyszerűen bedobta a papírkosárba.

TAMÁS Óriási!

COLLE Egyszer a takarítónője azt hitte, hogy tévedésből került annyi papírbaba a szemébe, visszaállította valamennyit. Az író nem vette észre... és harmadnap az újság szerkesztőségébe ezerszámra érkeztek a reklamáló levelek - hogy lehet az, hogy az áldozatok sorra feltámadtak. Látom, ez se nagyon lelkesíti. Hát ahogy gondolja. Pedig nagyszerű módszer.

TAMÁS Életemben nem lesz száz dollárom.

COLLE Semmit se veszít, ha megpróbálja. Feltétlenül Nizzába akar érn ma éjszaka?

TAMÁS Dehogyis. Szobám sincs. Azt hittem, megtalálom a nagybátyámat.

COLLE Most mit csinál?

TAMÁS Keresek egy szemétkosarat. Kidobom az üres üveget.

COLLE Egyszerűbben is meg lehet csinálni. *(Az erkélyhez lép.)* Nézzen az erkély alá. A tenger. *(Kihajítja az üveget.)* Így intézek el minden szemetet. Még esik az eső. Ha itt, a Riviérán rákezd az őszi eső, se vége, se hossza. A szélvihart szeretem, a dörgést, villámlást. De ezt az ócska nyirkosságot... beeszi magát a csontba...

TAMÁS Nem tudnám, hogy lássak hozzá...

COLLE Istenem, én már lefordítottam vagy hatszáz ilyen vacakot, egy időben, tudja, a háború után, még nem konszolidálódott, de éppen az vonz, hogy szűz kéz, hogy maga valami egészen mást tud kitalálni, mint a sablon. Vonatrablás, kábítószer a hajón. Mindenkinek a könyökén jön ki.

TAMÁS Olyan tehetségtelen vagyok ehhez, mint egy darab trappista sajt.

COLLE De miért csinál ebből ekkora problémát? Mi kell egy izgalmas krimihez? Kell egy helyszín.

TAMÁS Párizs.

COLLE Fenéket. Minél elhagyottabb. Sikátor Velencében. Az ajtó a lagúnára nyílik. Görög tengerpart. Mondjuk, egy Platamon nevű halászfalu az Olümposz tövében. Zúg a szél. Az erkély egészen a tenger fölött van. Vagy skóciai kastély. Köd. Eső. Tengerpart. Elrejtve jacht az öbölben.

TAMÁS Vagy egy helikopter a sufniiban.

COLLE Hiszen van magának fantáziája, barátom. No persze, és kell valaki, akinek titka van. Valami régi bűn...

TAMÁS Kell persze egy asszony is. Egy szerető...

COLLE A szerető nem jó. A szerető elárulja az embert.

TAMÁS Anya.

COLLE Az anya már jobb. Azt vallathatják. Nem láttam a fiamat. Húsz éve nem láttam a fiamat. Nem tudok róla. És közben ott állnak a Scotland Yard emberei. A fiú meg a szekrényben.

TAMÁS A fiú hazaszökött az anyjához, mert nem bírta a honvágyat.

COLLE Ez nem lírai vers. Ha ilyen marhaságokat tud csak kigondolni, akkor kár... Hazaszökött, mert nincsen hol töltenie az éjszakát. Mert pénz kell. Mert el akar dugni valamit. Mert az anyját is meg akarja ölni. Mit tudom én. Maga döntse el, melyik jó. Maga írja.

TAMÁS Bűnt nem tudok kitalálni. Gyilkosságnál le kéne írni a szobát. Ott fekszik vérében a hulla, hacsak nem dobták a tengerbe.

COLLE Hacsak.

TAMÁS Akkor nincs bűnjel.

COLLE Annál izgalmasabb.

TAMÁS De valahogy meg kell oldani. Kell egy szemtanú.

COLLE Mi kell?

TAMÁS Persze. Így jó. Egy szemtanú, aki felbukkan.

COLLE Miért kereste maga a nagybátyját?

TAMÁS Hiszen mondtam. A verseim... tölthetek még?

COLLE Maga pesti?

TAMÁS Igen.

COLLE Sose élt vidéken?

TAMÁS Kisgyerek koromban. Rokonoknál. Tanyán. Még az Imrehéknél is nyaraltam. Hű, én nem iszom többet, egész kikészültem! Pedig most kedvem volna megírni.

COLLE Beleírhat egy tábornokot is.

TAMÁS Az nagyszerű ötlet. A tábornok esetleg süket.

COLLE Dehogy süket. Fiatal, nagyszerű sportember, szereti az italt, a nőket, igazi gavallér, csak nem jó katona... belekeveri a politikát, bolond. A jó katona harcol.

TAMÁS És ha nem sikerül mégse megírnom?

COLLE Akkor maga megkínált engem kolbással, én pedig vendégül láttam éjszakai szállásra. Le akar már feküdni?

TAMÁS Szokatlan volt az ital, fáradt vagyok.

COLLE Takarót, párnát talál a szekrény aljában. Nem zavarja, ha a bőröndömet itt hagyom?

TAMÁS Ugyan, inkább...

COLLE A fürdőszoba a folyosó végén van. Majd reggel tovább beszélgetünk.

TAMÁS Jó éjszakát.

COLLE Jó éjszakát. *(Az ajtóból.)* A süket egy vén hülye. Hülye tintanyaló. *(Ki.)*

TAMÁS *(egyedül)* Egy... kettő... tizennégy frank, nincs is egészen öt dollárom. A jegy, az útlevel... *(Nyújtózik.)* Na, gyerünk, nagytakarítás. *(Még egy üres üveget kidob az erkélyen. Előveszi a takarót.)* Ami azt illeti, elég koszos. Ha nekem száz dollárom volna, nem lennék itt. Lehet, hogy nyáron szép. Ez a tengermorajlás is. Ha száz dollárom volna, lemennék Rómába. Két hétig csavarognék Firenzében. Egyedül az Uffiziben ülnék egy hétig. És ha kedvem volna, átrándulnék Sienába. Muris hely ez. Úgy zuhog a tenger, mintha nem is víz, hanem félelmes üzenet volna. Fuss, szaladj, menekülj! Hogy lehet itt aludni? Tulajdonképpen meg kellene próbálni. Mi volna, ha kitalálnék egy jó kis krimi? Ki tudná meg otthon? Senki. És ha megtudják? Tom Thornwall, na és? Van egy álnevem, és felmarkolok száz dollárt. Egy kis deviza-bűncselekmény... Persze, könnyebb elkövetni egy kis bűnt, mint egy jót kitalálni. Várjunk csak... Mi kell először is egy jó detektívregényhez? Helyszín. Jó és izgalmas helyszín. Például Velence. Sötét gondolák siklanak a fekete vízen. Mélyek a lagúnák, csak hogy én még sosem jártam Velencében. Visszafelé mentem volna, ha maradt volna pénzem. Skót kastély. Hát még Skóciában sem voltam. Várjunk csak. Mi volna, ha ez lenne a helyszín? Valahol a Riviérán, Marseille és Monte-Carlo között, novemberi éjszaka, elhagyott penzió... abban lakik egy sikkasztó vagy egy gyilkos, mindenesetre egy bűnös, aki bujkál. No, most honnan szerezzek egy bűnöst? Kivágnék egypár figurát kartonból. Dehogy vacakolok vele. Itt a szoba közepén ez a szék legyen a bűnös, külsőre olyan legyen, magas, szemüveges, deresedő hajú, mint az én kedves házigazdám.

COLLE *(belép, helyet foglal a széken).*

TAMÁS Most lássuk, mit tudok róla. Hogy hívják önt, uram?

COLLE A magánügyem, uram.

TAMÁS Mindenkinek van neve.

COLLE Van.

TAMÁS Bemutatkozik vele.

COLLE Ha akar.

TAMÁS Ha megismerkedik valakivel.

COLLE Nem ismerkedem senkivel.

TAMÁS Ha hivatalosan megkérdik.

COLLE Ki kérdezne meg? Miért? Nem köröznék.

TAMÁS De hát amikor ideköltözött, a bejelentőcéduláját csak kitöltötte?

COLLE Ó...

PADRONE (*belép*) Dehogyis, uram, ön is nyugodtan kivehet egy szobát, itt maradhat, ameddig óhajt, dehogy alkalmatlankodunk. Úriemberek között ez... a számlát mi, kérem, csak úgy állítjuk ki, hogy monsieur et madame, természetesen nálunk nincs pletyka, nincs tolakodás. Odaát Olaszországban alkalmatlankodnak ugyan kérdőívekkel, de csak egyházi okból. Tudja, uram, ott nézik azt, hogy férj és feleség legyen, ha együtt töltik az éjszakát. De a francia lovagiasság, uram...

COLLE Ne locsogjon annyit, kérem.

PADRONE Bocsánat, uram.

TAMÁS Levelet is biztosan poste restante kap, jeligével, ugye? Telefonon sose hívják. Pénze a bankban van. A vagyonából él, nem?

COLLE Ilyen kérdést jól nevelt ember fel se tesz.

TAMÁS Nem tetszik nekem, hogy semmi rendetlenség nincs ebben a szobában. Egy eldobott papírszelet. Egy boríték. Egy megkezdett levél. Még a bőröndjén sincs egyetlenegy szálloda-címke sem. Semmi személyes, még a zsebkendőjén sincs monogram. Esküdni mernék, hogy még a szemüvege sem igazi szemüveg, ablaküvegből van.

PADRONE (*hadarva*) Hát persze hogy ablaküvegből van. Beppónál vette a Via Magentán. Még mondta is Beppo a sógoromnak, aki szakács a Ristorante Santa Catherinában, hogy mondd, Goffredo, hát ki a te hülye lakód? Bejön hozzám, szemüveget kér, de nem egydioptriásat vagy kétdioptriásat, nem konvexet és nem konkávot, de még csak nem is valami naptól védő színes üveget, hanem kivágatja ablaküvegből, mint a gyerekek a maszkabálon, ha professzort játszanak, de én csak azt üzentem vissza: Beppo, törődj a magad dolgával, ha kétszáz líráért eladtál egy darab ablaküveget, az is tiszta haszon, nekem meg tiszta haszon volt, hogy a bolond úriember egy hétre vette ki a szobát, de másnap már úgy ment el, hogy a színét sem láttam többé.

TAMÁS Miért ment el olyan hirtelen?

COLLE Mert sok volt a szűnyog.

TAMÁS Hány helyen lakott az utóbbi tíz évben?

COLLE Már az iskolában gyenge számoló voltam.

TAMÁS Ha tudni akarja, Herr Faber is ezt mondta.

COLLE Hagyjon békén azzal a vén marhával.

TAMÁS Önhöz vezettek a nyomok, egy Imreh Ferenc nevű urat keresek.

FABER (*belép*) Nem ismerek ilyen nevűt.

TAMÁS Magyarországról jött a negyvenes években.

FABER Egyvalakit ismertem itt, de azt nem úgy hívták, negyvenkettőben jött... Franz Kolbe, de azt lehetetlen megtalálni. Bolyong és bolyong és bolyong országról városra, városról országra, őszintén szólva, tőlem oda viheti az ördög, ahova akarja.

TAMÁS Családja nincs?

COLLE Nincs.

FABER Van.

COLLE Nekem az a nő ne írjon. Felbontatlanul küldöm vissza a levelét.

COLLE Mondja, maga nem szeret senkit?

COLLE Nem.

TAMÁS Barátja csak van?

COLLE Nincs.

TAMÁS De hiszen az lehetetlen.

COLLE Úgy értsem, hogy kétségbe vonta a szavamat?

TAMÁS Úgy. Kell hogy legyen egy barátja.

COLLE Megmondtam.

TAMÁS Nem is volt?

COLLE Nem volt.

ÁKOS *(belép)* Szervusz, Feri.

COLLE Nem ismerem.

ÁKOS Ne marhászkodj. Jó. De mi ez rajtad, ez a maskara? Mióta hordasz szemüveget?

TAMÁS Vegye csak le azt a szemüveget.

COLLE Nem.

TAMÁS Hát lesz itt rend, vagy nem lesz rend? Ezt a detektívtörténetet most én találom ki, és tisztelt figurák, tessék azt csinálni, amit parancsolok.

ÁKOS Miért, milyen rangja van magának?

TAMÁS Rangom?

ÁKOS Mert neki őrnagy alatt nem imponál senki. Az is nehezen. Na, vedd már le azt a szemüveget, nem merlek megölelni, félek, hogy összetöröm az orrodon.

TAMÁS Ismeri jól ezt az urat?

ÁKOS Mint a rossz pénzt.

TAMÁS Mióta?

ÁKOS Amióta kikerültünk a tojásból.

TAMÁS Hogy hívják?

ÁKOS Marjay-Thegze Ákos, parancsára.

TAMÁS Nem önt. Ezt az urat.

ÁKOS Hát hogy hívnák? Imreh Ferencnek.

TAMÁS Ehhez mit szól, tisztelt uram?

COLLE Hazugság.

ÁKOS Ezt nekem mondd! Nevezd meg a segédeidet.

COLLE Semmi közöm Imreh Ferenchez.

ÁKOS Megáll az eszem! Ha anyád élne, ha ezt hallaná...

TAMÁS Kérem, ez nem probléma, majd idehívjuk az öreg hölgyet. A szekrény legyen a kedves mama.

ANYA *(szikár, tekintélyt parancsoló nagyasszony, kilép a szekrényből, egyenesen Colléhez)* A pénzt és az ékszereket vedd magadhoz. Az iratokat betettem egy belső borítékba. Fényképet ne vigyél egyetlenegy sem. Senkiét. Ami volt, az elmúlt. Ha kell, eskü alatt vallom, hogy Imreh Ferenc nem volt az apád. Én von Kolbe lány vagyok. A Kolbe család befogad téged. Te német vagy, és a neved Franz Kolbe. *(Körülnéz.)* Ehhez senki másnak köze nincs. *(Indul a szekrénybe)*

TAMÁS Ne tessék még elmenni, kérem. Még kérdezni akarok...

ANYA Arról az ügyről én nem kívánok beszélni. Az én fiam azt tette, ami a kötelessége volt. Az én fiam katonatiszt. Ki mert szólni azért, ha megfenyít egypár cigányt és parasztot? *(Elmegy.)*

ÁKOS Csak nem azt akarod mondani, hogy még mindig Franz Kolbe néven élsz?

COLLE Semmit se mondtam.

ÁKOS *(Tamáshoz)* Nem haragszik, de én ezt a beszélgetést abbahagyom, látja, nincs már semmi szavunk egymáshoz.

TAMÁS Mióta nem látták egymást?

COLLE *(leszege a fejét, nem felel).*

ÁKOS Az attól függ, kérem, hogy most milyen évet írunk. Ugyanis én az utóbbi időben nem használom a naptárt.

TAMÁS Amennyiben?

ÁKOS Ezerkilencszázhatvan őszén meghaltam.

TAMÁS Fogadja részvételemet. De talán az utolsó találkozásukat...

ÁKOS Hogyne, szívesen. Ugyanez a világos sportöltöny volt rajtam. Megállítottam az autómát valahol Anconától délre a tengerparton. Jólesett sétálni, fürödni egyet, egyszerre csak látom... hé, Feri...

COLLE *(megrezzen).*

ÁKOS Csak nem lettél süket? Franzi, hallod?

COLLE *(a padronéhoz)* Kiveszem ezt a szobát, egyelőre egy hétre. Dolgozni akarok. Senki sem zavarhat. A postás se. A cipőmet magam tisztítom. A reggeli teámat tegye az ajtó elé.

PADRONE *(hadarva)* Igenis, uram, megértettem, uram, semmi panasza nem lesz, uram.

ÁKOS Tudom már, mi az a furcsa rajtad, hol a bajuszod?

COLLE Levágtam.

TAMÁS Tegye csak vissza a bajuszát.

ÁKOS És megőszültél. Hogy megőszültél!

TAMÁS Na, hadd lássam a régi fejét. *(Colle leveszi a parókát.)* Jóságos ég, hiszen én magát már láttam, egyszer nagyon régen! Hatéves voltam, belebújtam a szénakazalba... láttam.

COLLE Ugye mondtam neked, ugye én mondtam neked, hogy azt a gyereket... Mikor született maga? Ezerkilencszázharmincnégyben?

TAMÁS Igaz, hogy itt most én kérdezek, és már néhányszor megmondtam, hogy ezerkilencszázharmincötben.

COLLE Ugye mondtam, hogy vissza kell menni, hogy el kell kapni, hogy ne maradjon tanú.

ÁKOS Mit izgulsz? Nem látott semmit. Egy hatéves gyerek.

COLLE De tíz év múlva már nem hatéves, húsz év múlva már nem hatéves.

ÁKOS Mi van, cimbora, itt nyaralsz?

COLLE Itt lakom.

ÁKOS Télen-nyáron?

COLLE Télen-nyáron.

ÁKOS Csak nem vásároltál birtokot?

COLLE Nem.

ÁKOS Mit csinálsz itt?

COLLE Fordítok.

ÁKOS Mit?

COLLE Ami jön. Tankönyveket a Földközi-tenger növényvilágáról, detektívregényeket, filmet. Szemetet. Ami van.

ÁKOS A pokolba is, de megsavanyodtál! Gyere, ülj be a Mercibe, iszunk valamit.

COLLE Nem iszom.

ÁKOS Nem vizet ajánlottam, hanem whiskyt.

COLLE Nem iszom.

ÁKOS Ez a legújabb. Te... nem vagy valami jó bőrben.

COLLE Megvagyok.

ÁKOS Ami azt illeti, többet is lekanyaríthattál volna magadnak a gazdasági csodából. Mivel segíthetnék rajtad?

COLLE Semmivel.

ÁKOS Ide figyelj. Holnap átrándulok Dubrovnikba. Szerzek neked is meghívót a filmfesztiválra.

COLLE Átmész a szerbekhez?

ÁKOS Miért ne mennék?

COLLE Nem, oda... oda nem, akárhová inkább...

ÁKOS Bolond vagy te! Ki tartja már számon? Különben is megvan a német állampolgárságunk.

COLLE Nekem nincs.

ÁKOS Hogyhogy nincs?

COLLE Az a süket, az a vén disznó...

FABER Nem hallom, uram.

COLLE Én harcoltam értetek. Én a Wehrmacht tisztje voltam. Követelem, hogy építsetek nekem lakást. Követelem, hogy... ki a főnökök? Mondjátok meg, hol a főnökök! A polgármester vagy a kormányzó vagy a tartományi főnök vagy a szövetségi elnök... majd megmutatom, hogy... nekem itt jár... nekem itt jogaim vannak.

FABER Nem hallom, uram.

COLLE Mit nem akarsz hallani, te süket állat?!

FABER Nem hallok jól, uram. A nációk szétverték a dobhártyámat.

ÁKOS Hát akkor milyen útleveled van?

COLLE Az én dolgom.

ÁKOS Bajtársak voltunk. Kamerad. Megesküdünk.

COLLE Feloldalak az eskü alól.

ÁKOS A gőgös Kolbe. Hát ide figyelj. Estére viszem a papírokat. És a hajójegyet. És a meghívót a fesztiválra. Hol laksz?

PADRONE *(széles gesztusokkal)* Hát hol lakna, kérem szépen, másutt? Nálam lakik, azon a sziklán az öböl fölött. Tizenkét szobám van, elsőrendű ellátás, hideg-meleg víz, olcsó árak. Ha Porte Recanatiban jár, keresse fel szerény szállodámat. Ingyen prospektus, sokat adok a jó híremre.

ÁKOS Melyik a szobád?

PADRONE A kiugró szikla fölött, a négyes szoba, kérem. Gyönyörű erkély, bárha én nem szeretem, mert oda jönnek be este leginkább a szúnyogok.

COLLE Engem nem zavarnak a szúnyogok.

PADRONE De a kilátás gyönyörű, az erkélyről szinte be lehet lépni a tengerbe, bár elég nagy lépés volna, haha, aki szeret tízméterest lépni...

COLLE Ne locsogjon annyit.

ÁKOS Elhoztam a meghívókat, holnap reggel fél nyolckor...

COLLE Mondtam, hogy ne gyere ide!

ÁKOS Már megbocsáss, ha én nem félek veled találkozni...

COLLE Hogy érted ezt?

ÁKOS Jól tudod. Kettőnk közül, ha valakinek oka van rá, hogy kerülje a másikat...

COLLE Nem fogsz többé találkozni velem.

ÁKOS Megörültél? Mit akarsz?

COLLE Arra... arra... indulj...

ÁKOS Mit akarsz? Segítségért kiáltok...

COLLE *(megfogja a nyakát)* Itt kiálthatsz, te örült, nem hallod, hogy zúg a tenger?

ÁKOS Eressz... lezuhanok, te örült... eressz... zuhanok...

PADRONE Igazán sajnálom, hogy elutazik, végtelenül sajnálom, hogy elutazik. Az a kedves úriember is, aki tegnap meglátogatta, megígérte, hogy idehozza egyszer a családját. Ha megengedi, emlékebe néhány prospektust. És egy szép kis címkét, ide a bőröndre.

COLLE Ne ragassza... veszi le... az ilyen paprikajancsidolgokat, az ilyen hülyeségeket gyűlölöm! (*Dörgöli, tépi a címkét a bőröndről, aztán leveszi a bajuszát, feltesz egy szemüveget.*)

PADRONE Beppónál vette, ablaküveg, de mondtam a sógoromnak, mondja meg Beppónak, azt üzentem: Beppo, törődj a magad dolgával, kétszáz líra is kétszáz líra, az is üzlet, nekem is üzlet, hogy egy hetet előre kifizetett, és másnap már elment.

TAMÁS Marjay-Thegze úr, legyen szíves, jöjjön vissza.

ÁKOS Parancsára.

TAMÁS Ez az egész dolog előttem nem tiszta. Miért lökte magát ez az úr a tengerbe?

ÁKOS A tanút meg szokták ölni.

COLLE Ha sikerül.

A FEKETE LÁNY Engem sikerült.

TAMÁS Kezét csókolom. Ki maga?

A FEKETE LÁNY Majd ezek az urak elmesélik.

COLLE Erről mindenki hallgatni fog.

A FEKETE LÁNY Majd kényszerítik őket.

TÁBORNOK Kényszeríteni? Magyar királyi tiszteket? Ugyan, édes Feri öcsém, ne félj, amíg engem látsz. Csak nem képzeled, hogy bíróság elé állítsanak magyar királyi tiszteket egypár rongyos szerbért meg zsidóért! Be voltatok rúgva, jó hecc volt. Kész.

A FEKETE LÁNY Mint az állatok, mint a barmok. Csak hallom a jajgatást, ordítózást az utcán. Mi van ott kinn? És már taszigálnak engem is, fel a teherautóra, diákok közé. Feri, Feri, igaz, hogy visznek? Mondja, mit akarnak tőlem? Feri... az előbb még átölelt. Hiszen én semmit... én semmit... én semmit...

COLLE De láttad... és aki látta...

A TÁBORNOK A miniszterelnöknek csak jár a szája. Elboronálják az egészséget, édes öcsém. Csináltunk mi is ilyet, amikor fiatalok voltunk. A Zsolti felküldte az inasát a torony tetejére, és célba lőtt rá. Az özvegyének küldött egy tehenet meg két forintot. Még kezét is csókolt érte.

ANYA (*kilép a szekrényből*) Az én fiam azt tette, ami a kötelessége volt. Az én fiam katonatiszt. Ki mer szólni azért, ha megfenyít egypár cigányt és parasztot?

ÁKOS Ide nézz, hozom az iratokat... Hitler nyílt parancsa. Éjszaka jön értünk az autó. A Wehrmacht tisztjei lehetünk.

COLLE Hová lett az a szép fekete lány, az a szerb lány?

ÁKOS Hülye, hiszen te lőtted agyon a teherautón.

A TÁBORNOK Édes öcsém, higgy nekem, mintha szegény apáddal beszélnél. Elsimul az egész. A miniszterelnöknek csak a szája jár. Nyilatkozik, hogy az angolok ne bombázzanak minket. De magyar királyi tiszteket...

ÁKOS Hajnalban Grazban leszünk.

COLLE Hol a gyerek?

ÁKOS Részeg vagy? Nincs semmiféle gyerek.

COLLE Egy gyerek szaladt át az udvaron. Ott lapult a szénakazalban.

TAMÁS Gyermekkoromban egyszer elbújtam a szénába. Fülledt meleg volt, sötét, alig bírtam lélegzeni. Emberek futottak az udvaron és az utcán. Sikítás volt, és mintha puskák ropogtak volna.

ÁKOS Hajnalban Grazban leszünk. Hová mész? A Wehrmacht tisztjei leszünk.

COLLE Vissza kell menni a házba. Ott volt egy gyerek.

ÁKOS Miféle házba?

COLLE Tudod jól.

TAMÁS Sokszor kikaptam. Elcsatangoltam, nem értem haza ebédre. Jártam a szomszéd kerteket.

ÁKOS Indulni kell. Hajnalban Grazban leszünk. Hitler pátense szerint megtarthatjuk a rangunkat.

COLLE Azt a gyereket...

ÁKOS Mit törődsz vele?! Sohase látod többé.

TAMÁS És Grazból hová mentek?

ÁKOS Vöcklabruckba. Onnan Ulmba. Onnan társasutazás Európa legszebb tájaira.

TAMÁS Hogy került Kammerbergbe?

ILSE (*belép*) Hogy került oda? A sátán küldte oda. A nyavalya küldte oda. A rossz sorsom küldte oda.

COLLE Akkor nem egészen így mondtad.

ILSE Mit mondtam? Meresztetted rám a szemedet. Táncba vittél.

COLLE Ágyba is.

ILSE Az ágy a mi házunkban volt, te jöttment.

COLLE Akkor mintha másképp szólítottál volna.

ILSE Ha hazahoztad volna a kabátodat, most is másképp szólítanálak.

COLLE Fogd be a szád. Ha adtál valamit, hát megfizettem. Párizsból küldtem pezsgőt, Amszterdamból sajtot és tulipánt, Kijevből az ikonokat.

ILSE És még mit küldtél?

COLLE Norvégiából neked küldtem a kaviárt, Brüsszelből a csipkét az ágyneműdre, a lengyel erdőkből karácsonyfát, Oradourból vörös bort.

ÁKOS És Lidicéből gyerekcipőket. Heccből küldött egy láda gyerekcipőt.

ILSE De a kabátját, azt nem hozta haza.

TAMÁS Melyik kabátot?

ILSE A kabátot. A tiszt kabátot. A rangjelzéssel. A kitüntetéseivel.

TAMÁS Hová tette a kabátját?

COLLE Mit tudom én.

ILSE Ez hülyének nézi az embert.

TAMÁS A visszavonuláskor hagyta el?

ILSE Nem is akkor, amikor vaskeresztet kapott!

COLLE És mindent tudni akar? A kabátommal betakartam egy halottat.

A FEKETE LÁNY Vigyázz, Franz Kolbe, én láttalak!

COLLE Te? Hol láttál volna? Te már akkor régen... én téged akkor már régen... te vagy a fekete szerb lány, akit a teherautón...

A FEKETE LÁNY Lehet, hogy az voltam, lehet, hogy más. Hogyan emlékezhetnél valamennyiünkre, Franz Kolbe?

TAMÁS Mi volt azzal a zubbonyal?

A FEKETE LÁNY Állj mellém, Franz Kolbe, ha nem félsz, állj ide, és mutasd meg.

COLLE Franz Kolbe őrnagyot még senki sem látta félni.

A FEKETE LÁNY *(a földön térdel)* Uram, ne vedd el róla, hadd temessem el tisztességgel.

COLLE Temesd el ebben, te hülye, nem lehet nagyobb tisztesség... temesd el a zubbonyomban, te nyomorult! *(Ledobja a zubbonyt.)* Még visszajövök, még nincs vége, még nincs vége, gyávák, koldusok, hazaárulók... még jönnek a rakéták, még jön a bosszú, nem futok, csak visszavonulok. Csak erőt gyűjtök. Csak megpihenek, csak... *(Összehúzza magán a zsákmányolt rongyot.)*

ILSE Ki zörget?

COLLE Eressz be, itt Franz.

ILSE Miféle Franz?

COLLE Én küldtem neked norvég kaviárt.

ILSE A kaviár elfogyott, a csipke elszakadt, az ikonokat meg elemésztette a tűz.

COLLE Én vagyok Franz Kolbe, aki ölelt téged, akivel sétáltál a korzón. *(Colle megfordul, látszik a rongyos kabáton a sárga csillag, Colle iszonyodva letépné, de ott marad a helye.)*

ILSE Az az ágy a mi házunkban van, te jöttment.

COLLE Én harcoltam, nekem jár a lakás, nekem jár az útlevelem, nekem...

FABER Nem hallom, uram.

COLLE Engem ide hívtak, én itt nem vagyok akárki, én...

FABER Nem hallom, uram. A nácik szétverték a dobhártyámat.

COLLE Ezt a szobát kiveszem. Hová nyílik az ablaka?

PADRONE Gyönyörű szoba ez, uram... csodaszép a kilátás.

COLLE Attól tartok, a sekély parton a hullámverés kidob minden szemetet.

PADRONE Dehogy sekély part ez, uram. Nézze a meredek sziklát. Ami egyszer ott elmerül, azt elnyeli az örvény, ez a tenger soha semmit nem vet partra.

COLLE Ezt a szobát kiveszem. Egész évre. Senkinek sem vagyok itt. A postásnak se. Ki járkal a folyosón? Hová néz ez az erkély? Azt a szobát veszem ki...

PADRONE Ott sok a szúnyog...

COLLE Nem törődöm a szúnyogokkal. A teáskannát tegye le reggel az ajtóm elé. Ha a munkámban bárki zavar, azonnal elmegyek.

PADRONE Hát mi panaszja volt önnek, uram? Öt hónapja lakik itt, uram, és még nem zavarta senki. Már annyian kérdezték tőlem, hogy ugyan, Carlo, ki lakik nálad július óta? A tejes is kérdezte, a postás is kérdezte, uram, én legfeljebb ha annyit mondtam, hogy egy tudós úriember, nagy lexikonokkal...

TAMÁS Jó napot, Feri bátyám, ön azután jól elbújt. A fél világot átkutattam maga után.

COLLE Miért jött utánam?

TAMÁS Elhoztam a verseimet.

COLLE Versek? Kinek kellene a versek, uram? Detektívregény kell. Krimi kell. Vér kell. Bűn kell. Angol detektívregény kell.

TAMÁS Nem vagyok angol.

COLLE És ha nem angol... Tom Thornwall... Franz Kolbe... Francesco Colle... Tom Thornwall... mi a név? Semmi a név. Most mit csinál?

TAMÁS Rendet. Kiteszem az üres üveget az ajtó elé.

COLLE Egyszerűbben is meg lehet oldani. A tenger... így intézek el minden szemetet.

TAMÁS De valahogy meg kell oldani... kell egy szemtanú.

COLLE Nem kell tanú... meg kell keresni a tanút.

ÁKOS Meg kell ölni a tanút.

TAMÁS Emlékszem, hogy vert a szívem, ahogy ott kuksoltam a szénakazalban.

COLLE Miért kerestt, miért mászkál a nyomomban?

TAMÁS Félek! *(Felordítva.)* Félek!

(Teljes világítás, a képzelt figurák eltűnnek, Tamás egyedül van a szobában.)

Nahát, én teljesen megőrültem. *(Törli az arcát.)* Én... teljesen elvesztettem az eszemet. Kitalálok egy marhaságot, egy képtelen... le kell feküdni... ez az örület, ez az eső, ez a tengerzúgás, úgy ver a szívem... ostobaság! Levegőt... kinyitom az erkélyajtót... egészen kitárom... Kérek valami altatót a padronétól... Végeredményben... végeredményben Európában vagyok, nem a dzsungelban. A reggeli busszal bemegyek Nizzába... nem vagyok gyáva... nem vagyok idegbajos, nem vagyok kisgyerek.

Nem, mégis... megőrültem... én félek... én félek... félek.

(Felveszi a csomagját és a kabátját, óvatosan átlép az erkély korlátján, a színpad fokról fokra sötétebb lesz, majd amikor már félhomály van, nyílik az ajtó. Colle lopakodik be, kezében pisztoly, és nesztelen léptekkel a megvetett ágyhoz megy. De az már üres.)

Nem vagyunk angyalok

*Nem volna semmi baj, ha az öregek
emlékeznének rá, hogy ők is voltak
fiatalok, és a fiataloknak eszükbe
jutna, hogy ők is meg fognak öregedni.*

Nem vagyunk angyalok

A mama vendégeket várt.

Petényiné, a társbérlő meglepetten látta a nagy kavarodást a konyhában. A mama rétest sütött, még hozzá nem is réteslapból, hanem maga kavarta, nyújtotta, a cseresznyét kimagozta hozzá.

Petényiné tökfőzeléket habart éppen, lenyalta a főzőkanalat.

- Én nem tudom, mi az öregistent raknak ebbe a tejfölbe, nem jó. Hanem sose gondoltam volna magáról, Andrásné, hogy maga még sütni is tud. És hogy került haza ilyen hamar a hivatalból? Nincs tanfolyam?

- Nem akartam szólni, de látja, nem bírom ki. A fiamék jönnek át ma este. Képzelve, állapotos a menyem.

- No, hál' istennek - csapta össze a kezét Petényiné. - Ugye mondtam, hogy jót fog tenni neki a fürdő. Én is már öt éves asszony voltam, szegény jó uram azt mondta, kötéllel ver ki, ha nem szülök neki gyereket, akkor azt tanácsolta egyik szomszédasszonyom, nagyon derék asszony volt, áldom is őt a haló porában is, hogy járjak csak ki a sós fürdőre. A doktor azt mondta, nem kell, de mit értenek ehhez a doktorok? Ezt mi, asszonyok jobban tudjuk. És hát nem egymás után lettek a fiaim?! Kóstolja meg már, drága Andrásné, sós ez a tejföl vagy milyen... Ahogy így elnézem magát, hát még gyereket is dajkálhatna, nem unokát.

A mama nevetett, de nem tiltakozott. Előszedte a polcra a csiszolt üvegekészletet, feketés-csészéket rakott az asztalra, azután gondolt egyet, leszaladt a boltba, epret vásárolt és egy nagy csokor rózsát. A sarki ruhaüzlet kirakatában egy pillanatra megnézte magát, karcsú alakját látta csak és a rózsacsokrot. „Unokám lesz - mondta félhangosan, és elhatározta, hogy oda fogja neki adni a horgolt ruhás babát, ami ott ül a dívány sarkán. - És hátha kisfiú lesz? Akkor is játszhat babával...”

A gyerekek hat órára ígérkeztek, de negyed kilenc után jöttek csak. Gyuri rögtön végigterült a vászonhuzatos fotelon, lábát egy székre rakta, és az újsággal legyezte magát.

- Micsoda hőség van, mama! És milyen fáradt vagyok.

- Most pedig ne legyél fáradt. Mit szólsz majd, ha egész éjjel sír a kis kölyök, és úgy kell másnap munkába menni - mondta a mama, és vidáman ment a tálalószekrényhez, a kávéfőző masináért. Amikor visszafordult, akkor látta, hogy menyé még mindig az ablaknál áll.

- Mi az, Vera, te nem vagy fáradt? Ül le, szívem, neked igazán kímélned kell magad.

A fiatalasszony vállat vont, leült az ablak melletti székre, és kifelé bámult, a szomszéd ház muskátlis ablakára.

A mama meghökkenve nézte.

- Valami bajod van?

A fiatalasszony a szája szélét harapdálta, és a kézitáskájában babrált.

- Ugyan, mama, mi bajunk volna? Majd csak megoldjuk valahogy.

- Mit?

- Mit? Még kérdi?

A mama kezéből kicsúszott a kávédaráló. Lepottyant a szőnyegre, de szerencsére nem nyílt ki. A két fiatal egyetlen mozdulattal sem jelezte, hogy segíteni akar felvenni. A mama lehajolt, és most, életében először érezte, hogy fáj a dereka.

A délutáni jókedve egy pillanat alatt elmúlt. Mi bajuk van ezeknek? De mire visszajött a konyhából a süteményestállal, a két fiatal már az asztalnál ült, nevettek. Vera bocsánatot kért, de egy kicsit ideges napja van, valami kellemetlensége volt a hivatalban. De hát ez a rétes, ilyet csak a mama tud sütni.

És dicsérik a rétest, áradozva, mintha a világ legjobb cseresznyéje lenne a rétesben, a világ legjobb porcukrával volna behintve. Dicsérik, mintha egész este nem akarnának másról beszélni.

- Ugyan már - mondja a mama örömmel is, szabódva is. - Süt nektek Rozi néni ilyet, vagy még különbet is.

- Rozi néni - mondja Vera, és megint éles a hangja. - Rozi néni is megéri a pénzt. Felmondott.

A mama leteszi kezéből a kávécsészét. Gyuri is, Vera is merően néznek rá, mintha tőle kérnének számon valami rettenetes bűnt.

- Miért mondott fel?

- Jó vicc! Miért? Azért, mert minden baj emiatt van. Azt mondta, nem marad nálam pelenkát mosni. Majd ha bolond lesz. Öt forintot is megadnak óránként egy bejárónőnek, nálam havi négyszáza van.

- De Verukám. Ha üzemben takarítana, nyolcórás munkával alig keresne többet, nálad pedig négy-öt órát van.

- Ezt neki tessék elmondani, ne nekem. Én elhiszem enélkül is.

- Hát keressetek valaki mást.

- Persze, keressetek. Tudja, mama, milyen probléma bejárónőt találni? Gyuri kollégájánál felvettek egy idős nőt a gyerek mellé. Hazajön egyik este, a gyerek késsel játszik. Hívják az asszonyt, hogy került a járókába kés? Ő nem tud semmiről. Másnap hazajönnek, a gyerek kezében üvegcserep van. A nő persze erről sem tud. Kezdenek utánajárni, ki volt ezelőtt. Hát valami jóféle.

- Előtte kellett volna informálódni - mondja a mama, és a fiára néz. Gyuri mozdulatlan arccal a csészéjét bámulja, mintha két idegen viaskodna előtte, ő majd meglátja, ki marad a porondon.

- Ki tud előre információt szerezni? És mit ér az információ? Egyáltalán nem megoldás a gyereket idegenre bízni.

- Bölcsődébe... hiszen arról volt szó - mondja a mama, és közben epret kínál. „Úgy beszélek, mintha védekezni kellene, mit tudnék én rajtuk segíteni?”

- Hogyne, lehet bölcsődébe is - feleli Vera, és Gyurira néz. - Mama is tudja, micsoda ápolás van a bölcsődében. Normára megy, etetés egy perc, fürdetés három perc, persze a víz nem elég meleg...

- Ugyan, Vera.

- Nem hiszi? Hát én akkor sem adom a gyereket bölcsődébe. Nem és nem. Énnekem ne hozzon haza kanyarót. Ott van a szomszédék gyereke, folyton lázas. Amióta megvan, az anyja állandóan otthon marad. De még ha nincs is semmi baj. A bölcsődéből ötkor haza kell hozni. Hát hol tudok én ötkor hazajönni? Néha nyolcig is benn maradok, és kultúrfelelős vagyok.

- Fiam, én négy gyereket neveltem fel - mondja a mama -, és özvegyen neveltem fel, varrtam közben, édes fiam, és tisztán tartottam őket, és iskoláztattam őket, én tudom, mi az élet, és mi az, a gyerekért megszenvedni. Amikor ott maradt az uram Voronyezsnél, Gyuri tizenkét éves volt, és háború volt... Hát nem kell mindjárt úgy odalenni, én nem ilyen körülmények között vártam az első gyermekemet.

- Hát jó... nem kellett volna egy szót se szólani - és Vera szeme sarkában megjelenik egy könnycsepp. - Igaza van a mamának, énnekem könnyű. Reggel bemegyek a hivatalba, egész nap a tervrajzokon dolgozom, hogy csak úgy káprázik a szemem, és ez felelős munka, mérnöki munka, és közben állandóan hányingerem van, és vérszegény vagyok, májinjekciókra járok, de igaza van, mama, majd meg fogjuk oldani. Ha nekem élne az édesanyám...

- Jaj, te kis bolond, hát nem akartalak én bántani, no, Verácskám, kislányom, hát hogy bántanálak én, olyan boldog vagyok, hogy unokám lesz, az első unokám. - És a mama odamegy a síró asszonykához, saját zsebkendőjével törli a szemét, orrát, legszívesebben leülne mellé, és etetné az eperrel.

- És nincs hely az üzemi bölcsődében - szipogja Vera, de már eszi a gyümölcsöt. - Ma mondtam a csoportvezetőmnek, hogy gyerekem lesz, majd leasett a székről. Hogy öneki ez mennyi gond, hogy hol talál majd helyettest, és miért fogok már novemberben szülni, tegyem át inkább januárra, akkor megoldanák a státuskérdést, és hogy előre is vegyem tudomásul, hogy a három hónap után nem hosszabbítják meg a szabadságomat, nem lehet fizetés nélkül otthon maradni, akkor inkább mondjam meg egyenesen, hogy nem akarok többé dolgozni, legalább számolhatnak vele. Hát mondja, mama, azért végeztem el az egyetemem, hogy minden derékba törjön? Huszonnégy éves vagyok, még várhattunk volna...

A mama nem felel erre, mit is feleljen?

De amikor tizenegy óra tájban elmennek, nem tud lefeküdni, csak ül az asztalnál, ölbe ejtett kézzel, és nézi a szobát, külön-külön minden bútordarabot, a kis könyvespolcot, a fiókos szekrényt, a rádiót, a horgolt terítőt a kisasztalon. Nyomasztó, rossz érzés fogja el, félelem valamitől, mintha búcsúznia kellene kedves, szívéhez nőtt emberektől és tárgyaktól. Kilencszázötven forintot keres egy hónapban, be tudja osztani szépen, ruhája is van, színházbérlete is. Vasárnap hol egyik gyereket látogatja meg, hol a másikat. Olyan jó volt így. És ha otthagyná az állását? Majd holnap felhívja Gyurit.

Reggel nem is az irodából telefonál, már hét órakor felhívja a fiát a szomszéd trafikból. Gyurinak nagyon vidám a hangja, és csöppet sincs meglepve. A mama meghökken. Ő csak annyit mondott, hogy iroda után találkoznak, talán tudna valami megoldást, talán el tudná vállalni, és Gyuri máris a szavába kapott. Kiderült, hogy ők már Verával apróra megbeszéltek mindent. A mama elsején mondja fel az állását, persze már most elsején, minek dolgozza át a forró nyarat, amikor ott van a szép kertés lakás, pihenhet, és úgyis le kell szedni a rengeteg gyümölcsöt, és befőzni. Ők nincsenek nagyon oda a lekvárért, de ha kisbaba lesz... Igen, és annak sincs értelme, hogy a mama külön lakjon, elvégre úgyis csak társbérlete van. Hát a saját gyerekei csak vannak olyan kedvesek, mint Petényiné? Kétszoba-hall untig elég nekik a gyerekekkel, a harmadik szobát a mama úgy rendez be magának, ahogy akarja. Gyuri még ma beszél egy építész mérnök barátjával, a nappali szoba ajtaját befalazzák, és az előszoba felől vágnak ajtót úgy, hogy a mama szobája egészen külön bejáratú legyen. És Rozi néni így már

szívesen maradna, de persze nem is kellene mindennap jönnie, hetenként kétszer elég, éppen hogy a mosást elvégezze, és a nehezebb munkáknál segítsen. És Vera is részt vesz a háztartásban, és természetesen ő maga is készséggel felhoz szemet a pincéből, sőt a közértbe is elmegy. Eleget dolgozott a mama életében, legyen egy kis könnyebbsége.

A mama leteszi a kagylót, nagyot sóhajt, idegenül néz körül a trafikban: miért is van itt? És csak az utcán jut eszébe, hogy hatvan fillért kell fizetnie az érméért, visszamegy. A trafikosnő részvétellel kérdezi: „Talán valami baj van?” „Nem, nem, dehogyis” - mondja, és mosolyogni próbál.

Az irodában is mindenki sopánkodik. Alig pár esztendeje hiányzik a nyugdíjhoz. És jó dolog saját lakást feladni? Tudja-e, hogy mibe kerül még egy albérleti szoba is, ha újra külön akar költözni? A társaság mindjárt két pártra szakadt. A fiatalasszonyok azt mondták, hogy jól teszi, ha vállalja a gyereket, meg lehet érteni a menyét, bele is szakad abba az ember, gyerekekkel is vesződni, munkába is rohanni, bevásárolni, és amellet a vállalatoknál nincsenek belátással. Múltkor is Korkesnét kiírták a szegyéntáblára tíz perc késés miatt. Nézné csak a Murai szaktárs, hogy mit rohan reggel az a szegény anya, amíg az álmos gyereket kiveri az ágyból, és az a kapkodva etetés, a gyerek sír, hány, újra lehet öltöztetni...

Murai szaktárs feltolja a szemüvegét, vérvörös a dühtől, elég legyen már a Korkesnéből, igenis, joggal íratta ki a szegyéntáblára, nem a gyerek miatt késett el, ő maga mondta, hogy cseresznyelevkvárt főzött.

Erre megint az asszonyok: az ám, felkelt reggel négykor cseresznyét válogatni, magozni. Mit csináljon, ha lassan forrt fel a gázon, üljön bele? És kinek főzte a lekvárt, ha nem a gyerekeinek?

- Vegyen konzervet - kiáltott Murai -, mi is konzervet eszünk!

- Hát csak egye, én magam főzök be! - sivít bele Korkesné hangja is.

- Elmaradott nőszemély! - dühöng a könyökvédős Murai bácsi, erre a két sovány gépirólány vihogni kezd. - És jól teszi, András mama, hogy segít a fiataloknak, csak segítsen, de az istenért, csak ne költözzék hozzájuk, mert csak addig van békesség anyós és menyé között...

Három hétig ez a főtéma az irodában. És tizenötödikére Andrásné átadja íróasztalát a kopasz Ormainak. A kislányok elkérik a naptárát. Murai öröklí a fémvonalzót. És mindenkitől el kell búcsúzni, az igazolványt vissza kell adni. A műszaki rajztanfolyamon be kell jelenteni, hogy nem vizsgázik. Korkesné sírva fakad. Furcsa, az ember annyit szidja a kollégákat, és mégis, hogy a szívéhez nőttek.

A lakás még fájdalmasabb. Gyuri szerint csak a rekamiét és a polcot kell megtartani, no meg a rádiót. Minek az a sok kacat? Nincs elég hely. Mert átmenetileg a mama szobájában maradna még egy és más. És ez az ódivatú asztal sem illik a modern bútorokhoz. És ne fáradjon mama, majd ő elintézi az egész költözködést. Az edényekből Vera kiválogatja, ami kell, a többit adja el, vagy eloszthatja a többi testvér között.

- Jó - mondja a mama -, nekem olyan mindegy, édes fiam.

Azután először ébred fel az új otthonban.

Bömböl a rádió a szomszéd szobában. Gyuri türelmetlenül kérdi, hogy van-e tiszta inge. A mama meghökkenve figyel, sohasem gondolta volna, hogy Vera és Gyuri ilyen ingerülten tárgyalnak egymással. A mama szobájában naftalinszag van, mert itt maradt a nagy kombinált szekrény is, a berakott téli holmikkal. Milyen jó szaga volt a fehérneművel teli fiókos szekrényének, csupa diólevél és levendula.

De az első hét valóban mézeshét. Gyuri és Vera csupa figyelmesség és csupa lelkesedés. Milyen jó, minden pompás, minden ízlik, a mama nagyszerűen főz, a mama nagyszerűen vasal, a mamát el kell vinni moziba, a mamának egy tábla csokoládét kell hozni, és a mamának meg kell szavazni havi száz forint zsebpénzt is, ámbátor úgysem lesz mire elköltenie.

Elfutott az első hónap.

Késő este a mama az asztalra könyökölve körmöl. Mire is adta ki a hiányzó két forintot? Édespaprikát vett? Vagy köménymagot? Nem, az még tegnap volt. Sohasem vezetett háztartási könyvet, van ebben valami gyötrelmes és megalázó. Újra kiveszi a kis erszényt, átszámolja a pénzt. Az erszénnyel együtt a zsebkendőjét is kirántja a táskából, és a zsebkendővel egy kettéhajtott kartonlapot. A színházbérlet. Két előadást mulasztott már. Gyuri hazatelefonált, hogy későn jön haza, értekezlet van, majd csak úgy fél tíz felé kérnek vacsorát. Ugye nem haragszik a mama, nincs semmi különös programja? Nem, persze hogy nem haragszik, persze hogy nincs. És most félredobja a lejárt bérletet. Nem, ősszel semmi esetre sem vált újat.

A mama hat órakor már lenn van a tejesnél. De akárhogy igyekszik, csak nyolcadik-tizedik a sorban. Előtte is csupa nagymama áll, tejesüveggel, piros zománcú fazékkal, bevásárlókosárral felszerelve, aggódva pislognak a villanyóra sebes mutatójára, és szótlanul hallgatják az utánuk érkező fiatalok morgását. „Jöjjenek maguk nyolc óra után, mi dolgozók vagyunk.”

A mama felforralja a tejet, tálcára rakja a friss kiflit és a kék szélű csészéket. A keskeny kék csikről mindig a rajztanfolyam jut eszébe, a körzők, vonalzó, a halványlila másolópapír, bonyolult szerkesztések. Milyen szépen haladt, hogy megbecsülték a munkáját, mennyi érdekes dolgot tanult.

- Mama, kérem, igazán nem haragudna, valami nagyon nagy szívességet kérnék...

A mama felriad ábrándozásából, vaját, retket, sót tesz a tálcára. Vera jött ki a konyhába, fésülködőköpeny van rajta.

- Tessék, szívem.

- De igazán, úgy röstellem, a világoskék blúzt szeretném felvenni, elfelejtettem rávarni a gallért, a fehér blúzom már nem megy rám, és fél nyolckor osztályértekezlet.

- Jó, add csak ide.

Másnap reggel:

- Ugye nem haragszik, drága mama, de Gyurinak nincs stoppolat zoknij, a mama inkább ráér...

És a mama megstoppolja a zoknit, beszegi a szoknyát, összeszedi a széthagyott holmit, a fürdőszobában ledobott pongyolát, a sámfa nélkül tatógó cipőt. Kiszalad a gangra a porrongyot kirázni, a házmesterné teli torokból ordít: „Tíz óra elmúlt, már csak a dolgozók porolhatnak!” A mama meghökken, azután nem szól semmit, becsukja az ajtót.

November elején, esős, ködös hajnal volt, amikor Vera hirtelen rosszul lett. Gyuri használhatatlanná vált az izgalomtól. Csak föl-le szaladgált. Vera és a mama csomagolták össze a babaholmit, a mama telefonált taxiért, a mama nyújtotta Gyuri felöltőjét az előszobában, mert úgy rohant volna el, kabát nélkül, kalap nélkül. Egy óra múlva Gyuri visszajött, fel s alá járkált a szobában, sóhajtozott, az ablaküvegen dobolt, és kétpercenként akarta felhívni a kórházat.

- Feküdj le - mondta a mama -, hallottad, délig úgysem lesz semmi.

- Könnyen beszél a mama - mondta Gyuri, és körmével a tenyerét marta, mint az iskolában, amikor nem tudta a leckét.

- Két napig kínlódtam veled - felelte csöndesen a mama. - Az első gyereknél ez így van.

A férfi elvörösödött. Soha máskor nem mondta volna ezt ki az anyja, és ő még sohasem gondolkozott ezen. Az ember megszokja, hogy él, és nemigen gondol saját születésére.

- Ne haragudj rám, mama.

- Jaj de bolondokat beszélsz. Miért haragudnék rád?

A kislány csak késő délután született meg. Vera névre keresztelték. Ötvenegy centiméter volt, három kiló harminc deka, harsányan sírt, és jóízűen szopott. Egyszóval csodálatos volt. Mint minden újszülött.

A mama egy hét múlva ismerte meg Verácskát, amikor a kórházból hazajöttek. Nézi, nem tud betelni a látásával. Ahogy hunyorogva ismerkedik a fényvel, ahogy homlokát ráncolja, lábával rúgkapál, a nagymamának csak úgy repes érte a szíve. Karjára venné, ölelné, csókolná, le se tenné többet.

Az áruházból elhozzák a kiságyat és a pólyázóasztalt. Gyuri fel-alá sétál, arasszal méregeti a helyet, fejét csóválja. Itt nem lesz jó, ott nem lesz jó. Ide nem fér. Amott huzat van. Hiába, a mama szobája fűthető legjobban.

A mama nem szól semmit, hanem másnap reggel kitakarítja a konyha melletti, kamrának használt szobácskát. A vicinével együtt kicipeli a rekamiét és a rádiót, és Verácska megkapja a nagy szobát. A különbejáratból úgysem lett semmi. Gyuri még az ősz elején beszélt egy építész barátjával, de annyi mindenféle engedély kellett volna hozzá, hogy abbamaradt. Lám, milyen jó, hogy nem siettek az építéssel.

És furcsán megváltozott a világ.

Azelőtt volt hétfő és kedd és szerda, volt termelési értekezlet, volt hivatalos óra, volt munkaidő vége és nyári szabadság. Volt nappal és volt éjszaka. Most akkor kell felkelni, amikor az unoka egyet nyöszörög, most a csecsemőmérleg mutatja az idő múlását, és az, hogy a doktor bácsi egyre változatosabb kosztot engedélyez, krumplit, spenótot, reszelt almát. A konyhában mindig fülledt, nyirkos a levegő a száradó pelenkáktól, a gázon reggeltől estig fő valami: vacsora Gyuriéknak, akik olyan bizonytalan időben, későn járnak haza, vagy tejbegríz vagy tea Verácskának. És napjában legalább tízszer leszaladt a lépcsőn a mama, a csarnokba megy, jégért áll sorba, mert Verácska ételét jégen kell tartani, vagy azt hallotta, hogy a gyümölcsöshöz citrom érkezett. És a pihenés az, ha leülhet a karosszékre, ölébe veheti a szőke hajú csöppséget, és gyors mozdulattal adogathatja a tátogó szájnak a főzelékkel teli kanalat.

Forró nyári nap van. Verácska az erkélyen alszik, a mama a konyhában vasal. Csöngetnek.

Petényiné áll az ajtóban, csinos vászonkosztüm van rajta, kezében nagy csokor virág.

- Adj' isten, szomszédasszony, meg se ismer? Vagy nem akar beengedni?

- Jaj, nyitom már az ajtót, kedves, úgy örülök magának!

- Kénytelen voltam eljönni. Hiszen magát hat ökörrrel sem lehet elhúzni.

Összecsókolóznak az előszobában.

- Szép ám itt - mondja Petényiné. - Melyik a maga szobája?

- Menjünk tán egyenesen az erkélyre - kerüli el a választ a mama. Vázába teszi a virágot, és közben azon mesterkedik, hogy háta mögé rejtse agyonmosott kezét. - Jöjjön csak, megmutatom Verácskát.

- Ha nem zavarom - mondja Petényiné. De a mama szíveskedik, világért sem zavar, éppen most akart megmosdani, felöltözködni, már elég volt mára a munka. Legfeljebb egy kis foltoznivalót hoz ki az erkélyre, kézimunkázva jobb a beszélgetés.

Petényiné nevet. Kilenc évig laktak egy lakásban, mindig úgy tudta, hogy a mama nagyon nem szeret varrni. De észbe kap, nem mondja ki hangosan, amire gondol. És csak elnézi a volt szomszédasszonyt - öt évet öregedett egy év alatt.

- Jó cserét csinált, Andrásné?

- Nézze csak, milyen édesen alszik. Nem akarom felkelteni. Pedig a szeme a legszebb rajta. Olyan búzakék, mint a Gyurikámé.

- Azt kérdem, nem sokkal fárasztóbb ez így magának?

- Öröm ez, nem munka. Nézze, milyen kis inge van. Könnyű, mint a hab. A legkisebb fiam, aki most katona, őszi gyerek, mint ez a kislány. Hideg, komisz idő volt, amikor született. Négy pelenkát meg egy takarót a szomszédok adtak össze, az volt minden. Jaj, de szerettem volna, ha csak egy kis réklije lett volna, ilyen szép, kötött, mint amilyenből Verácskának egy tucat van. Úgy pólyázgatom, öltöztetem a kincsemet, mintha mind a négy gyerekeimet dajkálnám újra.

- Szóval boldog?

- Fiam is, menyem is nagyon fontos munkát végeznek, semmi ahhoz képest, amit én az irodában csináltam. Most egyelőre... így jó ez... Csak hadd boldoguljanak. Majd mire Verácska felnő...

- Addigra? - kérdezi Petényiné.

- Nem is tudom, mit akartam mondani - feleli a mama -, igazán nem tudom.

- Én azt akarom, hogy az én unokámat bölcsődébe adják - mondja Petényiné, és feláll. - No, szomszédasszony, mikor jön moziba?

- Amint hozzájutok, el fogok menni.

- Majd meglátom. Mindig csak ígéretti. A menyé hány órára jár haza?

- Hát, ahogy tud.

Petényiné egy pillanat alatt végignéz a három egymásba nyíló szobán. A szélső - nagy, mahagóni íróasztal, könyvszekrény - nem lehet a mama szobája. A középső, ahonnan a nagy erkély nyílik, modern nappali szoba, itt nincs egy szem se a mama bútoraiból. A harmadikban pedig járóka, kiságy, pólyázóasztal. Hát igen.

- Köszönöm a virágot, Petényiné.

- Születésnap virág, isten éltesse.

A mama arcából lefut a vér. Hányadika is van? Ma ötvenéves.

- Köszönöm... köszönöm szépen.

- Képzelem, szép ajándékot kapott a gyerekeitől.

- I... i... igen, egy... egy szép ruháralalót... már odaadtam a szabóhoz - feleli, és piros lesz, mint a pipacs.

Petényiné elmegy, a mama áll, nézi a rózsát, szegfűt, ötvenéves...

Gyuriék se felejtették el a születésnapot. Este kilenckor moziba mentek. (A mamának majd azt mondják, hogy értekezleten voltak, nem szabad szegényt megbántani.) De még jóval mozi előtt találkoztak, fél hatkor, amikor az áruházak még nyitva vannak. Egymásba karolva végigjárták a textilosztályt, válogattak az emprimék és tiszta selymek között. Háromszáz forint egy selyemruhára-való. És van is a mamának nyári ruhája. Végül is egy kendőt vettek és egy tábla csokoládét. A mama ennek is örülni fog - mondta Gyuri. Sok most a kiadás, nem lehet dobálni a pénzt. És istenem, végeredményben most mi tartjuk el a mamát...

(1954)

Magyarázat

Délután kettő tájban gyakorta utazom a metróon. Felszállok a Batthyány térnél, ilyenkor zsúfoltak a szerelvények. A HÉV-ről az üzemekből ömlik a váltás, az iskolákból a diákhad. Tegnap is gimnazista lányok özönlöttek el a kocsit, ifjak, fürgék, ügyesek: ők ültek. Az idősebb korosztály állt. Az egyik sarokban három kislány ült egymás mellett, vidámak voltak, és gondtalanul csevegtek, eszük ágába se jutott, hogy talán akadna a köröttük szorongók között, aki nagyon is rászorulna az ülőhelyre.

Hármuk közül az első kiszállt a Kossuth téren. A második az Astoriánál. Amint a második is leszállt, a harmadik is felugrott, és átadta a helyét egy idős nőnek. Nem állhattam megjegyzés nélkül: - Nagyon kedves volt magától, kislányom, De mondja meg, miért nem adta át a helyét már két megállóval ezelőtt?

- Hogyne, hogy a többiek kiröhögjenek!

Mézcukor

Három hétig feküdtem a belosztályon. Mellettem Ilona néni. Három hét alatt háromszor jött meglátogatni a lánya. Műbőr kabátban, kalapban, kicsinosítva. Azt mondta: „Csókolom, mama, javul, javul?” - és már ment is. Szegény Ilona néni azt kérte, hozzon be neki egy kis salátát, olyan cukros-eceteset. „Még mit nem gondol, mikor pancsoljak vele? Én dolgozó nő vagyok.” Ilona néni mesélte, hogy van egy fia is, azt már egy éve nem látta, de most üzent érte, hogy bejöhetne. Amikor Ilona néni mindezt mesélte, csak úgy fulladozott szegény a köhögéstől. Volt egy zacskó mézcukrom, odaadtam neki. Pár nap múlva tényleg bejött a fiú. Azt kérdezte: „Hát magával mi van, mutter? És van valami pénze?” Ilona néni ijedten védekezett. Nincs pénze, mert a nyugdíjat a Terus veszi fel, a műbőr kabátos lány. Nála nincs pénz. „Baj” - mondta a fiú, és már ment is. De előbb felvette az éjjeliszekrényről a zacskó mézcukrot, és zsebre tette.

Párbeszéd

Ingerült vita a buszon:

- Magának sose lesz annyi esze, mint nekem.
- Remélem is.

Dermesztő

Késő este. A villamoson rajtam kívül már csak két férfi utazik, hangosan beszélgetnek. Azt mondja az egyik: „Ahogy hazaérek, nem nyugszom, amíg a gyereken le nem verem, amit az ügyfelektől egész nap nyeltem.”

Mégiscsak fejlődik a technika...

Kiváló gyermekpszichológus barátunk meséli, hogy a mai szülők már nem verik gyermekeiket porolóval, nadrágszíjjal, seprűnyéllel sem. Ostorral sem. Pálcával sem. De azért verik. Összefogott vasalózsínórral.

Nehéz dolog optimistának lenni.

Még óvatosabban

Kerekesék óvatosak voltak: Ági lelkére kötötték, hogy egyszer-egyszer ott kell aludni a nagymamánál. „Te már nagylány vagy, meg kell értened. Nagymama öreg, beteg, egyedül van.” „De én...” „Semmi de. Ki fogod bírni. És legyél kedves a nagymamához. Tudod, milyen nehezen írta alá a bejelentőt. Az ilyen öregek azt hiszik, hogy ki akarják túrni őket, hogy szociális otthonba dugni... és ha isten ne adja, meghal, mindenki rá akarja vetni magát a lakásra. Tudod, mekkora érték egy bérlakás? Hozomány a mai világban.”

Tizenöt éves volt Ági, amikor a nagymamához bejelentették. Tizenkilenc, amikor a lakást örökölte. A szomszédok kellemetlenkedtek ugyan, feljelentésekkel támadták meg a lakáskiutalást. Pórné, aki a fiának szerette volna megszerezni a kétszobás összkomfortot - tanúkat állított. Ági sohasem lakott a nagymamánál. Minden szent évben egyszer odadugta az orrát, akkor is pénzt csalt ki a szegény, öreg nyugdíjastól, vagy a régi csipkéket hordta el. A

nagymama sokat panaszkodott a házmesternének. És ha ott volt az unoka, veszekedés, kiabálás hallatszott. A tömbmegbízott viszont igazolta, hogy az ő Katalin nevű kislánya Ági iskolatársnője, és sokszor ment fel Ágihoz a nagymama lakására leckét írni. Csatoltak a lakáskérvényhez egy SZTK-igazolást is, a körzeti orvos többször találkozott Ágival, amikor a nagymamához jött.

Forintosék még óvatosabbak voltak. Amikor Lujzikát bejelentették a nagypapához, sorra bevitték a szomszédokhoz. Szíves, jóindulatú segítséget kértek: Lujzika még szinte gyerek, tapasztalatlan. Ha sürgősen orvost kell hívni, ugye megengedik, hogy a telefont használja? Ugye megmondják, hol lehet a közelben friss tejet kapni? Szép almát?

És Lujzika okos kislány volt: valahányszor ott aludt a nagypapánál, bekukkantott a szomszédokhoz. Kölcsönkért egy kis köménymagot, paprikát. „Tetszik tudni, a nagypapának köménymaglevesre támadt gusztusa, de én most értem csak haza az iskolából.” És néha saját magának küldött levelet, és másnap megleste a postást, hogy személyesen vegye át. Ez persze további bonyodalmakkal járt, a postás miatt nem mehetett aznap iskolába, a mulasztást igazoltatni kellett. De egy körúti lakásról van szó, másfélszoba-összkomfort.

Takácsék még annál is óvatosabbak voltak. Ők István nevű tizenhat éves fiúgyermeküket jelentették be a nagyszülőkhöz. István nem szeretett a nagyszülőknél aludni. Egyszer ott aludt, de majd megfulladt a régimódi dunyha alatt. És utálta a naftalinszagot, a birsalmaszagot, a kopott, barna bútorokat. És utálta a nyálas puszikat, a buta becézést, a rosszul világító csillárt. Az aggódó Takácsné viszont kitalált valami remeket. Minden harmadik szombat este István házibulit rendezett a nagyszülőknél. A szomszédok már előre rettegték a lábdobogástól, kiabálástól és az elektromos gitártól. De a Takács szülők ilyenkor dús kapupénzt fizettek, így szerezték meg a házfelügyelő jóindulatát (tanú a leendő lakásperben!!!) - és szemfogatva mondták: „Hiába, ahol fiatalok laknak!” A házibulik alkalmával a nagyszülők Takácséknál aludtak.

Kabókék még óvatosabbak voltak. Géza érettségi előtt állt, amikor bejelentették a nagymamához.

És Kabók Gézáról senki sem állíthatta, hogy nem lakik igazán a nagymamánál. Hiszen minden este, pont nyolckor harsány párbeszéd verte fel a ház csendjét.

- Csókolom, drága nagymama, hogy tetszik lenni?

- Megvagyok, kisfiam.

- Itt volt a doktor? Adott orvosságot? Ne hozzak valamit a patikából? Vacsorára hoztam parizert.

- Jaj de szép, jaj de friss!

- Megteríték.

A megteríték a végszó. Utána egy percig csend, azután kezdődik a zene. Nagymama és unokája derűs asztali beszélgetését elnyomja a beat, a dzsessz, a tánczene. Csak úgy harsog a bérház attól, hogy „Bye, bye, boldogság”, meg attól, hogy „Haverom a tavasz” meg attól, hogy „Um wah, um wah”.

Az esti koncert nem tetszik a szomszédoknak, de nem lehet semmit sem szólni. Mert ahogy a csendrendelet megkívánja, pontosan tíz órakor a zene abbamarad. A szobából sem szűrődik ki fény. Nagymama és unokája nyugovóra térnek.

...Ezen az estén a szomszédok nem győztek idegeskedni. Fél tizenegy, és még mindig harsog a

zene. Egyik szám a másik után. Dobok és trombiták, elektromos gitár és cintányér. Armstrong rekedt hangja és Kovács Kati üvöltése. Hát azért más is aludni akar.

Tizenegykor a szomszédok bezörögtek Kabók nagymama ajtaján. A zene csúfondárosan tovább üvöltött, a kopogtatásra nem nyílt sem ajtó, sem ablak. Fél tizenkettőkor már a házmesterné is feljött. Éjfélkor a gangon állt a ház. Dörömböltek és kiabáltak, csengettek, de hasztalan. A beatmuzsika szétverte a környék csendjét. Akkor a házmester feltépte a konyhaajtót.

A szobában lélekegyedül feküdt a nagymama. A villany égett. És szólt a magnó. És szólt a magnó. És szólt a magnó...

Hasznos munka

1.

Szín: a Valamitgyártó Vállalat kultúrterme. Jelen vannak a vállalat vezetői, Ifjú Imre vezérigazgató, Precíz Péter főkönyvelő, Vajszív Vladimír személyzetis, Gyors Győző fődiszpécser, Kellemes Katalin szakszervezeti megbízott és a nyugdíjba vonuló Koros Kázmér műszaki osztályvezető. A hosszú asztal felvirágozva. Nagybetűs felirat: NEM BÚCSÚZUNK- EGYÜTT MARADUNK. Másik felirat: MEGBECSÜLJÜK NYUGDÍJAS DOLGOZÓINKAT. Az asztalon sós tallér, jaffaszörp.

2.

IFJÚ IMRE El kell mondanunk, Kázmér bácsi, hogy amit a valamitgyártáshoz konyítok, azt mind tőled tanultam. Olyan voltál hozzám, mint a jó apa, és én most hadd legyek jó fiad. Nyugdíjba mész, kedves Koros elvtárs, kedves Kázmér bátyánk. De ez a nyugdíj csak annyit jelent, hogy a negyvenévi jól végzett munka jutalmául elsején becsenget a postás egy szép összeggel (taps minden oldalról); azt jelenti, hogy ha nem akarsz reggel hatkor kelni, hát lustálkodhatsz egy kicsit. De ha úgy érzed - és adja a Világfelelős, hogy úgy is legyen -, hogy egészséged, energiád ennél többre képesít, a mi gyárunk kapuja tárva előtted, mi; számítunk tovább is energiádra, tudásodra, tanításodra, alkotókedvedre. *(Férfias csók, ölelés. A szakszervezeti megbízott könnyezik. A személyzetis átnyújtja a ajándékot: csiszolt borospoharak.)*

3.

Szín a Valamitgyártó Vállalat vezérigazgatói szobája, idő: egy hónappal később.

IFJÚ IMRE Valahová be kell dugni.

VAJSZÍV Nehéz lesz. Kevés az ötszáz forintos helyünk.

IFJÚ IMRE Jön a karácsony. Úgyis fel kell venni kisegítő eladókat.

VAJSZÍV De hát Koros Kázmér nemcsak koros, hanem süket is. Hogy tudna a vevőkkel tárgyalni?

IFJÚ IMRE No, amennyire mi a vevőkkel tárgyalunk...

GYORS GYŐZŐ FŐDISZPÉCSER A raktárban elszöszmötölhet.

4.

Tíz nappal később jelentés fekszik Ifjú Imre íróasztalán: „Jelentem, hogy a raktárban egy sarokba bedobálva, körülbelül negyvenezer darab selejt Valamit tárolunk. Ezeket a Valamiket meg tudnám javítani úgy, hogy amelyik Valaminek az eleje hibás, annak a hátát ragasztanám össze egy olyan Valamivel, amelyiknek viszont a háta volt rossz. A selejt Valamiket jelenleg a MÉH-nek adjuk el, mázsánsként négy fillérért. Az egy mázsa selejtből megmenthető Valami forgalmi értéke hozzávetőlegesen 86 417 forint. A munkához szíves hozzájárulást kérek, Koros Kázmér.”

IFJÚ IMRE Szakvélemény?

GYORS GYŐZŐ Nem rossz ötlet. Körülbelül hatvanhárommillió-hétszázhetvenezer forint volna a tiszta haszon.

IFJÚ IMRE Jó. Legalább ledolgozza az ötszáz forintot.

5.

Két láda a raktár sarkában. Koros Kázmér egyiken ül, másikat asztalnak használja. Ragasztja a selejt Valamiket. Süket szegény, nem tud közben senkivel sem beszélgetni. Meg hát olyan a természete is, hogy munkaidőben inkább dolgozik. Meg aztán jó szakember is, tudja, hogy mit kell csinálni. A selejtből gyártott Valamik halma boszorkányos gyorsasággal nő, a negyvenezer selejtből már alig van.

KOROS KÁZMÉR No, adjatok munkát, fiam.

RAKTÁROS RÓBERT Mára nincs több, Kázmér bácsi. Majd holnapra gyárt az üzem egy kis selejtet. Minek tetszik úgy kapkodni vele?

KOROS KÁZMÉR Rossz szokásom. *(Nagyot ásít.)*

RAKTÁROS RÓBERT Miért nem ballag haza?

KOROS KÁZMÉR Bélyegzőóra is van, fiam.

6.

Ifjú Imre irodája. Ifjú ül, Koros bácsi áll.

IFJÚ IMRE No, csak gyorsan-gyorsan, ki vele, miről van szó? Öt perc múlva mennem kell.

KOROS KÁZMÉR Tudja, igazgató elvtárs, hogy azokat a selejt Valamiket...

IFJÚ IMRE Tudom, tudom, gratulálok, nagyszerű teljesítmény, ne kezdjük Ádám és Évánál. Év végén írásbeli dicséretet fog kapni.

KOROS KÁZMÉR Köszönöm. De az volna a nagy kérésem, hogy nekem harminc óra munkaidő is elég volna.

IFJÚ IMRE Mit kezd azzal a kétszázötven forinttal?

KOROS KÁZMÉR Nem úgy gondoltam, én elvégzem az egész munkát, de nincs annyi, amennyit én ne győznék harminc óra alatt. Tegnap egy óra leforgása alatt helyrepopofoztam kilencszázhatvan darab Valamit, annak az értéke...

IFJÚ IMRE Harminc órát akar csak dolgozni, öregapám, az ötszázért? Jó volna, mi?

KOROS KÁZMÉR Így se dolgozom többet. Csak lógok, csak ásítózok. Megtanulhatnék a szabadidőmben eszperantóul, de minek ez már nekem? Vagy olvashatnám a péhovardot. De minek olvassak a ládán ülve, amikor otthon van karosszék? Meg dívány. Vagy sétálhatnék egy kicsit. Vagy akár...

IFJÚ IMRE Ötszáz forint - az hatvan óra. Értsük meg.

KOROS KÁZMÉR De ha nincs itt csak harminc órára való munka...

IFJÚ IMRE Akkor oda teszem, ahol van hatvanórás munka. Holnap este jelentkezik éjjeliőrnek a hármas telepen. Nem vitatkozunk.

7.

Részlet Ifjú Imre év végi beszámolójából:

„Eladtunk törlőruhának tizenhét vagon selejt Valamit, mázsánsként négy fillérért. A selejt tárolására egyébként a jövő évben három új raktár építését tervezzük.

A jövő év elején három idős dolgozónk fog nyugdíjba menni. Róluk is - mint eddigi nyugdíjasainkról szeretettel gondoskodni fogunk, hogy továbbra is tudásuknak, képzettségüknek, gyakorlatuknak megfelelően a társadalmunkra és üzemünkre egyaránt hasznos munkát végezzenek...”

Hogyan kell vígjátékot írni?

Azt kérde kedves ifjú olvasóm: hogyan kell vígjátékot írni? Hogyan lehet mulatságos, derűs témát találni? Ő már annyit törte a fejét, de sehol, semmi vígjátékba való...

Vígjátékot mindenből lehet írni. Nem az anyagon múlik, hanem az író mélyből fakadó optimizmusán. Nézze. Találomra belenyúlok az előttem fekvő panaszoslevél-halmazba. Húzok egyet. Ez lesz a téma.

Az alapanyag:

Hetedik kerületi bérház. Ócska ház, lift nincs. Háromszobás lakás a negyedik emeleten. A lakás tulajdonosnője özv. Kincs Gusztávné, nyolcvanhét éves, magas vérnyomásos, szívasztmás, cukorbeteg. Kétszobás lakrészében lakott ő, valamint sógora, dr. Régly Péter és húga, Régly Péterné. Dr. Régly Péter egy évvel ezelőtt halt meg, a felesége két hónappal később. A harmadik szobában társbérletű lakik, a hatvannyolc éves özv. Kozirka Ferencné nyugdíjas tisztviselő.

A beteg, nyolcvanhét éves Kincsnét eddig húga ápolta. A hóg, aki maga is a nyolcvanhoz közel járt, szívrohamban hirtelen meghalt. Kincsné alig tud járn, az emeletről többé nem jöhet le. Bevásárolni nem tud, ellátni magát nem tudja.

Szencz Géza technikus és fiatal felesége öt éve házások. A fiatalasszony a szüleinél lakik, a férj albérletben hányódik. Gyereket várnak. Boldogan vállalnák, hogy ők majd ápolják Kincsnét, ha beköltözhetnek az elárvult szobába. Ámde. A lakásba nem jelenthetik be őket, még ideiglenes bejelentővel sem, a társbérlo beleegyezése nélkül. Kozirka Ferencné pedig nem egyezik bele. Nem mintha szívtelen, lelketlen boszorkány volna, nagyon jó viszonyban éldegélt Kincsnével és Réglyékkal. Csak éppen huszonöt éve él társbérletben. És nem óhajtja megmaradt kis nyugalmát új viharoknak kitenni. Fáradt. Öreg. Beteg. Nem szeretné, ha sorba kellene állnia a vécénél. Nem akarja, hogy a konyhában ne főzhesse meg nyugodtan a levesét. Nem akar gyereksírást, magnózást, vendégjártást. Van egy tanár fia is, valahol vidéken, lehet, hogy arra is gondol, hogy *ha esetleg majd megüresedik a harmadik szoba is, hiszen emberek vagyunk, esendőök, halandók...*

Az ügyben már készülnek az akták, ügyvédi meghatalmazások, kérvények, beadványok, levelek szerkesztőségekbe, házmester és lakóbizottság tanúvallomása. De hát ez nem az én műfajom.

Lássuk a vígjátékot

1. kép. Válóperes tárgyalás. A békítés sikertelen volt. A férj, Szencz Géza beismeri, hogy többször durván bántalmazta (tepsivel fejbe vágta, megrugdalta) ifjú feleségét. A feleség elismeri, hogy szíve alatt hordott gyermekének más az apja. A házasság felbontatik.

2. kép. Szencz Géza rózsacsokorral a kezében, térden állva kéri meg özv. Kincs Gusztávné kezét. „De hiszen az unokám lehetne, drága fiam, sőt kis megeröltetéssel a dédunokám is.” „A világmindenség évmilliárdjaiban mit számít az a hatvankét év? A történet röpiülése / Csak egy sóhajtás lengése; / Pára minden pompa s ék; / Egy ezred egy buborék. / Esküvői lakománkra tejbegríz lesz, szaharinnal.”

Özv. Kincs Gusztávné egy darabig pirulva vonakodik még. De Géza esküdözik: csalfa ifjú nőkből már elege volt. A komoly, érett nőre, meleg, boldog otthonra és főútra nyíló, saját szobára vágyik.

Az esküvőt megtartják. A törvényes férj természetesen egy fedél alá költözhet törvényes feleségével.

3. kép. A mézesórák hamar elmúltak. Két napig szorgosan takarított Szencz Géza. Herbateát is főzött, diabetikus őszibarackbefőttet is felhozott a közértből. A harmadik napon Géza kora reggel elment hazulról, késő este tért haza, be se nézett újdonsült feleségéhez. Sőt olyan halkán osont szobájába, hogy fel ne zavarja szendergő feleségét.

A menyecske nem aludt. Óvatosságból este nem vette be a két tardilt. Amint meghallotta férje lépteit, korát és száz nyavalyáját meghazudtoló fúrgeséggel átrohant az ifjú férj szobájába.

Dialógustöredék:

- Megcsaltál.

- Esküszöm.

- Gazember! Hitszegő!

- Ördög öreganyja.

- Takarodj a házamból!

- A tiedből?

- Beadom a válópert.

- Én is.

4. *kép.* Váloperes tárgyalás. Minden békítés eredménytelen. Végzetes tévedés volt. Ebből a házasságból már utódot sem lehet remélni. A válás természetesen kimondatik. A férjnek el kell költöznie a lakásból. Majd ha lesz másik lakása. De nincs.

5. *kép.* Dialógustöredék:

- Szeretsz?

- Imádlak.

- Csendesebben.

- Mit törödsz vele? Süket is.

- Ne beszélj róla olyan csúnyán. Jobb volna békésen megegyezni, hogy ezeket a bútorokat kivághassuk innen. Ide jön majd a gyerekágy...

6. *kép.* Házasságkötő terem. Nászinduló. Szencz Géza és Szencz Gézáné (családi állapotuk elvált) a nászinduló hangjainál házasságot kötnek. Törvényeink nem tiltják, hogy ugyanazok a személyek többször is elváljanak, és többször is egymásra találjanak. Miért is tiltanak? Szívük joga.

7. *kép.* Szencz Gézáné beköltözik törvényes férjéhez a negyedik emeleti lakásba. A legjobbkor. Ifjabb Szencz Géza már alig várja, hogy erre a gyönyörű világra jöjjön.

A vígjáték befejezése

Sablonos befejezés: Társbérlok úm. özv. Kincs Gusztávné, azaz Szencz Gézáné 88 éves, továbbá Kozirka Ferencné (69 éves) kihalnak. Marad a lakásban a Szencz dinasztia.

Jólelkű befejezés: Szenczék szeretettel gondozzák Kincs-Szencznét, és megállapodnak Kozirkánéval, hogy bölcsőde helyett ő vigyázza a kis Gézukát. A függöny a bölcsődal hangjainál gördül le.

Harsány befejezés: Szenczék a középső szobában. Kozirkáné férjhez megy a szélső szobában. Kincs-Szencznének udvarolni kezd a lakóbizottság agglegény elnöke.

OTP-befejezés: Szenczék - a fiatalok - háromszobás öröklakást nyernek a lottón. Van viszont egy unokatestvérük, nős, szeretnének egy szobát, szívesen elvállalnák Kincs néni ápolását, ha a társbérlo beleegyezik...

Abszurd befejezés: szétnyílnak a felhők, és lakások potyognak a színpadra, egy... száz... tízezer... ötszázezer...

És most nézzük a következő témát. (...)

Jó kislány

Ehhez mit szólsz: bemegyek az orvosi rendelőbe. A főorvos úr még nincs benn, csak az asszisztensnő. Szól a telefon, mire az asszisztensnő: „Elvégre mit gondolsz, mama? Nekem itt az a dolgom, hogy a te kis jajgatásaidat hallgassam? Engem azért fizetnek talán, hogy arra gondoljak, hogy te mikor és mit eszel, hogy te mikor ájulsz el, mikor nem? Mondd, meddig akarod még rontani az életedet? Mondj már végre egy dátumot...” A következő pillanatban belép az orvos. Mire az asszisztensnő így folytatja: „Jaj, drága anyukám, ne sírj, délután átmegyek. Ne csinálj addig semmit, bújj be az ágyba. Mit vigyek? Egy kis párizsit? Vagy sajtot? De igazán, boldogan. Hiszen te neveltél fel engem.” Hát mit szólsz ehhez?

Mit szóljak? Azt, hogy még nem vezett ki a drága gyermekből az emberi érzés utolsó szikrája. Legalább a főnöke előtt szégyelli magát.

Meggondolandó

- Hallja, kislány, miért szaladt át a pirosban?
- Mi köze ehhez, maga százéves vénség?
- Mit gondol, hogyan maradhattam meg száz évig? Hogy nem futottam át tilosban.

Az én fiam

- Mert nagyon jó ember az én fiam. Huszonöt éves volt az én fiam, amikor elment Kaliforniába, most már derék nagy ember az én fiam, betöltötte a negyvenkettőt. És nagyszerű ember az én fiam, amikor a rosszindulatú szomszédok azt kérdik, hogy és mit küldött magának Kaliforniából a maga híres, nagy fia, visszakérdezem, hogy és magának Ceglédről és Kispestről mit küldött a fia? Miért kellene egy gyereknek küldeni, amikor hál istennek mindenünk megvan? Ma estére is karfiollevest főzök, és tegnap krumplilevest főztem. És küldött már énnekem az én fiam egyszer háromezer forintot, amikor szereltettük a gázt, és egyszer ezer forintot az IKKÁ-val, amikor az apja hetvenedik születésnapja volt. Csak írni nem szeret az én fiam, inkább küldte a pénzt a gázszerezésre, de írni nem ír. Mert nagyon sokat dolgozik. De egyszer üzent egy illetővel, aki onnan jött. Hogy ő nem ír, de azért gondol ránk. És hála istennek, hogy nekem olyan jó fiam van, mert tudom, hogy egyszer haza fog látogatni, és azt fogja mondani: „Mama, ne járjon maga háromszázért a lottóba éjszaka dolgozni”, és venni fog nekem egy szép meleg télikabátot, mert ilyen jó gyerek, csak éppen írni nem szeret az én fiam...

Szomorú történet

- Hát van értelme így az életnek? Ne legyen soha egy lélek, aki megkérdezi: hogy van, jól aludt-e, van-e gondja? Soha senkinek se tudja elmondani az ember, hogy mit gondol életről, halálról. Hogy vágyódik-e még valami után? Soha ne nyissa rá senki az ajtót? Soha ne hívja senki, soha ne mondja senki, hogy egyszer vasárnap együtt kirándulhatnánk...

- Ez igazán, igazán szörnyű. És tessék mondani, senkije? Családja? Rokona?

- Férjem van, két fiam, két lányom, két vőm, két menyem és hat unokám.

Férfiak, nők

- *Én tudom, hogy Sándor soha-soha nem csal meg engem.*

- *Így bízni egy férfi tisztességében!*

- *A tisztességében? A lustaságában.*

A jóslat

Nagyszombaton délben tizenkét órakor volt az esküvőnk, tizenegykor még dolgoztunk a szerkesztőségben. Akkor rohantunk mosakodni, fésülködni, az esküvői kosztümöt, zakót kicsit lekefélni, és futás le a lépcsőn, nehogy lekéssük a saját házasságunkat. (A haladó hagyományt őrizve, most is mindenholnan elkészünk.)

Az első emelet fordulójában, futtában odaszóltam leendő élettársamnak:

- Te Lacikám, a csokor...

- Miféle csokor?

- Hát az esküvői virág.

Az ám. A virág. Nagyon kezdők voltunk még, kérem: mindketten az első házasságba indultunk.

- Persze, a csokor - ismételte elvörösödve. - Hát veszünk, most rögtön.

- Dehogyan veszünk... a násznép már azt hiszi, hogy meggondoltuk magunkat.

- Hisznek, amit akarnak. Az én asszonyom nem fog virág nélkül esküdni!

Bántam, mint a kutya, hogy szóltam, de már nem tehettem semmit. Egy özönvíz előtti Ford taxi várt ránk a kapuban, indításnál kurblizni kellett szegényt, és olyan nehezen vánszorgott, hogy minden szemeteskoscsi megelőzött minket.

- A szomszéd sarkon van egy virágüzlet - mondta leendő férjem -, egy pillanat az egész, csak tessék a motort járatni, hogy gyorsan továbbmehessünk.

Félhomályos moha- és ibolyaillatú üzletbe léptünk, pompás orchideák, művirág sírkoszorúk világába. Hatvan év körüli szikár nő jött elénk.

- Parancsoljanak.

- Egy szép nagy csokrot - mondta ifjú uram és parancsolom - abból...

Akkoriban még nem volt divatos ám a színes csokor.

- Nem abból - súgtam ijedten, és megrántottam a kabátja ujját.

- Miért nem?

- Ó, hát istenem... ez lila...

- Hát milyen kell? - kérdezte meghökkenve.

- Te, ne ízléstelenkedj, hát fehér.

- Persze, fehér. Hát akkor azt...

Rémületemben behunytam a szememet. Most egy hatalmas, fehér orgonabokrot választott ki. Ennyi orgonát! Márciusban!

Behunytam a szemem, amíg félhavi fizetésünket leszámolta a pénztárnál, felnyaláboltam az orgonafát, és rohantunk vissza a Fordba, gyerünk esküdni...

Két héttel később barátnőmnek kisfia született. Eszembe jutott, hogy virágot kellene küldeni. Ó, hiszen van itt egy virágüzlet a szerkesztőség közelében. Majd onnan.

Beléptem a mohaszagú birodalomba. Ugyanaz a szikár, idős nő - azonnal megismertem. Ő azonban engem nem. Még egy vevő volt a boltban, csinos, barna férfiú, esküvői csokrot állíttatott össze. Egy szál fehér orgona, két szál fehér szegfű, két szál liliom. Névjegykártyát vett elő, felírta a címet, ekkor és ekkor tessék ide elküldeni. Fizetett és ment.

A boltos néni álmodozva nézett utána.

- Tetszik látni... ez igen... ilyen egy vőlegény. Az ember szíve örül, ha ilyet lát. Mert tetszik tudni, én már negyven éve vagyok a szakmában. Virágüzletben negyven év... tudnék én magának mesélni. Mi mindent lát itt az ember. Szerelem, élet, boldogság, siker, halál. Mind eljut ide hozzám. Kérem, ön nem is hiszi, hogy mik vannak. Két hete sincs, hogy benn volt nálam egy pár. Esküvői csokrot akartak. A pasas rángatta a nőt, mint a tehenet. Kiválasztott egy akkora orgonabokrot, hogy csak néztem: teherautóval akarja ez elvinni? Akkor fogta a drága virágot, úgy dobta oda a nőnek, mint a kórót, asszonyom, én ismerem az életet. Nem fog ez a házasság semeddig tartani...

És ezzel a sötét jóslattal élünk együtt, békében és boldogságban, immár harmincadik esztendeje...

A bölcs bíró

Élt egyszer valahol, nem is nagyon régen, Ózdtól és Salgótarjától nem is nagyon messze, három jó cimbora. Szerették egymást, de még jobban szerették a bort. Az egyik, Kázmér nevezetű pedig legeslegjobban a feleségétől szeretett volna megszabadulni. Jóllehet igen takaros, szorgalmas, kedves felesége és két szép kicsi fia is volt. De hát mit ér a feleség, ha folyton szidja az embert, ha folyton csak azt hajtogatja, hogy „mit kocsmázol mindig azzal a két lóköttővel, gyere haza idejében, segíts inkább a ház körül, látod, én megszakadok a munkában”?

- Segítsetek megszabadulni attól a boszorkánytól - szokta volt mondogatni Kázmér a második lityi után, és a két cimbora szomorúan bólogatott. Hiszen segítenének ők, csak tudnák, hogyan.

Egy alkalommal, amikor már glédában álltak az üres üvegek az asztal alatt, és a három cimbora kedve az égig ért, Kázmér szent esküvéssel megfogadta, hogy beadja az asszony ellen a válókeresetet, és folytatja vidám legényéletét ott, ahol tíz esztendővel ezelőtt abbahagyta.

Meg is tette, amit ígért. Megindította a válópert. De hát a bíróság előtt az asszonynak is volt szava. Az asszony pedig azt vallotta: igaz, hogy az ura egy kicsit italos, de azért ő csak szereti, meg a gyerekeknek apa kell, és kéri a tekintetes bíróságot, hogy ne mondja ki a válást.

A bíró pedig hazaküldte őket, gondolják meg jól a dolgot, egyezzenek meg, és ha semmire se mennének, jöjjenek vissza négy hét múlva, újabb tárgyalásra.

Ettől kezdve a három cimbora, ha lehet, még többet ivott, mint annak előtte, és kalandosnál kalandosabb terveket főztek, hogyan segíthetnék barátjukat a házasságbontó perben. A legtöbb és legokosabb tanácsot a gebines vendéglős hajadon lánya adta, aki úgy gondolta, elég a kedves vendéget a feleségétől elszakítani, utána már könnyű lesz őt egy másik házasság hálójába fogni.

Elkövetkezett a második tárgyalás napja. A bíró, aki talár helyett tarka mintás szoknyát és nylonblúzt viselt, minthogy a természet nőneművé, a népköztársaság pedig egyenjogúvá és bíróvá tette - szíve mélyén a házasságon belüli békés együttélés és a gyermekeit védő anya pártján volt, meghökkenve hallotta, hogy a férj most már nemcsak összeférhetlenséggel, hanem hűtlenséggel is vádolja feleségét.

- Én hűtlen voltam hozzád?! - kiáltott az asszony sírva. - Én megcsaltalak téged? Te tudod legjobban, hogy ez nem igaz. Soha más férfit nem ismertem kívüled!

- Majd a tanúk elmondják. Kérem az igen tisztelt bíróságot, hallgassa csak meg a tanúkat.

És a kétségbeesett feleség és a megrökönyödött bíróság előtt felvonultak a tanúk. Jött a két cimborá. Az egyik eskü alatt vallotta, hogy a házaspár nagyobbik fia, a négyéves Gáspár az ő gyereke, a másik cimborá megesküdött, hogy a kisebbik fiú, a kétéves Boldizsár az ő szerelmük gyümölcse.

- Nem igaz, nem igaz! - kiáltott kétségbeesetten az asszony, és felháborodásában, szegyenében eltakarta az arcát.

De jöttek a tanúk, és bizonyítottak. Jött a gebines kocsmáros szép hajadon lánya, és megesküdött, hogy egy szép tavaszi estén látta a feleséget az egyik cimborával, karonfogva sétáltak a tóparton, és bementek a bokrok közé, éppen kilenc hónappal a kis Gáspár világra jötte előtt. És vallott a cimbalmos, és vallott egy hórihorgas fiatalember, aki húsz forintért a piactéren vállalkozott az üzletre, és minden bizonyítható volt, és mindenre volt tanú - holdfényre, sétára, csókra, és ott volt a két koronatanú és az eskü és a vállalt apaság, és a szegény asszony a haját tépte, és a kezét tördelte...

A bíróság pedig határozathozatalra visszavonult, és igen sokáig tárgyaltak, és igen sokáig latolgatták a döntést. „Az asszony ártatlan” mondta a bíró. „Vagyis ne bontsuk fel a házasságot?” - kérdezték az ülnökök. „Éppen azért bontsuk fel” - felelte a bölcs bíró, majd a következőképpen hozták meg az ítéletet:

Kimondták a válást az asszony hibájából, mert hiszen a vallomások tanúsága szerint vétett a házasság tisztasága ellen, és két gyereket nem a férjétől hozta a világra. De ugyanakkor kimondta a bíróság azt is, hogy az önként jelentkezett apákat gyermektartásra kötelezi, és ezen határozat életbelépésekor mindkettőjük munkahelyére értesítést küld, és fizetésük igen tetemes részét a gyermekek nevelésére foglalja le.

És az ítélet nyomán rettenetes fájdalom és elkeseredés támadt a feleség szívében, és pokoli félelem szállta meg a két újdonsült apát. Hogyhogy gyerektartás? Hogyhogy a fizetést lefoglalni? Hiszen ha ezt az üzemben megtudják... ha ezt otthon a feleség megtudja... És hány évig? Amíg fel nem nőnek? Hát minek nézik őket? Bolondnak? Idegen kölyökért fognak húsz évig fizetni? A bírák elvonultak, de az elégedetlen kárvallottak nem mozdultak a folyosóról. Hiába hívta őket Kázmér, hogy jöjjenek, iganak áldomást, semmi az, majd eligazítják ezt a gyerektartásdolgot is - a két cimborá ugyancsak kijózanodott.

- Keressük meg a bírót - mondta a fiatalabb -, megmondom neki, hogy nem igaz...

- Dehogyan mondod - felelte erre Kázmér. - Hamis tanúzásért öt évre lecsukat, te bolond.

- Hát akkor inkább leülöm az öt évet, te nem ismered az én asszonyomat... ha ennek ez a végzés a fülébe jut...

A másik tanú is keservesen vakarta a fülét.

- Nem erről volt szó, te Kázmér, azt mondtad, semmiség, de azt, hogy gyerektartás...

- De ötévi börtön, értsétek meg...

- Hát én akkor is megyek, én ezt nem hagyom, és te is jössz.

A bíró komor képpel hallgatta a megtört vallomást.

- Nem szép dolog ez, kérem. Nem is hiszem el. Hát hogy hinném el rendes, komoly emberekről, hogy csak hazudtak volna? Meg az a sok tanú, itt van a jegyzőkönyv, itt is látták magukat, ott is látták. Megijedtek attól a pár száz forinttól? Sajnálják a saját kis porontyuktól? Hát nem jó érzés az, növekszik, erősödik, iskolába jár a gyerekük, gondoskodnak róla.

- De hát mi magunk is nős emberek vagyunk.

- Ezt már maguknak akkor kellett volna meggondolniuk.

- Esküszöm mindenre, ami szent, soha egy ujjal se illetem!...

- És a tanúk?

- Húsz forintot kapott az, aki azt vallotta, hogy a dűlőúton... aki meg a szalmakazlat mesélte, azt reggel tanítottam ki a piacon.

- Sajnálom. Most gépelik az aktát. Holnap kikézbésítik a végzést a lakásukra.

- A lakásunkra is?

- Hát persze.

- De ha a feleségem kezébe kerül...

- Befejezett ügy ez, kérem, nincs itt mit tárgyalni.

- És... és nem lehet ezen az ítéleten igazítani?

- Hát dehogynem. Ha valamennyi tanú eskü alatt visszavonja a vallomását. Ha a férj bocsánatot kér a feleségétől, és ha a feleség megbocsát neki.

- De hát ha ma kiküldik azt az iratot...

- No hiszen, várhat az igazság még három napot, ha már eddig várt, annyi időt adok maguknak - mondta a bíróasszony, és kegyelemben elbocsátotta őket.

És három nap után ott álltak újra a bíróság folyosóján, a három ivócimbora, a gebines megtört lelkű leánykája, a brácsás, a piacon felbérelt hórihorgas tanú, aki most már csak nyolcvan forintért hajlott arra, hogy visszavonja a holdfényt, ott volt mindenki, és elmondták szépen, hogy Kázmér felesége tisztább a patyolatnál, hogy sose látták, nem is ismerik, és megesküdött a két koronatanú is, hogy még az ujj hegyét sem illethette soha az asszonynak, és ott volt a férj is, akinek bal orcáján óriási véraláfutás jelezte, hogy számos és kemény érvel győzték meg a cimborák arról, hogy okosabb eljönni és bocsánatot kérni az asszonytól, és ott volt az asszony, és könnyek peregtek az orcáján.

- Én bocsánatot kérek a feleségemtől, és kérem, hogy fogadjon vissza, és felejtse el, amit vétettem ellene - mondta Kázmér.

- Mi majd vigyázunk, és nem engedjük, hogy sokat igyon, és este korán hazaküldjük - buzgólkodott a két cimborára.

- Bocsássak meg? - rebegte a feleség, és a bíróra nézett.

- Persze - intett sóhajtva a bíró -, ó, ha mi, asszonyok nem tudnánk megbocsátani, már régen kihalt volna az emberiség...

A világ legnyugodtabb férje

Elromlott a hűtőszekrényünk. Mikor romolhat el egy hűtőszekrény? Kánikulában.

A jégkocka elolvadt benne, a főzelék megerjedt, a felvágott megzöldült. A hűtőszekrény oldala felforrósodott. Pedig a motor tovább járt, kellemes, duruzsoló hangot hallatott.

- Csak a szervizbe ne küldd - mondta barátnőm. - A szállítás oda-vissza százasokba kerül, a jó alkatrészt rosszra cserélik benne, hónapokig tart, amíg viszontlátod, ha viszontlátod. Ámde van nekem egy villanszerelő ismerősöm, majd megnézi.

Jött az ismerős, meg is nézte. Azt mondta, rendben van, át fogja tekerceselni a motort.

- És akkor hűteni fog? - kérdeztem aggódva.

- Azt nem tudom - felelte feltűnően tisztességesen -, de én csak a motortekercseléshez értek. De ha önnek ez nem felel meg, tessék kihívni egy maszek hűtőgépszerelőt.

Újsághirdetés alapján felhívtam egy derék magánszektorbelit. Megígérte, hogy másnap eljön. Öt napig otthon rostokoltam, a hatodik napon úgy éreztem, hogy nem tolthatok több időt egy hűtőszekrényel, mint amennyi idő alatt a világot meg lehetett teremteni, és ezért felhívtam egy másik maszekot. Ez már egy modern ember volt, és úgy intézte a dolgot, ahogy hajó-orvosok rádióutasítással veszik ki a matrózok vakbelét a viharos tengeren.

- Kapcsolja be a hűtőszekrényt - mondta a telefonba. - Zúg? - Zúg. - Hűt? - Melegszik. - Hol? - Az oldalán. - Akkor le kell fűrészelni a motort, és fel kell tölteni az ammóniákat. Kilencszáz forint, holnap jövök.

- Ez nem is ammóniákos, ne hagyja a motort lefűrészelni, hanem adja el a hűtőszekrényt, és az érte kapott pénz plusz a megspórolt javítási díj majdnem elég lesz egy új hetvenliteresre, legfeljebb egy ezrest hozzádobnak - mondta a házmesterné. - A keresztlányom úgyis szeretne jutányosan egy hűtőszekrényt.

A hőmérő harminckét fokot mutatott árnyékban, negyvenötöt a lakásban. A rádió bement, hogy hazánk ma Európa legmelegebb pontja. (Ezt megszokhattuk, mi mindig valamiben legek vagyunk.) Vacsorára sajtot ettünk, mert már negyedik hete minden este sajtot eszünk. Azt sem forralni, sem hűteni nem kell. Mire lefeküdtünk, már rettenetesen utáltam az egész modern technikát, a lézersugarat, a pilóta nélküli repülőgépet és legfőképpen a hűtőszekrényünket.

Álmatlan forgolódásom közben egyszerre csak fény cikázott át agyamon. Olvastam én egy cikket. Egész komolyan, pár héttel ezelőtt olvastam egy cikket, valamelyik lapunk tudományos rovatában. A hűtőszekrényről. Hogy azt mondja, sose állítsuk a hűtőszekrényt túl közel a falhoz, mert ha a háta mögött nincs legalább tíz centiméter szabad tér, a levegő nem tud cirkulálni, és akkor...

Heuréka! Rohantam a konyhába, és a hűtőszekrény egészen a falnál volt. Takarítás közben valahogy hátrább löktük, én nem tudom, mi volt, de nem volt hely mögötte. Semennyi.

Gyorsan előbbre húztam, bekapcsoltam, leültem vele szemben, és vártam. A motor halkán, kellemesen duruzsolt, az órára néztem és vártam. Éjfél volt, azután éjjel egy óra, azután hajnali három, a fejem előre-előrecsuklott, el-elaludtam, felriadtam, és vártam türelmesen. És végre! Hajnali öt órakor, amikor kinyitottam a hűtőszekrény ajtaját, friss, hideg levegő csapott meg, és a betöltött víz helyén jégkockák csillogtak.

Óvatosan visszalopakodtam a szobába, de férjem felriadt.

- Hol jártál? - nézett rám csodálkozva.

- Képzeld - válaszoltam boldogan -, kerestem kilencszáz forintot!

- Mikor?

- Most.

- Így? Hálóingben?

- Így.

- Ügyes vagy.

És nyugodtan aludt tovább.

A zöld kosztümös nő

Ezt a történetet egy csinos, ifjú nőtől hallottam. Szóval szóra így:

- Nem is tudjátok elképzelni, hová vezethet az okatlan féltékenykedés.

A férj hazament a hivatalából. Jóformán még be se lépett az előszobába, amikor a felesége nekirontott: „Ki volt az az elegáns nő, akivel a Petőfi Sándor utcában sétáltál?”

A férfi fogásra akasztotta kalapját, aktatáskájából elővette a délutáni újságot, keresztültornázta magát a frissen súrolt padlóra terített újságpapíron, és nyugodtan válaszolta: „Drágám, te vagy tréfálsz, vagy lázas vagy. Ötig kuliztam, mint egy ló, aztán egyenesen hazasiettem. Nem sétáltam semmiféle nővel.”

„Még letagadod? Szemérmetlenül? A szemembe? És keresztüllépsz rajtam? És legázolod a tiszta parkettet, amibe majd beleszakadtam? Ezt érdelem tizenöt évi hűséges házasság után? Most már követelem, igenis mondd meg azonnal, ki volt az a nő, akivel a...”

„Drágám, ismétlem, semmiféle nővel... hagyj, szeretném elolvasni a totóeredményeket.”

„Totóeredményeket? Amikor én belehalok a kétségbeesésbe... ki volt?”

„Senki se volt.”

„Szóval a Kovácsné vak.”

„Miféle Kovácsné?”

„Az első emelet hatból. Aki látott. Aki szövetet vásárolt a fiának a Petőfi Sándor utcai leértékelt boltban. Ő látott. A posta előtt sétáltál egy csinos, magas nővel. Zöld kosztüm volt rajta.”

„Zöld kosztüm... ó, istenem... hát persze!... - kiáltott fel a férj, és nagyot sóhajtott. - Te kis csacsi, hát az a Terike volt, a levelezésből. Én még beszaladtam a főpostára, mert mondtad, hogy vegyek légipostapapírt, hogy írassunk a kedves nagynénikédnek Montrealba, és akkor a Terike mondta, hogy ő is a főpostára megy, reméli, nem kell sokat várnia, mert ajánlott levelet akar feladni. Mire én azt mondtam, kedves kolléga, én szívesen feladom a levelét. Ennyi volt.”

„Mondd, te egészen hülyének nézel engem?”

„De édes angyalom...”

„Ne mondd, hogy édes angyalom... mondd, hogy megcsaltál, mondd, hogy nem szeretsz, te bitang, te, két hete ígéred, hogy hozol egy légiposta-levélpapírt, és pont most jutott eszedbe, a zöld kosztümes nőről jutott eszedbe.”

„Ha nem hozok levélpapírt, az a baj, ha hozok, az a baj.”

„Az a baj, hogy az életemet, a fiatalságomat...”

„De az ég szerelméért, ne visítozz így, hát ide nézz, itt az ajánlott levél vevénye.”

„Én nem értek semmiféle vevényhez, mióta ismered azt a nőt? Hol szoktatok találkozni, valld be, mert én...”

Szegény férj végleg lemondott arról, hogy még ma megtudja a totóeredményeket. Becézgetésre fogta, és esküdözésekkel és csókokkal és számos ajándékkal elérte azt, hogy felesége úgy-ahogy lecsillapodott, és néhány Antineuralgica bevétele után közepes fejfájással nyugovóra tértek.

Másnap a férj beérkezett a hivatalba, kiterítette maga elé elintézendő aktáinak tömegét, benyúlt az irattárcájába, és éppen szólítani akarta a hivatalsegédet, hogy legyen szíves, vigye át ezt a vevényt a levelezésbe a Terikének, amikor mást gondolt. Azt mondta a felesége, hogy csinos, elegáns nővel látták? Hiszen ő valójában még szemügyre se vette azt a Terikét. Átment tehát ő maga, átnyújtotta a feladóvevényt. És mert a levelezési osztályon kivételesen akkor éppen feketekávézt főztek, Terike hálából ott marasztalta őt is egy feketére. És mert a levelezési osztályon kivételesen és véletlenül éppen csomagból jött mézeskalácsot árult valaki, hát megkínálták mézeskaláccsal is. És kisült, hogy Terike valóban csinos, valóban elegáns és azonkívül okos és mulatságos és kellemes és fiatal és...

- A válópert négy hónap múlva mondták ki. Két hónappal később volt az esküvő. Egyébként a kis zöld kosztüöm azóta is megvan. Most már hatéves szegényke, de nagyon jó szövet. Lehet, hogy átalakítatom... most olyan rövid, egyenes hátú kabát a divat. De az is lehet, hogy mégse alakítatom rajta. Őszintén szólva egy kicsit babonás vagyok...

Szegfűk

Bérfizetés volt az egyik Pest környéki térszben. Taxit hívtak, azzal mentek a bérelszámoló kislányok egyik üzemegységtől a másikig. Vitték a pénzt.

Reggel héttől délután négyig tartott a munka. Az utolsó részleg a kertészet volt. Amikor befejezték az elszámolást, azt kérdezte a részleg vezetőnöje: látott-e már virágházat?

A sofőr mondta, hogy még nem.

Hát akkor tessék, jöjjön.

Bevezették egy hatalmas, föliával borított melegházba. Valósággal megszedült. Mintha Gül Baba kertjébe került volna. Odakinn hó, fagy, lucsok, tél, idebenn tízezer és tízezer szegfű. Pirosak, mély rózsaszínűek, tenyérnagyságúak. Végtelen színes szőnyeg, ameddig a szem ellát. És az az illat. Megtántorodik tőle az ember. A nők meg kérdezték: tetszik-e?

El volt ragadtatva.

- Nős ember maga?

- Tizenkét éve.

- És gyakran visz virágot a feleségének?

- Hát... ami azt illeti... egyszóval...

No jó. Akkor most visz. És a kertészet vezetője levágott vagy húsz szál szegfűt. Álomszép lett a csokor. A férj alig várta, hogy hazaérjen vele.

Kinyitja az ajtót, a feleség meg rábámul.

- Mi ez?

- Neked hoztam.

- Te megőrültél. Nincs karácsony, nincs a nevem napja, mi jutott eszedbe?

- Hát szeretlek. Egyszer csak hozhatok neked virágot.

A feleség felemelte az öklét, és neki a férj arcának.

- Virágot? Nekem? Képzelem, mit kell jóvátenned, képzelem, mit csináltál, ha virágot hoztál. És ennyit? Bolond vagy te? Februárban? Amikor húsz forint egy szál szegfű? Még ha egy szálat! De ekkora csokrot! Én meggondolom, hogy vegyek-e egy harisnyanadrágot. Én kiszámítom, hogy hány deka húst vehetek, az úr meg adja a grófot. Hát téged be kell csukatni a bolondokházába. Nesze, nesze, nesze!

- Állj már meg, te bolond! - kiáltozott a megdöbbsent férj. - Hát ide figyelj... tudod, hol voltam? Hát figyelj már, a Hóvirág téves kertészetében, te még olyat nem láttál... földi paradicsom, virágmező, ameddig csak a szemed ellát, százezer szál szegfű, százezer szál rózsza, beleszédül az ember, ott voltam fuvarban, ott kaptam.

A feleség ránézett a csokorra.

- És csak ennyit adtak?

Nyári történet

Vonaton.

Mellettem a fülkében csinos, ifjú nő. Gondterhelten gyötrődik egy vaskos angol társalgási tankönyvvel. Hosszú az út, nincs más dolgom, megkérdem: segíthetek-e? Kihallgatom a leckét.

- Köszönöm, nagyon köszönöm. De még csak az elején tartok. Pontosabban, még nem tudok egy szót se, csak úgy az egybe mondatokat, hogy például találkozásnál azt kell mondani, hogy nagyon örvendek, és azt angolul úgy mondják, hogy „verinájsztumítjú”. Tessék mondani, melyik ebből az örvendek?

- Egyik se. Szóról szóra azt jelenti, hogy nagyon kellemes találkozni önnel.

- Aha.

- De hát miért nem iskolakönyvből tanul? Miért nem az elején kezdi?

- Mert rém sürgős. Péntekre tudnom kell angolul.

- Melyik péntekre?

- Mostra.

Ez világrekord lesz. Ma kedd van.

- Mert ugyanis jön Oxfordból az ismerősöm.

- Hogyan értette meg eddig az ismerősét? A levelét?

- Á, hát az nem így volt. A barátnőmmel voltunk Fonyódon, és hozzánk csapódott egy olasz meg ez az angol. Az olasz tudott magyarul is meg angolul is, ő közvetített. Az oxfordinak haza kellett utaznia, mert valami családi öröksége van, de megígérte, hogy visszajön. Ha nem jönne, akkor táviratozik, és már intézi is a visszavízum ügyét. Hát nem táviratozott, akkor jön. Mert ilyen egy korrekt fiú, az látszott rajta. Nagyon komoly.

Ezen egy kicsit elmélázott. Mintha mérlegelné, hogy igazán olyan komoly és korrekt-e az az egy este látott gentleman.

- Az olasz, az nem jött vissza. Megüzente Ancinak, hogy sajnos nem jöhet. Ebből kifolyólag, ha Alex megérkezik, nincs tolmácsom. Meg kell tanulnom ezt az angolt.

Nincs szívem megkérdezni, hogy mi lesz, ha mégse jön. És itt áll egy feleslegessé vált világnyelvvel?

- Verinájsztumítjú - sóhajtott a leányzó. - És tudja, már a negyedik nyelvet tanulom.

Házasság

Az ifjú hölgy - nevezzük Helennek - a frankfurti repülőtéren gépe indulására várt. Zsebében még csörgött valami aprópénz, és jól tudta, hogy ezt a pár márkát okosabb lesz elkölteni, mivelhogy a bankok sehol sem váltanak be külföldi aprót. Vett tehát néhány vacak kis emléktárgyat, azután a büfében megivott egy kávé, és megevett két szendvicset, és még mindig maradt húsz pfennigje.

- Ezen mit kaphatok? - kérdezte a büfésnőtől.

- Ezen már semmit.

- Mégis, mit lehet vele kezdeni?

- Például bemenni a mellékhelyiségbe.

Nem rossz ötlet. Helen belépett a mosdóba, de meglepetten látta a felírást: a mellékhelyiség használata húsz pfennig, kézmosás külön húsz pfennig. És mert jó nevelése a kézmosást is elengedhetetlennek tartotta, lemondott erről az élvezetről. De mit lehet csinálni húsz pfenniggel? Valaki végül is felvilágosította: telefonálni lehet. Egy helyi beszélgetés ára.

Helen gondolkozott. Egy árva lelket sem ismert Frankfurtban. Elővette a telefonkönyvet. Azután tárcsázott. És mert őszinte lélek volt, a jelentkező férfinak be is vallotta: két óra múlva indul a gépe Kanadába, csak tréfa az egész, maradt még húsz pfennigje.

- Hol van most?

- A Panam repülőtéri irodája előtt.

- Ne mozduljon, rohanok, várjon.

A férfi - nevezzük Helmutnak - könyvelő volt és aggleény. Élete nagy bánata a pénz volt. Nem tudott vele bánni. Elsején megkapta a fizetését, ötödikén már nyomorgott. Ő a vállalati folyószámlákon százezer márkás tételeket könyvelt - nem tudott mit kezdeni a hatmárkás felvágottak és hárommárkás zoknik világában. És erre jön az égből egy angyal, egy nő, aki úgy tud beosztani, hogy még hús pfenniget sem hagy kárba veszni.

El is vette feleségül.

Különös házasság

Július tizedikén, szombaton, a házassági apróhirdetések között a következő csábos ajánlatot találtam:

*Nyolcéves kisfiammal gyermekszerető, anyagiakkal rendelkező házastársat keresek harmincnyolc-
negyven évesig. Gyermek nem akadály. „Lakás van” jeligére a kiadóba.*

Minden világos, csak az nem, hogy férfi vagy nő házastárs kerestetik?

Vagy mindegy?

Gerbera

Ez most a nagy divat, ez a margarétaszzerű, hosszú szárú színes virág. Különösen esküvői csokornak szeretik, nincs már fehér orgonacsokor, szegfűcsokor, pláne liliom. Rozsdaszínű, téglaszínű gerberacsokrok vannak.

Már akinek.

Barátaink gyerekei házasodnak. Az ifjú menyasszony duzzogva hozta a hatalmas rózsacsokrot. Gerberát akart, de nem kaptak. Már kifelé jöttünk az esküvőről, amikor szemközt jött a következő pár. Jó negyvenes hölgy, hatvan körüli férfiú, elegánsak. A menyasszony karján pompás gerberacsokor. A mi tizenkilenc esztendő, gyönyörű kis menyasszonyunk rábámult a másik nőre, és könnypárás szemmel suttopta:

- Istenem, milyen boldogok!

Ez van

- Örömmel utazol?
- Nem. A feleséggel.

Fénykép

Néhány éve az autósok jól ismerik azt a fényképet, amellyel a közlekedési rendőrség szokta meglepni a szabálytalankodókat. A fényképen látható az autó háta, a rendszám, a fénykép sarkában a hely és idő, a sebesség. És persze, a bírság összege is...

Ilyen fényképet hozott a posta Feri barátoméknak. Sajnos, a hivatalos irat egyenesen a feleség kezébe került. Mari, a harcias feleség nem a közlekedési kihágáson böszült fel. Még azon sem borult ki, hogy ötszáz forint bírságot kell fizetni. Majd megfizeti a prémiumából, zsebpénzéből, titkos különkasszájából az a csirkefogó. A vihar azért tört ki, mert a fényképen nemcsak az autó volt látható, hanem az is, hogy Feri mellett egy szőke nő ült a kocsiban. Magas, hosszú hajú szőke nő. Mari pedig fekete és alacsony.

Amikor a férj hazaérkezett, zengett a ház. Mari az ajtót csapkodta, tányérokat zúzott, és hisztériásan sírt.

- Te bitang, te gazember, én megszakadok a cipelésben, én villamoson jövök haza csúcsforgalomban, neked nincs időd, hogy értem gyere, mert a nőidet furikáztatod!

Feri lelkiismerete nem volt patyolatliszta. Viharsebesen törte a fejét, hogy aznap, akkor, ott, ki lehetett a nő. Még jobban törte a fejét azon, hogy mit lehetne sebtiben hazudni.

- De esküszöm, édes szívem, hogy igazán... no, várj csak! Hogy ezt elfelejtettem, hát persze, a Pityu, az új gyakornok, tudod, ezt a hülye divatot, vállig érő hajú, szőke, a postára vittem el, mert sürgős értéklevelet...

- Hazudsz, agyonváglak, hazudsz!

- Egy óra múlva itt vagyok, idehozom a kollégámat.

- Nekem ne a kollégádat hozd. Egy nagytót hozz, hogy jobban megnézhessem, ki az...

- Hozok! - üvöltött a férj, és örült, hogy elmehet hazulról.

A kollégát először egy üveg konyakkal próbálta hazugságra bírni. Végül megállapodtak egy üveg konyakban és ötszáz forintban. A mesét gondosan kidolgozták: vidéki üzemegységükbe sürgős pénzzállítmányt kellett küldeni. A nagy összegű értéklevelet az ifjú gyakornok nem merte egyedül a postára vinni. Ő készségesen felajánlotta, hogy átviszi a kocsiján. Közben a kolléga észrevette, hogy a személyi igazolványát otthon hagyta, ezért jártak pontosan ott, akkor, abban a kertés városrészben, ugye, a megengedett sebességnél valamivel gyorsabban...

A feleség komoran hallgatta az egybehangzó mesélést. Minden részlet egyezett, dátum, utcanévek, az ifjú gyakornok vállig érő szőke haja is (ó, ezerszer áldott, aki a hülye divatot kitalálta!). Mari kezében nagytótüveg volt - a szomszéd bélyeggyűjtő gyerektől hozta át.

Vizsgálta a képet, vizsgálta a kolléga fejét, „most forduljon hátra, most kicsit balra”. Azután odament Ferihez, és lekevert egy óriási pofont.

- De hát... - hüledezett a férj. - Esküszöm, minden így volt.

- Lehet - mondta a feleség. - De a nagytóval most vettem észre, hogy ez a szám nem hármas, hanem ötös. Ez nem is a mi Skodánk.

Levélváltás

„Drágám, én úgy szeretlek, hogy sokkal különbnek érzek a többi nőnél. Tudom, hogy Te egy szál virágban is megérezed: virágoskertet akartam Neked küldeni. Én úgy szeretlek, hogy csodállak, mert Te nem ékszerben és bundában vagy gyönyörű, Neked nem kell párizsi illatszer, ha egy Amo szappant veszek neked karácsonyra, Te annak a habjától is tündérré változol. Én úgy szeretlek, mert okos vagy, és nem állsz versenyben ütődött barátnőiddel, nem hencegsz, nem mutogatni akarsz az ajándékokat, Te a szívdobogásomat megérezed, amikor úgy gondoltam, hogy az ünnepre egy lemezt vagy verseskönyvet és semmi mást...”

„Drágám, ne szeress ennyire.”

Abszolút magány

Elgondolkozva mentem a Rákóczi úton. A Huszár utcába akartam befordulni, amikor megragadta a karomat egy nő.

- Legyen szíves, kísérjen át. Ugráló, magas vérnyomásom van.

- Nekem is - mondtam mélabúsan -, de parancsoljon belém kapaszkodni.

- De én naponta két Rausedylt szedek, és már az se használ.

Mit mondjak erre? Hogy én már a napi ötnél tartok? No, közben át is értünk. Isten áldja...

De a nő nem engedte el a karomat.

- Jövőre nyugdíjba megyek - mondta hadarva. - Muszáj, mert nem bírom elviselni a főnökömet. Kiabál. Velem igen. A csinos, fiatal lányokkal nem. És mit fogok csinálni nyugdíj után? Magamnak főzök, egyedül? Egy kutyám volt. Floki. Elgázolta egy motorbicikli. Talán veszek egy tévét. A körzeti orvos mondta, hogy az jó lesz. Ő se hallgat meg. Csak siet. Mindenki siet. Hová siet? Miért nem beszélgetnek velem? A munkahelyemen csak számolok, összeadok, számolok, összeadok.

- Ne haragudjon, de nem mehetek tovább. Vissza kell fordulnom.

- Megyek én is.

- Hát hová akar eljutni?

- Mindegy.

Cseresznye

Reggel van, egy kávé mellett dolgozom a presszóban. A szomszéd asztalhoz csinos, fiatal nő telepszik, kér egy cseresznyét és egy kólát. A cseresznyét egyből felhajtja, kér egy másodikat, azután egy harmadikat. Majd odainti a pincért.

- A három cseresznyét fizetem.
- Bocsánat, három cseresznye és egy kóla.
- Mondom, hogy a három cseresznyét fizetem.
- De kérem, és egy kóla.
- Jaj, istenem, de értetlen! Mindjárt itt lesz a férjem. Azt azért nem fogja elhinni, *hogy semmit sem ittam.*

Egyenjogúság

Nyilatkozatot szeretnék kérni öntől, kedves főmérnök, hogy el tudja-e képzelni a női egyenjogúságot?

- Ó, igen, hogyne. Egyenjogú akkor leszek, ha este nyolckor, amikor a férjemmel együtt ugyanarról az értekezletről egyszerre jövünk haza, egyszerre lépünk be a lakásunk ajtaján, és én az előszobában hozzá fordulok, és azt kérdem: „Ferikém, mi lesz ma vacsorára?”

A nagy titok

Abban az időben, amikor én a kereskedelmi iskola harmadik osztályába jártam, az iskolában nem volt szülői munkaközösség, osztálytitkár, iskolafórum, diákparlament meg nem tudom, mi. A tanárok nem jártak családot látogatni, az osztályzat titok volt, a félelmes és féltve őrzött tanári noteszban elrejtve. Tanáraink valahol az Olümposzon trónoltak, megközelíthetetlenül, elérhetetlenül. Abban az időben koedukáció sem volt, a szomszédos fiúgimnázium növendékei két utcával odább vártak ránk. Ha más tanárnő közeledett, riadtan menekültünk, de Olginak lehetett köszönni, cinkos mosollyal viszonzta.

Olgi, vagyis Sályi Olga tanárnő a gazdaságtörténetet és a kereskedelmi levelezést tanította. Csinos, fiatal, barna hajú nő volt, tanáraink között az egyetlen, aki félig-meddig felnőttszámba vett minket, és időnként nővéri tanácsokkal látta el az osztályt. Például: Horányi, miért lóg a harisnyája? Nem tudja, hogy minden fiú először a lányok lábát nézi? Sebő, ne egyen annyi édességet, maga hajlamos a hízásra, hogyan akar férjet szerezni?

Sályi Olga nem volt férjnél, de biztosan volt valakije, akivel minden hétfőn és csütörtökön találkozott. Ezt csalhatatlanul tudtuk, mert ezen a két napon a mindig rendes haján frissek voltak a hullámok, lapos trottórcipő helyett magas sarkú, elegáns cipőt viselt, a tanári köpeny alatt is észrevettük nyakában az aranyláncot. Ilyenkor a körme is frissen volt manikűrözve.

Összevihogtunk. Randevú lesz, gyerekek. Úgy látszik, felmegy hozzá a fiúja, és együtt mennek majd valahová. Színház? Mozi? Vagy otthon maradnak? De nem. Mert iskola után a tanárnő a sulis melletti Krüger-cukrászdába ment be, egy tálca almás rétest vagy túros lepényt vásárol. Ha vacsorára is otthon maradnának, bemenne a henteshez is.

Az évek folyamán rájöttünk a lovag nevére is. Horváth István. Mert Olga minden kereskedelmi levelet így kezdett: „Kérem, lányok, írják: Horváth István úrnak, Budapest. Rendelünk Önnél négy bála gyapjút.” „Horváth István úrnak, Budapest. Köszönettel igazoljuk számlánk kiegyenlítését. Engedélyezünk Önnek két százalékos skontót.” Horváth István volt a példa, a jó példa. Mindig idejében fizetett, mindig késedelem nélkül szállított, és mindig prima árut. Horváth István tőzsdetag lett, kereskedelmi főtanácsos, és megnyert az államépítészeti hivatalnál minden versenytárgyalást.

„Írják, kérem” - mondta Sályi. „Horváth István” - üvöltött szemtelenül, kórusban az osztály, és Olgi álmodozva mondta: „Igen, kérem, Horváth István...”

Találgattuk, milyen lehet Horváth István. Magas, szőke, kis bajusza is van, és a Váci utcában csináltatja ruháit. Halálosan szerelmesek egymásba. Horváth István földbirtokos vagy tankerületi főigazgató. Á, lehet, hogy katonatiszt, és még nincs egyben a kaució, nem tudnak összeházasodni. Vagy még sincs Horváth István? Csak egy név, mint ahogy minden tanárnak megvan a rigolyája és szavajárása, kedvenc neve. Vagy ha mégis van Horváth István, és egyszer összevesznek, akkor attól kezdve hétszáz gyerek nem Horváth Istvánnak, hanem Csaplai Jeromosnak, esetleg Krampusz Teofilnak fogja írni a kereskedelmi leveleket? Egy derűs áprilisi napon, amikor már a hatodik levelet címeztük úgy, hogy Horváth István úrnak, helyben, Czikó a második padban hangosan megszólalt: „Tanárnő, kérem, nem lehetne egyszer kivételesen más nevet adni?” „Dehogynem - válaszolta Olgi szórakozottan. - Írják, kérem: Horváth István úrnak, Budapest.”

Az év végi vizsga előtt Olgi behívatott a tanáriba.

- Mondja, kérem, nem vállalna szívesen munkát a vakációban?

Elpirultam az örömtől. Hogyne vállalnék. Boldogan. Nagyon kellett otthon a pénz.

- Jó, akkor jelentkezék hétfő délután négykor az Ajtorjay ügyvédi irodában, Vilmos császár út három, első emelet kettő.

Hétfő délután sötétkék szoknyában és legtisztább matrózblúzomban, szívdobogva csöngettem be az iroda ajtaján. Az ajtó fölött fekete márványtábla volt, rajta aranybetűk. Biztosan egyenruhás hajdú vagy bóbitás szobalány fog ajtót nyitni - gondoltam. Majdnem elájultam. Sályi Olga nyitott ajtót.

- Jöjjön, csak jöjjön - mondta. - Oda tegye a kabátját. Hetenként kétszer én is itt dolgozom. Majd bemutatom a kollégáknak.

Hatalmas szobába vezetett. Ez még nem az ügyvéd úr rezidenciája volt - az ügyvéd urat mellékesen a két hónap alatt még csak nem is láthattam. A szobában nagy, elegáns íróasztalok voltak. Az egyik mellől felállt egy nagy orrú, pattanásos fiatalember.

- Doktor Horváth István.

Ha én ezt szeptemberben elmesélem a lányoknak! Nahát! Micsoda röhögés lesz! - gondoltam vigyorogva, amíg Horváth István megmutatta, mit kell csinálnom; a nagy iratszekrény millió aktáját szigorú betűrendbe rakni. Közben Olgi üvegtálra rendezett egy halom almás lepényt. Körbekínálta, nekem is, Horváth Istvánnak is. Horváth István nagyokat harapott.

- Senki sem tud úgy sütni, mint Olgácska - mondta.

Olga arcát könnyű pír futotta be. Tömtem magam a Krüger-féle almás lepénnyel, és arra gondoltam, hogy mégse fogom elmesélni a lányoknak.

Ezt kell szeretni

Szomszédunk üvöltve neveli hatéves kisfiát:

- Ne bógj és ne ellenkezz, ha tetszik, ha nem, ebben a Naprendszerben születted, ezen a bolygón, ezen a délkörön, ebben az évszázadban, ebben a történelmi helyzetben, a Malvin néni a nagynénid, én vagyok az apád, az anyád az anyád, és ezt a tökfőzeléket fogod megenni vacsorára.

Negyed liter chianti

A televízió közvetítette, a rádió bementte, az újság megírta - mindenki tudott róla. Arról is, hogy a miniszter kezét fogott vele. Hogy az úttörők virágot adtak, és hogy Paksi, a vezérigazgató ünnepélyesen bejelentette: a vállalat kétszemélyes, kéthetes olaszországi üdülést ad jutalmul.

- Neked volt igazad - mondta Ági, amikor az ünnepegről hazafelé tartottak. - Neked volt igazad, hogy majd észrevesznek, hogy nem kell tülekedni, szólni, tiltakozni. Ne haragudj, Péter, hogy türelmetlen voltam, de én láttam, hogy mennyit érsz, hogy mit gürcölsz. Fontos, hogy most már minden rendben. Olyan büszke vagyok rád, olyan... Te, ne menjünk még haza, üljünk be valahová.

Mintha nászúton lettek volna. Egymás poharából ittak, egymás kezét szorongatták az asztal alatt. Paradicsomos makarónit rendeltek, utána véres bifszteket fejes salátával és két pohár vörös bort. Igazi vacsorát, előleget a csodára, az álmra.

- És semmit sem tudtál előre? Nem is sejtettél?

- Ha mondom... Tegnap szóltak, hogy valami nagy díj és az én formaterveim is... és téged is hívjalak meg.

Fagyaltot is rendeltek, feketekávét is. A pincér nézte őket, és megkérdezte:

- Nem az elvtársat láttam most délután a tévében?

- De igen - mondta Ági boldogan. - Mi kaptuk az olasz utat.

- Voltak már Olaszországban?

- Még nem. Mert lakásra gyűjtöttünk.

Ó, istenem! Ági közlékenysége. Mindenkinek mindent elmond. Hogy már nyolcéves házasság, de még nincs gyerek. Mert Péter formatervező, és a főnöke egy irigy pasas, nem engedi, hogy érvényesüljön, és nincs elég pénz. Előbb lakás kell. Mit kezdjenek addig a gyerekekkel? És ő maga rajztanár, nyáron úttörőtáborát is vállal, és mindent vállal. Különórát, rajzkört. És ők nem szoktak este vendéglőbe járni, felvágottat vacsoráznak vagy sajtot, rántottat, joghurtot. És nem isznak. Pláne este, vörös bort meg kávét, amitől szívdobogása van az embernek, és nem tud elaludni.

- Hát majd Olaszországban isznak igazi kávét - mondja a pincér. És ő is közlékeny: két évig dolgozott Olaszországban. Micsoda eszpresszókávé van ott! Egy kortynyi az egész, de sűrű és méregerős. Ám a bor fanyar és könnyű. A negyed liter chiantit odateszik a tányér mellé, az benne van a menüben, de ha lejjebb mennek, Rómába, ott nem illik chiantit inni, mert ez toszkánai bor. A frascati...

- Hát persze hogy megyünk Rómába, biztosan megyünk.

- És Palermóba? És Amalfiba?

Ági beszél, és a pincér beszél, és Péter azon kapta magát, hogy ő is beszél. Berúgott a szokatlanul nehéz ételtől, a pohár bortól, a cigányzenétől, a melegtől, attól, hogy ma este nem lesz „a Bandiék új tévét vettek”, és nem lesz „Tóth már megint fizetésemelést kapott”, és nem lesz „a mama kérdi, hogy akarunk-e olcsón ágyneműre való damasztot”. Most nem lesz néma

szemrehányás, összehasonlítgatás, már megint elfelejtettem virágot venni a házassági évfordulóra. És ez most nem olyan, mint az Ibi sógornő összekuporgatott félpenziós olasz útja, mackósajttal, gyaloglással, negyedosztályú kempingben. Ez fejedelmi ajándék, így ékszerszetteknek, új nyaraló kulcsát adják át; gyere, drágám, én se vagyok akárcsi. Én nem hőzöngök, és nem pofázok, és nem is könyökölök, és mégis, látod, tessék, Velencét adom neked, Nápolyt adom neked, Vezúvostul, Tirreni-tengerestül. Igen, nagyszerű volt a vacsora, meg voltunk elégedve, viszontlátásra, arrivederci, máskor is bejövünk.

Nem érdekes a számla, a borraivaló, az sem, hogy a házmester majd dühös morgással jön kaput nyitni. Dehogyan jött dühös morgással!

- Gratulálok, kedves lakótárs - mondja a házmester, és ráérősen áll hálóingben, papucsban. - Itália, Itália, ott voltam tizennyolcban hadifogoly, tessék elhinni, nagyon jó emberek azok, csak alkudni kell, mert átejtenek, a Santa Luciát még most is tudom énekelni. És tessék adni nyolc forintot, egész délután hordták a díszítványokat, adtam a postásnak.

És következtek a mézeshetek.

Egy picit megbillent a költségvetésük is, úgyhogy a megtakarított pénzhez kellett nyúlni. Mert vásárolni kellett mindent. Útikönyvet, térképet, szótárt, Michelangelo-albumot, Leonardo-albumot, Botticelli-albumot és Tiepolót és Canalettot, és egy Olasz Irodalom Kincsesházát. És könnyű, kényelmes cipőt és pólóinget és egy nem gyűrődő jerseykosztümöt. És le kellett mondani a délutáni különrajzot, helyette moziba kellett menni, megnézni egy olasz filmet. És az Operába is el kellett végre menni, mert egy olasz énekes vendégszámát hirdetik az *Aidában*. És Olaszországot járt barátokkal és kollégákkal kellett összeülni és tervezni és álmodni, éjjelnappal. Merre fognak menni? Travisiónt át? Vagy a Brenneren? Vonaton? Esetleg repülőgépen? Nem, nem szabad repülőn menni, nem látnak semmit. De a vonatúthoz idő kell. Esetleg autóbusszal? Társasutazással? Vagy circolarét vásárolhatnak, körutazási jegyet. Talán pénzben kapják meg az ösztöndíjat, és a legtöbb időt Firenzében tölthetik. De Sienát sem szabad kihagyni. És Orvietót... istenem, az orvietói dóm! Vagy Szicíliáig kellene lemenni, Palermo, la terribile. Etna, Taormina, maffia... Nem, csakis Rómáról lehet szó. Il Colosseo... Foro Romano... Etelka néni szerint Tivoliba kell kimenni, Tivoli nélkül semmit sem ér az egész, ő tudja, ott volt nászúton ötven évvel ezelőtt.

Ha elég pénzt kapnak az útra, akkor visznek szalámit és egyebet. Esetleg három nappal meg tudják hosszabbítani az utat. Még három nap Firenze, Dávid-szobor, Loggia del Lanzi.

Két hét telt el. Három.

Valahányszor belépett valaki a rajzterembe, Péter felkapta a fejét. Most hozzák a borítékot, az utazási jegyeket. Ha megcsörrent a telefon: most hívják a titkárságra.

Este Ági kérdezte:

- Szóltak?

- Még nem.

Majd szólnak. Ők tudják, mikor. Most különben is október van. Nagy, őszi esők. Az újság megírta, hogy a tenger elöntötte a San Marco környékét. Lehet, hogy csak tavasszal. Az se baj, ha tavasszal.

- Szóltak?

- Még nem.

Péter kitalált egy játékot. A vezér mindig pontosan fél egykor ment ebédelni. Úgy intézte, hogy kétszer is sikerült ugyanabba a liftbe lépnie. Udvariasan köszönt. A vezér szórakozottan bólintott. No most... most eszébe fog jutni, szólni fog, hogy persze, persze, az olasz út, megkapta már? Mikor indul? De a vezér úgy nézett rá, mint aki meg sem ismerte.

- Hát kérdezd már meg...

- Mit kérdezzek? Ők tudják, mikorra jelöltek ki. Biztosan előjegyeztettek egy IBUSZ-útra. Tudják, hogy tanárnő a feleségem, biztosan a nyári vakációra.

Ez reális volt. Hát persze. Úgyis bonyolult lett volna tanévben, rendkívüli szabadsággal.

Az olasz könyveket azért még nézegették. És amikor Ági az új cipőt befogta az iskolába, megmagyarázta: kényelmesebb lesz, ha már egy kicsit kitaposta.

Áprilisban Kordáné a személyzetiről végigjárta az épületet. Össze kellett írni a szabadságokat. Ja persze, magának az az olasz út. De ez nincs tisztázva, hogy az évi rendes szabadsága terhére vagy külön szabadság. Hát menjen, kérdezze meg.

Ági is lelkesedett. Igaza van Kordánénak. Ez nem tolakodás, ez tisztázandó dolog. Mikor, merre, hogyan? Már régen meg kellett volna kérdeznie.

Másnap reggel Péter bement a munkaügyire. Nem - mondta fejcsóválva a szemüveges, rossz fogú Fellner bácsi -, nem tudja, és ez nem rájuk tartozik.

A szakszervezeti irodán általános vállvonogatás. Nem az ő hatáskörük.

A személyzetin éppen értekezlet volt, de kiüzentek, hogy nem kaptak semmiféle utasítást.

Maradt a gazdasági vezérkar. Péter bement a rajzolócsoport vezetőjéhez, Szitnyaihoz, aki elsőnek gratulált akkor a díjnyertes tervekhez.

- Gözöm sincs - mondta Szitnyai. - Azt hittem, maga már régen vissza is jött.

Liska, a főmérnök felbőszült. Ösztöndíj? Neki mi köze ehhez? Ezentúl már mindennel őhozzá fognak jönni? Ha a zsebkendőjét otthon felejtette, akkor is? Ha Paksi vezérigazgató úr mondta, akkor kérdezze meg a vezérigazgató úrtól.

A vezér titkárságán négy íróasztal, négy csinibaba titkárnő, millió telefon, iratszekrény, fotelok, sürgés, kávéillat.

- Aha - mondta a négy szőke közül a legszőkébb. - Aha.

És odafordul a másik szőkéhez, valamit izgatottan sugdos, és Péterre mutat.

- Kérem, arról az olasz útról, amit a televízióban is...

- Mondtam, hogy tessék helyet foglalni - felelte a szőke, kissé emeltebb hangon. Most már a harmadik szőkét is bevonják a sugdosásba, odanéznek Péterre, azután a vezér ajtajára.

Az órát csak most vette észre a falon. Szép, modern óra, de túl hangosan ketyeg. De hiszen ország-világ előtt kihirdették, gratuláltak. Milliós nyereség a gyárnak. „És örülünk, hogy tehetséges, fiatal munkatársunknak átadhatjuk a vállalat különdíját, kétszemélyes kényelmes tanulmányút... jelentsen ez új formákra ihletést, pihenést, a megérdemelt...”

A szőke most bement a vezérhez. Hülyeség. Hát persze, mindennek megvan a formája. Most be fogja hívni a vezér. Vagy most írja alá a vezér. Elvégre ami neki olyan életbevágóan nagy ügy, az a vállalatnak semmi.

- Tessék átvenni.

A szőke titkárnő kijött. Rámosolyog. Papírlapot nyújt. Hát akkor... köszönöm...

Mi ez? Fél szemmel nézi a papírt, azután káprázik előtte minden. Mi ez?

- Jutalomüdülés - mondja a titkárnő. - Két hét Hajdúszoboszló.

Nem igaz. Ez nem ő. Nem, nem ő ordít. Mintha szennyes lé fröcskölné és zubogna a szájából. Hörögve, artikulátlanul.

- Hol a beutalóm? Nem ezt ígérték. Gazemberek! Ki utazott el rajta? A tévében is bemondták... követelem...

Dobol a feje. Nem lát. Csupa veríték a teste. Lecsapja a papírt. Mintha paprikával kenték volna be az arcát, nyakát. Fullad. Ági hangját hallja. „Ezt csak veled lehet megcsinálni. Mindent csak veled lehet megcsinálni. Ezer forintot kéni albérletért, kihagyni a prémiumból, ezt is csak veled lehet megcsinálni. Miért nem mentél másnap az utalványért, vagy harmadnap azon melegibe? Mire vártál?”

Az utcán megy, tántorog. Megtörli az orrát, véres a zsebkendő. A szíve körül szúró fájdalom. Egy belvárosi csemegebolt kirakatában ital. Rengeteg ital. Martini. És fonott kosárban olasz bor. Vörös bor. Ilyet adnak az ételhez. Ingyen. Már annak, aki eljut oda. Mindenki röhögni fog rajta... Bemondták a tévében...

Hóna alatt egy üveg Martini és egy vörös borral telt demizson.

Ági megrémül.

- Mi van veled? Hogy nézel ki?

- Főzzél makarónit. Nem hallod? Főzzél makarónit. Gyerünk. És vedd fel a kosztümödet. És énekelj nekem a Santa Luciát.

- Péter, mi van veled?

- Vedd le a cipődet. Meztláb énekelj. Úgy énekelnek a dizőzök a pármái fesztiválon.

Valakinek odaadták. Az egyik csinibabának. Az volt a Via Venetón. Az ő utazását adták oda. De nem hagyja. Ordítani fog. Mindent kitálal. Azt is, hogy bércsalás volt a vállalatnál. Hogy minden rajzoló felesége be van jelenteve havi ezer forinttal létszámnak, hogy kijöjjön az átlagbér. Azt is ki fogja ordítani, hogy karácsonykor tizenkét üveg pezsgőt vettek „a nyugdíjasok köszöntésére”, és a nyugdíjasok jaffát kaptak, két-két szelet nápolyival, és a pezsgőt a vezér sofőrje elvitte a főnök lakására, szilveszterre.

- Ne igyál már annyit, az istenért!

- Fogd be a szádat! Te is. Mindenki. Az egész...

Másnap délben ébredt. Keserű szájjal, szédülve, karikás szemmel. Ági nem volt otthon. Szerdán délután egytől hatig van órája. Egy termosz feketekávé oda volt készítve az ágy mellé.

Megitta a kávé. Azután feltápáskodott, és hideg vízzel megmosta az arcát, nyakát. Utána sokáig bámulta magát a fürdőszoba tükreben.

És félni kezdett. Attól félt, hogy fél. Hogy tudta, hogy vissza fog sompolyogni a vezér titkárságára. Magyarázkodni fog, hogy tegnap felindulásában... és világért sem akart senkit megbántani... nem úgy értette... és ma reggel rosszullet miatt... és természetesen hálás köszönettel a Hajdúszoboszlót...

Tudta, hogy vissza fog menni, és utálta magát, hogy vissza fog menni. Azért, mert jobb a békeség, mert ne szólj, szám, nem fáj fejem, mert még egy légy is árthat az embernek, mert majd egyszer összegyűjtenek egy IBUSZ-útra, mert...

A négy titkárnő szorgalmasan verte az írógépet, amikor belépett. Fel se néztek.

Ő egy darabig ácsorgott a legszökébb íróasztala előtt.

A csinibaba felnézett, beleszólt a telefonba, azután hozzá:

- Ne a fél hetesre vedd, az késő. Várj... mit akar?

- Tegnap... ha megkaphatnám a hajdúszoboszlói beutalást...

- Azt a beutalót már odaadtuk másnak... Nem neked mondtam. Hatkor kezdődik?

A csinibaba már háttal állt Péternek. Péter még egy pillanatig tanácstalanul nézte. Azután kifelé indult.

- Köszönöm szépen. Kezít csokolom - mondta még egyszer az ajtóból.

Hol a magnó?

- Te, hol a magnó?

- Hogyhogy hol a magnó? A helyén. A szekrényben. A második polcon.

- Ott nincs.

- Nézd meg jobban.

- Már jobban is megnéztem. Kétszer megnéztem. Nem tudod, hol a magnó?

- Ahová tetted.

- Ha én tettem volna, oda is tettem volna.

- Más meg nem nyúl hozzá.

- Megfoghatatlan. Egy magnó nem porszem és nem gombostű. Nem adad kölcsön valakinek?

- Én? A magnót?

- Csak azért, mert mindent kölcsönadsz. Kovácsnének a kávéfőzőt, Szabóéknak egy kiló krumplit, a Faragó gyereknek az érettségi bankettre a legjobb ingemet adtad kölcsön.

- Nem nyúltam a magnóhoz.

- Akkor itt volna.

- Biztosan nem tetted helyre.

- Én mindig a helyére teszem.

- Hát akkor hol van?

- Húsvét óta elő sem vettem.

- Dehogynem vetted elő. Amikor Feriék itt voltak, megmutattad az új kazettákat.

- Valami rémlik... te, mikor voltak itt Feriék?
 - Hát június tizedikén, Margit-napkor.
 - És Margit még mondta is, hogy szereti a beatet.
 - Nem kérte kölcsön? Nem ő mondta, hogy rossz a magnója, és elkérte kölcsön?
 - Dehogyan mondta, hogy rossz a magnója. Azt mondta, hogy Feri utazik Bonnba, és hogy egy Grundigot akar hozni.
 - De nekem rémlik... akkor valaki más...
 - Ahogy mondom... valaki elkérte...
 - Azzal, hogy a fiának kellene gyakorláshoz az egyetemi felvételhez.
 - Még emlékszem, bosszankodtam is, hogy lehet ilyesmit kölcsönkérni.
 - De kínos lett volna visszautasítani.
 - Arra is emlékszem, hogy házaspár volt itt, két gyerekkel...
 - Nekem is úgy tűnik... te, a férfi ott ült abban a fotelban.
 - De ki lehetett?
 - Mintha most lenne, az asszonyon piros ruha volt, a West Side Storyt hallgattuk, várj csak... Beleznaiék voltak.
 - Hát persze, a Gábor most fog felvételizni.
 - Emlékszel, a német szótárt is milyen nehezen adták vissza.
 - Persze, kérte, hogy egy hónapra adjuk kölcsön, augusztusban visszahozzák.
 - Most november van.
 - Te még azt mondtad, hogy kérlek, Gáborkám, ne felejtse el.
 - És még magyaráztam neki, hogyan kell kapcsolni.
 - Beleznainén piros ruha volt. Még gondoltam is, milyen rosszul áll neki.
 - De jó, hogy eszünkbe jutott!
- Egy magnó nem két fillér.
- Fel kell hívni őket.
 - Majd valami ürüggyel: hogy vagytok, sikerült-e Gábornak a felvételi?
 - Hogyhogy ürüggyel? Magyarul: kérlek, a magnó...
 - Megsértődnek.
 - Szép. Elviszik az ember magnóját, hónapokig nem jelentkeznek. Még arra is emlékszem, hogy az öreg Beleznai azt mondta, úgy vigyázzunk rá, mint a szemünk fényére. És a vizsga utáni napon itt lesz. Még rászólt a gyerekekre, hogy Gábor, ne a spárgánál fogd a dobozt, hanem vedd a hónod alá.
 - Persze, vigyáztak rá, mert gondolták, úgyis az övék lesz.
 - Ha mi elfelejtjük.
 - Még szerencse.

- Nem is telefonálni kellene. Ügyvédi felszólítást küldeni.
- Az ilyen nem barát. Csak kihasználja az embert.
- Sose szerettem. A szemük se áll jól.
- Te, mi az ott... ott, az alsó polcon?
- Atyaég, hát itt a magnónk!

És ha arra gondolok, hogy szerte a világban, százezer és százezer bíróság előtt milliók és milliók tesznek naponta eskü alatt és tiszta lélekkel tanúvallomást.

Kísérlet

Benn ülünk a buszban, jó sokan. A vezető még nincs ott, várunk, unatkozunk. Én már elolvastam minden elolvashatót, újságot, jegyzeteimet, most az ajtó fölötti táblával szórakozom:

ÖNMŰKÖDŐ AJTÓ
AZ AJTÓNAK TÁMASZKODNI TILOS
LESZÁLLÁS ELŐTT IDEJÉBEN JELEZZEN!

Gondolatban lefordítom németre a szöveget, azután angolra, azután átfogalmazom tiszteletudó emberi nyelvre. Így:

ÖNMŰKÖDŐ AJTÓ
KÉRJÜK, NE TÁMASZKODJÉK AZ AJTÓNAK, VESZÉLYES
LESZÁLLÁS ELŐTT SZÍVESKEDJÉK IDEJÉBEN JELEZNI!

Minél többször elolvasom, annál jobban bosszant. Miért olyan udvariatlanok nálunk a feliratok? Azután hirtelen jó játék jut az eszembe. Kísérlet. Milyenek találják útitársaim a szöveget?

Először egy aktatáskás, szemüveges férfit szólítok meg:

- Bocsánat, uram, milyen hibát talál ön ebben a feliratban?
- Hm, önműködő ajtó, kérem, ez nem szabatos, mert az ajtó nem önműködő, a sofőr nyitja, zárja, kompressziós megoldás. Egyébként korrekt.
- Bocsánat, asszonyom, rendben találja ön ezt a feliratot?

A megszólított hölgy negyven év körüli háziasszony lehet. Figyelmesen nézi a szöveget, a homlokát is ráncolja.

- Elég kopottak a betűk, át lehetne festeni.

A harmadik megszólított ifjú nő. Ő is töprengve olvassa a „tilos”-t meg a „jelezzem”-t, azután bizonytalanul kérdi:

- Az ajtót nem rövid o-val kell írni?
- Nem. Egyéb hibát nem tetszik találni?
- Nem. Azt hiszem, teljesen rendben van.
- Hát ha rendben van, akkor én se szóltam.

Szelíd, meggyőző módszereink

Legjobb barátnőm - mellékesen ismert és kiváló kritikus - felszaladt hozzám egy csésze kávéra. Új művéből hozott dedikált példányt. Leült egy fotel mélyébe, és csevegtünk.

- Nézd, én őszinte ember vagyok - mondta. - Nagyra becsülöm az írásaidat. De a múltkor írtál egy olyan hülyeséget, hogy legszívesebben képen törültelek volna.

- Nocsak, nocsak. Melyik háborított úgy fel?

- Hát az a cukorkaügy. Kifogásoltad, hogy az óvodában a gyerekeknek cukorkát osztogatnak. Hogy rászoktatják őket az édességre. Hát mi a gyerek? Kis számár? Répát egyen? Vagy kórót legeljen?

- A cukorkaügyben maximálisan igazam volt - méltatlankodtam. - Először is nemcsak a magam véleményét írtam meg, hanem a felháborodott orvosokét és szülőkét is. Végre akad modern, nagyszerű papa, mama, aki korszerűen akarja nevelni a gyereket, erre...

- Egy gyerek csak kapjon édességet. Az édesség finom. Az édesség öröm. Én a Gyurikámat úgy neveltem, hogy minden ötösért egy fagyi vagy egy tábla csoki. És mi lett belőle? Kiváló fizikus, négyszer kapott külföldi ösztöndíjat, osztályvezető-helyettes.

- Én nem azt mondtam, hogy ha egy gyerek cukrot eszik, elhülyül. De árt neki. Itt van például az iskolafogászati jelentés. A sok cukorkától meg kólától a gyerekek nyolcvan százalékanak szuvas a foga. Kis kölkök fogsora valósággal elrohad. Ki kell húzni a fogakat, nem éri meg az a vacak nyalánkság azt a sok fájdalmat.

- Kérlek, az én Gyurikám huszonnyolc éves, és még egy foga sincs betömve. És tudod mit? Még nekem sincs állandó fogorvosom, még az SZTK fogászatán se voltam egyszer se.

- Egy szerencsés kivétel nem számít. Háromszázezer cukorbeteg van Magyarországon. És annyi az elhízott, hogy nem győzzük konfekcióval. Fehérjét kell enni és vitaminokat. A korszerű étkezés joghurt, nyers sárgarépa, alma, káposztasaláta.

- Az étkezés öröm. Mindenki egye azt, ami ízlik.

- Mi ízlik? Amit megszokott. Ha gyerekkorában a jutalom a savanyúcukor, akkor persze hogy azt fogja szeretni. De ha jutalmul egy nyers paradicsomot kap vagy egy káposztatorzsát...

- Akkor nyuszi és nem gyerek. És aki a lekváros buktát szereti, az egyen lekváros buktát. És az orvostudomány is le van ejtve, ma erre mondják, hogy egészséges, holnap meg arra.

- Ezt csak az mondja, aki nem ért a biokémiához meg az élettanhoz. Tudod mit? Be kellene tiltani a cukorrépatermesztést, bezárni a cukrászdákat, hogy egy gyereknek ne is legyen módja arra, hogy megismerje ezeket a gyomorrontó, fogakat, ereket tönkretévő káros nyalánkságokat.

Megittuk a kávé, és megettük az almát. (Mert énnálam a kedves vendég almát kap, és nem krémest.) Azután baráti puszi, szervusz, jó éjszakát.

Késő volt, fáradt voltam, bebújtam az ágyba, és gondoltam, nekilátok barátnőm szellemi alkotásának. Aszongya: „A művészetek iterációja a komplex szuggesztibilitáshoz, szublimálás és nivellálás a tömegek érdekében, a lektúr totális negációjával.” No, okosodjunk csak. Hát,

ami azt illeti, szörnyen izgalmas dolgok voltak benne. Hogy (amennyire csekély értelmekkel felfogtam, és magyarrá fordítottam) az emberi léleknek magasrendű táplálékra van szüksége. Le a közérthető, könnyen emészthető, a régi rossz ízlést kiszolgáló, andalító, édeskés tömegcikkkel, a szégyenletes és öncélú röhögéssel, a pihenéssel és elaltatással. Kiirtani a kabarét és az operettet, a nyálás romantikus történeteket. Meg se ismerje a modern ember az ilyen ízlésrontó ízeket. Vállalni kell a harcot a Mélységért, a Bonyolultért, sokkolni, megrázni, fülbe-szájba tömni azt, ami egészséges, még ha...

„Ez igen - gondoltam. Micsoda nagyszerű látomás. Hazamegy az ember a munkából, nyolc óra esztorgálás, gépkönyvelés, toroknézés és tüdőkopogtatás, tessék kérni, lehet két dekával több után, na, mi volt az iskolában, miből feleltél, azért nem főztem máját, mert nem kaptam máját, beáztatjuk az ágyneműt a mosógépbe után, és gyerünk, elmélyedni bonyolult világunkba, magasztos eszmékbe. Elő a polcra a T. S. Eliot-kötettel: »Protozoás iszapból-fénytelen szem, düledő / Nézd egy Canaletto képre. Füstös gyertyavég idő...« Majd a szép vers után egy kis modern zene. Penderecki vagy Durkó Zsolt... És vacsora után a két üveg Kinizsi sör mellett lapozgat egy Miro- vagy egy Klee-albumot, és Malraux-t minden dolgozó kezébe és Enquist-novellát...»

Nagyon helyes - sóhajtottam teljes elismeréssel, aztán számárfület csináltam a tanulmánykötetbe, és letettem. Mezítláb kimásztam az ágyból, végignéztem könyvespolcunkon, ahol szívemnek kedves és sokszor olvasott Thomas Mannok, Hemingwayk és Csehov-novellák sorakoztak. Majd a polc legaljából kihúztam egy agyonolvasott Woodehouse-kötetet, benyomtam a tévé gombját, és szobámba bemászott egy bárgyú krimi. És hogy teljes legyen a happening, csavartam egyet a tranzisztoros rádióra; szerencsém volt, az a nóta ment, amitől a falra szoktam mászni, az, hogy de nehéz az, iskolatáska, ilyen szép nyári délelőtt...

Arra gondoltam, hogy kritikus barátnőm mekkorát üvöltene felháborodásában, hogy ennyi szép, meggyőző okfejtése után az ilyen szégyentelen agyalágyult, mint én, éjfél előtt három perccel már nem kívánom a szellem egészséges táplálékait, méltót az atomkorszak emberéhez, hanem hangosan röhögök egy bizonyos Mr. Psmith kalandjain.

Üvöltene, ha nem volna tele a szája csokoládéval.

A költő és a kert

A költőnek négyes találata volt a lottón. Égből jött, ölébe hullt a pénz. Nem is volt igazi lottózó, nem kombinált, nem jegyezte, hogy eddig hányszor jött ki a negyvenötös vagy a huszonhármas. Nem tette meg az évei számát és a nyakbőségét. Nem is meggyőződésből vett lottószelvényt, inkább csak azért, mert a füstös, koszos kávéházban, ahol műveit írta (a költeményeknek csak kis töredékét alkotta a még füstösebb, koszosabb és sötétebb Lósóska utca 2. szám alatti albérletben), minden csütörtökön megjelent a lottóárus bácsi, és addig bámult rá szomorú, nyugdíjas pillantással, amíg előkotorta zsebéből a három harmincat. A költőt váratlanul érte a pénz, még nem is igazán hitte el, elmélázva ült a kihült feketekávé mellett, amíg valahonnan, agyának ki tudja, melyik barázdájából előbukkant egy idézet. Nem is emlékezett rá, mikor olvasta, hol olvasta, talán egy hindu bölcs könyvében:

Boldog akarsz lenni három órára? Idd le magad.
Boldog akarsz lenni három napra? Nősülj meg.
Boldog akarsz lenni két hétig? Hizlalj disznót.
Boldog akarsz lenni egész életedben? Művelj kertet.

Ó, istenem, ez a megoldás! - markolt a költő szívébe az ige. Hát persze. Egy kert kellene, fűvel, fákkal, virágokkal, csicsergő madarakkal, egy pici vikendház a kertben, csak akkora, hogy bebújhasson, ha megered az eső, és ne ázzon el a kéziratpapírja. Egy kert kellene, ahol a fűvön fekve a felhőket bámulná, ahol visszaálmodhatná gyermekéveit, ahol eltűnődhetne életről, halálról, a dolgok értelméről, ahol megírhatná mindazt, ami még a szívében van. Egy kert, ahol nem zavarná senki, ahol jól menne a munka, ahol ez a sok bűdös bagó, pálinka és gyilkos feketekávé nem támadná szívét, tüdejét. Egy kert, persze, egy kert kellene... meg is fogja szerezni.

A költő néhány hónapig nem írt verset, mert a kert megszerzéséhez némi idő és energia kellett. Először is, hol van az a kert? Böngészte az apróhirdetéseket, azután elzarándokolt a meghirdetett címekre. Tagadhatatlanul sok élettapasztalatot szerzett ezalatt, de ezeket a tapasztalatokat egy lírai költő nemigen hasznosíthatta, inkább a humor és a büntetőjog körébe tartoztak. Volt olyan apróhirdető, akinek nem is volt kertje, hanem négy cserép tulipánt és egy kopott irhabundát akart rásózni. Volt, aki haldokló nagybácsija ingatlanát árusította, gyorsan-gyorsan, amíg nincs rá örökösödési illeték. Volt, akinek kertje nem volt megközelíthető, mert éppen a Duna öntözte; volt kert, amelyhez sziklákon át kellett felkapaszkodni, de végül mégis talált egyet, hat barackfával és két egresbokorral, hatvan négyszögöl fűvel, a fű közepére már oda is álmodta tuszkulánumát. Egyelőre persze még csak álmodhatta, mert hátravoltak bizonyos formaságok.

A költő további hónapokig nem írhatott verseket, mert igazolást kellett szereznie a lakása szerint illetékes kerületi tanácstól, hogy sehol semmiféle ingatlana nincs.

Azután hivatalos helyszínrajzot kellett szereznie a megvásárlandó kertről.

A helyszínrajz után telekkönyvi kivonatot.

Ezek után meg kellett kötni az adásvételi szerződést.

A szerződést el kellett készíteni hat példányban, és a szerződésből megtudhatta a költő, hogy a kerttel együtt bizonyos köteleességeket is megvásárolt, többek között a kert előtti betonjárda tisztán tartását, azzal a figyelmeztetéssel, hogy amennyiben hó, jég, kosz miatt a járdán valaki a lábát töri, azért büntetőjogilag felelős. A költő megrettent: a kerttel kapcsolatban eddig eszébe se jutott, hogy tél is lesz, jég is, hó is és piszkos járda is. Ő eddig csak barackvirágzásra gondolt. De hát legyintett, mi ez a várható gyönyörökhöz képest?

Az adásvételi szerződéssel be kellett menni a Kikbe vagy Fikbe, vagy valami ilyesmibe, kérvén, hogy állapítsák meg az ingatlan formai értékét.

A felértékelt ingatlan után be kellett fizetni az átírási illetéket. A költő akkor már másfél éve nem alkotott, és nem volt egy vasa sem.

Felrohant a Mindent a Lélekért kiadóba, és előlegért könyörgött. Elmondta, hogy lesz egy kertje, barackok és horácuszi ódák teremnek majd a fákon, a dombról egy patak foly, továbbá nyílnak a völgyben a kerti virágok. A kiadók már régen leszoktak arról, hogy az íróknak előleget adjanak, ezért az igazgató úgy meglepődött a kérésen, hogy folyósított némi pénzt a költő Boldog almafák című megírandó kötetére. Az előleg persze nem volt elég az illetékre, ehhez még személyi kölcsönt is fel kellett vennie az OTP-től, a kölcsönhöz két kezest

szereznie, ezenkívül zálogba tette egyetlen atyai örökségét, egy pecsétgyűrűt. „Majd megírom a verset, és kiváltom” - gondolta, de egyelőre szó sem volt versírásról.

Az illetékezés után a szerződést be kellett nyújtani a telekkönyvi hivatalhoz.

A telekkönyvezés után el kellett készíttetnie az üdülöház tervrajzát.

A tervrajzhoz be kellett szereznie egynémely egyéb iratot. Így például véleményezést a Köjáltól, engedélyt a vízművektől és az elektromosművektől, nyilatkozatot valamennyi telekszomszédától, hogy az építkezés ellen kifogásuk nincs, a költő föliának percegeése nem fogja zavarni az éjszakai nyugalmukat, és a lírai versektől nem fognak megveszni a komondorok. Csatolni kellett továbbá a kérelmet két fa kivágására. Mindezen mellékletekkel együtt a költő a tervrajzot benyújtotta az illetékes építési osztályhoz.

Az építési osztály a tervrajzokat véleményezésre felterjesztette a Magánmérnökök Munkáját Minősítő Valamilyen Bizottsághoz. A Bizottság először úgy minősítette, hogy nem felel meg. Másodszor úgy minősítette, hogy nem felel meg. Harmadszor is benyújtotta ugyanazt, ugyanoda, és akkor megfelelt.

A költő boldog volt. Úgy érezte, már testközelségbe került a kert. Írni fog. Vett egy új golyóstollat, és felment a Gyermekélet kiadóhoz, és előleget rimánkodott Ültessetek, gyerekek, a szép jövőért című megírandó verseskötetére. Nagyon kis előleget kapott, de úgy se tudott írni. Még hátravolt egy-két jelentéktelen probléma.

A költőnek kőművest és vízszerelőt, asztalost és villanyszerelőt, ácsot és burkoló szakembert, ezeknek több láda sört kellett beszereznie. Ezenkívül meg kellett tanulnia, hogy mi a különbség folyami sóder és gyöngykavics között, hol lehet homokot vásárolni, hol árulnak meszet, cementet és bé harmincas téglát. Fuvarosokkal kellett tárgyalnia, és a rákosligeti tűzéptelepre kirohannia egy eternit könyökcsőért és Pesterzsébetre a vasútállomáshoz két kanna bonobitért. A bonobitra rá volt írva, hogy tűzveszélyes és robban, és a költő azt se tudta, mire használják, de már nem törődött vele. Sovány lett, borostás, a szeme ködpárás, és nem volt egy fillérje sem. Elzarándokolt a Hajrá című irodalmi folyóirathoz, és némi előlegért felajánlotta „Nehéz az élet” kezdetű százstrófás elégiáját. Eközben november lett, korán leesett az első hó, az építkezést még el sem kezdték, de a megrendelt sódert leszállította a szövetkezet. A kocsni nem fért be a kapun, tehát leszórták az utcára. A költőt megbírságolták, mert nem volt járdafoglalási engedélye. „Nem tudom, mi az” - mondta kétségbeesetten az eljáró Illetékesnek. „Tessék mondani, hol kell olyat szerezni?” „Menjen vissza, mérje meg, hány négyzetméter helyet foglal el a sóder, aszerint kell fizetnie a hetibért.” A költő visszament egy méterrúddal, de szerencséje volt, mert addigra a sódert az utolsó szemig ellopták. Tavaszig nem volt más gondja, mint hajnali háromkor kimenni a telek végébe, lesni, hogy nem esik-e a hó, és ha esett, cirokseprűvel lesöpörni a járdát. Este átfázva hazament, megivott egy csésze forró teát, és közben eszelősen olvasgatta az Építési Engedélyt. „Most szenvedek, de van értelme a szenvedésnek. Tél van, de jön a tavasz. Fúrge ásók és csákányok nyomán felépül gyönyörű kis házam, búvóhelyem, fészke, erdei lakom, elefántcsonttoronyom. Mi volt az eddigi életem? Semmi. Tudatlanság. Felkelni és lefeküdni, langyos kis dalokat írogatni holmi szerelemről és múlandóságról. Most megtanultam harcolni valamiért, férfiasan söpörni a hóviharban, most fog megérni a költészetem is.”

És elrohant a Mindent Bele ifjúsági lap szerkesztőségébe, és viharos vita után előleget szerzett a Harc és küzdelem az élet című, majd egyszer megalkotandó művére.

Tavasszal ismét némi akadályok gördültek alkotómunkája elé. Csak néhány rövid címszó: kőműves részeg, vízszerelő részeg, első fal ledőlt, második fal ledőlt, gödör bedőlt, kerítés kidőlt, szakembernek nincs iparengedélye, fusi munka, bírság, előleggel megléptek. „Isten ujjja

- gondolta a költő -, én is már hány előleggel lógok.” Nyár lett, forró, érlelő nyár, amikor valahogy mégiscsak álltak a falak, csálén, de rajta volt a tető, már csak a használatbavételi engedélyt kérelmezte, amihez ismét csatolni kellett egyet s mást, így a KÖJÁL-szemle eredményét, a Vízművek nyomáspróbájának igazolását, az Elektromos Művek ellenőrzési jegyzőkönyvét, és mindezzel ismét jelentkeznie kellett a telekkönyvi hivatalban, továbbá adólapot kért a kerületi pénzügyi osztálynál, és fizetni kezdte az üdülőhelyi illetéket. Hosszas töprengés után felkereste az Érett Évek nevezetű nyugdíjas-folyóiratot, és némi előlegért sorozatot ígért az „Ember elfárad” témakörből.

Bútorra már nem telt, de annyi igazolás, engedély, kijárás, bejárás, jegyzőkönyv, szemle, szerződés, másolat, leirat, felirat, átirat, kiadmány, beadmány hevert a kis kalyibában, hogy nyugodtan lefekhetett rá. „Most már igazán dolgozni kezdek” határozta el, de csak jámbor óhaj maradt a szándék. Mert jöttek a szomszédok, akik annak idején nyilatkozatot adtak, hogy nem zavarja őket a költő (de olyan ígéretet sohasem tettek, hogy ők sem fogják zavarni a költőt), jött Plehák Arthur nyugalmazott lovassági ezredes, verskötetét hozta elbírálásra, azzal a kis kéréssel, hogy termésének javát legyen szíves elhelyezni a televíziónál, ahol ő már többször hasztalan próbálkozott, de hát nem volt pártfogója. Jött továbbá Kellemfy Amália (művésznév, valódi nevén Holcer Endréné), kérvén az új szomszédot, hogy hozza be szavalóművésznőnek. Bemutatta tudományát, azonnal elszavalta az *István öcsémhez* és a *Zalán futását*. Megjelentek a Koszorú Dalkör tagjai is, kérvén, hogy a dalkör alakulásának negyvenhetedik évfordulójára írjon nekik kantátát, a megzenésítésről házilag gondoskodnak. Ezenkívül bezörgetett a szomszédos Háziasszonyok Klubja vezérkara is: jöjjön át író-olvasó találkozót tartani. A költő megtartotta a találkozót, a klub vezetője a zárszóban lelkesen ecsetelte, mennyire emelkedni fog a környék kulturális színvonala. Ezentúl hetenként tartanak majd irodalmi esteket, saját költőjük vezetésével. Persze jó volna még néhány költőt rávenni, hogy ezen a domboldalon vásároljon kertet. Milyen nagyszerű volna itt üdvözölni Radnóti Miklóst és Szabolcska Mihályt.

A költő most már gyakori látogatója volt a kerületi ideggondozónak, és főleg Eleniummal táplálkozott. Pedig a kert most szép volt. A fű térdig ért, tele volt színes vadvirággal, a fák lombosodtak, és az ágakon pirosodni kezdett a barack. A költő egyébként már négyhavi házbérrel tartozott a Lósóska utcában, barátaitól kisebb-nagyobb kölcsönöket kért, sőt írt Hermin néninek is Belgiumba, hogy nem tudna-e valami családi ereklyét küldeni, úgy fáj a szíve, hogy sem szegény Balambér bácsitól, sem tőle nincs egyetlenegy becses darabja sem. Hermin néni meglepő gyorsasággal válaszolt, azt írta, hogy ugyan semmi jót nem érdemelnek tőle a pesti rokonok, de unokaöccse kívánságát mégsem tudja megtagadni, elküldi Balambér bácsi utolsó fényképét és saját, kézzel írott receptkönyvét, száz hasznos háztartási tanáccsal.

A költő rászánta magát, és elment a Népszerű Filozófia című tudományos folyóirathoz. Elmondta, hogy mostanában filozofikus költészettel foglalkozik, némi előlegért örömmel írna gondolati poémákat *Elidegenedő család* címmel. És megesküdött, hogy a kertbe egyetlen szomszédot sem fog beengedni.

A következő szomszéd nem is akart bejönni, csak megállt a kerítésnél, és ordított:

- Hé, költőke, mi lesz a tetvekkel?!

A költő éppen azon töprengett, hogy a családon kívül még mitől lehetne elidegenedni, és főleg ki ad arra előleget. Megriadva ugrott fel.

- Mitvekkkel?

- Mondja, maga nem lát a szemétől? Nézze meg a barackja levelét.

A költő nézte, de nem tudta, mit kell látnia. A leveleken gyönyörű halványzöld pici állatkák mászkáltak, és áttetsző, nyúlós lé folydogált.

- Most se látja? Amik ott mozognak?

- Látom, de nekem tetszenek.

- Hogy magának mi tetszik, az nekem nyolc. De ha maga miatt az én fáim is eltetvesednek, akkor én magát feljelentem, baltával agyonvágom, és a házát felgyújtom, ahhoz tartsa magát.

A költő ijedten vásárolt egy permetezőkannát, hat kiló mérget, és elkeseredett szívvel pusztítani kezdte a tetveket. Közben azon tűnődött, hogy ha történetesen megírná *Struggle for life* című elmélkedését, hol lehetne azt elhelyezni? De azt sem írta meg. Mert a kedves kis zöld levéltetvek után jöttek az amerikai szövőlepkék, a csillagrozsa, a lisztharmat, a peronoszpóra, az üszök. A kert elvadult, buján nőttek a gazok és az indák, és akkor a költő döntő lépésre szánta el magát. Eldobta a kapát és a permetezőkannát, nem fogadta a szomszédok köszönését, és cselhez folyamodott. Nappal járt aludni a Lósóska utcába, és késő este, titokban lopakodott ki a kertbe, gyökerekkel és kukacos barackkal táplálkozott, és gyertyafénynél belekezdett *Apokalipszis* című hatalmas költeményébe.

Egy reggel fehér papírt talált a postaládában. Idézést a lakóhelye szerint illetékes tanácstól. „Semmi dolgom a világgal - gondolta a költő. - Nem megyek el.” De gyáva volt és elment.

- Magának van egy kertje - mondta az Illetékes.

- Van - felelte a költő.

- Miért nem jelentette be?

A költő elgyötörten bámult. Sorolni kezdte a telekkönyvet, az adóhivatalt, a...

- Nálunk nem jelentette be.

- Kérem, nekem nem mondták.

- Azt nem kell mondani. Azt tudni kell.

- Kérem, én megkérdeztem...

- Biztosan rosszul kérdezte. Mi csak értelmes kérdésekre tudunk válaszolni. Na mindegy. Nem büntetem meg. Ezt most kitölti, és ha bármi változás történik, tizenöt napon belül itt jelenti.

- Milyen változás? - kérdezte a költő, mert kialvatlan volt, és az *Apokalipszisre* gondolt.

- Istenem, milyen változás? - sóhajtott türelmesen az Illetékes. - Ha például eladja a kertet.

A költő szemében zöld láng villant. A sorban mögötte állt a következő beidézett ügyfél, egy hamis mérésen ért lángossütő.

- Nem akar kertet venni? - kérdezte tőle a költő.

- Mennyiért adja?

- Mondjon egy nagyon kis számot.

- Száz forint.

- Vigye - mondta a költő. Sarkon fordult, és úgy, ahogy volt, borostásan és álmosan berohant a kávéházba, ami most, három év után valamivel koszosabb, füstösebb és kopottabb volt. A költő otthonosan beült egy sarokba.

- Feri - intett a pincérnek. - Egy kávé és egy lottószelvényt.

Új ruha

A szövet nem is tetszett igazán. Ha maga választja, inkább sötétszürkét választott volna, hal-szálkásat. Teri persze azt mondta volna, hogy ne örülj meg, nincs is más ruhád, csak sötétszürke. Egyszer csináltathatsz egy világosat, divatosat, zöldes árnyalatút. És egyszer legyen igazi öltönyöd, nem konfekció, mikor legyen, ha nem az ötvenedik születésnapodon? A szíve szerint inkább valami hülyeséget szeretett volna az ötvenedik születésnapjára, hat színnel író golyóstollat, fényképezőgépet vagy akár villanyvonatot. De Teri úgy készül az öregségre, ahogy valaha a férjhez menésre készülhetett. Az idén áthúzzatják a fotelokat, mert aztán már nyugdíjban... és venni kell két váltásra való krepp ágyneműt, azt nem is kell vasalni, és tartós, mert majd nyugdíjban... És most kell csináltatni egy jó öltönyt, elszakíthatatlan szövetből, kitűnő szalonmunkát. Elegánsat. Persze ha már ilyen gondos Teri, ezt a gálaruhát sötétebb szövetből kellene csináltatni, különben nem lesz elegáns az utolsó alkalomra.

A szövet megvolt, meg kellett köszönni, meg kellett csókolni Terit, nem a meghitt, kettős otthoni csókkal, hanem nyilvánosan, a család előtt. Tudomásul kellett venni, hogy senkinek sincs ilyen felesége, hogy viselje egészségben, százhusz évig, és hogy ezt a gyönyörű szövetet sehol másutt nem lehet megcsináltatni, csak a Belvárosi Szuper-szalomban, ahol megkérik ugyan az árát, no de...

Sután és riadtan állt ingre vetkőzve, amíg Markos úr, a szabász a mérőszalaggal fontos műveleteket végzett rajta. Egy kislány írta a számokat. Szerette volna tudni, hogy a kilencvenkettő meg az ötvennégy mit jelent. Jó alakja van? Kimondottan előnyös? Normális? A pocakját megpróbálta jól behúzni, a vállát kissé megemelni. Markos úr halk volt és tárgyilagos, jólesett volna, ha valami megjegyzést tesz a szövetre, mondjuk, hogy pompás anyag, kellemes viselet lesz. Vagy őrá, hogy ez igen, erre a termetre könnyű lesz szabni. Mire ő szerényen megjegyezhetné, hogy valóban, eddig mindig simán kapott az alakjára konfekcióruhát, de most mégis úgy döntött, hogy más a csináltatott.

A kislány átnyújtott egy papírlapot. Nyugta volt hatszáz forint előlegről. Az első próba ideje is rajta volt: jövő kedden, déli egy és kettő között. Ettől kissé megriadt: egy és kettő között nem jöhet el az irodából ruhát próbálni. De már el is határozta, hogy csúsztatni fog, szabadnapot vesz ki. Van abban valami előkelő. Nem azért marad otthon, mert jönnek a gázt kifűjni, vagy máskor nem csinálja meg a vécét a házmester. Szükségem van egy szabadnapra. Ruhát csináltatok. Esetleg veszek hozzá egy szép kalapot és egy nyakkendőt. Teri örülni fog. Teri nagyon jó feleség. Egy csokor hóvirágot visz neki.

Két nappal később az irodában telefonhoz hívták.

- A Belvárosi Szuper-szalomból keresnek - mondta Sulek, és nyújtotta a kagylót. A készülő ruháról akkor már mindenki tudott az osztályon. Sulek is, Forgács is, még Anci is a büfében.
- Tessék bejönni az anyagért, és visszavinni. Nem vállaljuk - mondta egy női hang.
- Tessék? Nem értem.
- Azt üzeni a főszabász úr, hogy önnek nem vállalja. Tessék bejönni az anyagért.

- Nem értem - mondta elhűlve, és letette a kagylót.

És valóban nem értette. Valami hülye vicc. Valaki irigyelné, hogy életében egyszer egy jobb ruhája lesz? Valami? Nem érti. Hogyhogy nem vállalják? Sulek döbbenetn nézett rá. De ő nem magyarázott semmit. Érezte, hogy halottsápadt lett.

- A büfébe megyek.

Nem a büfébe ment, hanem ki, az utcára. Az első nyilvános telefonfülkéből felhívta a szalont.

- Kérem, nem tudom, nincs-e valami tévedés. Én rendeltem önöknél egy öltönyt...

- Igen. És az előbb telefonáltunk, hogy tessék visszavinni az anyagot.

Nem volt esedékes a hajvágás, de nem bírt ellenállni. Beült a székbe, és ahogy Jancsi úr rátekerte a fehér kendőt, megkérdezte:

- Mondja, előfordulhat az, hogy egy vendég bejön, és maga nem borotválja meg?

- Ennél az üzletmenetnél, uram? A dakszlikutyát is megnyírom.

- Komolyan kérdem. Leül ide valaki, és maga azt mondja: nem fogom önt megnyírni, uram. Az ön képét nem borotválom. Előfordulhat?

- Hát... esetleg. Ha mondjuk, tele van ronda pattanásokkal. Vagy nagyon részeg. Vagy olyan mocskos a haja, hogy elküldöm a KÖJÁL-ba előbb. Ez lehet. Hagyjunk egy kis barkót?

- Mindegy.

Kétszer is nekiindult, hogy elmegy a szövetért. Nem fog semmit kérdezni. Tessék a cédula, kérem vissza az előleget, volt szerencsém. Mentegetőzni fognak? Hogy tévesen vették fel a rendelést? Tönkremegy a szalon? Leltároznak, eltört a legjobb villanyvarrógépük, legyen inkább máskor szerencséjük? Vagy nem is mentegetőznek, odalökik a hatszáz forintját és a becsomagolt szövetet. Fogja, jóember, tűnjön el, magának nem varrunk ruhát. És ő a hóna alá csapja, elődalog. No nem.

Érezte, hogy a nyakán, hátán végigcsurog a veríték.

A sógor nem volt benn a munkaközösségben, várni kellett. Ideges ügyfelek közt üldögélt. Ketten válóperről beszéltek, a harmadik halkán tárgyalta az adminisztrátorlánnyal, sikkasztást és két évet emlegettek. Amikor Bandi bejött, meghökkenve és csodálkozva intett neki. Itt vár rá? Ilyen dúltan?

Az ügyvéd először nevetett. Hát persze hogy nincs joguk válogatni. Ez olyan, mintha az SZTK-ban azt mondanák, hogy a maga tüdejére nem vagyunk kíváncsiak. Bocsánat, ez nem is olyan egyszerű. A körzeti orvos se köteles mindenkit... az úgy van... Hát persze, kétoldalú szerződés, de ha visszaadták az előleget? Levonás nélkül? Legfeljebb polgári perrel lehetne kísérletezni. Ha például írtál egy színdarabot, miért, istenem, már nálad nagyobb marhák is írtak, és a premierre kellett volna a ruha, de a késedelmiük miatt most már nem lesz kész. Vagy külföldi kiküldetéshez... Hagyd a fenébe az egészséget. Nekem ugyan minden per üzlet is, sport is. Szívesen megtáncoltatnám a Szuper-szalont. Ismerem az elnököt, sokat evezünk együtt, leesne az álla, hogy milyen disznóságok mennek náluk. Tudod mit? Fel is hívom és tisztázom. Egy a tízhez, hogy valami buta adminisztrációs tévedés.

- Gyere, hallgasd te is - intett az ügyvéd, és úgy tartotta fülén a kagylót, hogy ő is érthetett minden szót.

- De tudok róla, igen, jelentették - mondta az elnök. - Ragaszkodsz a magyarázathoz? Nézd, ez a Markos nagyon ideges ember, kétszer volt már infarktusa. Azt mondta, ne kívánjak többet, ő ennek a pasasnak nem vállalja. Ennyit mond, egy szóval se többet. Ha nem tetszik, felmond, ő megkapja már a rokkantnyugdíjat, neki nem kell az a sok macera, ő sétálni akar a kis unokájával az Állatkertben, ő még élni akar, ő ezt a szövetet nem fogja kiszabni. Most erőltessem, kérlek szépen? Nincs azon áldás. El fogja szabni, és a tisztelt vevő megpukkadhat. Vagy itt hagy engem. Vevőnk annyi van, mint a tetű, szabásunk ez az egy, és állandóan csábítja a konkurrencia. Vagy ha felizgatom, kap egy újabb infarktust. Vagy én kapok. Mondd meg a barátodnak vagy a sógorodnak vagy ügyfelednek, hogy ne szívóskodjon. Visszakapja a pénzt, ennyi pénzért, ilyen jól hat másik helyen is megcsinálják.

- Mi bajod? - kérdezte Teri.

- Semmi.

- Azt hittem, boldog leszel. Olyan ritkán kapni mirelit májat.

- Boldog vagyok.

Meg kellene mondani ezt a képtelen hülyeséget. A ruhát. Menjen el holnap Teri az anyagért. Csapjon botrányt. Verje meg őket. Hát persze, hogy erre nem gondolt! Be fog menni ő maga holnap reggel a szalonba, megvárja ezt a Markost, behúzza neki kettőt. Egy beteg embernek? Na, gyerünk lefeküdni.

- Nem alszol?

- De alszom.

Megpróbál egyenletesen lélegzeni, megpróbálja kijátszani Teri aggódó gyanúját. Hagyja már békén, nem náthás, nem rontotta el a gyomrát, nem kell lázat mérni. Igen, forró az arca, ég az arca.

Amália néni. Ősz hajú, szemüveges, sovány. Kompótot oszt. Nyújtja a tányérokat. Nagy, barna ebédlőasztal körül ülnek. Közeledik egy tányér. „Köszönöm” - mondja ő lelkesen, de Amália néni átnyúl fölötte, a bátyjának adja az édességet. Most újabb tányér közeledik, ő mohón és lelkesen megköszöni, azután vérvörösen látja, hogy még ez sem az övé. Csak motyogni tud zavarában, már nem is ízlik a mandulával díszített barack.

Te menj haza, te nem kellesz. A tornatanár válogatja a tornaünnepély csapatát. Te nem kellesz, hazamehetsz. Sebők mézcukrot hoz az iskolába, sorba adják a pad alatt. A zacskóból elfogy. Éppen előtte fogy el, a Czikónál. Marhaság, sose szerette a mézcukrot. De a tánciskola! A lányok, akiket gyáván méregetett a majomszigetről. Az a rózsaszín ruhás kellett volna, de egy lépéssel előtte kérték fel.

Meleg van. Meg fog fulladni a takaró alatt. Ki kellene nyitni az ablakot. De mit szólna Teri? Ő sem alszik, egész biztosan nem alszik, őt figyeli.

A dolgok nem véletlenek. Miért utálta őt Mattyasovszky szakaszvezető? Az első perctől kezdve kiszúrta vele. Te kétfallásos ragyás képű. Sose volt ragya az arcán. Vagy van? Valami bélyeg, jel, pattanás? Talán fényes, izzadó a bőre, csak eddig nem vette észre? Atyaisten, csak nincs kellemetlen szájszaga? Naponta kétszer fogkrém, szájvíz, negyedévenként fogorvos.

Valami taszító lehet mégis benne. A főnöke is. Soha nem volt erről szó. Nem, nincs baj a munkájával. De a fizetésben mindig csak a tól-ig-ból a tól, a prémium lefelé kerekedik. Valamit változtatni kellene, valamit meg kellene oldani, valamit elrontott, valakit egyszer megsértett, és most utánanyúl. Ki lehet ez a Markos? Volt valaha valami peres ügye? Iskola? Katonáság? Tisztázni kellene. Védelmet kérni valahol.

- Mi van veled? Úristen, mi van veled?

Teri meggyújtja a kis lámpát.

- Mi van veled?

- Nem tudom. Nem tudom. Nem kapok levegőt.

- Hívjam az ügyeletet?

- Nem tudom... azt hiszem...

Markos Ágoston főszabász késő estig kártyázott az öccsével. Megemelte a paklit, és amíg az öccse osztott, rákönyökölt az asztalra. - Ja, mielőtt elfelejtem. Annak a Juhásznak visszadobtam a szövetjét.

- Milyen Juhásznak?

- Tudod te. Két napja meséltem, hogy benn volt az a könyvelő, a Juhász, megrendelt egy kétsoros zöldesbarna öltönyt. Hát te figyelmeztetted, hogy el ne vállaljam neki, micsoda ronda alak, ötször fog igazíttatni, leszekálja az életemet.

- Fenét Juhász. Akit én mondtam, nem Juhász, hanem Kerekes.

- Ja. Mindegy.

A kegyelem

Pribék, az író rendetlen volt. Az Eszmélkedés szerkesztősége még rendetlenebb.

Az író befejezte a novellát, kiszedte a papírt az írógépből, és vitte egyenesen a szerkesztőségbe. A főszerkesztő szobájába. „Úgy érzem, remekmű” - mondta szerényen, és otthagyta a kéziratot. A főszerkesztő éppen hogy belenézett, értekezletre kellett sietnie. A novellát az irodalmi rovat vezetőjének kezébe nyomta. „Pribék hozta, adjátok le.”

A rovatvezető is sietett: hatig le kellett bonyolítania a randevúját, mert a felesége hétkor érkezett a Tokaj expresszsel. A novellát be akarta tenni a „Közlendők” című dossziéba, az íróasztala jobb felső fiókjában. De a fiókot már bezárta, most nem vacakol a kulcsokkal. Be-gyömöszölte hát az irományt a középső fiókba, kazalnyi kitudjami papiros, két átzsírosodott uzsonnamaradék, egy beszáradt töltőtolltintas üveg, fél pár kesztyű, egy spanyol nyelvkönyv, egy patyolatcédula (ezt hetek óta keresi otthon a felesége), némi aprópénz, gemkapocs, kiszóródott dohány, egy pornográf folyóirat (ha nem adod vissza, meggyilkollak!), Makó város monográfiája és egy félárú vasúti bérlet mellé. És mindörökre megfélekedett róla.

Három hét múlva az író összetalálkozott a főszerkesztővel. „Már régen nyomdába adtuk, nagyszerű” - hazudta a főszerk., és még aznap elővette a rovatvezetőt:

- Mi van a Pribék-novellával?

- Te jóisten! Máris. Azonnal - mondta a rovatvezető, és elrohant. Kirángatta a jobb oldali felső fiókból a „Közlendők” feliratú dossziét, és megfagyott benne a vér. A kézirat nem volt ott. Pedig határozottan emlékezett rá. Behozta... eltette... hol van? Hiszen el szokott ő veszíteni kéziratokat, egyszer a buszon felejtette az egész jövő heti számot, csak az nem téved, aki nem dolgozik. De most biztosan és határozottan emlékszik. Ki merészel a fiókjába nyúlítani? Ki vette ki innen? És mire kellett valakinek egy Pribék-kézirat?

Kiszórt mindent, feltúrt mindent, hazatelefonált, ordított a feleségével, hogy nézze meg jobban, igen, a konyhában is, igen, most már emlékszik, hazavitte a Pribék-kéziratot elolvasni... de mégsem, összeveszett a szerkesztőségi gépirónővel, kollégáival, a takarítónővel, utóbbival csak szelíden, mert szerkesztőt annyit lehet kapni, hogy Dunát lehet velük rekeszteni, de takarítónőt... Rámolt és keresett, és a nagytakarítás közben elő is került egy fél üveg penészes eperlekvár, a régen elveszettnek hitt Parker tolla, egy levél, amit elfelejtett feladni. A Pribék-novella sehol.

- Sejtettem - felelte zordul a főszerkesztő, amikor értesült a novella eltűnéséről. - Ha ez még egyszer... no várj, felhívom Pribéket, de a prémiumod ugrott.

A főszerkesztő hosszan csevegett az íróval időjárásról, irodalmi helyzetről, epekről, azután csak úgy mellékesen megkérdezte, hogy ugyebár, a múltkori novellából tudnál adni egy másolatot.

- Nem - felelte az író -, a műveimet általában egyetlen példányban írom. Mire kellene?

- Az illusztráció miatt - mondta kínban a főszerkesztő. - Gyorsabban menne a dolog, ha volna még egy példány.

- Ennyi idő alatt Leonardóval is illusztráltathattátok volna - mondta mérgesen az író.

A főszerkesztő behívatta a rovatvezetőt, és ordított:

- Reggelre meglegyen az a tetves Pribék-kézirat!

A rovatvezető egész éjjel kutatott. A naftalinból kivette a télikabátját, annak a zsebeit is kiforgatta. Lement a pincébe. Töprengett. Milyen ruha volt rajta, amikor Pribék... Valami támpontot keresett, valamit, amihez köthetné. „Csak magamat köthetem fel” gondolta keserű gúnnyal.

De az író sem aludt. Rettentő gyanúja támadt. Reggel elgyötört és borotvátlanul berohant az Eszmélnedéshez.

- Hol a kéziratom?

- Már lement a nyomdába.

- Látni akarom.

- Minek?

- Javítani akarok rajta egy sort. Jogom...

- Majd kapsz levonatot.

- Most akarom.

A főszerkesztő összeszedte magát.

- Hát ide figyelj. Nem tudjuk, hol a kéziratod. De meglesz. Keressük. Rendes író másolatot készít a nyavalyás dolgozatairól.

- Te engem most ne oktass rendre! - üvöltött Pribék.

- Jó, kérlek, nyugodj meg, meglesz, megtaláljuk, a lónak négy lába van...

A kézirat pedig nem került elő. A szerkesztőségben már közmondást csináltak róla. Eltűnt, mint egy Pribék-kézirat - mondták mindenre, amit nem találtak. Az előszobára kitétek egy nagybetűs táblát:

KÉZIRATOKAT NEM ŐRZÜNK MEG ÉS NEM ADUNK VISSZA!

A SZERKESZTŐSÉG NEM LEVÉLTÁR!

KÉZIRATAIK MÁSOLATÁT SZÍVESKEDJENEK MEGŐRIZNI!

A rovatvezető pedig minden reggel elsőnek a halálozás rovatot kereste az újságban. Istenem, az írók is halandók... és Pribék mostanában nagyon rosszul néz ki.

Pribék tényleg beteg volt. Belebetegedett az eltűnt novellába. Nem emlékezett rá pontosan, csak annyit tudott, hogy nagyon jó írás volt. A ritka, szerencsés magzat, amely az isteni kegyelemben fogant. Formás, arányos, könnyed és mély. Valamit megsejtett akkor írás közben, valami titok feltárult, valami nagyon szépet mondott el a szerelemről és a világról, valami megismételhetlent.

Próbált a szavakra emlékezni, mondatokra, de nem sikerült. Nem evett, nem ivott, nem tudott aludni, nem járt a barátai közé. Amikor a főszerkesztő felhívta, hogy kifizetik az elveszett novella honoráriumát, és megrendelnek nála egy kisregényt, üvöltve lecsapta a kagylót. A feleségével összeveszett, írni nem tudott. Vizes borogatással a fején nézte a plafont, várta újra a kegyelmet, az elveszett művet, a főművet, élete értelmét. Néha úgy érezte, felugrik, fog egy konyhakést, berohan az Eszmélnézéshez, vagy elmegy a főbíróshoz, feljelenti őket lopás, rablás, élete összetörése miatt, vagy az utcán ordítani fog, de aztán csak feküdt tovább, és álmodott az elveszett Műről, élete fő értelméről, talán egy elveszett Nobel-díjról.

Véletlenül akadt rá a novellára. Először káprázatnak vélte. Mi? Hogyan? Hogy kerül ez ide? Igen, hát persze... ezt a novellát kétszer gépelte le, maszatos volt, baj volt az írógépszalaggal, ezért írta le újra, és itt maradt az egyik példány a kéziratlapok között.

A halántéka dobolt az izgalomtól, a keze remegett, amikor olvasni kezdte. Ez az, persze, a *Vallomás*. Kiolvasta, és nem értette. A novella az volt, de a fenébe is... Most, hetek múltával, elidegenedve, bírálva, más lett az egész. Nyúlós, rosszul szerkesztett, banális, érdektelen. Az isteni kegyelemnek nyoma sem volt benne. Rossz írás, pocsék írás.

- Istenem, tégy csodát - mondta az író. - Ne találják meg a kéziratot.

Örökösök

Az író írt.

Megszállottan, hajnaltól estéig és estétől reggelig. Regényt írt, élete nagy regényét. Gyermekéveit és ifjúkori szerelmeit, vágyait és tapasztalatait, szenvedélyeit, életét és halálát. Tizenhét esztendeig írta a regényt, azalatt családja főzeléken élt, ő maga üres feketekávéval.

Gyermekei stoppolt ruhában és elnyűtt cipőben jártak iskolába, a tandíjat részletekben fizették.

A regényre a kiadó azt mondta: nna, megüti a mértéket. Kiadták 6410 példányban (ebből 410 nem honoráriumköteles.) A könyvesboltokból el is fogyogatott. Még negyven üzemi könyvtár is megvásárolta. Egy kritikus majdnem írt róla (az író barátja, aki négy sort el akart helyezni róla az egyik lapban, de a kritikai rovatban éppen nem volt hely, mert azon a héten jelent meg Ügyeletes Zseni két gondolatjele és egy kettőspontja, úgyhogy ez a recenzió is elmaradt).

Ebbe az író belehalt.

Négy évvel a halála után a művet felfedezték.

Megjelent új kiadásban, azután még egy újabb kiadásban, harmincezer példányban, azután hatvanezerben. A tévé kilencvenhárom folytatásos játékot csinált belőle. A magvasabb gondolatokat a tévéjáték hősei nemcsak elmondták, hanem még táblákra felírva is megmutatták a gyengébb nézőknek.

Ezután kiadták regényújságban, zanzában és zsebkiadásban.

Lefordították négyezerhatszáz nyelvre és nyelvjárásra. Egyedül dél-patagóniaiul nyolc kiadást ért meg. Urdu, hindi és szuahéli kiadásához a grafikai világverseny győztese készítették az illusztrációt. Olyan pletykák is elterjedtek, hogy a Svéd Királyi Akadémia fontolóra vette a posztumusz Nobel-díjat.

Három ifjú irodalomtudósunk kandidátusi disszertációt írt róla. (Kettőt elfogadtak.) Egy magyar népművelés-könyvtár szakos főiskolai hallgató szakdolgozata témájául választotta. Egy bölcész jelesre felelt a nagy műben fellelhető középfokú melléknevekből. Minden valamirevaló kritikát és irodalmi tanulmányt a kiváló regényből vett idézettel illett kezdeni.

Az író három fia szakajtóval kapta a pénzt.

Küldték a honoráriumot a kiadók, színházi ügynökségek és rádiótársaságok. Az örökösök lakást vettek és autót, nyaralót és motorcsónakot, bundát és színes televíziót. A Nemzeti Bank a nyugati kiadások után devizavásárlást is engedélyezett. Az örökösök sielni utaztak Svájcba, hajókáztak a Japán-tengeren.

Tizenöt évvel az író halála után emléktáblát lepleztek le a VIII. kerületben azon a bérházon, amelyben az író élt és alkotott. Szerencsére a ház csak jövőre kerül szanálásra. A három fiú is ott volt az ünnepségen, majd együtt mentek el a bankba, hogy az esedékes honoráriumokat felvegyék. Véletlenül épp egy vártnál nagyobb összeg érkezett. A három fivér összenézett.

- Menjünk ki a papához - mondta a legidősebb.

Vásároltak egy hatalmas koszorút, harminc szál piros szegfűvel, és elhelyezték a síron.

Már vissza akartak indulni Mercedeseikhez, amikor a második fiú így szólt:

- Meglehetősen kopottak ezek a betűk, hozassuk rendbe a papa sírkövét.

És mert szerető, jó fiúk voltak, ebben is azonnal megegyeztek. S ekkor a legkisebbik meghatottságtól elfúlva azt mondta:

- Gyerekek, olvassuk el azt a könyvet.

Szerény javaslat a magyar dráma felvirágoztatására

Pár nappal ezelőtt ügyes-bajos dolgom volt a kerületi tanácsnál. Kerestem valakit.

„Kérem - mondta a titkárnője -, Faragó doktor úr éppen birtokháborítási ügyet tárgyal. A tárgyalás nyilvános, tessék befáradni, helyet foglalni, megvárni, amíg végez.”

Így csöppentem be a Kelevei kontra Darócz-ügy tárgyalására.

Tessék elképzelni a helyszínt: a dobogón asztal, mögötte három szék, az asztalon piros posztótakaró, korsó, poharak, nagy halom akta. Az asztal mellett kisebb gépíróasztalka, írógép, az emelvényel szemben négy széksor, öt-öt székkal. A pódiumon tárgyal doktor Faragó. Mellette ülnek Marnyainé és Kornyainé, az ülnökök, akik társadalmi munkában vesznek részt az ügyben. A kisasztalnál Gizike ül, a gépíró. A szemközti széksorokban helyezkednek el az ügy szereplői, úgymint a feljelentő, Kelevei Valdemár 79 éves nyugdíjas, a bepanaszolt Darócz Ferencné és leánya, Darócz Katalin.

A tárgyalás elején doktor Faragó felolvasta az aktát:

FARAGÓ Ismertetem Kelevei Valdemár beadványát. „Panaszt teszek társbérlőm, özv. dr. Darócz Ferencné ellen, aki vénkisasszony leányával együtt...”

DARÓCZNÉ Aljas!

MARNYAINÉ Rendre, rendre.

FARAGÓ „...pokollá teszi az életemet. Legutóbb barátaim voltak nálam vendégségben. Az egyik vendég hölgy ki akart menni a mellékhelyiségbe, de ezt Daróczné társbérelő lehetetlenné tette, a vécét gyorsan lezárta, a hölgyet »mars ki innen, te kétszer kiköpött rágógumi« felkiáltással a szobába visszazavarta, és a partvissal megfenyegette. Kérem az illetékesek védelmét, hogy saját otthonomban emberi módon élhessek, továbbá a gázóra leválasztását, a vécékulcs visszaadását és nyugalom háborítatlanságát elrendelni, továbbá a társbérelőmet példamutatóan megbüntetni szíveskedjenek. Kelevei Valdemár.” Nos tehát...

KELEVEI Tisztelt elnök úr, én ezt most ünnepélyesen visszavonom. Én azt mondom, aki megüti a te jobb orcádat, annak tartsd oda a balt. Én a békességért inkább tűnök, szenvedek, egy fedél alatt élünk, én megelégszem egy egyszerű figyelmeztetéssel.

DARÓCZNÉ Kit figyelmeztessenek, te istenverése? Tiltakozom. Ha vádolt, csak vádoljon. Ha idecitált, hát itt vagyunk. Tessék csak letárgyalni, tessék csak minket is meghallgatni, a szégyentelenje...

FARAGÓ Hát akkor tárgyalunk. Tessék ideadni a személyi igazolványokat, írjuk, kérem a jegyzőkönyvet. Kelevei Valdemár, született 1903. Anyja neve Matonyai Borbála... Darócz Ferencné született Kelevei Aglája, anyja neve... Matonyai Borbála... hogyan? Önök?

DARÓCZNÉ Testvérek vagyunk. De ez ne zavarja a bíró urat. Mint egy áspiskígyó... amióta meghalt a felesége, én mosok rá, a szennyes gatyáit...

KELEVEI Te mosod? Ki hurcolja a Patyolatba?

DARÓCZNÉ Te hurcolod. Két hete, amióta olyan szemtelen voltál.

FARAGÓ Kérem, igaz, amit a panaszos állít? Önök lezárták a vécét.

DARÓCZNÉ De miért zártuk le, kérem? Mert a hölgy tökrészeg volt. Kitántorgott az előszobába, először a spájzba ment be, és leütötte a dunsztost, utána nekiesett a vécéajtónak, és ott... részletezzem?

FARAGÓ ÉS A KÉT ÜLNÖK Ne, ne, isten ments!

DARÓCZNÉ Azt mondtam, majd kinyitom az ajtót, ha te mosod fel.

DARÓCZ KATALIN A szobája hat éve nem volt kitakarítva, mi szívesen takarítanánk, de be sem enged a szobájába.

KELEVEI Azt elhiszem, hogy bejönnél a szobámba, hogy legalább lásd egy férfi ágycát!

DARÓCZNÉ Te szemét!

MARNYAINÉ Rendre.

KELEVEI Azt tessék nekem megmondani, jogom van-e a saját konyhámban, a saját tűzhelyemen főzni?

MARNYAINÉ Persze hogy joga van.

DARÓCZNÉ De mikor?

DARÓCZ KATALIN Este tízkor tántorog fel a kocsmából öt részeg barátjával.

DARÓCZNÉ Azzal a hölgyel. Meg a jómadarakkal. A nevüket nem is tudom. Az egyiket tanácsos úrnak szólítják, a másikat zugügyvédnek, a harmadikat, a legrondábbat Dzsentrí Jóskának.

DARÓCZ KATALIN Este tíz után kezdenek főzni, darálnak, mozsárban törnek, edényekkel csörömpölnek, énekelnek, bűzlik a környék a hagymaszagtól.

KELEVEI Jogom van-e az én konyhámban, az én tűzhelyemen...

DARÓCZNÉ Odaégetik a zsírt, az én habverőmmel verik a habot.

KELEVEI A fél habverő az enyém. Családi örökség.

DARÓCZNÉ A fene hallott olyat, hogy egy férfi örököljön egy habverőt.

KELEVEI Inkább kettétöröm, de nem lesz a tied.

DARÓCZNÉ Majd én törlek ketté.

KORNYAINÉ Rendre! Rendre!

KELEVEI Akkor semmi bajod nem volt, amikor titeket is meghívtalak vacsorára.

DARÓCZ KATALIN Hogy utána mi mosogassunk el.

DARÓCZNÉ A Dzsentrí Jóska barátod után, aki villával piszkálta a fogát, és kinyalta a tányért.

KELEVEI Mégis evett a fene, hogy a Dzsentrí Jóska vegye el a lányodat.

DARÓCZNÉ A Dzsentrí Jóska csak legyen boldog azzal a hennázott fejű Csöpikével, aki a vécé helyett a befőttesüvegeket...

KELEVEI Egy szót sem arról a hölgyről. Az a hölgy meg van kérve, az a hölgy az én feleségem lesz. Az odajön lakni hozzánk!

DARÓCZ KATALIN De akkor sűrol is.

DARÓCZNÉ És mit szól majd a Dzsentrí Jóska? Az akarta elvenni.

KELEVEI Haha! A Dzsentrí Jóska sose akarta elvenni. Ha tudni akarod, a Dzsentrí Jóska a te lányodat akarná elvenni, de ha ti brutaliter elzárjátok a mellékhelyiség kulcsát...

DARÓCZNÉ Azt a kulcsot én félóra múlva visszaadtam.

KELEVEI És a habverő?

DARÓCZNÉ Az a lányom stafírunghoz tartozik.

FARAGÓ Gizike, diktálom a jegyzőkönyvet. A mai napon megjelentek előttem...

Elképedve hallgattam ezt a tárgyalást. Hiszen ez egy teljes estét betöltő színmű. Szenvedélyek. Cselekmény. Váratlan fordulatok. Happy end. Mai figurák, mai környezet. És megtudtam, hogy egyedül ebben a kerületben, egyeden esztendő alatt kétezer-négyszáz szabálysértési és birtokháborítási ügyet tárgyalnak. Az a főváros huszonkét kerületében több mint évi ötven ezer ügy, országos méretekben évi félmillió izgalmas történet. Minden egyes ügynek három, négy, öt, esetleg több szereplője van, tehát hatalmas költséget igényel, és két-hárommillió embert mozgat meg. És mindezt hogyan? Tintafojtós kis tárgyalószobákban, alig egy-két érdeklődő füle hallatára, anélkül hogy hasznosítanánk, hogy közkinccsé tennénk.

Szerény javaslatom a következő: ne hagyjuk veszendőbe menni ezeket a remekműveket. Tegyük valamennyit szellemi közkinccsé, a magyar drámairodalom szerves részévé. Alkossuk meg a pincestúdiók ezreit, az úgynevezett pincecirkuszokat. A lakóházak pincéi ma már úgyszólván nagyrészt parlagon hevernek, mert az olajfűtés, központi fűtés, távfűtés, gázfűtés, villanyfűtés feleslegessé teszi a tüzelőanyag otthoni tárolását. Néhány lócával és dekoratív penészmintával a volt fűtőkamrák stúdiócirkuszokká alakíthatók. És estéről estére itt tartanánk meg a birtokháborítási és szabálysértési előadásokat, tisztes helyárral.

Az érdeklődés hatalmas lenne. Mert ha a nagyszerű közönség kíváncsi arra, hogy mi történt Boleyn Anna és VIII. Henrik között, még kíváncsibb arra, hogy mi történt Füleki Henrik és nyolc nője között. És ha feszülten lesi, hogy mit csináltak apjukkal a Lear lányok - még jobban odafigyel arra, hogy a Tokonyai testvérek először elszedték apjuktól a fél házat, azután magukra írták a kertet, és végül bedugták az öreget egy szociális otthonba, és még karácsonykor sem látogatták meg. És milyen izgalommal hallgatnák, hogy Ripityákné mit mondott a férjének, aki négykézláb jött haza a kocsmából, és azt, hogy Pandúrné miért verte ki sodrófával a lánya udvarlóját, és a Ló utca negyvenötéből kit vittek el a mentők, és miért rúgott bele Pemzliné az IKV ügyintézőjébe.

Mennyi történet, mennyi lélegzetelállító konfliktus! A dialógusok életszerűségéről nem is szólva, és nem említve a trágár szavak sokaságát, amely a legmodernebb irodalmi igényeket is kielégíti. És minden este meglepetés volna! Látható volna itt könnyű bohózat - amelyben felborult fürdőkád, egymáshoz vágott habos palacsinta szerepel - véres krimiig minden, életveszélyes fenyegetéssel, repülő kisbaltákkal, bezúzott ajtókkal. És az egyperces esztrád-jelenetektől kezdve a hetekig tartó, folytatásos előadásokig itt minden színre kerülhetne. Új commedia dell'arte teremtné, a Brighellák és Arlecchinók a nézők soraiból kiabálnának közbe. A színdarabok szereplőit nem kellene költségesen verbuválni, csak az idézéseket kell szétküldeni. És az esténként befolyó két-három ezer forintból végre rendbe lehetne hozni a roskadozó lakóházakat.

Ha pedig valaki attól tartana, hogy egy év után a pincecirkusz veszítene népszerűségéből, hogy csökkenne az érdekes és fordulatos előadások száma, hogy lankadna a kíváncsiság vagy a veszekedő kedv - nem, erről szó sincs. Bízhatunk egymásban.

Csaknekemünnap

Mindenki tudja, hogyan kell az ünnepnapokat megtartani. Vasárnap tovább alszunk. Karácsonykor megajándékozunk és szeretjük egymást. Nemzeti ünnepen fellobogózzuk házainkat. Névnapi díszításviratot küldünk. Fizetésemeléskor és előléptetéskor iszunk. Általában eszünk és iszunk a jeles napokon.

De mi van a Csaknekemünnapen?

Azokon a napokon, amelyeket nem jelöl piros betűvel a naptár, nincs munkaszünet, és mégis...

Ifjú költő barátomnak nyomdában volt az első kötete. Már réges-régen. A mi könyvkiadásunk ugyanis horatiusi eszméken nevelkedett: kilenc évig érleli a művet.

Az ifjú költő gyakran álmodott a nagy napról, amikor az első, friss, festékszagú példányok megszületnek. Behívják a kiadóba, a főszerkesztő kezét ráz vele, vállára vereget, talán kávéval is kínálja. Esetleg szerződést ajánl a következő kötetére. Hónapokig nem mert érdeklődni, hogy mikor lesz hát kész az a könyv, csak ólálkodott a kiadó tájékán, de nem tudott meg semmit. Végül is megunta a várakozást, dobogó szívvel feltárcsázta a kiadót.

Kapcsolták jobbra-balra, megszakadt a vonal, újramegkezdte. Végre jelentkezett a műszaki osztály, onnan is egy leányhang: „Ki beszél?” „Tiszta... Tisztalélek Gergely.” „A könyv címét mondja!” „Enyém a Világegyetem” - suttogta száraz torokkal a költő. „Ja, hát az a könyv már két hete megjelent, menjen be a raktárba, felszedheti a huszonnyolc ingyempéldányát.”

A költő dúltan rohant a szerkesztőjéhez, aki vállat vont.

- Édes öregem, a mi kiadónknál évente négyszáz kötet jelenik meg, minden munkanapra egy egész háromtized remekmű esik. Csak nem képzeled, hogy népiünnepelet rendezünk!

Vagy egy másik történet:

Szomszédunknál kisfiú született. Az ifjú apa berohant a klinikára (persze nem tudom, hogy ha lánya született volna, akkor is úgy rohan-e?), látni akarta az újszülöttet. A klinikákon, nagyon helyesen, nem lehet a kisdedeket összefogdosni, megpusztilgatni, csak ipari tévén nézhetik a hozzátartozók. Ámde szomszédunk, mint mesélte, hiába várakozott délután háromtól este nyolcig, hogy Zénó Csongor Rolandot megpillanthassa, mert a képernyőn egész délután egy pucér kislányt mutogattak. Hiába, a tévéhez protekció kell. A felháborodott atya felrohant az ügyeletes orvoshoz, panaszkönyvet kért, tiltakozott. De az orvos békéltetőn mosolygott. „Ugyan, kedves apuka, én elhiszem, hogy magának rettenetesen nagy szenzáció egy újszülött. De tudja, a nővér naponta tizennégyet lát belőle.”

De folytathatom.

Kovácsék nyolc éve gyűjtöttek új bútorra. Kuporgattak, takarékoskodtak, hónapokon át nézték a kirakatokat, tervezgettek, latolgattak, rajzolgattak, kimérték az új bútorok helyét, azután ünneplőbe öltözött a család, együtt vonultak be az áruházba, ahol is senki sem tudott arról, hogy ez a nap Csakkovácséknak ünnep, és úgy szolgálták ki őket, ahogy kiszolgálták.

Vagy Peták néni nagy keservesen rászánta magát, hogy most igazán kihúzatja azt az odvas zápfogát, amely négy éve kínozza. Tiszta ruhát vett, tiszta kendőt kötött, csipkés zsebkendőt tett a zsebébe, és elindult, elfogódottan és ünnepelesen az SZTK-ba, és azt remélte, hogy ha nem is kap rangot, rendjelet bátorsága jutalmául, de megünneplik a Csakpetáknéninekünnepet, kap némi biztató mosolyt, emberi szót, hogy „nem fog fájni, mindjárt túl lesz rajta, okos dolog

ezt kidobni” - ehelyett hogyan folyt le az ünnepség? „Na, nyissa ki végre a száját, ne cirkuszoljon, kétszázan várnak odakinn!”

És elmondhatnám még Forgó néni Csaknekemünnepét, aki egyedül él, és nincs senkije, és elhatározta, hogy kis nyugdíjából egyszer különösen jó ebédet főz. Bement a henteshez, és kért egy szép szelet disznócombot. „Egy egész szeletet? - érdeklődött a hentes. - Talán munkavacsorára várja a Biztonsági Tanácsot?”

És Csaknekemünnep volt Kenéz bácsi utazása is a kis unokájához Budapestről Békéscsabára, felpakolt mindenféle jót két kosárral, és amikor ügyel-bajjal fel akarta vinni a csomagokat a vonatra, akkor a mögötte sorakozók lelkesen ünnepelték: „Mozgás, fater, ha mi mozgatjuk, kiszáll a Tejútrendszerből.”

Persze, nem hibáztatom a könyvkiadót, a klinikai tévét, a bútorüzletet, az útitársakat, senkit, elvégre nem tudhatták, hogy embertársunknak ünnepe van, nem viselt kokárdát, jelvényt, kék szalagot, mint az érettségizők, sem koszorút, mint a menyasszonyok. Más lenne a helyzet, ha a Csaknekemünnepnek is volnának külső jegyei, mint a karácsonynak a karácsonyfa vagy a Mikulásnak a puttony. Gondolkoztam is, nem lehetne-e valami megkülönböztető jele annak, akinek éppen Csaknekemünnep van? Esetleg karszalag, úttörőnyakkendő, virágcsokor a kézben, felirat a trikón vagy díszes sisak? Amíg ezt nem tudjuk valahogy megszervezni, azt ajánlom, legyünk figyelmesek és kedvesek embertársainkhoz, mert nem tudhatjuk, hátha valamelyiküknek aznap Csaknekemünnep van. Vagy talán éppen ettől lesz.

Beázva

A telefonunk egész este ciripelt. Cip-cip-pim-pim. Felveszem. Senki. Leteszem. Cip-cip-cirip-cip. No, hallgass végre.

Elhallgatott. Alaposan.

ELSŐ NAP

Fel kell hívnom az Elektromos Műveket. A Rádiót. Az IKV-t. A szerkesztőséget. A tanácsot. De nincs vonal. Úgy látszik, az iker beszél. De ennyit? Még mindig. Egész nap nincs vonal.

MÁSODIK NAP

Még mindig nincs vonal. Hát persze hogy nincs. Most mondja a rádió: esett az eső, négyezer-kétszáz telefon beázott. Ki érti ezt? A tenger alatt is vannak kábelek, azok nem áznak be. Pedig ott még nedvesebb van. Ne hülyéskedj - mondja a barátnőm -, már rég nincs kábel a tenger alatt. Műholdak közvetítik a telefont. Azt mégse kívánhatom, hogy műhold legyen a Tűzoltó utca és a Dob utca között. És ki tehet arról, ha a felhőkből nem szerelők potyognak és nem telefonpóznák, hanem eső?

HARMADIK NAP

Megpróbálok nyilvános telefonállomásról beszélni. A Szabadság presszó telefonja rossz, a sarki fülke is. A trafikban nincs telefon, egész háztömbünkben nincs telefon. Az elektromosokat most már muszáj felhívni. Megőrülök. Millió elintéznivalóm van. Mindenhová levelet írok? Menjek el személyesen? Fel fogok szaladni Adél nénihez, akit utálok, és akit két éve

nem látogattam meg, de van telefonja. És közben hányan próbálnak engem hívni? Ha holnapra nem lesz jó ez a k... telefon...

NEGYEDIK NAP

Mit dühöngök, mit dühöngök? A szerelők éjjel-nappal, térdig jeges vízben szerelik a vonalat, szárítják a kábeleket, cserélik a huzalokat. Majd sorra kerülök én is. Én istenem, jóistenem, csak ne essen újra az eső.

ÖTÖDIK NAP

A házban Kemenes Győzőné éjszaka rosszul lett, nem tudták kihívni az orvost. Este kezem ügyébe készítem a Nitromintot, a Diaphyllint, a Viskent, pohár vizet, mert ugye, két évvel ezelőtt, egy éjszaka nekem is volt paroxysmusos tachycardiám. Este nem merek enni a káposztából. Hülyeség. Éjszaka aludni kell, nem szívrohamra gondolni. És ahol egyáltalán nincs telefon? Mit csinálnak egy afrikai faluban, az őserdőben? Verik a tamtamot, és hívják a varázslót. És amikor egyáltalán nem volt telefon? Engem talán az asztal körül kergettek kiskoromban, amikor öten laktunk egy szobában a Naszvadi utcában, és petróleumlámpával világítottunk? No, elég ebből a telefonközpontú gondolkozásból. Az a bajom, hogy túl jó dolgom van. Elalvás előtt valami jó, vidám könyvet kell olvasni. Miért nem írnak vidámabbakat az írók? Verni kéne őket.

HATODIK NAP

A tejesnél általános jajgatás telefonügyben. Gáléknál se jó, Budaiéknál se jó. „Kérem, nekem tíz éve benn a kérvényem” - mondja egy asszony. Általános szájbefogás. A telefontulajdonos nagyburzsoázia szemlesütve hallgat. Egy szót se szólunk, a miatt a pár nap miatt.

HETEDIK NAP

Ennyi idő alatt meg szokták teremteni a világot. A telefonnal még mindig semmi. Kimentem a fodrászhoz, a tiszta hajamat megmosatni, mert ott van telefon. Egyik fületem kilógattam a burából, és telefonáltam. Negyven perc alatt nem sikerült megkapnom az elektromosokat. Amiből az következik, hogy szinte mindegy, hogy van-e az embernek telefonja, vagy sincs.

NYOLCADIK NAP

Milyen jó, hogy süket ez a dög. Ezelőtt, valahányszor leültünk a tévéhíradót megnézni, puff, már hívott valaki. Van egy nagynénim, aki mindig a krimi közepébe ugrik be. „Valami nagyon érdekes dolog történt ma a közértben” - kezdi, és a harmadik híradó után hagyja abba. És most csönd van és nyugalom, nincs hivatalos telefon, nem sürgetik a kéziratot, nincs téves kapcsolat, nem kérdik meg, hogy mi volt a negyedik futam eredménye, nem szólítanak fel, hogy kapcsoljam Pintérnét a könyvelésből.

KILENCEDIK NAP

Távirat. „Napok óta hiába keressük, azonnal hívja fel...” Jó vicc. Majd ha lesz telefonunk. Az utcán szembejön egy kolléga. Mi az, ti Pesten vagytok? Miért nem veszitek fel a telefont? Már mindenki azt meséli, hogy Brazíliába utaztatok.

Meséljék. Csináljanak, amit akarnak. Fel kell hívnom az elektromosokat, a kiadót, a tanácsot, a... kétpillanatonként felugrálok az írógép mellől, odarohanok a telefonhoz, rázom, fújom, hátha... Négykor értekezlet, nem fogok odaérni. Gyorsan hívok egy taxit. Mármint hívnék. Telefonon. Ha volna telefon.

TIZEDIK NAP

A rádió azt huhogta, hogy újabb kétezer telefon elnémult. Kérem szépen, én tudom, hogy a telefon nem a legfontosabb dolog a világon, de életünk úgy lóg rajta, mint a köldökszinóron. Még a Kék fényben is folyton arra szólítanak, hogy ha látom a gyilkost, telefonáljak; az úttörőműsor is úgy kezdődik, hogy pajtások, hívjátok fel. A porszívóm elromlott, fel kéne hívni a Ramovillt, az írógépem soremelője eltört, fel kéne hívni a szerelőt, hát ha egyszer feltalálták a telefont, ha van, ha úgy néz ki, mintha volna, hát meddig hallgat, hát meddig... Nem, én nem dühögök, nem csapkodok, belátom, százmillióknak nem jut egy marék rizs, volt idő ugye, amikor azt mondtam, nem kívánok mást, csak ezt a háborút megúszni, egy szál ingben, de az régen volt...

TIZENEGYEDIK NAP

- Hívod végre az elektromosokat?
- Hívnám, de még mindig nincs vonal.

TIZENKETTEDIK NAP

- Mit csináljak, te, ez még mindig süket... megőrjít ez a telefon!

Férjem a fürdőszobaajtóban áll. Minden öltözéke egy fürdőlepedő. Talpig be van szappanozva, céklavörös és üvölt:

- Kit érdekel az a nyavalyás telefon? Nincs víz!

Szexmozi

*Ha szereted a fiadat, utazni küldd.
(Japán közmondás)*

Rizs curryvel

- Még egy pohárral...
- Nem, nem...
- Nem jó?
- Isteni. De kocsival vagyunk.
- Párizsban nem számít. Mindenki iszik.
- És ha karambol van?
- Akkor számít. Itt, amikor két ünnepnap van egymás után... hogy is mondják magyarul...
- Mit?
- Amikor vasárnap is ünnep, hétfő is.
- Kettős ünnep.
- Az. Gyerekek. Én már elfelejtettem magyarul.
- Most gyakorolhatsz az öregeiddel.
- Persze. Bébé és Szuszu, eredjetek kezet mosni. Mindjárt asztalhoz ülünk.

A két kis iker csodálkozva nézett a papára: csak a nevüket értették, a különös szavakat nem. Paul észbe kapott, megismételte franciául.

- És hogy beszélnek a gyerekek a nagymamával?
- Un vero miracolo - mondta a bolognai vendég, aki ugyanúgy, mint házigazdánk, tizennyolc éves korában került el Pestről, és húsz év után is szóról szóra el tudta mondani a *Toldi* első énekét. - Valóságos csoda. Ha mi szólítjuk őket magyarul, egyszerűen süketek. A nagymama órák hosszat meséli nekik a Tündér Ilonát, és odafigyelnek.

Yvette bejött, és ezzel a magyarul beszélgetés be is fejeződött.

- Én nem kapok? - kérdezte, és a konyakosüvegre mutatott. Francesco, a bolognai orvos készségesen ugrott, de Yvette a fejét rázta.

- Majd Paul...

- Látod? - mondta Paul, és büszkén nevetett. - Tizenkét évi házasság után. Ez se dobogtatja meg agglegényszívedet?

- Nem - mondta a bolognai szinte udvariatlanul.

Yvette csak ajkához érintette a konyakot.

- Egészségetekre! És tessék átfáradni az ebédlőbe, tálalva van.
- Kérlek szépen, talán várhatnánk öt percet - súgta Paul.
- Tudod, hogy a saláták...

Kínos csend. Paul elvörösödött. Francesco egy művészeti albumot vett le a polcra. A Saint Denis-i székesegyház királysírait.

- Persze, drágám, a salátákat frissen kell... de azt mondták, pontosak lesznek.
- Ahogy kívánod - mondta Yvette, és könny csillogott a szemében. - Spanyol rizst csináltam.

Paul elnevette magát.

- Győztél. Asztalhoz. Kémiaprofesszorok ritkán főznek ebédet, és a spanyol rizs különben is ünnepi fogás. Tudjátok ti egyáltalán, mi az a spanyol rizs?

Nem tudtam. Férjem kijelentette, hogy ő olvasott már ilyesmiről, elegánsabb amerikai szerzőknél.

- Nem tudom, mi az a spanyol rizs, és nem is óhajtom előre tudni - mondta Francesco. - Egész hónapban makarónit eszem *al burro*, mert a szakácsnóm csak így szereti. És egész hónapban várom a párizsi kiruccanást, csodálatos összeveszéseinkért és Yvette pástétomfantáziáiért.

- És a két pusziért! - kiáltotta Szuszu.

- Természetesen, hölgyem, az ön csókjáért jövök Párizsba.

Yvette remekelt.

Az ebédlő egyébként is bűbajos szoba volt. Három fala három különböző paszellszínre festve. Almazöld, halványkék és a fáradt rózsaszínnek cseppet sem rikító árnyalata. A negyedik fal helyén a teraszra nyíló üvegajtó volt, és a teraszon virágok a színek, formák, illatok valószínűtlen gazdagságában. A szoba közepén hosszú, nyersszínű, politúr helyett színtelen lakkal bevont asztal, körötte kényelmes, műanyag kárpitú székek. Mindegyik más színű. Mint ahogy az abrosz helyett szolgáló, szalmából font szetek, a tányérok, poharak, salátástálak, a boroskancsó, mindez csupa szín volt - piros, sárga, hamvaskék, zöld, vörös, ezüst és hozzá Yvette hollófekete hajával és hófehér ruhájában és a két gyönyörű ikerkislány.

- Üljetek le - mondta Paul. - Bébé, nem ez a helyed.

- Oda nagymama ül! - kiáltotta Szuszu.

- Előételt? - kérdezte gyorsan Paul.

- Ne hagyjátok magatokat salátalevéllal megtömni - figyelmeztetett Francesco -, ez a franciák trükkje.

- A francia konyha nagyon egészséges. Nem hizlal - mondta Yvette, és bosszús volt a hangja.

- Szuszu nagyon hízik.

- Dehogyan hízik. Egészen a korának megfelelő.

- Én az ő korában két kilóval kevesebb voltam. Nagyon jót tenne neki, ha az iskolában ebédelne.

Paul vérvörös lett.

- Én kaphatok még pástétomot? - kérdezte Bébé.

- Te kaphatsz - felelte Yvette.

Paul a karóráját nézte.

- Nem értem... nyugtalan vagyok... azt mondták az öregek, hogy pontosak lesznek.

- Messze laknak? - kérdezte a férjem.

- Á, dehogy! Ennek az utcának a végén. Isteni megoldás. Teljesen önálló lakás, modern, kertes, teraszos. Hétköznap a gyerekek ott tanulnak.

- És megszokták Párizst?

- Istenem. Ők nem a Champs Elysées után vágytak. Nekik Szuszu kell és Bébé.

Yvette kiment a konyhából, és két perc múlva ünnepélyesen behozta a spanyol rizst. A hatalmas üvegtálon fehér rizskásahegy, és a rizsből rózsaszín és ropogós-barnára sült csirkecombok, gombafejek, májszeletek, rákok, főtt hal és főtt kagylók kandikáltak ki.

- Gyorsan, amíg forró! - kiáltotta Yvette.

Ebben a pillanatban megszólalt a csengő.

Egy éve, hogy az öreg Jurányiék kijöttek Párizsba, a gyerekeik után. Emlékszem, amikor búcsúzni jöttek hozzánk, Paul levelét mutatták. Yvette barátságos sorait, az unokák fényképét, az útlevelet, és sírtak örömben. Tizennyolc éves volt Paul, amikor elment, ezerkilencszáznegyvenben, az érettségi bankettet követő éjszakán. „Emlékszel - mondta Jurányi bácsi -, csak neked mondta meg, téged hívott, te voltál az egyetlen barátja... összeveszett veled, hogy te nem akartál Párizsba menni... futni a fasizmus elől...” És most itt találkoztak össze mind: Paul, az öreg Jurányiék és férjem. A két öreg tíz évig készült a kivándorlásra, és mégis minden készületlenül érte őket. A negyvenéves háztartást pillanatok alatt elkótyavetyélték, kétségbeejtő ajándéktárgyakkal lepték meg barátait. Törött lábú asztali lámpa, spárgával megkötözve. Egy kedves regény, amelyből az utolsó nyolc oldal hiányzik. Színehagyott függöny... És járták a szomszédokat, barátokat, elmondták, hogy az öreg Jurányi sírva búcsúzott a gyárban. Az üzemi bizottságtól még emlékkönyvet is kapott, és a KISZ-nek megígérte, hogy beszámol hosszú-hosszú levélben, hogyan élnek Párizsban a munkásfiatalok. Jurányi néni Szuszuról és Bébéről álmódott. A papa majd kap valami kis állást, hiszen tud is franciául: annak idején a kereskedelmiben két évig tanult, és most három hónapja tanul egy Párizst járt idős hölgytől, aki minden lecke után azt mondja: „Trebien moszjő Jurányi, nagyon szépen haladunk.” Ő maga pedig sütni-főzni fog a kis franciáknak, kis sapkát horgol nekik, annak idején milyen szép pulóvereket horgolt ő Palikának.

A spanyol rizs elhagyottan párologott az asztal díszhelyén. Udvariasan felálltunk valamennyien, megvártuk, amíg Jurányi papa és Jurányi mama cuppanós puszival üdvözlö minket. A nagymama papírszalvétával bélelt cipődobozt tett az asztalra. „Túrós béles mondta. - Nem jöhettünk hamarább, meg kellett várni, amíg megsül. Az egyik fele Bébének és Szuszunak, a másik fele a kedves vendégeknek. Biztosan éheznek itt Párizsban. Ez az egy, az olajos koszt, amit nem tud a gyomrunk bevenni.”

Francesco valódi sebészügyességgel operálta le az asztaltól a cipődobozt, kibontott spárgát, papírt és a zsírfoltokat.

- Kihűl a Max Frischek és Hemingwayk eledele... - különben is éhen halok mondta.

- Parancsoljanak, mama - szólalt meg Yvette, amikor végre ismét elhelyezkedtünk.

- Á, dehogy, köszönöm - mondta Jurányiné -, mi már ettünk egy kis levest.

Yvette boldogtalanul szedre össze a salátás tányérokat.

- Pault a párizsi összeomláskor a hasa mentette meg - mondta Francesco. - Ötödévesek voltunk, az egyetemi menzán üres leves volt, éhezünk, mint a kutyák. Megismerkedtünk egy olasz lánnyal, meghívott minket makarónit enni... akkor hajnalban vonultak be a nácik. A Quartier Latinben óriási razzia, mi szerencsére nem voltunk a szálláson. Az olasz lánnyal és a tál makarónival együtt szöktünk át a partizánokhoz, a maquis-ba.

- Zsö kompri - mondta az öreg Jurányi. - Zsö kompri boku. Ezt a történetet is kitűnően értem. Azt hiszem, Paul, írhatnék vasárnap az apróhirdetésekre.

- Ráér, papa, eleget dolgoztál.

- A postás azt mondta, itt a fűszer-nagykereskedésben is van felvétel. A postással úgy tudok már beszélni, mint egy francia.

- Jó. Majd beszélünk róla.

- Az ember reggel kimegy a térre, délben hazajön a térről... nincs mit csinálni. A gyerekek egész nap az iskolában vannak.

- Tessék, vegyenek végre a rizsből, csirkét is, rákot is, mama, a csirkét csak szereti... és parancsoljanak, itt a curry!

- Úgy van, a curry! - kiáltott fel Francesco. - Amíg nem szórtuk meg a rizst, szentségtörés hozzányúlni!

- Bocsánat, én már megkóstoltam - tettem le a villát -, isteni ez a rizs.

- Curryvel az igazi - ismételte Francesco, és nyújtotta a fűszeres dobozkát. Törött borsra emlékeztető, éles, különös szagú permet hullt a hófehér rizsre.

- Nem ismerik a curryt?

- Nem - vallottuk be. - Sose láttuk, sose ettünk. Én csak annyit tudok róla, hogy indiai fűszer, és minden valamirevaló alkirály ezzel fűszerezte ételét.

- Az igazi spanyol rizsre a konyhában szórják rá a curryt - mondta Yvette -, de a mamaék miatt...

Jurányiné a nagypapa tányérjára tálalt éppen a rizsből, gondosan visszatéve a tálra a rák- és kagylódarabokat.

- Mi már csak jobban szeretjük pirospaprikával. De a gyerekek is... hétközben velünk ebédelnek a kicsik. Bébé, Szuszu, bogárkáim, holnap palacsintát süt ám a nagymama!

- Mama édes - mondta Paul ingerülten -, ne haragudjék, de már kértük, a gyerekeknek se levest, se téztafélét ne adjon. Az ebéd: saláta, bifsztek, sajt.

- Ahogy akarod, fiam. - És a nagymama hangja elcsuklott. - Ők kérik, ha mást főzök nekik, ők kérnek a mienkből.

Yvette átvette Francescótól a currys tégelyt.

- Szuszu, a tányérodat!

A nagymama kezében kés volt. A kés hegyén pirospaprika. Tétován megállt félúton a paprikás zacskó és Szuszu tányérja között.

- Szuszu, nem hallod? - mondta most már bosszúsan Yvette.

Dermedt csönd.

A kislány félig lehunyt pillái alól a mamára nézett és a nagymamára. Azután megmozdította a tányért.

- Kérek curryt, mama.

A paprika az asztallapra hullott. A nagymama ijedten törölgette a papírszalvétával.

- A kredencet... a konyhakredencet nagyon olcsón adtam el - motyogta.

Mentőangyal

Reggel nyolctól este hatig bolyongtunk, és nem kaptunk sehol sem szállodaszobát. Majd szeptemberben tessék visszajönni - mondták barátságosan, és mi mentünk, házról házra, penzióról penzióra, fel az emeletekre, mert nem tudni miért, ezekben az olasz szállodácskákban mindenütt a földszinten étterem van, eszpresszó van és a szállodaporta fenn van az emeleten. De lift persze nincs. Már lihegtünk, fulladtunk, délelőtt még tréfára vettük, érdekes volt. Délben már fáradtak voltunk. Délután komorak. Estére rémültek és gondterheltek. A remény egyre kevesebb, és aludni mégiscsak kellene valahol. Bármit, bárhol elfogadtunk volna. De semmi nem volt sehol. A kis kávézók teraszán boldog, gondtalan nyaralók ültek, akik már januárban lefoglalták helyüket az augusztusi csúcsidényre. A strandról nevető, fürdőruhás népek jöttek. Mi meg kóvályogtunk tanácstalanul. Átmentünk egyik kis fürdőhelyről a másikra, Jesolóból Caorléba, mindhiába. Végül egy pici kis fürdőhelyen, Eraclea Maréban elhatároztuk, ha nincs, nincs, lemondunk a pár napos tengerről. Gyerünk haza, megalszunk valamelyik út menti motelben. Még egyszer végignéztünk a bűbajos fürdőhelyen, fenyőerdőn, tengerparton, amikor azt mondta férjem:

- Én oda bemegyek.

Ez az oda valami kereskedelmi iroda volt, semmi köze a szállodákhoz (a hivatalos turistairodából már kivágtak minket azzal, hogy nincs, semmi nincs, nem is lesz). Az irodában egy kislány ült. Bájos, több annál: gyönyörű, álomszép, mosolygós. Előadtuk, hogy tudjuk, hogy nem rá tartozik, csak úgy bejöttünk. Magyar turisták vagyunk.

A kislány odament a telefonhoz, valamilyen Nicolo bácsival beszélt, majd közölte velünk, hogy három kilométerre innen, egy térképen sincs pici faluban, lagúna mellett van egy kis családi szálloda, tessék, már rajzolja is, itt átmennek ezen a hídon, keresztül a Torre di Fine-i úton, bemennek jobbra... fogadják önöket. Kérem, semmiség. Minden jót.

A szállodát megtaláltuk, a szoba remek volt, olcsó volt, a társaság kedves. Úsztunk a boldogságban. (És a tengerben.) Másnap reggel összeszedtünk mindent, amink még volt, kulacsot, magyar babát, hogy bevigyük mentőangyalunknak. Az irodát megtaláltuk, egy fiatal nő ült benn. De nem a mi lányunk. Ez a lány csúnya volt, széles orrú, apró szemű és... De ránk nézett, azt kérdezte: „Sikerült?” Döbbsen köszöntük meg, döbbsen adtuk át ajándékainkat, döbbsen néztünk egymásra, amikor kimentünk az irodából. Elvárásolták? Egyetlen éjszaka alatt megcsúnyult? „Talán másképp fésülte most a haját - mondta férjem -, vagy más ruha volt rajta...”

Vagy addig látjuk szépnek az embereket, amíg szükségünk van rájuk?

Szegény gazdagok

Hallom, hogy X-nek Kanadában igen felvitte isten a dolgát. Nem tudja már, mit csináljon a pénzével, építtetett magának egy háromemeletes hiperszuperextra házat, van belül faburkolat, úszómedence, hat fürdőszoba, három lift. Mindössze ketten lakják a feleségével. Csak az a baj, hogy ha egyikük elmegy hazulról, a másik nem mer a liften felmenni, nehogy bele-
ragadjon...

A San Remó-i lakoma

A világirodalom számos jelese megörökítette egy-egy kínos ebéd vagy vacsora történetét. Nagy együttérzéssel olvastam Maugham *Ebédjét*, amikor is a falánk vendég hölgy rémületes étvágya csöppet sem áll arányban a vendéglátó fiatalember pénztárcájával. És a kedves Esti Kornél *Omelette à Woburnja* se kutya, az ezüsttálon szervírozott nyomorúságos kis rántotta, amelynek fejét-farkát még le is vágja a kegyetlen pincér. Ezeket a történeteket - amolyan ifjúkori, bohém kedves élményeket - mosolyogva mesélik el az írók, a történetek kivétel nélkül jól végződnek (véletlenül mindig pontosan annyi svájci frank, angol font, USA-dollár, indiai rúpia van az író zsebében, hogy órája elzalogosítása, pofonok, rúgások, adósok börtöne nélkül hagyhatja el a terepet, azonkívül az olvasó nyugodt lehet, hogy most, amikor ezt a történetet olvassa, egy jóllakott negyven-ötven éves író meséli el neki).

Annyi nagyszerű író nagyszerű története után nem is volna létjogosultsága a mi San Remó-i történetünknek, ha szerény esetünk nem különbözne valamicskét az előbbiektől. Ugyanis a mi lakománk máshogy végződött.

A *ferragosto* legforróbb napján utaztunk a liguri partokon. Ferragosto: augusztus közepe. Ferragosto: augusztus-ünnep. Vakáció. Az olasz gyárak három hétre leállnak, az adóhivatalok nem hajtják be az adót, a bíróságok pihenni térnek, Justitia szeméről leveszik a kendőt, mérlegét kölcsönadja a szőlőt, fűgét, dinnyét áruló piaci kofáknak, a sebészek szeptemberre halasztják az átfürödött vakbelek eltávolítását, a tengerre kiteszik a táblát, hogy „megtelt”. A ferragostóban Olaszország nyaralni indul. Nyaralnak a turista vendégek milliói, a tehetősek és a nincstelenek. Megtelnek az előkelő szállodák és a koszos kis penziók. A gondos olasz családapák már januárban lelevelezik a sestri levantei és chiavari penziókkal, hogy legyen szoba. A rádió naponta közli az országúti forgalom áldozatainak számát. A milánói családok a szicíliai nagymamát látogatják meg, a torinói cserkészcsapatok Riccionéba utaznak. Olaszország mindig mozog, nyüzsög, de ferragostóban ez a mozgás egeket csapkod. A ferragosto egyetlen nagy, vásári kavargás, hőségben, sós tengerszagban, dinnyeszagban, szikrázó napsütésben.

És mi ebben a ferragostóban szállodai szobát kerestünk.

Livornóból indultunk el reggel. Mögöttünk millió szerpentin, erdő, kanyar, szikla, tengerből. Délutánra járt már az idő. Szerettünk volna megállni az autóval. Akárhol. Megmosdani, megfürödni a tengerben, tiszta fehérneműt venni, aludni. Az országutakat előntötte az autóáradat. Gyerekekkel, csomagokkal megtömött Fiatok és Volkswagenek, Renault-k és Volvók szágul-

dottak mellettünk. Karavánkocsik imbolyogtak, gyerekekkel teli mikrobuszok rohantak. És az autók tetején színes gumicsónakok, vitorlások, gyerek-kocsik, biciklik. Vidám népvándorlás, integetés, jókedv volt az országút. És ezen a felhőtlen ferragostón egyetlenegy kis felhő borongott csak: hol az ördögben fogunk aludni?

Tagadó fejcsóválás mindenütt. Szoba? Ferragostóban? Már fél évvel ezelőtt lefoglalták. A szállodák, penziók, vendéglők százaiban sehol egy üres ágy...

Délután négyig még élvezni is tudtuk a tájat. Még szívünket meg tudta dobogtatni a bűbajos Chiavari, a vidám Rapallo, a romantikus Portofino. Még tudtunk álmélni az új genovai autósstráda alagút és viadukt csodáin. Még remegett a szívünk, amikor álmkék vízzel előttünk nyújtózott a Tirrén-tenger, még felkiáltottunk egy pálmafasorra, hogy istenem, de gyönyörű! Azután már csak a szobára gondoltunk. A kék ég lassan sárgásrózsaszínűre vált, a napfény narancsszínre, a fák sziluettje feketedett, és mi még mindig robogtunk, országúton mentünk, megálltunk, kérdezősködtünk. A kis vendéglők teraszain már vacsoráztak, a penziók asztalai zsúfolásig telve. Makarónit ettek nagy tálakból és sült tengeri halakat. „Csak egy éjszakára, egy szoba... akármilyen.” „Egy félóra sincs, uram.”

Genova nem volt hozzánk kegyes és Párma sem és Savona sem. Hiába reménykedtünk Albengában és Imperiában. Tovább mentünk és tovább mentünk és... este tízre befutottunk San Remóba. A virágkarnevál városába. A táncdalfesztivál városába. A méregdrága hotelek városába.

Pedig most már aludni akartunk. Akárhonnan, akárhogyan, akármennyiért.

A szálloda a város szélén volt. Hatalmas, szürke kőtömb, óriási park kellős közepén. Millió lépcsőn jutottunk el a portáig. De volt üres szoba. És viszonylag olcsó áron.

Fellihegtünk bőröndjeinkkel a harmadik emeletre, és végignyúltunk az ágyon.

- Van egy nagyon erkölcsstelen indítványom - mondta férjem.

- Ha erkölcsstelen, máris elfogadva.

- Ne főzz most nesz-kávét, és ne melegíts rakottkáposzta-konzervet. Ne együnk mackó sajtot. És ne mosogassunk. Menjünk le az étterembe vacsorázni.

Hát ekkora erkölcssteleniségre azért nem voltam elkészülve.

- Lázad van?

- Hatszáz kilométert vezettem. Lassan úgy utazunk, mintha nem vakáción volnánk, hanem kényszermunkán. Valami nagyon keveset, nagyon szerényet, de együnk emberhez méltóan, terített asztalnál.

Fél tizenegy van. Ilyenkor már nincs is vacsora.

Volt.

Étlap is volt. Bőrkötésben. Hat nyelven. Árak nélkül.

Kívülünk csak egy amerikai házaspár ült már az étteremben. Ők a fagyaltnál tartottak.

De valamennyi csillár újra felragyogott. Az asztalra friss damaszt került és ezüst és ólom-kristály.

- Csak valami egészen könnyűt szeretnénk... egyszerűt...

- Amit parancsolnak.

Kis kocsin tölték az aperitifet. Gin, whisky, francia konyak, Black and White, Gordon, Martini, Napóleon brandy. Nem, kérem szépen, mi nem iszunk.

Gurulva érkezett a következő kis, kerek kocsi.

Nem ijedeztünk volna tőle jobban akkor sem, ha sebészeti műszerek csillogtak volna rajta. De a kések és ollók itt az előételek felszolgálását jelezték, csak ezüsthogókkal, lapátkákkal, csipeszekkel halat, rákot, majonézes salátacsodákat nyújtogattak felénk, hogy beleremegtek érzékszerveink és nyálkahártyáink.

- Nem... köszönjük - mondtuk kínban. - Előételt nem.

- Valami franciás előételt? Provanszi paradicsomot?

- Nem... nem...

- Ó, amerikai... sárgadinnyét nyers sonkával?

- Köszönjük, nem.

- Olaszosat? Makarónit bolognai módra?

Zord fejrész. Ilyenkor este mi már nem szoktunk. Nem kellett az előétel, a hideg erőleves sem. És nem kellett a nehéz húsételek. A világtörténelem nagyjairól, Metternichről, Chateaubriand-ról, Clemenceau-ról és Napóleonról elnevezett ürübordák, töltött borjúszegek, párolt marhasültek és hízott pulykák. A pincérek arcán végtelen türelem és jóindulat tükröződött. Még akkor is, amikor elrebegettük, hogy legszívesebben rántottát ennénk, két tojásból, simán.

- Ha parancsolják, hercegnő mártással, finom füvekkel...

- Nem. Közönségesen. Tessék felverni a két tojást, és serpenyőben megsütöni.

Megettük (megettük? egy pillanat alatt eltűntettük, megsemmisítettük, jóformán alig éreztük) a két tojásból rántottát, és fizetni akartunk. De a megpróbáltatás ezzel nem ért véget. Három pincér tovább riszálta előttünk a lehetséges fogásokat. Előbb salátákat mutogattak, gyönyörű, hamvas salátákat, nagy kristálytálakon, paradicsom- és uborkaszeleteket. Azután gyümölcs-salátákat. Utána csokoládé- és vaníliapudingok következtek. Azután a gyümölcskosár, szőlővel és banánnal.

- Nem - mondtuk száradó torokkal. - Nem. Köszönjük. A számlát.

A sajtnál már alig volt erőnk. A hófehér Bel Paese, az ízes Camembert, a tízféle érett és kemény sajt illatozott a márványtálon. Ingerülten ráztuk a fejünket, megmondtuk, hogy semmit.

- Fagylaltot sem?

- Azt sem.

- De egy kávét csak parancsolnak? - kérdezte újra a főpincér. - Egy jó, erős kávét.

- Éjfélkor már nem iszunk kávét, köszönjük. A számlát.

- Reggel méltóztatnak fizetni, a szobával együtt - válaszolta a főpincér, és jó éjszakát kívánt.

Kissé éhesen aludtunk el, de azzal, hogy okosak voltunk. Fegyelmezettek és erősek. Az a provanszi paradicsom gyönyörű volt... és az a sárgadinnyés előétel!... a majonézes rák... no, majd egyszer, ha milliomosok leszünk.

Reggel kifizettük a számlát.

A szoba valóban nem volt drága. A rántotta...

Úristen. A rántotta.

A számlán csak ennyi állt: „Két vacsora.”

És az összeg. Letaglózó, fejbe vágó, csillagászati szám.

Két vacsora. Mindegy, hogy miből ettünk, mennyit ettünk. Vacsora az vacsora.

Legalább azt a sárgadinnyés sonkát megkóstoltuk volna.

Belga macska

Mi minden van egy ilyen kempingben!

Színes sátrak, autók, pingpongasztal, felfújt csónak, levesfőző kondér, nyugágy. De ilyet még nem láttam. Az egyik belga rendszámú lakókocsi mögött piros pórázon, és még vagy hétméteres meghosszabbító zsinóron kikötve egy hatalmas fekete macska.

A macska körbesétálhat a tizenöt méteres átmérőjű körben, eljut a kis kávézó teraszáig, ahol cukrot is dobhatnak neki, eljut egy fáig, egy rózsatőig, és visszamehet aludni az autó alá. De mindig csak ezt a kört rohanja: kávézó terasza, rózsatő, kisasztal, újra meg újra.

Gazdája odamegy hozzá, ölbe veszi, kényezteti, beszél hozzá, tejjel kínálja, reszelt májjal kínálja, meg meg is csókolja. De a macska felborzolja a szőrét, dühösen nyávog, boldogtalan.

A másik macskát irigyli, a szürke francia macskát, amelyiket a szomszéd sátorhoz kötöttek ki, és amelyeknek nyolcméteres kötele van.

Hogyan csinálják a divatot?

Két darab útlevel, két darab statisztikai lap, két nemzetközi oltási bizonyítvány. Devizaengedély. Forgalmi engedély. Jogosítvány. Zöld kártya. Autókilépési engedély. Tű, fehér cérna, fekete cérna, kisolló, biztosítótű, inggomb, fogkefe, fogkrém...

Csomagolunk, csomagolunk, csomagolunk. Csak a legszükségesebbet. De hát ki tudja előre, mi lesz a legszükségesebb? Ilyen hosszú úton kell törülköző és pulóver, kalmopirin és papucs, fürdőruha és tartalék szemüveg. És a bőröndök nincsenek gumiból, a kis kocsi csomagtartója sincs gumiból, nem lehet mindent magunkkal vinni.

Férjem a próbáljuk-csak-begyömöszölni pártján áll. Szerintem viszont, ami otthon maradt, az tiszta haszon. Az nem veszhet el útközben, azt nem kell a szállodákba felcipelni, azt nem kell mosni, vasalni, nincs vele veszély. Legszívesebben egy szál pendelyben, mezítláb utaznék. Férjürem szerint nyári ruhát is kell vinni, mert hátha mégis lesz nyár, téli ruhát, mert hátha mégsem lesz. És kitaposott cipőt, mert sokat kell gyalogolni, és azért sötét ruhát és nyakkendőt is.

- Az ám - mondom gúnyosan -, hátha útközben színházba megyünk, vagy a svéd király fogadására, esetleg egy görög milliomos garden partyjára...

Csomagoltunk, csomagoltunk, csomagoltunk. Férjem berakta a bőröndöket, én meg titokban, amit csak lehetett, visszacsempészttem a szekrénybe.

Az első háromezer kilométeren át nekem volt igazam. Szandál, nyári ruha, ócska ing, semmi más nem kellett. Este kimostuk, reggel felvettük, a nagy piros bőröndünket három hétig ki se nyitottuk.

A negyedik héten elérkeztünk Monte-Carlóba. És itt váratlan meglepetés ért. A monte-carlói operaház igazgatójának kedves meghívása egy hegedűkoncertre. A hangverseny nem is volt akármilyen: Nathan Milstein játszik a monacói hercegi palota díszudvarán. Megjelenés: lehetőleg estélyi ruhában.

Nem kötelezően estélyi ruhában. De lehetőleg...

Forgattam a meghívót.

- Hát ide se megyünk el - mondtam.

- Már miért ne mennénk? Olyan gyakran hallhatod Milsteint?

- Nincs kedvem. Álmos vagyok. Nem szeretem Brahms hegedűversenyét. A fejem fáj. Menj te egyedül.

Mindenféle kifogást mondtam. Csak az igazat nem. Azt, hogy a piros bőröndben ott volt egyetlen kisestélyi ruhám, egy szép sötétkék lurex, hozzávaló stólával, úgy, ahogy férjem becsomagolta. De a kiegészítést és magas sarkú cipőt Pesten, az utolsó pillanatban kidobtam a csomagból. Nem akarok elmenni a koncertre, mert nincs cipőm.

- Öltözöl vagy nem öltözöl?

- De úgy öltözöm, ahogy akarok. Semmi megjegyzést nem teszel, jó?

A sötétkék lurexhez felvettem egy sötétkék trottórcipőt. Szép, kényelmes, jól kitaposott fűzős félcipőt. Kiegészítést egyáltalán nem vittem. Karomra borítottam a stólát, alatta fogtam a zsebkendőt. Ki látja, hogy van-e alatta táská? Nem igaz? Néha kényelmetlenül pillantottam a cipőmről, azután vállat vontam. Estélyi ruhát említett a plakát, estélyi cipőt nem. Különben is: nem a dobogón leszek, hanem a nézőtérben.

A hercegi díszudvar mesebelien szép volt. Vagy inkább operettdíszlet. Árkádok, fények, márványlépcsők. Folyton azt vártam, hogy a lépcső tetején megjelenik Honthy Hanna, és elénekli a Hajmási Pétert. A koncert közönsége elegáns volt, megjelent a hercegnő is. Milstein gyönyörűen hegedült, a zenekar kiválóan játszott, a siker óriási volt. A cipőmről teljesen megfeledkeztem. Volna. De mögöttem két nő franciául beszélgetett.

- Azért estélyi ruhához trottórcipő nagyon ronda.

- Szokás dolga. A római kirakatok tele vannak trottórcipővel. Minden alkalomra. Inkább érdekesnek találom. Emlékszel, milyen nehezen szoktuk meg a minihez a csizmát? Majd ha tavaszra ez lesz az új divat...

Izgatottan várom a tavaszt és a párizsi divatlapokat. Lehet, hogy divatot teremtettem Monte-Carlóban?

Történet a benzinről

Olaszországban annyi a benzinkút, mint égen a csillag. Tíz méterre egymástól, öt méterre egymástól Esso-kút, BP-kút, Shell-kút, Agip-kút, Api-kút, Texaco-kút és mit tudom én, még milyen. A turisták a határon kedvezményes benzinjegyeket kapnak, ötliteres címletekben. Ebből következik, hogy ha a tankból tizennégy-tizenöt liter hiányzik, az óvatos sofőr csak tíz litert vásárol, nehogy pár deci kárba vesszék.

Riminiből igyekeztünk Firenzébe. Forlinál, az Appenninek lábánál megkérdeztem férjüamat, hogy nem kellene-e tankolni.

- Ugyan. Rómáig van benzinünk.

Hát jó. Ő tudja. Bár énszerintem az a mutató nagyon is a középvonalon áll. De hát nem probléma: mindenütt sok a benzinkút.

Mindenütt. De nem az Appenninekben.

Kanyarog az út, emelkedik. Csoda táj. Sziklák, fenyvesek. Napfény. Kristálytisza levegő. Megyünk a fényben, élvezzük. Szerpentin, szerpentin. Hegyóriások. Vajon merre lehet a Gran Sasso?

- Ha jobb oldalon látok egy benzinkutat, azért tankolni fogok.

- Jól teszed.

Megint kapaszkodunk. Föl a hegyre, le a völgybe. Erdők, hegyek, sziklák. Sehol egy falu. Szembejövő autó is ritkán akad.

- Most már azt se bánom, ha az út bal oldalán lesz a kút - hallom most, kissé gondterheltebbnek hallom férjem szavait.

A táj zordan, félelmesen gyönyörű. A csúcsok égig érnek. És az utak még mindig felfelé és felfelé kapaszkodnak. Ekkor valami felvillan. Először nem akarom észrevenni. De újra villog, most már állandóan, makacsul. Ég a piros kontroll-lámpa. Azt jelzi, hogy az utolsó öt liternél tartunk.

- Normális úton, síkságon ennyi benzinnel száz kilométert elmegyek - morogja a kiváló vezető.

- És itt a hegyekben?

- Jó, ha ötvenet.

Kanyar, kanyar és kanyar. Fölfelé megy az út, azután lefelé. Álomszép táj. Szakadékok. Erdők. Se vége, se hossza. Végre egy falu a hegytetőn. Néhány ház. És nincs benzinkút.

- Elképesztő, hogy erről nem gondoskodtak - hallom.

„Elképesztő, hogy az ember ne tankoljon Forlinál” - gondolom.

Aztán megint csak sziklák, szerpentinek, sziklák.

- Legalább ez a vacak kontroll-lámpa ne égne, ez is csak idegesít.

Erre nem felelek.

- Ez a kocsi zabálja a benzint. Ez egy rossz konstrukció.

Erre se felelek.

San Godenzónál egyszerre látjuk meg a benzinkutat. Szent Godenzo csodatettei eggyel szaporodtak. A harmincliteres tankban akkor már legfeljebb fél liter benzin lötyögött.

Teli tankkal, vidáman gurulunk Firenze felé. Férjem rám néz.

- Remélem, élvezted a tájat? Az ember életében egyszer autózhat keresztül az Appennineken.

Utójáték:

Két nappal később Firenzéből tovább indulunk Siena felé. Valdarno és Poggibonsi között egy mellékúton belekeveredtünk a hegyekbe. Megint elhagyott táj, körös-körül meredek csúcsok, erdők, szakadékok. Délután három óra van, és egyszerre csak koromsötét lesz. Hatalmas viharfelhők telepedtek a hegyormokra. Ködök, süvítő szél. A fák földig hajolnak, és úgy gurul hegyről völgybe az égzengés, mintha sziklák zúdulnának alá, vagy mintha ágyú dörögne. És a villámcsapások! Szikrázik az égbolt, sokágú, sok kilométeres izzó nyilak csapnak le körülöttünk, és lángol az ég. Fenséges és iszonyatos tűzijáték. Akármerre kanyarodunk, megyünk a tűzcsóvák felé. Se falu, se autó, se ember, csak a tomboló vihar, a szerpentinek, az égzengés, a sűrűsödő villámcsapások. Megállni nem lehet, továbbmenni nem lehet...

És ekkor férjem kajánul elmosolyodik.

- Ugye, most nem adnád egy vak lóért, ha nem lennénk tele benzinnel!

A bőrönd

Az indulás előtti este csöngettek. Szomszédunk, Bölcskey, a lakóbizottság tagja állt az ajtóban.

- Kérem szépen, önök Bécsen át utaznak?

- Igen.

- Autóval?

- Autóval.

- Megtennének nekem egy nagyon-nagyon nagy szívességet?

- Kérem.

- Az unokanővérem Bécsben lakik. Öreg, rigolyás, egyedül élő asszony. Tavaly, amikor nála voltunk, kölcsönadott nekünk egy öreg bőröndöt. És most visszakéri. Tessék, itt a levél, ezt írja: „Rettenetesen hiányzik nekem a bőrönd.” Tegyük meg azt a nagy szívességet, vigyék neki vissza. Itt a címe, a Favoritengassén lakik, benn, a város közepén.

- Jó, tessék csak áthozni.

Ócska, ütött-kopott vulkánfiber bőrönd volt. Belehajigáltunk néhány cipőt, és betettük a kocsiba.

Bécsben összesen két napunk volt. A Kunsthistorisches Museumra persze megint nem jutott idő. Schönbrunnra sem. Semmire. És még meg kell keresni azt az öreglányt a Favoritengassén.

- Te, azért én nem értem, hogy mi a fenének küld valaki vissza egy ilyen szakadt, kopott szemetet.

- Hacsak nincs gyémánt a fogójában - mondta a férjem.

- Úristen! És hátha van?

Ez a beszélgetés Bécsbe érkezésünk estéjén, a szállodaszobánkban történt.

Rémülten bámultunk egymásra.

Hiszen mi hülyék vagyunk. Könnyelműek. Elmebetegek. Ki az a Bölcskey? Évek óta egy házban lakunk vele, és összesen tíz mondatot ha beszéltünk. Tagja a lakóbizottságnak. No és? Hogy jutott eszébe, hogy késő este becsöngessen hozzánk? Miért minket szemelt ki erre a bőröndvívésre? Miért volt olyan fontos ez az ócskaság? És egyáltalán, már a magyar határon nem lett volna szabad átvinnünk egy idegen bőröndöt. Hátha el van rejtve valami a fogantyúban. A bőrönd bélése alatt. Értékpapír. Ékszer. Kábítószer. Titkos levél. Térkép. Kémjelentés. És ki az a nő, akinek át akarjuk adni? Mi közünk az ügghöz? Lehet, hogy heroin van a fogantyúban. Láttunk mi már ilyen filmet. És amikor belépünk a favoritengassei lakásba, nyomunkban az INTERPOL. Vagy ami legalább olyan borzasztó, valami iszonyatos ügyet szolgálunk.

- Át kell nézni a bőröndöt - mondtam.

- Nem nézek át idegen holmit - mondta a férjem. - Legfeljebb visszavisszük Pestre a bőröndöt.

- Hogyne. Határokon át oda-vissza. Esetleg felrobban - mondtam én.

- Nem fog felrobbanni.

- Szerinted ez egy tiszta és egyenes dolog?

- Mit tudom én.

Kidobáltuk a bőröndből a cipőket. Ráztuk, tapogattuk, a lámpa felé tartottuk. Bőrönd volt. Ócska, vacak, régi bőrönd.

- Adj egy borotvapengét.

Egy helyen megemeltem a bélést, és belenyúltam. Semmi.

Továbbhasítottam.

- Tönkreteszed - mondta a férjem. De most már ő is rázta a bőröndöt, nem hull-e ki valami a bélésből.

Reggelre szeletekre trancsíroztuk az egészet. A fogantyút úgy vágtuk fel, mint egy vajás kiflit. Minden varrást, minden ragasztást szétszedtünk.

A bőrönd tökéletesen üres volt.

- Ez nagy marhaság volt - nézte a férjem a roncokat.

- És ha titkosírás volt a bélésen? Láthatatlan vegytintával? - makacskodtam teljes izgalomban.

- Ezt a bőröndöt így nem lehet odavinni.

Hát nem.

Magunkhoz vettük a roncsot, és áruházról áruházra járva találtunk egy ugyanolyan színű, méretű koffert. Vacak volt, olcsó volt, de magyar turistákhoz méretezett vagyunkat jelentősen megtépázta a bevásárlás. Most már mindegy. Akárki ez a Bölcskey, az ember ne legyen haragban a lakóbizottsággal. Leszállítunk egy bőröndöt.

Szürke bérház. Sötét lépcsőház. Csigalépcsők. Harmadik emelet. Alkonyodott, az eső szemerkeült. Igazi krimibe való idő és környezet. A névtáblán megtaláltuk Frau Engelbert nevét. Szótlanul és kissé szorongva kapaszkodtunk a millió lépcsőn. A ház olyan barátság-talan és elhagyott volt, hogy úgy éreztük: nagyon helyes volt a titokzatos bőröndöt kicserélni. A második emelet fordulójában még valami eszünkbe jutott. Ha ez a bizonyos Frau Engelbert *azt* a bőröndöt várja, akkor ez a bőrönd nagyon és feltűnően szép és új. Tehát azt cselekedtük, amit a valamirevaló svéd hippi csinál a vadonatúj nadrágjával: dörzsölni kezdtük a lépcsőház kövéhez és falához, körmünkkel több helyen végigkarcoltuk, hogy kissé nyúttebb külseje legyen.

Csöngettünk.

Senki.

Hosszan és újra csöngettünk.

Senki.

Végre az ötödik vagy tizedik csöngetésre valaki mintha azt rikácsolta volna odabentről, hogy „sofort”.

Negyedóra múlva kinyílt az ajtó, és megjelent Frau Engelbert. Hosszú, fakó pongyolában, bekrémezett arccal, felcsavart hajjal. Legalább százévesnek látszott. Izzadt volt és náthás.

- Budapestről jöttünk. Herr Bölcskey...

- Nem tudok vendégeket fogadni. Nincs kiadó szobám. Influenzás vagyok. Az unokafivérem megírhatná előre, ha vendégeket küld.

- Kérem, tévedés, mi nem... Csak ezt a bőröndöt...

- Mit akarnak ezzel a bőrönddel?

- Bölcskey úr kérte, hogy hozzuk önnek vissza, mert nagyon fáj a szíve utána.

- Mit csinál az én szívem? Er ist ganz verrückt... beszéljenek nyugodtan magyarul, pesti vagyok, igen, itt voltam férjnél, már ötven éve. Hogy mi? Hát mit sérteget engem ez a hülye? Ki kérte vissza a bőröndöt? Nekem? Minek? Mondtam, amikor elvitték, hogy dobják el, ki őriz ilyen vackot? Az én sógornőm, az nem dobna el egy elhasznált gyufát sem, olyan fukar, hogy a szilvából sajnálja kiköpni a magot... Ha...apci... bocsánat, de lázam is van.

- Mi kérünk bocsánatot... igazán, de... mégis... saját szemünkkel láttuk az ön levelét... ön írta, hogy „rettenetesen hiányzik nekem a bőrönd”.

- Én? Hogy hiányzik? Ó, grosser Gott! Ezek nem tudnak olvasni! Azt írtam, hogy honvágyam van, és rettenetesen hiányzik nekem a Körönd, a tér, az, tudják, a Liget felé van... valaha ott laktunk... ha...a...apci... Ne haragudjanak, de én lefekszem... És bevágta orrunk előtt az ajtót.

Egész este cipeltük a nyomorult, piszkos, agyondörzsölt bőröndöt. Azzal sétáltunk a Ringen és a Kärntnerstrassén. Mert eldobni azért már sajnáltuk. (Kilencven schilling volt, emberek!) Reméltük, hogy nem kaptuk el Frau Engelberttől a náthát.

Nem kell annyi krimit nézni a tévében.

Egy kis félreértés

Kedves kanadai ismerős járt itthon látogatóban. Ötvenöt évvel ezelőtt került ki messze, óceánon túlra. A kalandjait meséli:

- Tizennégy évig éltem ám New Yorkban is. Nagyon szegény voltam, a legrosszabb hírű környéken laktam, mert ott kaptam legolcsóbban szobát. Naponta leütöttek, leszúrtak valakit az utcánkban, percenként volt egy „hold up”, vagyis útonállás. Én baj nélkül megúsztam, mert nekem első nap azt tanácsolta egy barátom, hogy mindig mindkét kezemet vágjam zsebre: azt hitték, hogy pisztoly van nálam.

- És egyáltalán, hogyan határozta el, hogy világgá mész?

- 1922-ben, tizenhét éves koromban egy tévedés folytán. Inas voltam, és halálosan szerelmes. A szívszerelmem bátyja megszökött hazulról, és munkát vállalt egy hajón, kijutott Brazíliába. Onnan írt haza egy lelkes levelet: cukorkát árulok, ötven dollárt keresek naponta. Ettől én megőrültem. Hiszen ez tündérmese! Árva gyerek voltam, nem tartoztam senkihez, útnak indultam. Kijutottam Brazíliába, megvolt a fiú címe, meg is találtam. Éhes volt, rongyos volt, alig lézengett. Rátámadtam. Miket írtál haza? Ötven dollárt keresel naponta? És így nézel ki? „Ötven dollárt kerestem igazán - védekezett -, a karnevál négy napja alatt. De a többi háromszázhatvanegy napon semmit.”

Turisták

Dániában csak kedves és barátságos emberekkel akadtunk össze. Egyetlenegy olyan nő akadt, aki nem nagyon szerette a turistákat. Bizonyára jó oka volt rá: negyven éve idegenvezető. Ő volt anyai gondozónk a koppenhága-helsingör-kronborgi kiránduláson. Induláskor így üdvözölt minket:

- Most mindenki mutassa fel a részvételi jegyét. De mindenki külön. Nem úgy, hogy az én jegyem a negyedik sorban az unokaöcsémnél vagy a nagynénikémnél van. És Helsingörben negyven percre kiszállhatnak, nem negyvenkét percre, nem ötvenre, hanem a negyvenedik percben fenn legyenek a buszon. És találják meg a kettes jelzésű buszt, kérem. Mert a turista az a lény, aki Tokióból, San Franciscóból, Kuala Lumpurból eltalál Koppenhágáig, de a főtéren már sosem találja meg a saját buszát.

Dániai utazás

Az író nem volt rossz író. Regényeket és néha vidám történeteket is írt, ezért az olvasók szerették, a kritika lenézte. Nem volt kedvenc író, művei nem jelentek meg zsebkönyvtárban. Ötvenedik születésnapján nem írtak róla kéthasábos cikket, nem kapott rangot, díjat, nem remélt díszsírhelyet. Csak írt.

Egy reggel táviratot kapott az írószövetségtől. Azonnal jelentkeztek.

- Önt dániai ösztöndíjra javasoljuk - közölték vele.
- És mit kell tennem?
- Ha eljön az ideje, csomagolni és elutazni. Hajlandó?
- Boldogan - felelte, és elfűlt a hangja. - Boldogan.

Őszintén szólva eddig sosem fordult meg a fejében, hogy Dániába kellene utaznia. Járt már külföldön IBUSZ-csoporttal, meglátogatta Zakopanét és Krakkót. Tél volt, hideg volt, és náthás lett, de ebből született legmulatságosabb vígjátéka, a *Sielők*. Egyszer utazott tengerentúlra is, öreg nagynénikéjéhez, Kanadába. Rettenetesen szeretne volna megnézni a Szent Lőrinc-folyó torkolatát, az ezer kis szigettel vagy a Niagarát. De Hermin néni öreg volt már, kicsit süket, és mindig otthon ült, mert mint mondta, ő megtette a családért (kedves nővére emlékéért), hogy összespórolta a pénzt repülőjegyre, de kirándulásra nem dobálunk. Otthon ültek egész nap. Hermin néni elmesélte az epebaját, a gyerekkorát és a férje hosszas haláltusáját. Azután letelt a negyvenöt nap, és a repülőgép visszavitte (via London, éjszaka, izzadó rohanás, hogy a csatlakozást elérje). De ebből az útból született két legszebb novellája, a *Vágy a folyó után* és a *Hermin néni*. A novellában érezni lehetett a kanadai erdők fanyar szagát. (Ezt reggelenként a konyhaablakból ízlelgette.) Ha utazott volna még, őszintén szólva Párizsba szeretett volna menni. De utazás! Tibi, a fia maholnap nősül, és mi lesz a lakással? Eszter főiskolás... na hagyjuk. Majd egyszer, ha Nobel-díj, Kossuth-díj vagy ha nagyon jól megy, a József Attila-díj második fokozata és két hét Parád, alvás és ivókúra.

- Egy kis formáság van még - mondták az írószövetségben -, holnap reggelre kitöltve kérjük vissza ezt a néhány űrlapot.

A „néhány űrlap” lehetett vagy hat mázsa.

Az író meghatódott.

- Holnapra? Ilyen közeli az utazás?

- Nem az utazás. A jelentkezési határidő.

Az író begyömöszölte aktatáskájába a millió kérdőlapot, és az örömtől kissé bódultan indult hazafelé. „Jütland félsziget. Dán szövetkezetek. Vaj. Sajt. Szélmalmok. Helsingör. Hamlet dán királyfi. Andersen. Ó, persze, Hans Christian Andersen, a Mesélő bácsi az esernyővel. A rendíthetetlen ólomkatona.” És még mi? Törte a fejét, hogy még valami dán jusson eszébe. „Vikingek, Skagerrak és Kattegat. Fjordok? Vannak Dániában fjordok?”

Úgy érezte, szorosabb barátságba kell lépnie a földdel, amely hívogatóan kitérte felé síkságait és tengeröbleit. Bement az első csemegeboltba. Dán vaját vásárolt, dán szardíniát és egy doboz dán kaviárt. Ez utóbbit utálta, és csalánkiütést kapott tőle.

Végigjárta az antikváriumokat, és könyveket keresett Dániáról. Vásárolt egy földrajzi atlaszt. Mire hazaért, már tudta, hogy a koppenhágai kikötőben Den Lille Havfrue a neve a híres kis sellőnek. Ízlelgette a nevet. „Lille-little?” Kicsit jelent? A Hav rendben van, az Hafen, a Frue pedig Frau.

Egyszerre szerelmes lett a dán nyelvbe. Mire hazaért, már kívülről tudta a Koppenhágából kivezető főbb utakat: Hillerød felé, Slangerup, Dragør- Lufthavnen, Roskilde, Ballerup, Køge, Helsingör... ó, kivezető Helsingör felé... Lenni, vagy nem lenni? Menni, vagy nem menni? Hát persze hogy menni. Hogyan is élhetett eddig, hogy nem látta Tivolit és a Raadhus komor, méltóságteljes épületét?

Tudta már a koppenhágai utcákat. Nörre Allé, Blegdamsvej, Österbrogade, Søndre Fasanvej, Nordre Fasanvej. Most csak nevek. De emlékeiben meg fognak telni nevető gyerekekkel, szép tiszta házakkal, csillogó üzletekkel, autókkal és biciklikkel, rengeteg biciklivel.

Mire hazaért, tudta már, mennyi Dánia lakóinak száma, területe, hány kis szigeten épült, hány lakatlan szigete van, hogyan tájékozik az Északi-tenger, és mit halásznak a dán halászok.

„Milyen lehet a dán zászló? - töprengett, amíg otthon íróasztalán kiterítette a millió kérdőlapot. Biztosan fehér kereszt van benne. Vagy kék? Ezek az északi államok mind olyan lobogót tűznek ki, mintha most indulnának útra viking hajókon vagy keresztes hadjáratba. Kék, feszes égbolt, csattogó zászlók, mélyzöld fenyvesek, no lássuk, hogyan kell ezt kitölteni.”

Apja, anyja, nagynyja, szülőhelye, iskolája, rokona belföldön, külföldön, régi foglalkozás, új foglalkozás, önéletrajz, szakmai önéletrajz, írt és írt és vallott, boldogan, kitárt lélekkel. Az igazat és csak az igazat, a barátságos és ismeretlen Hivatalnak, amely kegyes és ajándékozó. Törte a fejét, hogy minden pontos legyen, hűséges és szerény. Igen, himlő ellen újraoltották, hat foga idegen anyag, és növekszik szívében a halál... Hát ez mi?

A 47. ív 218. számú kérdése: *Mit kíván tanulmányozni? Kutatásának tárgya. Tüzetesen leírva.*

Ó - hunyta be a szemét az író -, kutatásom tárgya.

Egy pillanatra átvillant agyán, hogy ide most valami nagyon tudományosat kellene írni. Valami elegánsát és meghökkentőt, gazdaságilag és társadalmilag fontosat. Ha biológus volna, beírhatná témának az *üszökpenésztűrő gubózásának neuroszexuális vonatkozásait*. Ha építész volna: *a skandináv házak parapetmagassága, különös tekintettel a műkémény díszítőelemeire*. Ha orvos: *genetikai összefüggés a hüvelykujj körmének csipkézettsége, felnőttkori tonzilektómia után, nagy mennyiségű antibiotikum adagolására*. De hát ő csak író. Le akar ülni a Raadhusszal szemben egy kávéház teraszára, nézni az utcát. Talán a szomszéd asztalhoz leül egy matróz, és elmesél valamit, mint annak idején Defoe-nak az a bizonyos Selkirk. Vagy megérezni a tenger felől jövő szélben, hogy *Koppenhágában járt az ősz*, vagy hallgatni az eső kopogását... hány trópusi eső zuhogását hallgathatta Maugham? Andersen szobrát szeretné látni, a neonfényeket a Tivoliban, a pici tengeri sellőt, a Den Lille Havfrue-t, a hangulatot, ízlelgetni az utcaneveket: Österbrogade... nézni az öreg szivarozó nőket, a szexmozik plakátjait, a farmernadrágos srácokat... Istenem, mit akar tanulmányozni Dániában?

És beírta a kérdőívre: Az ÉLETET.

Azután várt, izgatottan. Eltelt egy hónap. Két hónap. Tíz hónap. Végre megérkezett a hivatalos boríték, hivatalos nyomtatványon, hivatalos pecséttel. A válasz.

Ösztöndíjkérelmét elutasítottuk. Mert tárgya kutatásra nem alkalmas.

Velence háromszor

1.

Hat óra tizenöt percünk lesz Velencére.

Reggel fél kilenckor indul a busz Eraclea Maréból. San Donà di Piavénál át kell szállni, tízkor fogunk beérni Velencébe, délután negyed ötkor indul egy busz visszafelé. Hat óra tizenöt percünk marad Velencére: végigrohanni a Piazzale Román, a hajókikötőhöz, a vaporettóval bemenni a Szent Márk térre, hat óra tizenöt percbe kell beleférnie a Doge-palota csámpás ablaksorának, a Sóhajok hídjának, a harangtoronynak, a templomnak, az óraháznak, a hatalmas tér árkádjainak, a képeslapok színes tömegének, a fekete gondoláknak, a lépcsőkön üldögélő turistáknak, a sikátoroknak, a meghökkentő pici tereknek, a szívszorító szép kis hidaknak, az árujukat csónakból kínáló zöldségeseknek, a piros motorcsónakon száguldó tűzoltóknak, a gondolás temetési menetnek, Muránó szűk üvegfüvő műhelyeinek. De már nem fér bele a Biennálé távoli szigete, sem az Accademia képei, nem fér bele a fürdés a Lidón. De hát amennyi benne lesz, az gyönyörűség és csoda, hat óra tizenöt percünk lesz, egy korty a zöld lagúnákból, egy lélegzetnyi ebben a semmivel össze nem hasonlítható díszletsodából, ebből a vásári, zsúfolt, szomorú, nyüzsgő, menthetetlenül süllyedő városból, ebből a tengerrel dacoló, félelmes, büszke, nevetséges pici világból, ahol sosem kívántam még magamnak a San Marco üzleteinek ékszersodáit, de szívemhez tudok szorítani egy százlírás vacak, giccses kis gondolat. Velencét láthatjuk, ahol a lábnyomunk sem marad meg, mert irgalmatlanul el fog nyelni mindent a tenger, de ahol az ember úgy érzi, hogy ha kihül a nap, talál majd az emberiség egy másik napot, mert nem lehet elhinni, hogy minden könyv, zene, gondolat, vágy elmúljon nyomtalanul. Velence, ahol az ember úgy érzi, hogy nem fontos az én, csak az a fontos, hogy valaki mindig álljon a Szent Márk téren, és hallgassa az óraütést, Velence, ahol érzed, hogy hat óra tizenöt perc is része a végtelennek.

2.

Holnap reggel megyünk be Velencébe, tehát stílusosan velencei újságot olvasunk az ágyban, az *Il Gazzettinót*. Abból is a legizgalmasabb oldalt keresem ki: az olvasóleveleket.

T. Mario negyvenkét éves velencei lakos felháborodottan írja: százlírás kiegészítő jegyet akart venni bérletéhez a vaporetto pénztáránál. Ezerlírással fizetett (ó, milyen pici pénz manapság itt az ezerlírás!), de a pénztáros aprót követelt. T. Mario kiforgatta a zsebeit, közölte, hogy nincs aprópénze. (Meglehet. A fém százlírások eltűntek Olaszországban. Helyettük mi is számtalanszor kaptunk egy szem karamellát vagy egy cetlit, amit száz-százötven líra értékben a Banca del Friuli vagy a Banca San Paolo di Brescia bocsátott ki, és amit tőlünk nem fogadott el már senki.) Egyszóval a panaszos T. Mario nem talált aprópénzt, ezt közölte a pénztárossal. „Add csak elő - mondta erre tegezve a pénztáros -, van apród, legfeljebb kevesebbet fogsz elinni.” A vita további részletes leírása után ismerős érv: nem szégyellik magukat a velencei hatóságok? Ilyen közlekedési alkalmazottak vannak ott, ahol turisták is járnak?

Hőség, napsütés, árusok nyüzsgése, égis erő parkolóházak, autók és buszok tömege és hidak és lagúnák és Velence, Velence, Velence.

Hol a vaporetto-állomás? Hol lenne? Ott van. Ez a tízezer, százezer, millió ember mind fel akar férni? És persze nincs százlírásod. Te is úgy fogsz járni... Ne izgulj, az ezerlírásból csak kétszázat adtak vissza. Ne örülj meg, legutóbb százötven líra volt egy jegy. Mikor legutóbb? Hat éve? Hol van az már... No, még egy lökés, fenn vagyunk, ez még nem a hajó, csak a kikötőhíd, most vagy a hajón, mit látsz? Semmit. Két hátizsákot és egy kövér német nő fenekét. Próbálj kapaszkodni. Mibe? Nem mibe, kibe. Egyik lábam egy lépcsőn van, a másik levegőben. Nem fog elsüllyedni ez a vacak? De igen. A fényképezőgépre vigyázz. Az erszényedre vigyázz. Azt a zsebtolvajt, aki ma nem idejön, gyengeelméjűnek kell nyilvánítani. Most megyünk a Canale Grandén. Lehet. Még jó, hogy már láttuk a palotákat. El tudod képzelni? El. A San Zaccarián kellene leszállni. Ha tudnánk, hogy egyáltalán jó hajón vagyunk. Vagy hogy hajón vagyunk. Vagy hogy Velencében vagyunk. Érzed a lagúna szagát? Nem vagyok benne biztos, hogy ez az. Vigyázz a fényképezőgépre. Itt a San Dona-i buszjegyed. Minek? Hogy ha elkerülnék egymást... te, ha elveszítjük egymást, négykor a Piazzale Román... hallasz engem?... Ha elveszítjük egymást... ha elveszítjük... ha elve...

Köd

Dániából utaztunk hazafelé. Berlinben akkora köd volt, hogy nem szállt fel a repülőgép. Már benn ültünk a gépben, már zúgtak a motorok, amikor minden leállt, és a pilóta sajnálattal közölte: a rendkívül rossz időjárás miatt nem kapunk felszállási engedélyt. Az utasok többsége ezzel nagyon is egyetértett: jobb csütörtökön hazaérni, mint szerdán éjszaka nekimenni egy magasvezetéknek vagy hegycúcsnak. Csak hát... reggel még mindenki azt remélte, hogy otthon alhat, ehelyett megkezdődnek a kalandok, nehézségek, bonyodalmak.

Az ifjú MALÉV-es izgatottan és fáradhatatlanul válaszolt mindenkinek. Igen, gondoskodnak éjszakai szállásról, megoldják, hogy a csomagokat ne kelljen cipelni, tudja, hogy mindenki fáradt, de hát bizonyos formaságok vannak, a repülőjegyeket vissza kell ragasztani a füzetekbe, ahonnan kitepték, útlelvizsgálatra újra be kell mennünk, az előbb kiléptünk, most visszalépünk. Félálomban indultunk az emeletre, onnan vissza a földszintre, ajtókon át, lépcsőn föl-le, várakozunk, újra elindulunk, bejelentőlapot töltünk ki, két házaspár kap egy szobát, hajnalban ébresztő.

Másnap reggel picivel lazább a köd, a hírek biztatók. Ferihegy fogad, mindjárt indulunk. Néhányan csoportba verődünk, jókedvűen mesélünk útikalandokról, viharról. Van, aki már negyedik napja úton van. Brazíliából jön haza. Egy mérnök négyéves afrikai kiküldetéséből, a másik Lappföldről indult, de hát egy ilyen kis késés hozzátartozik a kalandhoz. Kőrösi Csoma Sándor, Vámbéry Ármin, Livingstone valamivel keservesebben utazott. Gyerünk, igyunk meg még egy kávé, a következőt már Pesten isszuk.

Akkor vesszük észre, hogy útitársaink közül néhány alig huszonéves ifjú sápadozik, zölden, gyűrötten ásítózik a sarokban. Nevetve biztatjuk őket, hogy ugyan, jöjjenek kávézni ők is. Mitől vannak így elkenődve? „Ez hallatlan - mondja az egyik -, menetrend szerint már este tizenegykor otthon kellett volna lennem. Ki a fene bírja ezt, éjfél után ágyba kerülni, és már

négykor felverték.” „Mióta vannak úton?” „Tegnap este óta, mint maguk.” „Ó, drága ifjú barátaink, mi nem tegnap este óta utazunk, hanem negyvennyolc meg száz órája.” „Könnyű maguknak - mondják hárman is. - Maguk bírják. Az ilyen öregek hozzászoktak, mert a maguk életében mindenféle nehézség volt meg legalább két világháború.”

Irigyelték tőlünk.

Szexmozi

A szendvicsautomatába bedobtuk egy huszonöt centest. A pénz alul kihullott, a szendvics meg se mozdult. Újabb kísérlet. Még egy. Hasztalan. Belerúgtunk az automatába. Nem szuperált. Csak nekünk lehet ilyen pechünk. Amerikában, ahol gombnyomásra jön-megy a lift, automata hűt, fűt, süt, darál, ahol tökéletes a telefon, mi kifogtuk Ohio állam Y. városkájának autóbusszállomásán az

EGYETLEN NEM MŰKÖDŐ SZENDVICSAUTOMATÁT.

A helyzet több volt, mint kétségbeejtő.

Hatodik napja voltunk már úton, zsebünkben egy kéthetes autóbusszbérlettel. New Yorkból indultunk el, útitervünket szigorúan tudományos alapon állítottuk össze, aszerint, hogy hol terülnek el a rokonaink. Voltunk Montrealban (nagynéni), Waterloo-Kitchenerben, félúton Toronto és a Niagara között (unokaöcs), és tegnap érkeztünk Ohio állam S. városába, és itt kezdődött a nyomor.

A történet megértéséhez tudni kell, hogy a cukorbeteg legjobban egy örült vekkerre hasonlít. (Ha egyáltalán hasonlít valamire.) A vércukor összevissza ugrál, hol kevés, hol sok. A beteg ettől is elájulhat, attól is. Ezért rendkívül pontosan kell szednie az orvosságot, pontos időben, előírt mennyiséget kell ennie. Ha sokat eszik, az is baj, ha keveset, még nagyobb. És én cukorbeteg vagyok.

Utazásunk első napjaiban nem is volt semmi vész. A vendéglátó rokonok azzal kezdték, hogy asztalhoz ültettek, etettek-itattak minket, búcsúzóul pedig sajtos kenyérrel, almával, kaláccsal tömték meg sportszatyrukat. Ezek ugyanis valamennyien szegény rokonok voltak. Ohio S.-ben elérkeztünk a gazdag rokonsághoz.

Az autóbussznál maga a seriffhelyettes várt, hatalmas Cadillac kocsijában. Elmondta, hogy nagyon nehezen talált ki a buszmegállóhoz. Amíg mi nem táviratoztunk, sejtelve sem volt róla, hogy S.-ben autóbusz is közlekedik. (Ötven éve lakik ott.) Ezek után elvitt szerény otthonába.

A szerény otthon előtt a család autói parkoltak, csupa Buick, Mercedes, Cadillac. Az emeletre vezető lépcsőt húsz centiméter vastag, hófehér szőnyeg borította. Az emeleten jelölték ki vendégszobáinkat. Két szoba. Két fürdőszoba. Az én fürdőszobám halványkék volt, halványkék szappannal és halványkék fogmosó pohárral. Tizenhét darab halványkék frottirtörülközőt is kaptam, különböző méretűeket. Rendbe hoztuk magunkat, és lementünk a földszinti óriás szobába. Negyven centi vastag szőnyeg, műkandalló, színes tévé. Itt megismerkedtünk a családdal. A nagybácsi, aki 1912-ben munka nélküli szerszámlakatosként hajókázott ki Clevelandbe, sajnos már nem él. Az utódok másod-unokafivérek, harmad-unokasógorok,

másod-unokahúgok unokái, elhalmoztak puszival és öleléssel, készültek a színes fényképek, újra meg újra körbejártak a whiskys poharak. Minden volt, csak kaja nem.

Este hétkor már ájulás környékezett. Zsebem alján volt egy kekszdarab, azt megeszegettem. Kilenckor végre asztalhoz szédeleghettem. Óriási ezüsttálon hónapos reték, halpástétom és ananász. Mindenki evett egy falatot. Kenyér nem volt. Azt hittem, ez az előétel. Nem. Ez volt a vacsora.

Éjfélkor végre felmeheztünk szobácskáinkba. Sportszatyrunk alján találtunk egy darab megszáradt sajtos kenyeret, azt felfaltuk.

- Te Laci - mondtam férjemnek -, úgy látszik, ezek az előkelő amerikusok este már nemigen esznek.

- Majd holnap - vigasztalgattuk magunkat.

A holnap ha lehet, még sanyarúbb volt. Kaptunk whiskyt, gínt, kaptunk ezüst nyakkendőűt, selyemsálat, berámázott családi képet, egy példányt Harry nevű másod-unokatestvérem fia disszertációjából (Csigafélék szerelmi szokásai a Kordillerákban), de reggeli nem volt. Ebéd sem volt. Fél tizenkettőkor villásreggeli: egy szem pirítós, egy darab lágy tojással.

Fellógtam a szobába, hátha még nem takarították ki a sajtos kenyér papírját, és találok benne néhány morzsát. Kitakarították. A lépcsőn szerencsére találkoztam a szobalánnyal, aki három szem kockacukrot vitt Gingernek, a ház elkényeztetett, divatosra nyírt foxijának. Kikértem a cukrot, mondtam, imádom a kutyákat, én szeretném az ebnek odaadni. Az egyik kockacukrot viharsebesen lenyeltem, a másik kettőt eltettem vastartaléknak.

Délután négykor ismét beültünk a seriff kocsjába. Akkor én már csak ködfelhőn át élveztem S. város gyönyörű házacskaikat. A buszállomásra gondoltam, ahol kis kávézó van, szendvicssel, tejjel, banánnal. Kiköszönünk a rokonoktól, és fülig zabáljuk magunkat.

Vasárnap volt. A kávézó zárva volt. Az állomásépület is zárva volt. Pont négykor jött a busz, és felvett minket. Addig a seriffhelyettes szórakoztatott bennünket S. város történelmével.

S.-ből Y.-ba egy óra az autóbuszút. Ott át kell szállni az este hétkor induló pittsburghi buszra. Y. nagy város, repülőtere is van. Y.-ban biztosan nyitva lesz a kávézó.

- Bírod Y.-ig? - kérdezte Laci aggódva.

- Bírom - sóhajtottam, és megettem Ginger kutya második kockacukrát.

Y.-ban, mint sejteni tetszettek, a kávézó zárva volt. De volt szendvicsautomata. Az a nyomorult, álnok, pimasz, nem működő álautomata.

Akkor már a harmadik kutyacukrot is megettem. Laci kabátzsebében volt egy százéves köhögős cukorka, azt is nekem adta.

Rúgtuk az automatát. Odajött a felügyelő, és részvétellel segített az ütlegetésben.

- Hm. Ez rossz - mondta. - Szerelők csak holnap lesz. De a szomszéd sarkon van egy büfé, tessék onnan kiflit hozni.

Ezután már csak annyira emlékszem: ülök egy széken a váróteremben. Laci elrohant. Zsebében az útlevelem, minden pénzünk, a notesz is, amibe rokonaink címét, telefonszámát írtuk. Kitelik félóra. Egy óra. Már negyed hét. Mellettem egy népes család fasírtot és kenyeret eszik. Kérni kellene. Nem is kérni, harapni. Mindjárt elájulok. Mi történt a férjemmel? Kirabolták? Leütötték? Atyaisten! Kitévedt. Hol keressem? Párás köd borul rám. Szédülök. Hová is akartam utazni? A buszjegyek is nála vannak. A mentőknek a nevemet se tudom már

megmondani. Nincsenek is mentők. Mi a fenének kell utazni? Nem jó nekem Pesten? Gulliver is mindig megbánta. Megafon. Autóbusz indul Pittsburghbe. Novemberi este. Odakinn már koromsötét.

- Tessék, egyél!

Laci áll mellettem, izzadt, csapzott, liheg, kimerült.

- Képzeld, a szomszéd büfé zárva volt. Persze: vasárnap. Minden zárva volt. Futottam tovább, hátha a szomszéd utcában... felhőkarcolók, felhőkarcolók, sehol egy üzlet, sehol egy járókelő, eleven lélek. Félttem, hogy eltévedek, nem találok vissza. De tudtam, hogy muszáj ennivalót szereznem. Futottam. Beértem a városközpontba. Templom, iskola, városháza, bíróság. Üzlet sehol. Autók elsuhantak. Taxit kerestem, taxi nem jött. Néha egy-egy gyanús alak ólálkodott a házak között... alkonyodott. Félttem. Eszembe jutott, hogy leüthetnek, tudod, mi mindent hall itt az ember. És hogy minden pénzünk nálam van, és mi lesz veled... és csak felhőkarcolók és nyílegyenes végtelen utcák és sötétség... Reménytelen. Visszafordultam a buszvégállomás felé, futottam, és akkor megláttam egy tündöklő neonfényt:

A NIMFOMÁNIÁS ANITA ESETE A NEGYVEN GENGSZTERREL

Odarohantam. Egy szexmozi volt. Ahol mozi van, ott büfé is. Nem kell jegy, csak a büfébe engedjenek... ezt lehetett ott kapni. Tessék, egyél.

Kezembe nyomott egy óriási dobozt. Fél kiló pattogatott kukorica volt benne. Sós-vajas, émelyítő, amerikai módra pattogatott kukorica.

- Ez volt, semmi más.

Y.-tól Pittsburghig kukoricát ettünk a buszon. Laci időnként keservesen sóhajtott.

- Nem ízlik a kukorica? - kérdeztem.

- Nem - mondta komoran. És arra gondoltam, hogy ennyit élvezhet egy szexmoziból, aki feleséggel utazik Amerikába.

Rövid önéletrajz

Írói pályám úgy kezdődött, hogy harmadik elemista koromban költeményt írtam a számtanfüzetembe. A szorzási példa eredménye helyett tündérekéről, erdei manókról, csodákról szólt a versezet.

Tanítóm szigorúan összehúzta a szemét. „Ha már verset írtál, miért nem olyasmiről írsz, ami veled történt?” „Mert velem soha semmi sem szokott történni” - mondtam elkeseredve. Azóta nincs okom panaszra.

Rövid önéletrajz

Tulajdonképpen most azt kellene írnom, hogy már kora gyermekkoromban az igazság forró szeretete készítetett arra, hogy tollat ragadjak. De hát ez nem egészen így történt. Ötéves koromban életem első írói alkotását, mondhatnám talán úgy, hogy az írói fantázia első megnyilvánulását nem a gyengék védelme, magasabb eszmékért folyó harc, lángoló szabadságvágy sugallta, hanem keserves kényszerűség.

Ugyanis nagyon szeretem a cseresznyebefőttet. A teli befőttesüvegek a szekrény tetején sorakoztak, pirosan és csábítóan, de a befőttből csak ünnepek és betegségek alkalmával kaptunk. Mivel pedig ritkán esik karácsony is, torokgyulladás is, sokszor bámultam sóvárgó tekintettel a befőttesüvegeket, és vártam az alkalmat.

Az alkalom bekövetkezett. Egy délután egyedül maradtam otthon. Nagy ügyel-bajjal felkapaszkodtam az asztalra, az asztalra tett székre, és megkaparintottam egy üveget. A cseresznyét villámgyorsan felfaltam, az üveget elrejtettem az asztal alá. Egy óra múlva anyám hazajött, és kezdődött a vallatás.

- Ki nyúlt a befőttesüvegekhez?

- Nem tudom.

- Miért hiányzik egy üveg?

- Nem tudom.

- Miért nincs a helyén az asztal?

- Nem tudom.

- Hogyan másztál fel a szekrényhez?

- Nem másztam fel.

A kérdések egyre jobban szorítottak, a tagadás egyre nehezebbé vált, pláne, amikor előkerült az asztal alól az üveg is. És ekkor, keserves kínomban, a következőket mondtam:

- Hát tudod, édesanyám, hazafelé jöttem az óvodából, amikor mögöttem az úton szekérszörgést hallottam. A Kincses bácsiék kocsija volt, a Kесе volt befogva, de senki sem ült a bakon, és a Kесе egyszerre csak megbokrosodott. Felkapta a fejét, ugrált, ágaskodott, felém rúgott, rángatta a szekeret, nyerített, én meg rettenetesen megijedtem, és futottam, futottam hazafelé. A ló mindenütt a nyomomban. Éppen annyi időm volt, hogy beszaladjak a házba, és berekeszeljem az ajtót. És képzeld, a Kесе akkor bedugta a pofáját az ablakon, és azt mondta: „Te kislány, vagy adsz nekem egy üveg cseresznyebefőttet, vagy menten megeszlek.” Hát én úgy gondoltam, hogy jobban szereted te a kislányodat, mint az üveg cseresznyebefőttet, és odaadtam neki, ugye, jól tettem?

- Nagyon jól tetted - bölintott édesanyám. De tudod, kislányom, mi tetszik nekem legjobban ebben a történetben? Hogy milyen jól nevelt ló ez a Kесе. Mert a cseresznyéből a magokat mind visszaköpte ide az üvegbe.

Ez volt legelső irodalmi alkotásom.

Ezt követte az első kritika.

Kemény volt, de igazságos.

A farkas

Ötéves lehettem, amikor életemben először utaztam vonaton. Nagymamámhoz utaztunk, a szomszéd városkába.

Apám előresietett, helyet keresett a homályos kupéban. Aztán visszajött értünk, a levegőbe kapott, úgy emelt át a magas lépcsőkön meg a batyukon és kosarakon, amelyek eltorlaszolták a peront.

Csodálatos hely volt ez a vonat. A széngáz savanykás szagával, sisseregő gőzfelhőkkel, falusi nénikékkal, nevetgélő diákokkal, a vonat mellett futó ezüst síekkel, kiabálással.

- Erre, erre - mutatta édesapám, és félrehúzott egy ajtót. A fülkében egy férfi újságot olvasott, két természetes asszonyság a padra terített asztalkendőn kolbászt és kenyeret szelt. Az ablaknál, a sarokban egy sűrű felöltővel borított valami vagy valaki mocorgott.

- Ott a farkas - mondta édesapám anyámnak. - Alszik.

- Jó - felelte anyám. - Hát akkor üljünk le.

Megrettenve bámultam édesanyámra. Hogyhogy üljünk le? Hiszen most mondta apám, hogy a farkas...

Szüleimen azonban nyoma sem volt a rémületnek. Apám feltette a polcra a bőröndöt, a nagymamának szánt kosarat, amelyet reggel borral, süteménnyel, gyümölcssel töltöttünk meg. Rólam levették a kabátot, hagyták, hogy a fülke túlsó ablakához húzódjam, és mit sem törődve szepegő félelmemmel, anyám elővette a könyvét, apám az újságját, és engem sorsomra hagytak.

A farkas pedig aludt.

Néha horkant egyet, ilyenkor megrebbent feje fölött a kabát. Máskor előrenyújtotta hosszú lábát. A lábán valóságos fekete cipő volt, de ez persze nem tette kevésbé félelmesé. Minden valamirevaló gyerek tudja, hogy a farkas liszttel szokta bekenni a mellső lábát, hogy becsapja a kecskegidát, cipőt húz, és elváltoztatja a hangját, amikor Piroskát akarja felfalni.

Bejött a kalauz, kérte az új felszállók jegyeit, apámmal barátságosan üdvözölték egymást, majd a farkas felé bökött.

- Hadd aludjon.

- Persze - mondta édesapám.

Persze - nyugodtam meg én is. Hát persze. A farkas most alszik. Nem szabad hangosan beszélni, nem szabad sokat mocorogni, nehogy... Jaj! A kabát most félelmesen mozogni kezdett, a farkas szuszogott, morgott, cipőbe bújtatott szőrös lábát előre-hátra csúsztatta a padlón. Aztán megint elcsitult, békésen hortyogott tovább. Szerencsénk volt, nem érezte meg az emberszagot.

- Kérsz almás rétest? - kérdezte édesanyám. Csak némán ráztam a fejemet. Nem kérek, dehogyis kérek.

- Mindig ilyen jó ez a kislány? - érdeklődött csodálkozva az egyik asszonyság.

- Talán beteg - tódította a másik.

- Dehogyan. Csak először utazik vonaton. Meg van illetődve - így édesapám.

Istenem, istenem, miért beszélnek olyan hangosan? - akadozott a lélegzetem. Nem látják az út mentén húzódó sötét erdőket? A piros cseréptetőket kivillanni a fák közül? Valamelyikben ott lakik ez a farkas, mielőtt leszáll, felébred, ha felébred, szőröstül-bőröstül bekap minket. Ha volna valami varázsszerünk. Ha kővé lehetne változtatni a gonosz farkast. Vagy önmagunkat láthatatlanná. Ha jönne a mesebeli vadász vagy legalább egy tündérr királyfi...

A vonat zakatolva nyelte az utat. Erdők, patakok, sorompók, falvak, felhők szaladtak visszafelé, és a farkas még mindig aludt. Egy-egy állomásnál vészesen horkant.

- A következő állomásnál leszállunk, készülj - mondta édesapám.

Megint levették a bőröndöt, a kosarat, a kabátomat, még piros sapkát is nyomtak a fejembe. Igazán olyan voltam, mint a mesebeli Pirooska, csak az hiányzott, hogy a farkas megegyen.

Még mindig nem mertem elmocanni a sarokból. Megbabonázva néztem a farkast. Tudtam, hogy komizság, amit kívánok, de szívből óhajtottam, hogy még egy kicsit aludjon, még legalább egy negyedórát, legalább addig aludjon, amíg mi leszállunk. Egye meg helyettünk a barátságos néniket és az újságot olvasó idegen bácsit.

A vonat sípolva megállt.

- Te, én felkeltem a farkast - mondta apám. - Erdőbényén neki is le kell szállnia.

- Ne, apu, ne keltsd fel! - kiáltottam magamon kívül.

- Igaza van a gyerekeknek - mondta anyám. - Majd a kalauz.

Másnap nagymama üres teára és ricinusra fogott, mert szerinte csakis elrontott gyomrom okozhatta, hogy egész éjjel fogcsikorgatva ordítottam, hogy a kalauz bácsit se egye meg a farkas.

- Már a vonaton is olyan szótlan volt, még almás rétest sem akart enni - mondta apám. - Ja igen, nem is meséltem, mama. Egy kupéban utaztunk a Farkas Jenővel, tudod, most nevezték ki Erdőbényére.

Vizsgahangverseny

Ifjúkoromban zongorázni is tanultam, mégpedig két esztendőn keresztül, egy Erzsébet körúti államilag engedélyezett magán-zeneiskolában. A zongoratanulás heti egy elméleti órától, az igazgató néni Pistuka nevű kutyájának etetéséből, némi skálázásból és az év végi növendékhangversenyből állt.

Tulajdonképpen ez a vizsgahangverseny volt az iskola lényege, létalapja, éltető eleme, jövője, büszkesége, az államilag engedélyezett igazgató néni és az államilag engedélyezett tanári kar legfőbb gondja. Két húgommal együtt jártam a zenedébe. Nyolcesztendő voltam én, egyik húgom hétéves, a másik pedig öt - még nem is járt iskolába.

Három ifjú leánytestvér - éppen egy hatkezesre való.

Az igazgató néni honnan, honnan nem, kibányászott egy *Gyermekszívek* című zongorahatkezeset, és attól kezdve minden kedden és csütörtökön délután négytől ötig, ha fűjt, ha esett, ha tört, ha szakadt, ott kellett ülnünk a zongoránál, és szigorú „egyet-kettőt, hármát-négyet...” pálcáulésekre (szerencsére nem ránk, hanem a szegény zongorára mért ütések ritmusára) gyakorolni a vizsgadarabot. Nagyobbik húgom játszotta a dallamot - a prímet, én középen ültem, a kicsi, a terzo, a zongora alsó végében ült, és brummogó akkordokkal kísérté művészi játékunkat. A kicsi különben mélységes haraggal rugdosta a pedált, gyűlölte a billentyűket, a kottát, a zeneiskolát, és keserves könnyek között nézte a szemközti falat, amelyen a zeneiskola jelmondata volt: „A zenetanulás élvezet!”

Négyhónapi keserves gyakorlás után már ment is a hatkezes. Már csak az egyforma fehér matrózblúzkok kellettek: egyforma fehér masni a hajunkba, és jöhetett a nagy koncert.

Azonban egy nappal a vizsgahangverseny előtt bekövetkezett a tragédia. Nagyobbik húgom torokgyulladásra kapott. Az „első kéz”, a dallam, a hatkezes pillére, tartóoszlopa, reménysége. Harmincnégy fokos lázzal feküdt, és az államilag engedélyezett magán-zeneiskola egész tanári kara hordta az aszpirint, hogy el ne maradjon a semmi mással nem pótolható szereplés. Még azt is megígérték, hogy taxit küldenek értünk, de a hatkezeset be kell mutatni.

A hangverseny délutánján szegény húgocskámat kikeltették az ágyból, borzongó, lázas testére ráhúzták az új blúzt, izzadságtól csapzott hajába szép masnit kötöttek, és vittek minket szerepelni. Az ünnepi alkalomra bérelt terem fényárban úszott. Izgatott szülők, kis majmoknak öltöztetett zeneiskolai növendékek szorongtak a ruhatárban. Az igazgató néni nem kiabált senkivel. Pistukát, a kutyát se kellett etetni. A szereplőket betuszkolták egy öltözőnek kinevezett szobába, és egymás után szólították színpadra őket.

Alig félóra múlva mi következünk. Kottával a kezünkben felügyetlenkedtünk a magas emelvényre. Maga az igazgató néni mutatott be minket a nagyérdemű közönségnek: „Három testvér, iskolánk büszkeségei.” Később megtudtam, hogy minden növendéket az igazgató néni mutatott be, és mindenkit így mutatott be, nehogy a kedves szülő megsértődjék, és jövőre más iskolát keressen.

Az igazgató néni intett... Egyszerre ütöttünk hat kézzel a zongorába. De csak az első hangokat ütöttük egyszerre. Ijedten füleltem - a primo előreszaladt. Torokgyulladásos húgom a láz okozta izgalomban nem a tanult tempóban játszott. Gyorsan, szinte kapkodva futottak ujjai a billentyűkön. A *Gyermekszívek* című lírai képből izgatott, zaklatott zenemű lett. Egy tized másodpercnyi döbbenet után átvettem én is a tempót. Csak legkisebb húgunk nem zavartatta magát. Ő nem látott, nem hallott semmit, ő csak játszott, lelkiismeretesen és becsületesen, úgy, ahogy azt a keserves gyakorlóórákon beleverték. „Egyet-kettőt, hármát... egyet-kettőt, hármát...”

Még egy búcsúakkord...

Ketten befejeztük a hatkezeset. Felálltunk. A dobogó közepére mentünk, meghajoltunk. És vártunk. A kicsi ugyanis nem állt fel. A közönség teljes hatkezesre fizetett be - hadd kapja meg. A hallgatóság viharos derűltége közepette nyugodtan lejátszotta a hátralevő nyolc taktust. Azután felállt, szépen lecsukta a zongora fedelét, és odajött mellénk meghajolni.

Olyan zúgó tapsot kaptunk, hogy a siker akkor sem lehetett volna nagyobb, ha Backhaus, Richter, Fischer Annie játszotta volna a hatkezeset.

Szereti a sajtot?

Szigonyi Annamáriánál lustább kölyköt nem hordott hátán a föld. Első kereskedelmibe jártunk mind a ketten, vért izzadtam, hogy beleverjem a leckét. A világon semmit sem tudott. Nem tudott megoldani egy első fokú egyismeretlenes egyenletet; nem tudta, kik voltak a gepidák; nem sejtette, merre folyik a Kongó. Az egyszeregyet se tudta.

Szigonyit mérhetetlenül nem izgatta az intő, a szidás. Ha könyörgőre fogtam, hogy írja meg a leckét, vállat vont: „Írd meg te, neked fontos, hogy átmenjek.”

És ez igaz is volt. Szigonyi ősz atyja, egy kövér sajtnagykereskedő, gazdag jutalmat ígért, ha fáradozásaim eredménnyel járnak, és Annamária átcsúszik a vizsgán.

A gazdag jutalomra gondoltam, amíg megragasztottam Szigonyi helyett a mértani testet, rajzoltam a térképet, és elkönyveltem a három bála gyapot költségeit, fuvardíját és biztosítását. Mennyit fog fizetni Szigonyi papa egyévi munkámért? Legalább tíz pengőt. Odaadom édesanyámnak. Vegyen rajta magának cipőt, apunak egy inget. És ha marad belőle... a Corvinban láttam egy pingpongzészetet, ötven fillérért... De az is lehet, hogy húsz pengőt fizet vagy harmincat. Úristen, harmincat! Na gyereink, Szigonyi, mikor kötötték meg a vasvári békét? Holnap felelni fogsz történelemből. Ha nem tudod, agyonváglak.

Szigonyi levizsgázott. Átment mindenből.

- Menj be apuhoz az üzletbe - mondta. - Fizetni akar neked.

Az üzlet a József körúton volt. Fényes üvegkirakatát malomkerék ementálik, kövér, gömbölyű, piros héjas eidamik és százféle ismeretlen, ínycsiklandó csemege töltötte meg. Ezekből én csak a trappistát ismertem. Nagy ritkán vettünk a Párizsi Áruházban kilencvenhat fillérért egy kilós, kerek sajtot, és ebből édesanyám papírvékony szeleteket osztott.

- Ja, te vagy? - mondta a kövér Szigonyi papa. - Szereted a sajtot?

- Igen - válaszoltam. - A testvéreim is. A szüleim is.

- Akkor jó. Mert gyerekeknek nem való pénz. Mire kellene neked? Pista, adjon ennek a gyerekeknek annyi sajtot, amennyit elbír.

Amikor letettem otthon a konyhaasztalra a kosarat, édesanyám első tekintete a rémült csalódás volt. Ő is, szegény, a pár pengőt remélte, gondolatban százfelé osztotta. De a sajt lenyűgöző volt. Olyan lett a konyhaasztal, mint egy boldog Mikulás-kirakat. A parenyica füstölt karikái, a kockasajtok, krémsajtok, rokfort, ementáli, az ezüst és piros csomagolópapírok, címkék, karikák, tömbök, rengeteg, rengeteg!

Vacsorára sajtot ettünk. Papírvékony szelet kenyéren, tenyérsajtdarabokat. Ebből is, abból is vágunk, elbűvölve, nevetve, amennyi belénk fért. Apám is jókedvű volt, diákkori csavargásairól mesélt. Hollandiáról, ahol ilyen gömbölyű, piros eidami sajtok vannak; Franciaországról, ahol minden étkezést sajttal fejeznek be. Márványtálon húsféle sajt, felszeletelve, tessék, tessék, *messieurs, mesdames, un peu du fromage*, és Olaszország, ahol a levesbe is reszelt parmezánt tesznek, és a makaróni!

A sajt csupa fehérje! Vitamin! Pótolja a tojást, a húst! A törökök közmondást is tudnak róla: *Pejnir ekmek, hazir jemek*. Vagyis akinek sajtja és kenyeré van, az nem éhezik. Gazdagok leszünk és jóllakottak.

Másnap reggelire is sajt volt.

Ebédre sajtos metélt.

Estére sajt.

Következő reggel sajt.

Ebédre főzelék rántott sajttal. És nemcsak egy kis szeletke. Tessék. Van bőven.

Pedig másnak is juttattunk a sajtból. Például a szomszédasszonyunknak, a szívbeteg Lizi néninek is átvittünk egy gyönyörű darab ementálit. Lizi néni hálából rögtön kikelt az ágyból, levitte a sajtot, megmutatni a házmestereknek. A házmester elmesélte a háziúrnak. Estére már üzent is, hogy ha ilyen jól megy nekünk, emelni fogják a házbérünket.

Az iskolai évváró előtt édesanyánk azt javasolta, hogy az idén ne vegyünk tanárnőinknek virágot. A hat és tíz fillérek előteremthetetlenek voltak. De itt a sajt. Mária néninek, Gizi néninek adjunk át egy-egy szép csomagocska sajtot. Nézzétek, milyen szépen összekészítettem. Komoran indultunk az iskolába, kezünkben a szalagocskákkal átkötözött sajt-szeletekkel. Nem fogunk Gizi néninek közröhejre sajtot adni. Az első kapualjba beálltunk, és magunkba tömtük a csemegét.

Pedig akkor már utáltuk a sajtot.

Spenóra vágytunk, málnaszörpre, galuskára, retekre, hagymára, mákos metéltre, mindenre, csak sajtra nem.

- Csak te lehetsz olyan hülye - mondta keserűn Zsóka húgom -, ha rád nézek, már sajtíz érzek a számban.

De hiába. Otthon még mindig sajt volt a menü, tápláló kincs, dús fehérje. Persze ravaszul elrejtegetve, krumpli alá, zöldbab alá, de mindig sajt.

Egy nap viszketni kezdtem. Piros foltok, vízhólyagok, szúnyogcsípésszerű kiütés támadt hol a nyakamon, hol a kezemen. A szemem is bedagadt, az ajkam öklömnyi lett.

Az iskolaorvost még benn találtam a suliban.

- Csalánkiütés. Ritka ronda. Mit ettél össze?

- Sajtot.

- Mennyit?

- Körülbelül két kilót.

- ???

- Összesen. Mi mindig azt eszünk. Három hete. Reggel, délben, este.

- Fiam, te nemcsak csalánkiütéses vagy, hanem hülye és szemtelen is. A három baj közül csak az elsőt tudom gyógyítani. Ebből az orvosságból vegyél be naponta kétszer három szemet.

Este két kis húgom dühös irigységgel nézte vacsorámat. Egy főtt krumplit és egy bögre keserű teát.

- Mindig neki van szerencséje - mondta Zsóka, és könnyeivel sózta az amúgy is sós rokfortot.

A következő évben nem vállaltam Szigonyit.

Új tanítványomat Bertalan Eszternek hívják. A papájának lekvár-nagykereskedése van.

Hogyan érettségiztem matematikából?

Kincses felírta a képletet a táblára. Nem értettem. Már nem is figyeltem. Megszoktam, hogy harmadik esztendeje úgy ülök a matematikaórákon, mintha ejtőernyőn csöppentem volna egy zulukaffer kongresszusra. Valamit össze kellett adni, valamit ki kellett keresni a logaritmus-könyvből, valamit valamiért négyzetre emeltek, mindez távoli volt, érthetetlen, céltalan és főleg félelmetes.

Kegyetlenül közelgett az érettségi.

Minden ki fog sülni.

Valamikor, tizenegy-tizenkét esztendő életem dzsungelében értettem, sőt szerettem a matematikát. Játszottam a logikus összefüggésekkel, könnyedén oldottam meg a feladott példákat, akárcsak a képes gyerekújságban a rejtvényt. És akkor következtek a rombuszok. Egy végzetes mértanórán azt tanultuk, hogy a rombuszok, a romboidok területét megkapjuk, ha az alapot a magassággal megszorozzuk. A magasságot úgy kaptuk meg, hogy azt vonalzóval és szaggatott vonalakkal a rombuszba berajzoltuk, és centiméterrel megmértük. Akkor támadt az a kétségbeejtő ötletem, hogy én a magasságot nem fogom centiméterrel megmérni, mert hiszen a valóságos életben is egészen biztosan van más mód a magasság meghatározására. A magasságot biztosan meg lehet határozni valamilyen számítással, ha ismerjük az oldalélek hosszát és a szögek nagyságát. Az elgondolás helyes volt, ámde ez időben trigonometriáról persze még sejtelmem sem volt (később se sok), matematikai műveltségem a négy alapműveletre és az egyszerű aránypár ismeretére korlátozódott.

Otthon megszállottan láttam hozzá a titokzatos összefüggés megfejtéséhez. Rombuszok és romboidok ezreivel díszítettem minden fellelhető papírlapot, újságszélet, rajzfüzetet, térképet, nyelvtankönyvet. Rombuszok kerültek a fehér tanulóasztalra, sőt a falra is. Száz és száz rajzon határoztam meg az alapot, a szögek nagyságát és a magasságot, osztottam-szoroztam, kerestem az arányt, és mindig más eredményre jutottam.

Több heti kísérletezés után elhatároztam, hogy minden tudomány és bölcsesség kútfejéhez, Rózsika nénihez, szeretett számtantanárnőmhöz fordulok. Rózsika néni elemi iskolai tanítónő volt, aki egy egyéves tanfolyamon szerezte meg a polgári iskolai szaktanári vizsgát.

Matematikai felkészültsége - gondolom - mindig egy-két leckével lehetett előbbre, mint a második/b osztályé.

Rózsika néni zordul hallgatta izgatott kérdéseimet.

- Ha a rombuszok szögeinek nagyságát az oldallapok hosszával arányba állítjuk...

- Igen - felelte szórakozottan. - Mi a te apád?

- Most... jelenleg... munka nélkül van.

- Hát akkor mi a fenének neked a rombusz, nem mondanád meg? Úgyis cseléd leszel, mint az anyád. Különben is azt tanuld, amit feladok. Eredj vissza az osztályba.

Bíborvörösre váltan álltam a folyosón. Rózsika néninek igaza van. Mi a fenének nekem a rombusz? Mi a fenének nekem az egész vacak, ostoba matematika?

Ettől kezdve nem oldottam meg a számtanleckéket. A dolgozatokat a régen megtanult szabályok emlékével és egy kevés józan ész adta logikával oldottam meg. Ez így ment egy évig. Két évig. Az első kereskedelmiig. Azután következett a fuldoklás. Képleteket vágtam be, amiket nem értettem, hadarva feleltem a táblánál, és reszkettem, nehogy Kincses, a

kereskedelmista tanárunk megkérdezze, hogy mit miért számítok így. Talán a többi tárgyból szerzett kitűnőim, talán Kincses rokonszenve tette, magam sem értem, hogyan, de nem tört ki a botrány. Matematikából jelest kaptam, pedig nem tudtam, nem értettem semmit. És fojtogató félelemmel éreztem, hogy a végzet közeledik. A végzet eljön.

És eljött.

Az érettségi előtt már hónapokkal oldalas példákat kaptunk. Kincses szemhunyorításából tudtuk, hogy ezek közül kerülnek majd ki érettségi tételeink. Megpróbáltam egyiket-másikat tisztességesen megoldani. Belevágtam újra, újra, újra... Nem ment. Egyik se ment. A gyenge tanulókat kihívták a táblához. Gyötörték őket. „Egyeztessék az eredményeiket” - mondta Kincses, és én hasfájós hallgatagon ültem a helyemen, időnként bólogattam, mintha rendben volna minden. Tudtam, hogy engem úgyse hív ki a táblához.

Az írásbeli előtti hetekben már aludni sem tudtam. Megvárjam-e a szégyenteljes bukást, vagy már előtte ugorjam a Dunába? Írjak-e búcsúlevelet a szüleimnek? Menjek el Kincses lakására, hulljak térdre előtte, valljam be, hogy minden tévedés volt, hogy nem tudom megoldani a tételt... nem, nincs segítség. Hacsak... hacsak az isteni kegyelem nem segít rajtam.

Az utolsó napokat tanulás helyett buzgó imádkozással töltöttem. A naptár minden rokonszenves szentjét közbenjárásra kértem fel. Tegyenek csodát, hiszen ha módjukban volt kézrátevéssel nyavalyatörőseket gyógyítani, a kötényre való kenyérhajat rózsává változtatni - akkor talán jeles fakadhat az én mérhetetlen tudatlanságomból is. Volt olyan perc, amikor már nem is a mennybeliekhez, hanem a sátánhoz könyörögtem. Már nem bántam volna kolerajárványt vagy pusztító földrengést sem, amely elnyeli az iskolát, matematikatételekkel, tanári karral, érettségi biztossal és velem együtt.

Az ég és pokol hatalmai azonban, úgy látszott, nem óhajtanak matematika érettségimen részt venni. A vészes reggel érkezett. Fehér blúzunknál is sápadtabban beültünk a padokba. Kincses közölte, hogy az érettségi vizsgálat komolysága és méltósága érdekében semmiféle puskázást, susmogást, csalást nem tűrnek el. Töltőtollon és zsebkendőn kívül senki semmit nem vihet be a terembe, egy-egy osztályterembe mindössze tizenhat leányzót ültetnek, egymástól tisztos távolságra, és még a tizenhat lány is kétféle tételt kap, tessék, maguk nyolcan lesznek az A csoport, maguk nyolcan a B csoport.

És Kincses már írta is a táblára a feladatot. Ha egy külkereskedelmi vállalat vásárol Egyiptomban 10 000 kantár gabonát (vigyázat, kérem, egy kantár 50 688 kilogramm, nem török kantárt számítunk, hanem tuniszit!), és a New York-i tőzsdén az egyiptomi font... megoldandó, feltéve, hogy az árut cif Rio de Janeiro számlázzák, és a Lloyd Triestino hajóján a fuvardíjtétel lírában számítva...

Á! Kár a fáradságért. Nem értem. Nem értem.

Valamit összeadok, valamit levonok belőle, mindenféle szorzást végzek. Mögöttem, mintha valaki azt súgná, hogy másodfokú egyenlettel... erre felállítok egy kétismeretlenes másodfokú egyenletet, X egyenlő az ügynöki jutalékkal, nem tudom, miért. Kincses most írja fel a B csoport példáját. Aszongya, ha egy család elhatározza, hogy életbiztosítást köt, és a járadék-számítást úgy kell elvégezni... Megnyugszom: a B csoport példáját se tudnám megoldani. Az arcom ég. Kincses járkal a sorok között, a Fótihoz odamegy, persze, a Fóti elégséges tanuló. Kincses nem akarja, hogy bukás legyen, énhozzám ne jöjjön, meg ne álljon mellettem... ne lássa... ne is lássa... úgyis meghalok.

Cif azt jelenti, hogy cost, insurance, freight, költség, biztosítás, szállítás... ha a Lloyd Triestino hajója... nem kapok állást, nem vesznek fel az egyetemre... Kincses idenez, írni kell, mindegy, ha megszorozom a líra árfolyamát...

Kész. Valamit kétszer aláhúztam, leittattam egy letépett itatósdarabkára, hatmillió-tizen-négyezer-nyolcszázhárom, rajta maradt az itatóson is az eredmény. Aztán átadom Kincsesnek a füzetet, és kitámolygok a folyosóra. Jön a többi jeles tanuló is, mindnél kis itatósdarabka a végeredménnyel. Te Gráf, várj, mennyi jött ki neked? Huszonkilencezer-háromszáztizenkettő egész negyvenöt század. Te jóisten! Raskónak is annyi jött ki? Nem értem... mindegy... szervusztok...

Otthon ünnepi ebéd, óriási kérdezetés. Milyen volt? Hogy sikerült? Biztosan kitűnő.

Könnyek szivárognak a paradicsomlevesbe. Ti boldogok, ti nem tudjátok, hogy holnap én már halott leszek. Reménytelen tizennyolc évemmel, ebben a gyönyörű napfényes májusban, amikor még nem is ettem az idén cseresznyét. Holnap kihirdetik az írásbeli eredményét, holnap felolvassák, hogy kit bocsátanak szóbelire, holnap... Mindegy, holnapig még élhetek. Még mindenesetre moziba megyek, és megeszem egy adag fagyaltot.

Tulajdonképpen gondolkoztam, hogy bemenjek-e másnap az iskolába. De Raskó reggel felszaladt értem, hát elmentem, csak a sarokról néztem még egyszer vissza a szülői házra.

A tornateremben százhuszan vártuk az eredményhirdetést. Félelmemben egy bordásfalba kapaszkodva vártam, amíg Vastagnyakú Tokás, szeretett igazgatónk megkezdte a felolvasást.

- Antal, magyar irodalom jeles, német kereskedelmi levelezés jeles, francia nyelv jeles, számvitel jeles, politikai számtan és matematika jeles, szóbelire jelentkezhetsz... Bakos, magyar irodalom elégséges...

Lüktető dobogás a halántékomon, lélegzeni szeretnék, de mintha megbénulna a tüdőm, most az én nevemet mondja... magyar irodalom jeles... német jeles... francia jeles... kereskedelmi számtan és matematika jeles... szóbelire... te... hé... Horváthkám, az istenért, mit mondott Vastagnyakú? Hányasom van matematikából? Jeles? Dehogy hülyültem meg, egy kis vizet, nem lehet, Fodor, te is hallottad? Pszt... ne susmogjatok ott, Vastagnyakú idenez.

- A kijavított dolgozatokat megnézhetik odafönn az osztályban - mondta Kincses, amikor az eredményhirdetés véget ért. - Egyáltalán nem árt maguknak, ha szóbeli előtt még egyszer megnézik, hogy mit hibáztak.

Megyünk felfelé az osztályterembe. Félálomban. Nem értem, nem értem, nem értem. Valami végzetes tévedés lesz, valami elírás. Vastagnyakú vissza fog hívni. De Vastagnyakú már kiment a tornateremből. Kincses udvarias mosollyal viszonozza köszönésemet. Nem értem.

Az osztályban megkapom a dolgozatomat. Sehol semmi piros tinta benne. Csak a végén egy nagy jeles.

Az egyik táblára Raskó írja fel az A csoport példáját, a másikra Benkő a B csoportét. Nézem az enyémet, már az első sora rossz. Minden rossz. Rosszul számítottam át a súlymértéket, nem adtam hozzá az árfolyamkülönbözetet, nem hasonlítottam össze a New York-i és a londoni jegyzést, kezemmel eltakarom a dolgozatot, nehogy valaki meglássa, mi ez... ha volna bennem egy csöpp tisztesség, felállnék, megmondanám Kincsesnek... de szerencsére nincs bennem.

- Kész - mondja Raskó, és aláhúzza az eredményt.

- Kész - mondja Benkő is, és ő is aláhúzza az életbiztosítást kötött család húsz év alatt befizetendő járadékát.

Odanézek a szomszéd táblára, az idegen példa megoldására, és... ott a végeredmény, az én végeredményem. A számok végtelenjében, a lehetőségek végtelenjében, a milliárdszor, milliárdszor milliárd eshetőség közül ez az egy, én olyan rosszul oldottam meg a saját példámot, hogy a másik csoport példájának megoldását kaptam eredményül.

Lehet, hogy találhatnék rá félig-meddig reális magyarázatot. Hogy például Szalkai Teri, aki B tételt kapott, félhangosan morogta maga elé a számításokat, és én az érettségi rémületében és révületében akaratlanul addig osztottam, szoroztam, hatványoztam és rontottam a magam példáját, amíg nekem is a mellettem duruzsolt számok jöttek ki. Továbbá valószínű, hogy Kincses, akinek szegénynek azon a délutánon százhusz matematika érettségi dolgozatot kellett osztályoznia, nem nagyon nézte a jeles tanulók részleteredményeit, meg azt, hogy melyik csoport példáját kapták, egy jó végeredmény, ellenőrzés nélkül ráírta a jelest. Lehet, lehet, minden elképzelhető...

Most már csak arra várok, hogy még két csoda történjék velem életemben, és akkor szentté avathatnak.

Millió üzlet

A második világháború félelmes esztendei alatt gyakornok voltam a Mezőgazdasági Gépgyárban. A gépgyárnak az egész világra kiterjedő exportja volt. Ménesi cégvezető úr naponta hatalmas boríték bélyeget vitt haza kisfiának, a British Empire szolid, György királyt ábrázoló bélyegei mellett nagy, színes afrikai bélyegeket is, pálmafákkal, elefánttal, vízilóval ékesítve. Az exportlevelezés lelke és irányítója az undok, szemüveges Malvinka volt, a gyakornokok kínzója és réme. Malvinka vagy minket szekírozott, vagy angolul beszélt. Diktált a gyorsírónőnek, angolul telefonált, minket csak annyiban vett emberszámba, hogy odakiáltott: „Hívja fel nekem Bombayból a Taylor and Sont vagy Durbanból a John Highwood LTD-t! Hol van Durban, maga szerencsétlen, Dél-Afrikában van!” Angolul más nem tudott a vállalatnál. Többen tudtak németül, Zsilley kolléga, az ifjú nyilas lélekszakadva tanult japánul, hogy le ne kesse a japán-magyar határt... én viszont olaszul tanultam.

Ez az olasztanulás a kéttucatnyi al- és főnök vicceinek céltáblája volt. Megkérdezték, hogy szerelmes vagyok-e a Ducéba. Talán kaptam valakitől ajándékba egy karácsonyi makaróni-árjegyzéket, és azt akarom lefordítani? Hódító útra készülök-e Szomáliföldre vagy Eritreába? Mert angolul, franciául, németül, spanyolul, tehát kereskedelmi világnyelveken tanulni, az értelmes dolognak számított a Mezőgazdasági Gépgyárnál. A japántanulásból nem mertek gúnyt űzni, a jövőbe látó orosztanulásból sem. De olaszul? Miért nem ógörögül vagy perzsául?

Persze, annál makacsabbul magoltam, hogy „la lingua italiana é bella e melodiosa... ella é la più bella lingua del mondo...” Tanultam Carducci ünnepi ódáját, sőt az iskolakönyv jegyzeteinek segítségével tíz-tizenöt sornyt le is tudtam fordítani a *Divina Commediából*.

Egy szép reggelen maga a vezérigazgató úr öméltósága hívatott. Ritkán léphettünk be a mahagónival borított, perzsaszőnyeges dolgozószobába, ezért elfogódottságomban alig vettem észre, hogy Malvinka áll a vezérigazgató jobbján. Malvinkát egyébként is nehéz volt észrevenni, valahogy összement tegnap óta.

- Ön, ugye, tud olaszul? - fogadott a vezér.

Szerényen azt kellett volna mondanom, hogy tanulok, de csak igent bólintottam.

- Akkor fordítsa le, kérem.

Nem fogom soha elfelejteni Cavaliere Giacomo Larderello levelét. Remegett a kezem, amikor kézbe vettem. Részben a meghatottságtól: először fogtam a kezemben olyan papirost, amely Dante szülővárosából érkezett, az ezüst Arno partjáról. Részben azért, mert féltem, hogy nem tudom lefordítani.

Lefordítottam. Cavaliere Giacomo Larderello hivatkozott a Mezőgazdasági Gépgyár dél-európai vezérképviselőjének levelére, és kijelenti, hogy készséggel lép vele üzleti összeköttetésbe. Érdeklődik ekék, boronák és szecs kavágók iránt: „...ho interesse degli aratri, erpici e trinciaforaggi...” - harsogtam diadalmasan.

- Tudna rá válaszolni is?

- Természetesen, kérem.

- Akkor ön fogja írni az olasz leveleket. Majd keresünk valakit, aki ellenőrizni tudja.

- Majd én ellenőrzöm! - kiáltotta Malvinka. Ebből megértettem, hogy valóság, amit hetek óta suttognak az irodában: az angolszász export haldoklik. A háború ellenére fennálló titkos üzleti utak, a svéd és svájci ügyfelek címére küldött vagonok ritkulni fognak, pedig a magas igazgatóság most exportra játszik - kivinni, kivinni az árut, pénzt, mindent, és szökni, ha lehet. Olaszország az új piac, Olaszország az új út. Malvinka napja leáldozóban - az enyém felkelőben van. Malvinka pozíciójának roncsait védi. Nekem ez nagyon kellemes: egy szót sem tud olaszul.

Elment az első levél Larderello lovagnak. A válasz - különösképpen - német nyelven érkezett. Furcsa. De azért én ismét olaszul írtam, amire - isten tudja, miért - megint csak német nyelven érkezett a válaszlevél. De mivelhogy a válaszlevelek tartalmukban megfeleltek az én leveleimben feltett kérdéseknek, az ügyet senki sem firtatta.

Az olasz levelezés közben szépen megszaporodott, már olasz nyelvű fuvarleveleket és devizajelentéseket is kellett kitöltenem. Voltak napok, amikor már magam is azt hittem, hogy tudok olaszul.

És egy verőfényes délelőttön - az idő tájt, amikor a verőfény nem strandolás, hanem a légítámadás lehetőségeit ígérte - újból behívatott az igazgató.

- Örömhír - mondta mosolyogva. - Giacomo Larderello lovag holnap Budapestre érkezik. A Gellérten fog lakni, a vállalat vendége, holnapután ellátogat irodánkba, és autón kivisszük a gyártelepre is. A tárgyalások rendkívül bizalmasak, ezért magán kívül nem lesz más tolmács. Nekünk a gyártelepen - ezt most hét lakat alatt közlöm önnek - van vagy egymillió pengő értékű szecs kavágónk. Prima áru, de e percben eladhatatlan. A paraszt a fronton van, a tőke menekül. Ki vesz ma szecs kavágót? Ha maga ezt az olasznak eladja, a vállalat nem lesz hálátlan. Igen magas jutalmat fog kapni.

Két éjszaka nem aludtam. Nem az igen magas jutalom feletti örömben, hanem tanultam. Olaszul. Átvettem az igeragozást, a névmásokat és a Calabro-féle nyelvkönyv beszélgetési gyakorlatait. Ezek a gyakorlatok kedvesek voltak és mulatságosak, arról szóltak, hogy Enzónak reggel hétkor fel kellene kelni, de mennyivel jobb a meleg takaró alatt lustálkodni, meg hogy Aldo hívja a barátját, menjenek el az Operába, hallgassák meg a *Parasztbecsületet*, Mario Rossival. És mi történik, ha Cavaliere Giacomo Larderello beszélgetésében nem ragaszkodik a Calabro-féle nyelvkönyv szókincséhez? Azonkívül az olaszok rém gyorsan beszélnek. Azonkívül... mindegy. A vezérigazgató nem tud olaszul, a lovag nem tud

magyarul, majd gyorsan beszélek, és azt fogom ismételtetni, hogy kitűnő a szecskavágónk, kitűnő a szecskavágónk.

A lovag ötven év körüli, kövér és derús férfiú volt. Lelkesen itta a bort, falta a sajtos süteményt, és rengeteget beszélt. Dicsérte Budapestet, elmondta, hogy az utazás szép, a szállodában korán keltek, este moziba fog menni. Mintha ő is a Calabro-féle nyelvkönyvből tanult volna olaszul. Sajnos azonban nem jött egyedül. Társa, egy savanyú képű férfi, aki sajtos rúd helyett szódabikarbónát kért, hadart, elharapta a szavak végét, és állandóan az üzletről és ügyvitelről kívánt tárgyalni. Én szorgalmasan jegyeztem. Tudniillik azokat a szavakat jegyeztem, amelyeket majd otthon utólag meg fogok nézni a szótárban. „Campioni, magazzinaggio, rubinetti” - hadarta. Időnként felnéztem rá, és azt kérdeztem: érdekli-e önöket egymillió pengőért szecskavágó? „Si, naturalmente” - mondta erre, és újra visszatért a campionihoz, a rubinettihez és magazzinaggiohoz.

- Mit mond? Mit mond? - kérdezte időnként nyugtalanul a vezér, aki nem tudott se angolul, se olaszul, se németül, se gyárat vezetni, ellenben báró volt, nyugalmazott tengerésztiszt, a kereskedelemügyi miniszter sógora, és 1942-ben vásárolta tekintélyes mennyiségű Mezőgazdasági Gépgyár részvényét és vele a vezérigazgatói széket.

- Azt mondja, hogy megvásárolják a szecskavágókat - nyugtattam meg. És a biztonság okából még egyszer a lovagra néztem: - „Vogliano comprare tutti i nostri trinciaforaggi.”

- Si - bólintott a lovag.

- Si, signorina - bólintott a Savanyú Vendel.

- Akkor talán holnap elkészítjük a megállapodást - mondta a vezér -, szívesen látom az urakat ebédre.

Ezt legalább könnyű volt lefordítani. Az urak autóba vágták magukat, én pedig rohantam haza, és kétségbeesetten kerestem a szavakat a szótárban. A „campione” megvolt, mintát jelent. A „magazzinaggio”-ról is kisült, hogy fekbér. De mi lehet a „rubinetti”? Nem találtam. Megkérdeztem néhány olaszul tudó barátomat. Nem tudták. „Egy szót nem érteni, á, hát az semmiség” - vigasztaltam magamat. Biztosan a szavajárása annak a hülyének. Talán olyasmit jelent, hogy nofene vagy ejnye-bejnye - ami nincs benn egy középiskolások használatára készült szótárban.

Másnap meglepően simán ment a tárgyalás. Az olasz ügyfeleknek is az volt a véleményük, hogy gyorsan le kell bonyolítani mindent, mert sok a „magazzinaggio”, és tekintettel a vagonhiányra, majd ők gondoskodnak arról, hogy holnap hajnalban a gyártelepen legyenek a szállításhoz szükséges vagonok, és majd ők elintézik a miniszterrel a kiviteli engedélyt meg a beviteli engedélyt, és majd elszámolják a szecskavágókat... és rubinetti. Körülbelül ennyit értettem, és ennyit fordítottam az ügyletből. Csak ne mondta volna a sovány minden szecskavágóra azt a rubinetti! A lovag megígérte, hogy beszél a kereskedelmi attaséval, aki neki iskolatársa volt Bolognában, a vezér felhívta telefonon sógorát, a minisztert, az altiszt bort hozott, a vezér melegen megrázta a kezemet, az urak mindenféle bank- és vasúti nyomtatványokat hoztak az altiszttel, én pedig távozhattam. Isten tudja, miért kissé nyomott kedéllyel.

Másnap reggel az irodában szörnyű botrány fogadott.

A gyár főmérnöke telefonált.

Hajnalban az iparvágányra befutott tíz olasz vagon. Zsúfolásig megtömve vízcsapokkal. Sárgaréz és műanyag mosdócsapokkal, rozsdás csövekkel, törött fürdőkád- és mosogatódugókkal. Az utasítások értelmében egy budapesti vállalat telepéről tegnap este adták fel, a lovag Larderelloval aláírt megállapodás értelmében.

- Mi ez?! - üvöltött a vezér. - Mi ez?!

- Megőrültek...

- Mutassa a megállapodást!

Mutattam.

A levelek és blanketták világosan azt állították, hogy mi eladtunk egymillióért szecskavágót. De csodálatosképpen minden „szecskavágó” szó mellett, mindenhol, ahol „egymillió pengő” szerepelt, az örült vevők tintával bejegyezték: „equivalente rubinetti”.

- Mi az a rubinetti? Mi ez a tintabejegyzés?! - hörgött a vezér.

- Nem tudom.

- Malvin, rohanjon át a Singer és Wolfnerhez, és vegyen egy olasz szótárt.

Tíz perc múlva az asztalon volt a Koltay-Szabó-Virányi-féle olasz kéziszótár. És benne a titokzatos szó jelentése: *csap*.

A szecskavágókat eladtam egymillióért, és vásároltam helyette fürdőkádcsapot egy másik millióért. A fürdőkádcsapok öt éve heverték eladatlanul. A raktározási díjakat (ó, istenem, „magazzino!”) a Mezőgazdasági Gépgyár fizeti...

Lovag Larderello diplomáciai botránnyal fenyegetőzött. A vezér írásba adta, hogy tisztviselőjük, aki a tárgyalásokat vezette, elmebeteg. A szecskavágók ügyét ismét tárgyalni kezdték, a vagonok a gyáruvason vesztegeltek, csapokkal telve. „Risarcimento!” - harsogták a tárgyaló felek. Amely szó kártérítést jelent...

A tárgyalás tolmácsa egy olasz szakos tanárjelölt volt, de nem sikerült összebékítenie a dühöngő feleket. A lovag és társa hazautazott, a MÁV perelt, a kereskedelmi miniszter óránként hívta sógorát a telefonhoz, a vezér nem fogadta a köszönésemet, és én éjszakáimat rettegésben töltöttem.

...Még évek múlva is szorongva gondoltam arra, hogy lelkemet talán háborús büntett terheli: mert azt a légiaknát, amely a Cavaliere Giacomo Larderello-Mezőgazdasági Gépgyár peraktáit örök időkre megsemmisítette - tulajdonképpen én imádkoztam az iroda épületére...

A Duna Passaunál

- Mondd, mi lenne, ha mégsem Passauba mennénk?

- Teremtő isten, ez most jut eszedbe? Húsz kilométerre vagyunk Schärdingtől. És ezt írtuk a vízumkérésre. Átkelés Schärding-Passaunál. Hát hol akarsz átmenni?

- Mindegy.

- Passau gyönyörű város. Sosem jártál ott.

- De, majdnem.

- Hogyhogy majdnem? Voltál vagy nem voltál?

- Mindegy. Menjünk Passauba. Csak félek. Valami történni fog velünk a város előtt. Durrdefekt. Vagy nekünk jön valami marha, vagy elszakad az ékszív, vagy derült égből lecsap a villám, vagy visszafelé fog folyni a Duna, az Inn és az Ilz. Vagy földrengés lesz, vagy ételmérgezést kapunk, vagy megvernek minket. Én ugyanis Passaut megátkoztam. Minden este, amikor lefeküdtem, azt imádkoztam, hogy istenem, tégy csodát, holnapra ne legyen Passau. Amikor éjszaka bementék a vízállásjelentést, szorongva hallgattam, hogy a Duna Passaunál... hátha nincs is Passaunál a Duna, vagy megáradt, akkora, hogy felment a hegycsúcsra. Nem meséltem neked?

- Meglepő, hogy harmincévi házasságunk után még mindig vannak új történeteid.

- Ó, de még mennyi! Csak azt nem tudom, hol kezdjem.

- Talán ott, hogy megátkoztad Passaut.

- Világért sem. Ez a vége. Azt hiszem, ott kezdődik, hogy leráztam a pengőt.

- Jól vagy? Nincs lázad?

- Egyelőre primán. Mondd, te éhezted már?

- Persze hogy éheztem. Amikor katona koromban a sivatagban nem jött meg a trén. Vagy egyetemista koromban már huszadikán elfogyott az egész havi menzapénz.

- Komolyabbra gondoltam. Olyan stabil, évekig tartó, kilátástalan éhezésre, amikor az ember azt álmodja, hogy kanállal eszi a zsírt, amikor nem tud másra gondolni, csak egy darab kenyérré, amikor a gyomra összeszűkül, és vizet iszik, és a víztől még jobban fáj. És képzeld, akkor én leráztam az egypengőt. Tizenkét éves voltam, és polgáriba jártam. Reszkettem, hogy iskolába járhassak, imádtam az iskolát. Németórán Goethét fordítottuk. Sprüchét. „Vom Vater hab' ich die Statur / Des Lebens ernstes führen / Vom Mütterchen die Frohnatur / und Lust zu fabulieren.” Vagyis apámtól örököltem én - komoly, szigorú rendet, anyácskámtól vidám mosolyt és a mesélő kedvet. Sokszor elgondolkoztam, hogy Goethéknél milyen másképp volt, mint nálunk. Nálunk apa mesélt mindig, és derűs volt és reménykedő. És emlékszel anyura? Ő szorongott és szomorú volt és félt, és komolyan vett mindent. Amikor este apu hazajött, átfagyott lábbal, te, azt soha nem tudom elfelejteni, a cipője rongyos volt, újságpapírral kitömve, beázva, a lábfeje jéghideg és fehér, mint a halottaké. Anyu behozott egy lavór forró vizet, és dörzsölte apu lábát, mosta, dörzsölte, hogy élet jöjjön az ujjába, és közben kérdezte - nem tudom elfelejteni az aggódó, reménykedő, szorongó hangját -, volt valami munka? És apu mindig azt mondta: holnap biztosan lesz, holnap biztosan találok valamit, hát fel kell nevelni a három gyereket. És ezt olyan meggyőzően és olyan magától értetődően mondta, hogy a félelmünk megszűnt. Hát azért van a jóisten, hogy lenézzen ránk, és belássa, hogy a három gyereket fel kell nevelni. Apu Pilisvörösvárra járt ki gyalog, ott ígértek munkát. És anyu megismerkedett Arnold bácsival, aki öreg volt, asztmás, özvegy borbélysegéd, és vállalta, hogy házikosztot főz neki. Arnold bácsi minden délben pontosan egy órakor felkapaszkodott hozzánk a harmadik emeletre, anyunak kezet csókolt, azt mondta, ha nem volna ilyen remek a főztje, akkor sosem mászna meg ezt a három dög emeletet. Aztán elfogyasztotta a fejedelmi ebédet, levest, húst, krumplit, palacsintát vagy fánkot vagy gombócot, csupa örjítő kaját. Azután újra kezet csókolt, és elment, és az asztal sarkán ott hagyott egy pengőt. Ez a pengő volt családunk alapjövedelme, ebből a pengőből kellett elővarázsolni Arnold bácsi pazar ebédjén kívül öt személy teljes napi kosztját, fejhúsból, pacalból, csirkelebből és csirkenyakból, grízből, hullott almából, már-senkinék-sem-kell

paradicsomból. Ebből a napi egy pengőből még spórolni is kellett, a gázhoz vagy a házbérhez, ez a pengő a tartóoszlop volt. És ezt a pengőt egyszer kiráztam az abrosszal együtt, mert jó akartam lenni, segíteni anyunak, megfogtam a morzsás abroszt, alighogy Arnold bácsi elment, és a gang rácsánál leráztam, és nem tudtam, hogy még rajta van a vagyon. Sikítva rohantam le az udvarra, késő estig sírva kerestem a pénzt. Az udvaron kőművesek dolgoztak, vihogva állították, hogy nem láttak semmiféle pengőt leesni, nem tudom elfelejteni a kétségbeesett kutatásomat, ahogy minden kőköckénél lehajoltam, ahogy fulladtam a zokogástól, a félelemtől és az önvádtól. És nem felejttem el az estét, amikor nem kaptam pofont az elveszett pengő miatt, meg se szidtak, csak a döbrent csend ereszkedett a mellemre, a kilátástalan kétségbeesés, a komor hallgatás, mintha meghalt volna valaki.

Persze, Passaut akartam elmondani. Az iskolában szülői értekezlet volt, a tanárok agyba-főbe dicsértek minket. Csak egyet kifogásolt az igazgató: hogy van az, hogy a három kislány sosem vesz részt semmiféle iskolai kiránduláson? Sosem jelentkezik moziba, nincs bérletük a Nemzeti Színház diákelőadásaira. A kedves szülők nem látják be ennek fontosságát? Vagy a gyerekek érdeklődése olyan beszűkült? Múlt héten is, a Vác-Visegrádi tanulmányi kirándulás...

Otthon apa elővett minket. „Milyen kirándulásról van szó? Miért nem mondtatok itthon soha?”

Mi lesütött szemmel hallgattunk. Nem mondhattuk a szüleink szemébe, hogy gyengék vagytok és szegények, minek mondtuk volna a *Lear királyt* meg a Vác-Visegrádot, amikor kenyérre sincs? Amikor az iskolai füzetünkkel is takarékoskodunk, amikor nem mondjuk el otthon, hogy Rózsika nénitől naponta halljuk: ha nincs pénzed vonalzóra, ha nincs pénzetek körzőre, maradj otthon cselédnek. Amikor naponta remegünk, hogy ne derüljön ki, hogy hármunknak csak egy térképe van, egy tornafelszerelése van. Soha nem beszéltünk erről egymással, hallgatag és dühös összeesküvés volt, nem kértünk otthon pénzt se kirándulásra, se préselt képre, se fagyfaltra. A két húgom sem, akik még igazán kicsik voltak.

„Ezentúl mindent megmondtok itthon” - fejezte be apám.

És akkor jött Passau. A körlevelet minden osztályban felolvasták. A nyári vakációban háromhetes kirándulás Németországba, Passauig hajón, onnan... A részletekre nem emlékszem, csak az árára. Hatvanhat pengő. Tessék otthon megkérdezni a kedves szülőket, aki jelentkezik, az igazgatói irodában kapja meg a szükséges nyomtatványokat.

A hatvanhat pengő túlment minden képzelet határán. Hatvanhat pengő annyi volt, mintha azt mondanám, hogy a turistaútleveleinkre kapott pénzből vegyük meg az Eiffel-tornyot vagy a Place des Vosges-t. Te meg azt mondanád, hogy ugyan minek, tavaly a Tower is alig fért be a hálószobánkba, és folyton törölgetni kell róla a port... De azért este elmondtam otthon a Passaut. Apám fölnezzett a rántott leves fölé, és azt mondta: jelentkezz, az idén te mész, jövőre a kicsik. Anyám szelíden mosolygott, lúgtól felmárt kézzel osztotta a levest. Vártam, hogy apám is elneveti magát, vagy indulattal vág az asztalra, megátkozza a világot, ahol az ő gyerekének nem jut semmi. A két kicsi tágra nyílt szemmel szorongatta a kanalat, apa nem részeg és nem bolond, de az arca... „Apu - mondtam ijedten -, Passauig hajón, onnan... elszállásolás iskolákban, utazási költség hatvanhat pengő. - Hallottam - mondta erre apám -, lemész az igazgatói irodába, és jelentkezel.” A polgári iskola a szegények iskolája volt. A Tisza Kálmán téri csősz gyereke járt oda, a bádogossegéd gyereke járt oda, a Párizsi Áruház eladója és a munkanélkülieké. Nagyszerű iskola volt, háztartástant tanultunk itt, kémiát, irodalomtörténetet. Az álmok iskolája volt: innen még mindenhová tovább lehetett menni, tanítóképzőbe, ötödik gimnáziumba, kereskedelmibe és Passaubá is, ha van az embernek hatvanhat pengője.

Az egész iskolából mindössze négyen jelentkeztünk. Engem csodálkozó szemhunyorítással mért végig az igazgató, de odaadta a jelentkezési lapot. Magyarul és németül kellett kitölteni, rajta volt, hogy az utazás költségét három egyenlő részletben, felszólításra kell majd befizetni, és szülő vagy gyám beleegyezése.

És megkezdődött a lidércnyomás. Az igazgató időnként behívatta az irodába a négy passauit, és térképen megmutatta nekünk leendő utunkat. Nem tudom, miért volt olyan fontos számára ez az út. Valamelyik fővárosi tanácsos nyomorgatta az iskolákat, hogy szedjenek össze minél több jelentkezőt? Rokonszenvtüntetés volt, az akkor már nagyon is mozgolódó hitleráj mellett? Talán mert első eset volt iskolánk történetében, hogy külföldi kirándulást szerveztek? Vagy megadott tanulólétszám után az igazgató ingyen utazhatott? Remegő térdekkal álltam a hatalmas térkép előtt, tudtam, hogy szélhámos vagyok, megrendeltem a pazar ebédet, és nem tudom kifizetni; levágattam a szövetet a boltban, és nincs a zsebemben pénz. Reszkettem, hogy mi lesz ebből, kicsapnak az iskolából, megvernek, megaláznak, kihirdetik minden osztályban. És mi lesz apámmal? Perbe fogják, bíróság elé viszik, goromba levelet kap az iskolától, mint amilyet az ügyvédtől kapott, amikor haladékat kértünk a házbérre. Otthon nagy ritkán megemlítettem, hogy megint lenn voltam az irodában, hogy hamarosan esedékes az első passau-i részlet. Anyám ilyenkor néma elképedéssel bámult rám, mintha most hallaná először a dolgot, apa bólintott, jó, rendben van, nagyon szép utazás lesz, és közben arra kérte anyát, szóljon Tóth bácsinak, a házmesternek, hogy hétfőn igazán fizetünk, legalább a felét megfizetjük. És apám másnap reggel odaadta anyámnak az ezüst cigarettatárcáját és a karóráját. „Hagyd annyiért, amennyit adnak” - mondta.

Esténként a rémülettől sírva és vinnogva bújtam ágyba, körülöttem tiszta lelkiismeretű emberek, csak engem nyomott egyre mélyebbre a hazugság. Hát akkor csak tanuld, fiam, a der-die-dast, hogy tudj majd beszélgetni Passauban. Igenis, igazgató úr. Aztán megkapjátok a listát, hogy milyen cipőt és ruhát hozzatok magatokkal. Igenis, igazgató úr.

Azelőtt szerettem lefeküdni. Jó barátom volt a félálom. Ilyenkor kedves regényhőseimmel utaztam. Főleg a Karib-tengeren hajóztam, többnyire hajótörött lettem, Robinson voltam, kalóz, életmentő hős, Nemo kapitány. Vitorlásom szelte a fehéren tajtékzó habokat. Pálmákkal hívogatott a part. Ezek szép és reális álmok voltak, tudtam, hogy ide majd eljutok. De Passau... ó, istenem, tegyél csodát, tegyél csodát, irgalmazz, töröld el a föld színéről ezt a várost! Legyen tűzvész, földrengés, nőjön körülötte tuskés dzsungel, rombolják porig! Vacogva hallgattam éjszaka a vízállásjelentést. A Duna Passaunál... öntsön ki a Duna, árássza el, varázslók vigyék odább tornyostul, házastul, kénkőves láng csapjon ki a földből! Még nem tudtam, hogy nemsokára náci hordák fognak átmaszírozni onnan Ausztriába, még nem tudtam, hogy a Duna Passaunál is és mindenütt véres hullákat fog sodorni, a gyűlöletem teljesen magánjellegű volt és erkölcstelen. Viharos indulataim az égre csaptak... éniistenem, jóistenem, lecsukódik máraszemem, és mire ébredek reggel... az a város, az a gyűlölt város... *Jött a reggel, a dél és az este: Jónás egész nap az ég alját leste. S már a láthatár elmerült az éjben, / s egy árva ház sem égett Ninivében...*

Nem volt durrdefektünk, és nem mentünk neki semminek, nem nyúlt senki a csomagjainkhoz, és kaptunk szállodaszobát, kaptunk parkolóhelyet, találtunk nyitott benzinkutat. A nyári vasárnap délután napsütésében a Hotel zum König kerthelyiségének színes ernyője alatt nyújtóztunk, fagyaltot nyalogattunk, néztük a Dunán békésen sikló hajókat, a fényképező turistákat, a szemközti gót stílusú házakat, a vízen túl a hegyfokot, ahonnan lenézve látni lehet, hogy még kilométereken át egy mederben is megtartja külön színét a Duna, az Inn és az Ilz. Nevetés hangzott, és harang szólt.

- Nem fejezted be a történetet. Mi lett a kirándulással?

- Semmi. Talán nem jött ki a létszám. Talán hazafias felbuzdulásból egy fővárosi tanácsos azt mondta, hogy mégse kell most Németországba menni. Talán a náciknak volt más gondjuk, mint magyar diákokat fogadni. Felolvastak egy körlevelet, hogy a kirándulás elmarad.

Két emlék, zongorával

Gondolom, nagyon olcsó, alkalmi vétel lehetett. A Népszínház utcai udvari lakás egyszerre megtelt vele. Hatalmas, fekete Bösendorfer volt. Hármunk közül, azt hiszem, csak Marinak volt tehetsége a zongorához. Zsóka, a kicsi mérhetetlenül utálta. A könnyei potyogtak, amíg a skálákat és etűdöket kigyötörte a billentyűkön. Engem némi büszkeséggel töltött el, hogy zongorázni tanulok. Egy alkalommal, forró nyár volt, a nyitott ablaknál gyakoroltam. Egy bajszos bácsi állt meg az ablak előtt közvetlenül, némán figyelte művészetemet. Úgy tettem, mintha nem venném észre. Szerényen, de örömpeszeve produkáltam magamat. Allegro, vivace, forte, fortissimo.

A bácsi váratlanul behajolt az ablakon.

- Vagy becsuktok ablakot, spalettát, nyavalyások, vagy abbahagyjátok ezt a ricsajt. Rögtön hívom a házmestert!

A zongora olyan hirtelen tűnt el az életünkből, ahogy jött. Lili néni, a zeneiskola igazgatónője tandíjkedvezményt, részleteket ígért, csak maradjon a három növendék. „Nagyon sajnáljátok?” - kérdezte apám, és még aznap jött egy idegen házaspár. Mustrálták a Bösendorfert, kottafüzeteinket lesöpörték róla.

Amikor a zongorát kivitték, anyám azt mondta:

- Meglátjátok, minden jóra fordul. Meglátod, kapsz munkát, meglátod... Ettől a zongorától én mindig félttem, mert amikor vettük, ott, ahol vettük... amikor odamentünk megnézni, egy asszony sírni kezdett...

Egy doboz süteményt vittünk a gyerekeknek. Zsóka átölelt, azután azt mondta:

- Ugye, megtennéd, hogy ha Frau Gürtner hazajön, odaadod neki ezt a dobozt, és mondd, hogy neki hoztad.

Ez át is segített minket a kezdeti nehézségen. Volt miről beszélni. Frau Gürtnerrel, aki szörnyű, rigolyás vénasszony. No, nem is olyan szörnyű, de félti a lakását, és hát tiszteletben kell tartani a szokásait. Mindenesetre csodálatos szerencse, hogy van. Mert ki akar ma Bécsben szobát kiadni kivándorlóknak? Átjáróház ez a város, száz és száz család lakik táborokban. Ők is egy iskolában voltak elszállásolva. Nyolcvan ember egy vízcsaphoz. És Palkónak középfülgyulladásra volt. De most már rendben. Azt ígérték, két hónapon belül megjön a beutazási engedély. Mondjuk három hónap múlva. Addig csöndben meg kell húzódnunk. És Frau Gürtner alig van itthon, a rokonaihoz jár meg misére. Ha nincs itthon, gyorsan főznek valamit a konyhában. Egy saját fazekuk is van. „Azt magunkkal visszük Amerikába” - mondják a gyerekek.

Az albérleti szobában (kétezer schilling egy hónapra!) alig fér el négy vaságy a vázák és nipppek között.

Egy negyedóra múlva Frau Gürtner elfogyott, és ezzel megszűnt minden téma. Csak néztük egymást. Testvér, mi lesz velünk? Tetőtől talpig sebzettek voltunk, sehol se mertük egymást megérinteni. Jól teszitek? Rosszul teszitek? Honvágy? Kemény munka? A gyerekekért? Jobb lesz nekik? És otthon, az öreg szülők? Elmondjam-e, hogy éjjel-nappal sírnak? Valami bölcs tanácsot kellene adni? Vagy tréfálkozni?

A gyerekek oldották meg a problémát. A tizenegy éves Ági és a kilencéves Palkó terítéshez láttak. Zsóka remekelt. Egy doboz szardíniából és egy tál zöldségből fejedelmi szendvicseket készített. Zsókát nem kell félteni. Egy kanál lisztből is jóllakatja az éhes családot, ha kell. Palkó a hűtőszekrényből óriási kólás üveget hozott elő. „Sokkal olcsóbb a családi üveg - magyarázza. - És ezt én kerestem.”

Mert dolgoznak is, persze feketén. Palkó és a sógor a szomszédos áruházban vállalnak cipekedést, rakodást. Zsóka gyöngyöt hímez. Selyem estélyi ruhákra gyönyörű virágfüzéseket. Szemrontó, vakító, pici gyöngyökből. Valaki hozza a munkát, továbbadja valakinek, az megint másnak. Két nappal ezelőtt a Kärntner Strasse egyik kirakatában viszontlátta a rózsaszín selyemgallért, a rózsaszín gyöngyözéssel, a keze munkáját. Harminc schillingért hímez egy gyöngygallért. Nyolcszáz schillingért látta a kirakatban. De hiszen ez csak átmenet, nincs bedeszakázva a világ. Erősek, fiatalok, dolgozni fognak, és hát mekkora ez a földgolyó? Harminchat óra alatt körül lehet repülni. Rakétával meg éppen semmiség. Fogunk mi még találkozni, testvér.

Isszuk a kólát, esszük a salátát, kicsit hangosabban is beszélünk a kelleténél, túlbeszéljük szorongásunkat.

Zsóka hallotta meg Frau Gürtner kulcsfordítását. Intett, fogtam a doboz süteményt (Palkó és Ági szívfájdító gyerekvágyakozással néztek a dobozra), és bekopogtattunk Frau Gürtnerhez. Igen, nagyon örül az ismerkedésnek. Köszöni a figyelmességet. Véletlenül találkoztunk itt össze? Igazán? Ja, önök nem Amerikába mennek? Vissza, Budapestre? Igen, mi Svédországból hazafelé tartunk. Elbúcsúzunk. Igen, azt megérti, neki is van egy nővére Klagenfurtban, rossz dolog távol lenni. Még egyszer köszöni a süteményt.

- Kösz - mondja Zsóka, amikor kilépünk Frau Gürtner szobájából. - Ugye, ki lehet jönni veled? Palkót különösen szereti az öreglány, mert Palkó cipeli neki a kosarat, és Palkó tud vele legjobban beszélni, Palkó nyelvzseni, úgy ragad rá a német, és micsoda istenáldása ez a gyerek! Mindig nevet, és felvidít minket, és Ági szorgalmas és okos. Ugye, fognak boldogulni?

Hát persze. Zsóka most kávéfőz. A sógor pedig elővesz egy üveg tokajit. Ezzel az egy üveggel van. Valami nagyon ünnepi alkalomra szánta. De hát legyen ez most ünnep. Ne a búcsúra igyunk, a viszontlátásra. Hány poharunk van? Hozzad a szájmósó poharakat is.

Talán a bor teszi, de egyszerre beszélni kezdünk. Kérdezni és mesélni egymás szavába vágva. Hiszen ez a mai este még valóság, még nézem a testvéremet, a sógort, a két kicsit, bevésem a szívembe az arcokat. Egy magnó kellene, hogy a hangjuk is velem maradjon...

Frau Gürtner áll az ajtóban, nem is hallottuk, hogy kopogtat.

Felállok, poharat nyújtok felé. Kedves, hogy bejött.

De Frau Gürtner keresztülnéz rajtam. Egyenesen Zsókához megy.

- A házirend értelmében este kilenc után idegenek nem tartózkodhatnak a lakásban.

Levegő után kapok. Azt mondanám, hogy... azt mondanám...

Zsókéra nézek.

Zsóka szótlanul bólint Frau Gürtner felé. Nekünk azt mondja:

- Lekísérünk titeket.

A poharakban ott marad a bor. A bérház hatalmas, szürke, komor. A Victor Gasse zord és kihalt. Az égen egyetlen csillag sincs. Kellemetlen, hideg eső szitál. A nyirkos sötétség olyan hatalmas, félelmes és hideg, mint az Atlanti-óceán.

Még fogjuk egymás kezét.

Az egyik ablakból vékony, keserves kalimpálás hallatszik. Beethoven bűbájos zongoradarabját, a *Für Elisét* próbálgatja valaki.

Állunk a hideg esőben.

Azután Zsóka hirtelen azt mondja:

- Te... emlékszel? Gyerekkorunkban egyszer nekünk is volt zongoránk.

Amikor az ember ír

a hegyek vajúdnak,
a kráterekből a láva az égre tör,
a tenger kicsap medréből,
megreszketnek a galaxisok,
ősködökből új csillagmilliárdok születnek,
szupernóvák szétrobbannak és kihunynak,
figyelnek az erdők,
és alélnak a füvek,
együtt legel farkas és a bárány,
a kardokból ekevasat kalapálnak,
az emberszívek csordultig telnek szeretettel és gyönyörrel,
és ha minden jól megy, még holnap is
egy forintot ad kilójáért a MÉH.

Lehet egymilliárddal több?

Csúcsforgalom. A busz ajtaját már nem lehet becsukni, az oldala kipukkad, minden vesében és tüdőben négy könyök, minden lábon három csomag és egy gyerek, nyögés, káromkodás, lihegés, fulladás. Egy kalapot leütnek, egy gyerek orra vérzik, egy nő sikít.

- Mondja, maga ló, magának ilyenkor még van kedve röhögni?

- Most olvastam, hogy kétezerre nyolcmilliárd ember él a földön.

Illem és jó modor a fő

A kritikus végigunatkozott egy szörnyű színdarabot. Unalmas volt a mű, rossz az előadás, és ráadásul már majdnem éjfél volt, mire véget ért.

A közönség megrohanta a ruhatárat, tépték, lökték, marták egymást, és közben a szenvedélyes dohányosok persze már rágyújtottak, szomszédjuk arcába fújták a fullasztó füstöt, nem törődtek azzal sem, hogy kiégetik valaki ruháját. A kritikus csöndesen nézte őket, aztán kajánul mondta:

- Azt kaptátok, amit megérdemeltetek.

Biztonság

Vett egy komondort,
egy rugós kést,
két lakatot,
egy wertheimzárat,
egy biztonsági láncot,
építettett rácskerítést szögesdróttal,
falat,
még egy falat,
páncélinget öltött,
építettett egy felvonóhidat,
bástyát,
barbakánt,
örtornyot,
még egy örtornyot.
Lándzsás öröket állíttatott.
Ágyút állíttatott.
Azután a halántékán megpattant egy ér.

Dicsőség

A kis olasz szállodában a vendégek közt volt milánói ápoló, torinói karosszerialakatos, háziasszony, trevisói biztosítótisztviselő, de író egy se volt. Mondták is, hogy nem láttak még soha eleven író.

- Látod, hogy tisztelnek minket - mondtam férjemnek nagy büszkén -, pedig soha, egyetlen sorunkat se olvasták...

- Talán azért.

Vendéglőben

A vendég elkeseredetten rágja a mócsingos húst, amikor végre végez a vacsorával, odahívja a pincért.

- Beszélhetnék a séffel?
- Miért, uram?
- Gratulálni szeretnék, hogy ezt a marhát ilyen sokáig életben tudták tartani.

Edzés

Barátunk tizennégy éves kislány rendszeresen jár az Operába. Ami szép volna, jó volna, csak egy nagy baj van: botfülű, nem szereti a zenét, végigásítja a *Bohéméletet* és *A végzet hatalmát*. De apai parancsra minden héten ott ül az Operaház nézőterén, bárha minden alkalommal, indulás előtt megpróbálja a dolgot egy mozira átalkudni.

- Minek erőlteted a srácot? - kérdem. - Az eredmény az lesz, hogy végleg meg fogja utálni a zenét.
- Szó se róla. Tudom, mit csinálok. Unatkozik? Nem baj. Tanulja meg, hogy vannak az életben hosszú értekezletek, unalmas konferenciák, és azokat is végig kell ülni. Edzem a kölyköt. Tanulja meg, hogy az életben az is fontos, hogy ki mivel tölti a szabadidejét. A főnököm két fiának is ugyanarra a napra van operabérlete, és általában ilyen jobb helyeken jobb emberekkel lehet találkozni. De azért is akarom, hogy eljárjon az operába, hogy tanuljon meg figyelmesen hallgatni és intelligensen figyelni akkor is, ha sejtelve sincs róla, hogy miről beszélnek, vagy mit adnak elő. Miért, te még nem voltál életedben olyan vitán, szakmai megbeszélésen, értekezleten, amikor nem értettél egy szót sem, de hozzáértőn kellett bólogatnod, elmosolyodnod vagy éppen tapsolnod? És... még egy. Az operába mindig a feleségem viszi a fiamat. Ez az egyetlen szabad estém a héten...

Képtár

A turistacsoport szorgalmasan gyalogol a világhírű képtárban. Az egyik turista szakadatlanul kérdez:

- Ez kinek a műve? Tizenegyedik század? Milyen iskola? Hol festette? Melyik az a Murillo-kép? Hányadik században élt?
- De fiam, mit kérdezel annyit? Téged sose érdekelték a képek - mondja a felesége.
- Befizettük. Feleljen.

Egy kis lélektan

Az egyik szövetkezet elnökségválasztása után a szónok köszöntőbe kezd. Még hozzá imígy:

- Most, amikor megválasztottuk *az ellenséget*.

Más.

- Majd a titkárnőm felírja önnek a közvetlen számomat - mondta a hivatalvezető.

A titkárnő fel is írta. Így: Kiss osztályvezető kartárs *kövezetlen* száma...

És a harmadik:

Tartózkodó és szemérmes barátnőm így szólt agglegény ismerősünkhöz:

- Szívesen látnám vacsorára, Pista, ha nem baj, hogy csak *lecsókot* tudok főzni.

Rémálom

Este elolvastam háromszáztizenhét olvasólevelet (becsurog a víz, hiába jelentem az IKV-nak, azt mondja rólam a szomszéd, már megint nem kaptam prémiumot, a fiam még karácsonyra sem jön haza), és amikor fáradtan lefeküdtem, álmomban tovább olvastam a panaszokat, de tessék elképzelni, nem emberek panaszkodtak, hanem tárgyak. Miket? Parancsoljanak, néhányat mutatóba:

A csengő: nyomnak és nyomnak.

A szappan: mossák kezeiket, és a végén engem áztatnak el.

A telefon: kérem, ne ordítsanak velem, ne csodálják, hogyha megsüketülök.

A boríték: azt hiszik, ha nyalnak, ragadni fogok?

A szemüveg: csak keresztülnéznek rajtam.

A járda: mindenki rám tapos.

A kávéfőzőm: néha szeretnék felrobbanni.

A csatorna: hogy én mit nyelek!!!

Az asztalomon egy szelet kenyér is belekezdett valami sületlenségbe, de erre felébredtem.

A világ legkedvesebb ügyirata

Kollégám felesége téves adókimutatást kapott. Az ügyben panasszal élt, és levelére az illetékes tanács pénzügyi osztálya válaszolt is. A panaszt kivizsgálták, utánanéztek, ügyiratot szerkesztettek, a döntést meghozták. Szám is volt rajta, kelet is, bélyegző is, aláírás is, és imígy szólt:

HATÁROZAT:

bocsánatot kérünk.

*E határozat ellen tizenöt napon belül
fellebbezés nyújtható be.*

Nem fellebbezett.

Abszolút balszerencse

- Ez a Kovács olyan peches ember, hogy nála a gyógyszernek is csak mellékhatása van.

De szép, de szép

Egyik nagyvállalatunk farsangi mulatságot tartott. Tombolával egybekötve. Megkérték a szomszédos általános iskola igazgatóját, engedje meg, hogy egy kis úttörő átjöjjön a tombola nyerőszámaikat ünnepélyesen kihúzni.

Persze hogy megengedik. Kész örömmel.

Az iskola szívességét a gyár így igazolta:

„...megrendeltünk Önöknél egy fő úttörőt...”

Protekció

Panaszos levél a kórházból:

„...és kérlek, gyere be hozzám, mert nagyon rosszul bánnak itt velem... hogy csak egyet mondjak: a nővér kiosztja reggel a napi gyógyszeradagot, és tudod, mit adott nekem? Három darab fél tablettát. Mert én egy szegény özvegyasszony vagyok. Bezzeg a szomszéd ágyon a Kozákné mindenből egész tablettát kapott...”

Kultúrhely

Vidéki új étterem mosdója. Víz van, villany van, szappan van, és ami szinte hihetetlen hófehér, hótiszta, frissen vasalt törülköző. Délben, a legnagyobb forgalomban.

- El vagyok ragadtatva - mondom az üzletvezetőnek. - Ugye, önök naponta többször is váltják a mosdóban a törülközőt?

- Nem, kérem szépen. Mi csak hetenként egyszer váltjuk. De a közönségünk nem használja.

Őszinte beszéd

A 44-es villamoson olvastam:

„A vezetőállásban idegenek nem tartózkodhatnak. ”

Csak rokonok?

Igaza van

- Nővérke, tessék már jönni - panaszkodnak a betegek.

- Az az új beteg olyan rettenetesen horkol, hogy belebolondulunk. Csináljon már valamit...

- Csak nem képzelik, hogy fel fogom ébreszteni azt az egy szem beteget, aki végre elaludt.

Találós kérdés

Mit mond az üzemi pszichológus, ha megkérdik tőle, hogy be lehet-e jutni a vállalathoz?

- Csak a tesztemen keresztül.

Vízió

Azt hiszem, kedves doktor úr, én úgy nagyjából majdnem egészen normális vagyok, csak amikor a pesti autóbusszon utazom, akkor van velem ez a furcsa dolog. Tetszik tudni, leszálláshoz készültem, odaálltam az ajtóhoz, és ránéztem arra a táblácskára, amely így szól:

LESZÁLLÁS ELŐTT SZÍVESKEDJÉK A GOMBOT MEGNYOMNI!

Ez általában rendben is van így, mert körülbelül tudom, hogy hol lesz az állomás, kivéve, ha éppen áthelyezték, vagy kivéve azt az esetet, ha először járok azon a környéken, és nem tudom pontosan, hol kell majd leszállnom. Én jártam már így, kedves doktor úr, pár évvel ezelőtt beteglátogatóba, kórházba igyekeztem, siettem, az ételhordóban még meleg volt a leves. Már megállt a busz, amikor észrevettem, hogy hiszen ez a kórház főbejárata, itt kéne leszállnom, megnyomtam a gombot, de már késő volt, illetékes dolgozó azt mondta, már nem érvényes, mert már áll a busz, és már nincs előrejelzés. Én vitatkoztam, hogy még áll a busz, még semmi baj nem esnék se renden, se szabályzaton, de illetékes vigyorgott, a busz együttérző közönsége kajánul kárörvendezett, én nyolcszáz métert futottam vissza, hegynek föl, hűlő, lötyögő levessel, sírva, dühöngve és elkésve. Én belátom, helyes és okos rendelkezés, hogy a gomb csak akkor érvényes, ha előre nyomták meg, mert mi lenne a világból? Igaz, Stockholmban például úgy nyílik ki a busz ajtaja, hogy az ember rálép a lépcsőre. Kész. De lehetne ezt nálunk megtenni? Ugye nem? Mert milyen a magyar közönség? Csak lépkedne rá összevissza, menet közben, és kiesne. Sőt volna olyan elvetemült utas is, aki egyszerre négy ajtón szállna le. Különben is, ha egyszer ilyen ajtókat rendeltünk, akkor ilyenek is maradnak, nem lehet ezt olyan egyszerűen átprofilózni. Kapaszkodók is mióta kellenének a buszra, de nem lehet.

Egyszóval, doktor úr, valahányszor ott állok a busz ajtajában, nézem a kis gombot, amitől kigyullad a jelzőlámpa, nézem a szigorú feliratot, és egyszerre az a félelmem támad, hogy énnekem most a Lósóska utca 104-be kell eljutnom, életbevágóan fontos, egy találmányomat fogadták el, megtaláltam a rák szérumát, ezen múlik az emberiség sorsa, továbbá valami egész fontos javaslatom van világbékeügyben, és most kapom meg a Nobel-díjat. De nem tudom pontosan, melyik ház az a Lósóska utca 104. Kalauz nincs, nem lehet megkérdezni, nem is tudná. Az útitársak pláne nem tudják, ha az ő tanácsuk szerint szállnék le, akkor nyolc-tíz helyen kellene leszállnom. Nincs más, oda kell állnom az ajtóhoz, és kiguvadt szemmel figyelni a számokat. Lósóska utca 4... 6... most egy nagy telek jön, kertészet, rengeteg retekkel és salátával. Alkonyodik, rosszul látok, kezem a gombon. Senki nem száll se föl, se le. Rohanunk, már 76... 78... lenyomom a gombot, a busz megáll, az ajtó kinyílik, de még csak a Lósóska utca 78/b. Az ajtó visszacsukódik, ez megismétlődik hatszor, tízszer. A vezető hátranéz a fülkéből, zordul, odales: ki ez az örült, aki játszik vele? Csengetek, megáll. Lósóska utca 88. Hatalmas, üres telek. Mit csináljak? Lelépek és visszalépek, most már ezt játszom. Úgy teszek, mintha leszállnék, és a másik lábammal már vissza. A veríték csurog rólam, az idő múlik, a Nobel-díjat más kapja. Megint leszállók, a vezető leugrik, vérvörös az arca, irgalom... berohanok egy házba, megvárom, amíg a motor tovaerreg, nézem a házzámtáblát, Lósóska utca 4614. Átrohanok a túloldali buszmegállóhoz, gyerünk visszafelé... jön a busz, és kezdődik minden előlről...

Levél a campból

Amerikában, mint tudjuk, igen nagy a kényelem. A levélírónak nem kell sokat fáradnia, bemegy a boltba, és kész nyomtatott szöveggel megvásárolhatja az üdvözlőlapokat. Hogy például:

BOLDOG SZÜLETÉSNAPOT A VILÁG LEGJOBB NAGYNÉNIJÉNEK.
KELLEMES KARÁCSONYI ÜNNEPEKET DÉDNAGYPAPÁNAK.
SOK BOLDOGSÁGOT A LEGDEREKABB SÓGOR ELŐLÉPTETÉSÉHEZ.
ÚGY KELL NEKED, HA MEGHÁZASODTÁL -

és így tovább.

Most hallottam, hogy a választék tovább bővült. Kapható előre nyomtatott levél, *a nem kívánt törlendővel vagy a kívánt aláhúzóval*. A campekből, vagyis nyaralásból, nyári táborokból ilyen leveleket küldenek haza a gyerekek. Íme, egy példa:

Drága Papa, Mama, Öcskös, Húgocska, Fivér, Nővér, jól vagyok, nem vagyok jól, náthás vagyok, híztam, fogytam, nőttem,

jó a kaja, elég a kaja, kevés a kaja, rossz a kaja, sétáltam, kirándultam, úsztam, teniszeztem, motoroztam, bicikliztem, fára másztam, leestem, nem estem le, van itt egy erdő, tó, patak, vízesés, rét, szikla, sok barátom van, egy barátom van, nincs barátom, verekedtem, megverték, győztem,

elvesztettem a magnómat, késemet, anorákomat, rádiómat,

eltörtem a szemüvegemet, a termoszomat, a bokámat, térdemet, van itt egy kutya, tud pitizni, nem tud semmit, harap,

nem harap, vizsla, agár, bokszér, farkas,

küldjetez tíz dollárt, húsz dollárt, minél többet,

fiatok, lányotok, öcsétek, bátyátok, húgotok, nénétek, unokátok, unokatestvéretek.

- Jimmy írt a campból - újságolja este a mama a papának. - Istenem, milyen jól fogalmaz az a gyerek...

Jubileum

Az egyik benzinkúton hatalmas tábla hirdeti:

EZ A KÚT ÖT ÉVE MŰKÖDIK A VEVŐK SZOLGÁLATÁBAN

Elmerengek. És azelőtt kinek a szolgálatában működött?

Seprűnyél

Vásároltam egy seprűt. Mindenre elkészültem. Arra is, hogy külön adják a seprű fejét, külön a nyelét, hogy nem fog összeilleni, hogy otthon kell majd átbarakcsolnom. Mindenre felkészültem, csak erre nem: a seprűnyél nem volt lesimítva, kidolgozva, gyalulva, csiszolva (nem ismerem a seprűnyélkészítés pontos technológiáját), a seprűnyélből szállkák tömege meredezett a tenyerem felé, a seprűnyelet csak védőkesztyűvel lehet kézbe venni.

Azt kívánom annak, aki ezt a seprűnyelet meózta, forgalomba hozta, hogy egy éjszakára váljék boszorkánnyá, és ezen lovagoljon a Gellérthegyre.

Eszmei nevelés

Az általános iskolák második osztálya számára készült Énekeskönyv (Tankönyvkiadó, 8. kiadás) lapozgatása közben felfedeztem, hogy a zenei nevelés mellett nem feledkeznek meg a könyv a kisdobostörvények oktatásáról sem. Így például igen helyesen a

*Messze száll a fecske, messze száll a nyár.
Felhő jár az égen, ősz van újra már,
Visszajöttünk hozzád, kedves iskolánk,
Vár a dal, a játék, vár a munka ránk...*

szövegű dalhoz mottóként írták: „A kisdobos szorgalmasan tanul, és segíti társait.”

Az is nagyon rendben van, hogy a

*Dalolnak a madarak, tájról tájra szállnak,
Mint szabadság zászlait, lebegtetik szárnyaik...*

mondanivalójához odaillesk: „A kisdobos hűséges gyermeke a magyar hazának.”

De az már egy kicsit meglepett, amikor ezt olvastam:

*Elvesztettem zsebkendőmet,
szidott anyám érte,
Annak aki megtalálja,
csókot adok érte.*

„A kisdobos tiszta, rendes és pontos.”

Mire álmaink valóra válnak

Számtalanszor megírtam az alacsony növésűek szíve fájalmát. Hiába hirdeti fényreklámon a BKV, hogy mozgó járművön kapaszkodjunk, ha nincs mibe. Itt van például örömmünk, büszkeségünk, a metró. A kocsiban a mennyezet alatt vízszintes rúd található, nem éri el senki. Valamivel lejjebb másik vízszintes rúd is van, ezt már eléri a colos fiatalok. De hol vannak a kapaszkodók? A rudakról lelógó, elérhető, megfogható bőr- vagy fémkarok?

Nemhiába siránkoztam. Van már. Örömmel jelenthetem, hogy igenis van. A felső rúdból indul ki. És leér - a másik rúdig.

Hajaj!

Hétfő reggel

Óvónő barátnőm borús kedvvel megy az utcán.

- Veled mi van?

- Hétfő van.

- ?

- Ilyenkor legszívesebben megszöknék az óvodából. Ha kíváncsi vagy, gyere velem, nézd meg, milyen az, amikor két nap után visszahozzák a gyerekeimet az óvodába. Azt kiabálják: „Már megint azzal a pasassal csámborogtál? Te rongy!” „Kuss, most tévénézés van!” „Ha van pénzed púderra, akkor legyen pénz rántott húsrá is!” És amikor már lejátszották és elkiabálták mindazt, amit két napig otthon látták-hallottak, leülnek a reggelihez, rákönyökölnek az asztalra, és koccintanak a kakaósbögréikkel: „Isten, isten!”

Ábécé, ábécé

Ezt egy alföldi nagyközségből, az első osztályt tanító kedves Mária néni írta nekem:

- A t betűnél tartunk. No, gyerekek, mondjatok italt, ami t betűvel kezdődik.

Csend.

- Hát nem tudjátok, mi az, hogy ital?

Most már felélénkül az osztály: bor, sör, pálinka.

- No még - biztatja őket a tanító néni.

Jaffa. Bambi. Kóla. Presszókávé. Valaki még azt is tudja, hogy „vicski”. Nagy nehezen rájönnek a vízre is.

A tej senkinek se jutott eszébe.

Takarékos kislány

A hétéves Zsófia édesanyjával sétál az áruház előtt, ahol szezon végi kiárusítást hirdetnek. A kislány nézelődik, azután elbűvölve áll meg egy hófehér menyasszony baba előtt. Nézi a fehér csipkés ruhát, koszorút, földig érő fátlyat, és lelkesen kiált:

- Most vedd meg nekem! Most olcsóbb!

Telhetetlenség

A kempingben óriás sakkjáték is van, a betonra rajzolt táblával, méter magas figurákkal. Két kislány játszani szeretne, felrakják a bábokat, de egy fekete lovat nem találnak. Végül is észreveszik, egy háromévesforma kislány lovagol rajta.

Odaszaladnak, elveszik tőle. A kislány toporzékol mérgében, és zokogva szalad a mamájához.

- Elvették tőlem... amikor nekik annyi van!

Nem a valóság, annak égi mása

Úgy fáj a kezem, hogy nem halaszthattam tovább: el kellett mennem az orvoshoz. Az orvos forgatni, rángatni, gyömöszölni kezdte beteg ujjaimat. Amikor már félájult voltam, megnyugtató, hogy semmi baj, szakmai ártalom: ínhüvelygyulladás, teniszkönyök, meszesedés a csontthártyán, minden jobb embernek van ilyesmije. Sétáljak át a sebészetre, majd gipszbe teszik a karomat. Addig is, hogy ne szenvedjek annyit, szépen betekeri gézzel, a gézcsík végét a nyakamba akasztja, hetek kérdése az egész. Volt már arra példa, hogy a beteg meggyógyult.

Jó, mondtam, persze hogy átmegyek a sebészetre, de csak délután, mivelhogy déli tizenkettőkor kamerapróbám van a tévében, egy esti kerekasztal-beszélgetés próbája.

Felkötött karral bementem hát a tévébe, ahol is óriási lelkesedéssel fogadtak. Az öröm amint kiderült - a beteg kezemnek szólt. A rendező el volt ragadtatva.

- Ez igen, gyerekek! - mondta. - A beszélgetésnek a valóságból kell kiindulnia. Te, amikor kérdezni kezdesz - intett a riporternek -, mindjárt azzal kezded, hogy mi történt a kezével. Mire ön lesz szíves, ugyebár, azt válaszolni, hogy most tették gipszbe, ezért meg ezért. Mert a kedves néző nem is tudja, hogy az írónak nemcsak a feje fájdul meg, nemcsak a vérnyomása lesz magas, nemcsak ül az íróasztalnál, hanem még a keze is belerokkan. Majd egy nagy karosszékbe tetszik ülni. Sanyika, a kettős kamerával menj rá az író jobb könyökére... ez a jó... és akkor a beszélgetés, hogy úgy mondjam, mindjárt emberközébe kerül.

Végigpróbáltuk a könnyed, rögtönzött esti beszélgetést, kezdőszavakat és végzőszavakat, stoppoltuk az időt, kijelölték a mozgást, azután nyargaltam a kórházba, a sebészprofesszorhoz, hogy gyorsan gipszeljék be a karomat, mert estére vissza kell térnem a stúdióba.

A nagy tekintélyű, komoly tudós forgatni, rángatni, gyömöszölni kezdte fájó csuklómat, hajlítgatta a könykömet, röntgenbe küldött, és amikor már a szemem szikrázott a kintől, barátságosan megnyugtató, hogy nem kell erre a kézre gipsz, nem kell kötés, borogatás, öreganyám orvoslási módszerei. Hydrocortison kell ennek vagy műtét, de legjobb volna, ha egyszer és mindenkorra abbahagynám az írást (majd azért még megérdeklődöm, melyik kritikus rokona a főorvos úrnak!), mindenestre jöjjenek vissza holnap reggel. A gézt le is szedte a karomról, bedobta a szemétdöbrébe.

Este fél nyolckor újra benn voltam a tévében.

- Mi van a karjával? - kérdezte a rendező.

- Kösz a kedves érdeklődést. Hydrocortison...

- A fene érdeklődik. Hol a gipsz? Hol a kötés?
- Nem kell.
- Mi az, hogy nem kell? Ez a kezdő mondat.
- Kezdzék máshogy.
- De ez kellett. Egészség. Betegség. Emberközel.
- Már megbocsásson. Ahhoz nem kell gipsz. Megkérdezheti a riporter: „Hogy van, kedves író? Nem fáj a feje? Nem fáj a gyomra?”
- Ez nem rádió. Ez tévé. Ezt látni kell. Ehhez az kéne, hogy a feje be legyen dagadva vagy a szeme beverve. Kellékes... vonalzót és a gézpólyákat. Rengeteget.
- Mit akarnak?
- Majd mi gipszelünk.

Tíz perc múlva úgy festettem, mint az *egyetlen élve maradt utas a nagy repülőszere-
cséltenség után*. Kétszáz méter pólyát tekertek rám. A vonalzó, amit sín helyett a karomra erősítettek, repedt volt, és becsípte a bőrömet. A kötés szorított. És amikor a riporter szövege szerint gyengéden azt kérdezte, hogy nagyon fáj? - valódi könny folyt végig az orromon.

Másnap reggel rohantam a kórházba.

A főnővér közölte, hogy a főorvos úr nem fogad. Látott este a tévében, látta, hogy tanácsa ellenére sínbe tettem a karomat, most már folytassák csak ott a kezelést, ahol elkezdték...

Hirdetés

Amerikában és a többi kapitalista államban, mint tudjuk, szent dolog a hirdetés. Az *Ötödik szimfóniát* vagy akár a nemzeti himnuszt is félbeszakítják, ha szükségét érzik, hogy közben elmondják, hogy a Bobby kutyaeddel a legkiválóbb, hogy műfogsort csak igazgyöngyből.

Örömmel figyelem, hogy a hirdetés nálunk is egyre jelentősebb szerepet kap. A rádióban legutóbb a Hirdetésturmix című műsor már nemcsak azt mondta, hogy *cipőt a cipőboltból* és *jó dolog az átalány-tévjavítás*. Nem bizony. Hanem valóságos kis történetet kerekített a hirdetések köré. Ilyenformán:

Autóberregés. No, papa, mikor indulunk végre?

- *Csak akkor, ha megtaláltam a napszemüvegemet!*

- MINEK KERESNI? MINDEN ÉVBEN ÚJ NAPSZEMÜVEG!!!

- *Bandika, Bandika, indulunk, hozod a térképet?*

- HOZOM. ÉS HOZOM A LEGFINOMABB MÁJKRÉMKONZERVET IS! KIRÁNDULÁSRA KONZERVET!

És így tovább. Még el se indultak, már vettek termoszt, nyugágyat, körömrészelt, öröm volt hallgatni. Több cselekmény volt benne, mint négy modern filmben és regényben együtt.

Elgondolkoztam. Ez így jó és helyes és szórakoztató. De minek külön reklámsztorikat írni? Kiizzadni, kiagyalni? Amikor itt van az egész csodálatos világirodalom? Mennyivel méltóbb és szebb volna magvas és irodalmi szöveghez fűzni a tudnivalókat. Mondjuk Shakespeare-hez. Csapjuk csak fel a III. Richárdot, mondjuk Gloster nagy monológjánál:

*York napsütése rosszkedvünk telét
Tündöklő nyárrá változtatta át.
Családunkról már elvonult a köd
S alámerült az óceán szívébe.
Most homlokunkon győztes koszorú,
Diadalemlék csorba fegyverünk,
Vad riadónkból víg vacsora lett...*

Mennyi lehetőség a színvonalas hirdetésre. Tessék csak megpróbálni!

York napsütése rosszkedvünk telét

YORK MESSZE VAN! NEW YORK MÉG MESSZEBB! DE KITŰNŐ DISZNÓTOROS
VACSORÁT MÁR A SZOMSZÉD UTCÁBAN IS EHEZ! KIS PISZKOS BISZTRÓ, KEMÁL
PASA UTCA 8.

Tündöklő nyárrá változtatta át

MÉG NYÁR VAN, DE ELJÖN MAJD A TÉL IS! MOST RENDELJE MEG TÉLI TÜZELŐJÉT,
20 SZÁZALÉK ENGEDMÉNNYEL!

Családunkról már elvonult a köd

APU, KÖSSÜNK ÉLETBIZTOSÍTÁST!

S alámerült az óceán szívébe

ÓCEÁN LAVÓRBAN JÓL PANCSOL A GYEREK! ÓCEÁN LAVÓRT MINDEN
CSALÁDNAK!

Most homlokunkon győztes koszorú

SZÁRAZ A BŐRE? RÁNCOS A HOMLOKA? KENEGESSE DISZNÓHÁJJAL!

Diadalemlék csorba fegyverünk

EMLÉKTÁRGYAK, KIS KANCSÓK, MAGYAR BABÁK, SZUVENÍR BUTIKBAN

Vad riadónkból víg vacsora lett.

VACSORÁRA? TÖPÖRTYŰT! PÁSTÉTOMNAK, UBORKÁVAL, FIATAL HAGYMÁVAL
REMEK VACSORA A TÖPÖRTYŰ! RIKÁRD, HOZZÁL HÚSZ DEKA TÖPÖRTYŰT!

Abszolút naivítás

- Képzeld - meséli barátnőm -, leküldtük az új kollégát, hogy hozzon egy fél cseresznyét. Visszajött a jóember egy félliteres almakompóttal, és mentegetőzött, hogy cseresznye nem volt.

Az öltöny

Barátunk - harmincéves műszaki osztályvezető - vidéki kiküldetésben járt. Ebédszünetben kíváncsian nézegette a viharosan fejlődő városka szép új áruházát, és felfedezett a férfiruhaosztályon egy öltönyt. Reggel még esze ágában sem volt öltönyt vásárolni, de ez a konfekciórúha észbontóan szép volt. Könnyű, világos, szürkéskék anyagból, a legdivatosabb szabású, steppelt zakós műretek, magyar gyártmány, alighanem exportból visszamaradt. És nem is olyan drága! Ezerhatszáz forint mindenestül. Gondolta: felpróbálja. Nem, még sose volt ilyen szép, ilyen elegáns, ilyen kedvére való öltönye. Nem, nem hagyja ott.

Alig várta, hogy hazaérjen, és megmutassa a feleségének.

- Milyen?

- Milyen? Csodálatos! Csak éppen nem neked való. Mit kezdesz vele? Ezt akarod gyűrni a buszon, amikor a gyárba mész? Vagy vasárnap, amikor kimegyünk ásni Lonci néniék kertjébe? Ehhez, fiacskám, egy riviérai villa kell, hófehér Mercedes és teniszütő.

- De hát megvettem...

- Tudod mit? Lacinak hétfőn lesz a tizennyolcadik születésnapja. Érettségi előtt álló ifjú, megkapja ezt a csodaöltönyt.

Laci, az unokaöcskös meg is kapta az öltönyt. Forgott a tükör előtt. Öccsei és húgai vigyorogva nézték.

- Mint egy filmszínész. Lángolva fogsz égni. Egy csaj se megy veled táncolni. És ha a suliban megtudják, hogy ilyen menő huzatod van, megvonják a szociális ösztöndíjat.

- Nekem ez nem kell - mondta zordul Laci. - Én azt a farmernadrágot kértem, amit egy ezresért...

- Ez van - mondta a mama. - Köszönd meg Feri bácsinak, és ne vitatkozz.

- Nekem nem kell öltöny.

- Jó, majd én elhordom a zakóját - mondta a papa -, te meg a nadrágját.

De a család úgy döntött, hogy a zakót ne hordja a papa, mert olyan kirívóan elegáns, hogy nem fog prémiumot kapni, egyébként is ehhez a zakóhoz operabérlet kell és külföldi utazás.

- Akkor a zakót eladjuk, és hordod a nadrágot - döntött a mama.

A zakót senki sem akarta megvenni, mert nagyon fiatalos, és ugye, melyik fiatal hord ma zakót? Végül egy ószeres megkönyörült a családon, és megvette száz forintért.

Így a nadrág ezerötszázba került, és Laci boldogtalanul hordja, elérhetetlen vágya, egy igazi, alig használt Lee farmer helyett.

Procsek, az ördög

Legjobb barátaink kislánya szőke, búbajos és boldog. Most végezte az iskolát, és tanít. Napköziben, igazi harmadik osztályosok vannak a kezére bízva, akik Juli néninek szólítják őt, és többé-kevésbé szót fogadnak. Procsek, az ördög például kevésbé. Verekszik, rúg, nevetgél, szemtelen, nem használ a jó szó. Igaz, miért is használna neki, amikor papa, mama mindig részeg, és otthon nem a szóbeli intelem járja. Procsek két napig sírdogált az iskolában, a tanító néni jött rá, hogy azért, mert két ujja el volt törve. Otthon ezt észre se vették. Az iskolából vitték begipszelní. Procsek büszke volt és boldog, mert a gipsszel még jobban tudott verekedni, mint csupasz kézzel.

Juli „néni” összeszedte ifjúkori játékeit, színes ceruzáit, és behordja gyerekeinek. Juli néni mesét talál ki és társasjátékokat, bábfigurákat varr, és éjszakákon át nem alszik, azon töpreng, mit kezdjen Procsekkal. Megtette ablakfelelősnek, szemétfelölősnek, játékfelelősnek. Procseknek nem hagy egy szabad pillanatot sem a rosszkodásra. Legutóbb azzal tüntette ki, hogy Procsek ebédfelölös, és terítés után saját magának a tanári asztalnál teríthet. Ami Juli néninek nagyon nagy áldozat, mert világeletemben válogatós gyerek volt, és most ő is kénytelen az utolsó cseppig megenni a sárgarépát és a tejbegrízt, hogy Procseknek és társainak példát mutasson.

És megjött az első sikerélmény. A Procsek-talajba hintett sok kis magból virág fakadt. A szomszéd osztály tanító nénije észrevette, hogy egy kis borzas gyerek ácsorog az iskola előtt.

- Hát te ki vagy, és miért nem mész haza?
- Procsek József harmadik osztályos... és a Juli nénit várom.
- Minek várod?
- Hogy adjak neki egy pusztit.

Letzey, a hatodikból

- Szervusz, nem ismersz meg?
- Szervusz. Nem.
- Ne hülyéskedj. Én vagyok Letzey, a hatodikból. Letzey Veronika Annamária. Nem érettségiztem veletek, mert közben férjhez mentem. A férjem is ipszilonos.
- Micsoda? - tátom el a számat.
- Ipszilonos. Imreffy. Képzeld, ezért jöttem fel Pestre, most már egybevannak a papírok. A férjemé is háromszáz éves család, de azért én engedéllyel megtartottam a lányneveimet is. Mégis, Letzeyek csak hatan vannak az országban. Egy hetedik Argentínában él. Van még Letzey, de az jogtalanul használja, mert Lipschitzről magyarosított, képzeld.
- Nem képelek semmit. Letzeyt bámulom. Ha nem volna októberi borongás, azt hinném, nap-szúrása van. Ő meg csak áll a buszmegállóban, el nem engedi a karomat, és hadarva meséli, hogy képzeld, Zala megyében él. Abban a kis faluban nyolcan vannak ősi nevek viselői, képzeld, milyen remek társaság. Az állatorvos például...

Meg vagyok hatva. Az elmúlt hónapokban már hallottam az őskutatódiliról, de nem hittem komolyan. Most először állok félméteres közelségben egy boldogságtól ragyogó magyar nemessel. És most felrémlik az is, hogy miért nem emlékeztem a Letzey névre - mert a negyvenes években az akkor hasznosabb Letzter nevet vette vissza a családja. (Később, gondolom, újra Letzey lett, de így: Letzei, a család férfitagjai micisapkát hordtak, a nők lódenkabátot.) Most viszont eljött az idő, padlásról-pincéből elő a régi családi bibliát, benne a születések hiteles feljegyzéseit, elő a papírokkal, címerekkel, kutyabőrrel, elő... de minek???

Mert ha valaki büszkén őrzi a családi hagyományt, hogy Madách Imre vagy Jedlik Ányos vagy Herman Ottó vagy Lóczy Lajos vagy Korányi Sándor vagy Kossuth Lajos ős volt, hogy valamilyen ágon rokon volt, ha szeretettel emlékezik arra, aki sokat adott a hazának, ha példaképnek tekinti, hát ez nagyszerű. De rég elporladt rangot, címet, nevetséges előneveket bányászgatni? Mi ez? Státusszimbólum, mint az autó, a külföldi utazás, a pedigrés kutya, a telek, a kerti törpe? És gyermekei, Kinga, Zénó, Amarilla, Temisztoklész járókája fölé őseinek rozsdás kardja kell?

Vagy más valamire jó az ipszilon? Talán azt reméli, hogy ha lángossütő-engedélyért, óvodai felvételért folyamodnak, villanybojler után szaladgálnak, prémiumot remélnék, akkor két pedigrés összekacsint?

Vagy egyszerűen belekerültek a világ divatos áramlatába, ugyanattól a sznobizmustól haldokolnak, mint az amerikai milliomos családok? Akik a cipőpasztagyárost Cipőpasztakirálynak, a grillcsirkebarok tulajdonosait Csirkekirálynak tisztelik? És boldogok, ha legszebb lányaikat részeges, lecsúszott Bourbon-ivadékhoz adhatják?

De miért meséli Letzey mindezt nekem? Akiről tudhatta, hogy nevembe se elől, se hátul nem fér be ipszilon, és ha őseim valaha összekerültek Letzey ősökkel, akkor legfeljebb úgy, hogy deresükön feküdtek, vagy menekültek a rájuk uszított kutyáiktól. Letzey fogta a karomat, és várta a hatást. És akkor rájöttem: nem elég az ősi név és a kutyabőr. Közönség is kell. Aki hasra esik tőle.

Hát legyen neki karácsonya. Barátságosan rávigyorogtam.

- Gratulálok, Letzey. És ámbár tudom, hogy rajtad kívül minden földi embernek volt két szülője, négy nagyszülője, nyolc dédszüelője, és végső soron valamennyien a majomtól származunk, de készséggel elismerem, hogy a tied egy szebb majom volt.

Sport

Baráti társaság beszélget.

- Én már tudom, mit kapok karácsonyra a feleségemtől. Igaz, drága mulatság, de ezt kértem, és megígérte. Egy szobaevezőt.

- Micsodát?

- Hát azt a kitűnő sportszert. Tudjátok, mást se olvas az ember, mint az elhízás veszélyei, az eltunyulás veszélyei, így a szívinfarktus, úgy a szívinfarktus. Hát engem ne ijesztgessenek. Ifjúságomban úgyis eveztem, nagyszerű dolog az. Megmozgatja a vállizmokat, a hasizmokat, nyújtás, húzódás, előre-hátra, tágul a mellkas.

- A jó levegőn - szólt közbe valaki. - De a szobában? Ül be a csónakba, igaziba, menj le a Dunára.

- Nincs nekem arra időm. Majd kitárom az ablakot. Munka közben. Amikor eszembe jut, húzok néhányat az evezőn.

- De hát mi a jó abban? Hiszen nem jutsz el vele semerre sem.

Barátunk fölényesen nevetett.

- És amikor lejártam a Dunára? Hová jutottam? Római-part - Szentendre, Római-part - Szentendre, oda-vissza, oda-vissza. Már minden bokrot kívülről tudtam. Tudtam, hogy hányadik lapát a kisvendéglő, hányadik lapát a nehézipari üdülő stégje. De egy szobaevező! Behunyom, a szememet, és utazom: húzom a lapátot, és már fenn vagyok az esztergomi kanyarban, most a Szajján evezek, egy pillanat múlva, ha úgy tetszik, lenn járok Mohácsnál; behunyom a szememet, és gyerünk, fiúk, jól meghúzni, részt veszek az oxford-cambridge-i versenyen. Oxford színeiben küzdök, hajrá, éljenez a tömeg a Temze-parton, behunyom a szememet, és gályarab vagyok, de meg fogok szabadulni, különben Victor Hugo nem tudná megírni rólam a *Nyomorultakat*, repülj, hajóm, Kolumbusz *Santa Mariáján* evezek... vagy a Húsvét-szigeteknél a *Kon Tikin*, ott szállok vízre, ott érek partot, ahol jólesik...

És a pocakosodó, ötvenes férfiú büszkén nézett körül.

Az ifjú költő álmodozva bámult rá és bólintott.

- Igen... persze... nagyon jó... de tudod, ehhez nekem szobaevező se kell...

A rejtélyes harmadik

Az üdülő éttermében a 47-es asztalnál ültünk. Az asztalon három teríték volt. De - bár negyedik napja nyaraltunk - a harmadik asztaltárrsal még egyszer sem találkoztunk.

Ha pontosan egy órákor mentünk ebédelni - vagy ha fél kettőre -, az ismeretlen tányérja még érintetlen volt. Mi magunk befejeztük az evést, kényelmesen megittuk a kávékat is - asztal-szomszédunk még mindig sehol. Ki a csuda lehet? Férfi? Nő? Miért nem jön a többiekkel együtt ebédelni? Miért várja meg, hogy már senki más ne legyen az étteremben? Így szereti a magányt? Vagy annyira szereti a Balatont, hogy megfélemedezik időről, ételről, mindenről? Vagy ennyire rátarti? Nem tud enni, ha más is ül az asztalnál? Vagy nagyon csúnyán eszik: markába fogja a húst, lenyalja a kést, leeszi a ruháját, és szégyell mások előtt enni? Esetleg van egy kis kutyája, és azt csempészi az étterembe, amikor már mások nincsenek ott? Vagy rokona a szakácsnak, és neki mást adnak?

Most már csak azért is lassabban ettük az ételt. Később jöttünk mi is. Kíváncsiak voltunk rá. De nem találkoztunk vele. Aztán már mérgelődünk rajta. Micsoda dolog, hogy mindennap elkészik? A levesből a javát a tálban hagytuk: ne mondja, hogy mi előre kiszedtük a gombócot vagy a húsdarabokat. Őszibarackból otthagytuk a legszebbet, legnagyobbat. Ha az egyik teáscsésze csorba volt, inkább odavettük magunkhoz, nehogy azt higgye... A pokolba is ezzel az alakkal! Tulajdonképpen udvariatlanság is. Mégiscsak illene legalább egyszer, hogy idejében jöjjön, amikor más, és bemutatkozzék, ne éljen úgy, mint egy vadember. Különben csináljon, amit akar, nekünk is kényelmesebb, hogy kettesben étkezhetünk.

Az utolsó ebédnél váratlan dolog történt. A felszolgáló kislány kihozta a levest, azután elvitte a harmadik tányért.

- Az asztaltársunk már elutazott? - kérdeztem.

- Az nem asztaltárs volt - felelte -, hanem adminisztrációs hiba.

Lakótelep

Norvégiában egy vadonatúj alvóvárosban kicsit egyformára sikerültek a házak. Ugyanolyan utcákban, ugyanolyan kerítések, ugyanolyan ablakok, ugyanolyan színű házfalak.

A kicsi gyerekek hazaindultak az óvodából, és eltévedtek, sírva csellengtek. A táblákat elolvasni nem tudták (a mi új lakótelepeinken az sem segít, ha valaki olvasni tud, akkor sem igen tudja megállapítani, hogy merre jár). Valahogyan segíteni kellett a bajon. És akkor kitalálták. Minden ház bejáratára kiragasztották az anyukák fényképét. Ahol a csemete meglátja a mama hívogató, mosolygó képét - oda szalad be.

Csak őszintén

Barátaim kávézt rendeltek az első osztályú presszóban. A kislány kihozta, a vendégek megkóstolták, és felháborodva tették le a csészét.

- De hát ez pocsek! Ez ihatatlan!

A felszolgáló kislány barátságosan elmosolyodott.

- Tudom. Én nem is szoktam itt inni.

Így már világos

Író-olvasó találkozó. Már sok mindent kérdeztek a kedves hallgatók: hogyan lesz az ember író, ahelyett hogy tisztességes mesterséget választana? Láttunk-e Ausztráliában koala mackót? És megverték-e már a regényhőseink?

A sok felnőtt után egy úttörőkislány áll fel. „Én csak azt szeretném kérdezni, hogyan lehet, hogy Klári néni mindig olyan vidám dolgokat ír?”

Gondoltam, tréfával válaszolok. Rámutattam a mellettem ülő férjemre.

- Tudod, azért, mert ilyen szelíd, kedves, barátságos férjem van.

A gyerek komolyan bölintott, egy pillanatig töprengett, azután rám nézett.

- Így már teljesen világos. A Laci bácsi meg szegény csak írja, írja azokat a szomorú regényeit.

A majom

Jó ismerősömmel mentem a Körúton. Egyszerre csak megáll egy trafik előtt, berohan, faképnél hagy. Nem értem, csodálkozva állok az üzlet előtt. Öt perc múlva megjelenik, ragyog, izgatott. Hogy őneki milyen szerencséje van. És milyen jó szeme van. És hogy ez most milyen nagyszerű, pontosan ma, amikor a hetedik házassági évfordulója van.

Én csak bámulok rá. Nincs olyan meleg, hogy napszúrást kaphatott volna.

- Hát persze, ülünk le egy presszóban, megmutatom, megmagyarázom. Tudod, mi van ebben a dobozban? Egy majom. Egy műszörme, felhúzható játékmajom. Pontosan ilyet vettem Mátrafüreden, a nászutunkon, hét évvel ezelőtt a feleségemnek. Te nem tudod, mit tud ez a kis rugós majom. Ugrik, bukfenchezik, kezét-lábát, fejét mozgatja, meg kell enni, olyan édes. Megvettem a feleségemnek, rettenetesen örült neki, ebéd után felvittük az üdülőben a szobánkba, és játszani kezdtünk vele. Nagyokat nevetett, kapkodott utána. De persze én is játszani akartam, kivettem a kezéből, és túlhúztam. A majom meghalt, megbénult, megmerevedett. Hiába nyúztam, rángattam, nem bukfenchezett többé. Szamárság persze az egész, de hidd el, még hét év után is hallom: te nem tudsz semmire vigyázni, te elrontottad a majmomat. És azóta kerestem egy ilyet, azóta próbáltam szerezni, hadd vigasztalódjék. De tudod, hogy megy nálunk? Egyszer van, máskor nincs. Egyszer gyártották, importálták, árusították, aztán megszűnt. És most véletlenül megláttam. Azt mondja a trafikos, ötöt kaptak, ez volt az utolsó darab.

Leültünk a presszóban, amíg a kávéra vártunk, kiszedtük a majmot a dobozból.

Elbűvölő kis vacak volt. Akkorákat ugrott, nyújtózott, hogy nem lehetett megállni nevetés nélkül. Forgattuk, játszottunk vele, élveztük.

Aztán túlhúztuk.

Szemérmes kislány

Olyan kedvesek voltak, hogy az egész étterem őket leste. Nyúlánk, huszonhárom év körüli fiatalember, legfeljebb tizennyolc éves, kék szemű, barna kislány. Jegyepár. Húsvétkor lesz az esküvőjük. Az örömszülőkkel együtt azért jöttek, hogy az étterem vezetőjével megtárgyalják az esküvői ebédet.

- Terítés harminc személyre - harsog a mama. - A terítés élő virággal. Fehér orgona, fehér szegfű, ha kapnak, melegházi liliom is...

A menyasszony arcán halvány pír. Ő nem szól semmibe, őt nem érdekli a terítés, a disznósült, a marcipándísz a tortán. Ő csak szemérmesen lesüti a szemét, ő most csupa boldogság és szerelem.

- Tyúklevés, töltött csirke - rendel az egyik mama.

- Rántott sertésborda, rizs, krumpli, uborkasaláta, fejes saláta - teszi hozzá a másik.
- Igenis - írja az étterem vezetője. - És sütemény?
- Háromféle torta, egyik csokoládémázzal, kettő rózsaszín glazúrral, és rétesből meggyes rétes, túros rétes, esetleg káposztás.
- Sajt. Feketekávé - mondja az egyik papa.
- Szürkebarát és leányka - mondja a másik.
- És étvágygerjesztőnek valami tömény? - kérdi az üzletvezető. - Skót whisky ajánlanék vagy vodkát, barackot.
- Barack - mondják a papák.
- Cseresznye - suttogja halkán a menyasszony. - Annak nincs szaga...

Büszkeség

Ismerősünk addig hívott, kapacitált, erőszakoskodott, amíg rászántuk magunkat, és elmentünk megnézni gyönyörű új házát. Illendő módon megdicsérünk mindent, kertét, szobát, konyhát, műanyag fotelt, tévét. Még a kovácsoltvas kerítést is.

- Ugye? Ugye, hogy nagyon szép? - ragyogott az újdonsült háztulajdonosnő. - És ha hiszitek, ha nem, mindenki megcsodálja. Figyeljétek meg, ahány autó erre jön, egy percre mind megáll a kertünk sarkánál.

Megfigyeltük. Igazat mondott. Minden autós megállt.

Ugyanis a kert végében vezetett az út a főútra, és stoptábla volt.

Futóbab

Szomszédaink addig hívogattak, amíg elmentünk megnézni gyönyörű kis nyaralójukat. A férfi a házat mutogatta: van víz, van villany, a zuhanyozóban mennyezetig érő csempe, a konyha mellett kis barkácsszoba, ahol kedvére fürhat-faraghat. Hamarosan nyugdíjba megy, gyerekeik már nagyok, nincsenek a háznál, ő majd azzal tölti az idejét, hogy eszkábálgat ezt-azt. Valaha angyalföldi melósrác volt, még kezében van a sok régi mozdulat.

Az asszony a kertbe vitt minket. Lehet vagy száz négyszögöl. Van benne minden: orgona, rózsza, aranyeső, szilvafa, cseresznyefa. Diófát is szeretne, de hát a diófának akkora a gyökere, hogy megeszi az egész kertet.

- Nekem ez a kert a mindenem. Tudok bánni az ásóval-kapával, gereblyével, tudok palántázni, gyomlálni, kacsolni, permetezni, amit kell. De nemcsak azért. Nekem ez a kert ajándék a sorstól. Kicsi gyerekkoromban egy Pest környéki faluban laktunk. Nem volt saját portánk, az udvar, a kert a háziaké volt. Apám Pilisvörösvárra járt dolgozni, már amikor volt munkája.

Rengeteget éhezünk, és anyám röstellte az éhséget. Mi kicsi gyerekek voltunk, elküldött minket az erdőre, hullott ágat gyűjteni. A nyers, tüskés akác volt a tüzelő. A kertek alján pedig hullott gyümölcsöt szedtünk. Az árokba gurult kukacos almát, félig zöld barackot. Kinézett a gazda, vérvörösén kértük, hogy hadd vigyük malacnak vagy főzőcskét játszani... És most van kertem, igazi kertem, termő gyümölcsfákkal. No, itt meg nyúlik már a bab. Körös-körül a kerítésnél babot ültettem, az aztán nő, és jól takar.

- Aha. De minek a karó? Minek ez a sok zsineg? Miért nem ültetted a babot egész közel a kerítéshez?

- Hogyisne! Hogy az arra járók tépjenek belőle?

Meddig szigorú az ember?

Barátainknál voltunk vacsorázni. Későig elhúzódott a beszélgetés. Hazafelé indultunk már úgy éjfél tájban, amikor férjem azt mondta:

- Gyerekek, most veszem észre, hogy otthon felejtettem a buszbérletemet.

- Idefelé is jegy nélkül jöttél?

- Úgy bizony.

Hát ez kínos. Amíg az ember jóhiszemű, nem tudja, hogy nincs nála bérlet, nyugodtan lóg a buszon. De úgy felszállni, szorongani, ellenőrt várni, megszegyenülni, vagy vagánykodva azt mondani, ha megbüntetnek, megbüntetnek, legfeljebb taxiárban utaztam... És hát ilyenkor ugye, jegyet nem lehet már váltani sehol, gondoskodott erről a BKV bölcsessége.

Szerencsére barátainknál akadt egy buszjegy, azt odaajándékozták. Én meg útközben szidtam a férjemet, hogy lehet valaki ilyen lehetetlen. Ha az ember másik zakót vesz vagy a másik kabátját, hát első dolga, hogy átrakja az igazolványát.

Ezt a szöveget addig nyomtam, amíg csak haza nem értünk. Otthon benyúltam a zsebembe, és megfagyott ereimben a vér. Én is a másik kabátomat vettem fel, abban hagytam a bérletemet. Én oda-vissza lógtam a buszon.

A csoport és B csoport

A helyszín: cukorkaüzlet. Idő: Mikulás előtti nap. Sorba állunk. Még csak azt sem mondhatnám, hogy különösebben sietek. Várom a soromra. Régen. Már majdnem célhoz értem, amikor elém tolakszik egy ifjú nő. Divatos vörhenyes irhakabát van rajta, fehér szőrmeszegéllyel. Csinos, szőke nő, divatos csizmában. Lök egyet, és máris ő következik, szemtelen-gúnyos ajkbiggyesztéssel. Végiggondolom: ha nem szólok és hagyom, hülye vagyok. Ha szólok valamit... csak nem rendezek botrányt? Lenyelem a mérgemet, de lüktetni kezd a halántékom. Feszül a tarkóm, megy fel a vérnyomásom. A tehetetlenség bőszt, a nevetséges kiszolgáltatottság, az igazságtalanság, a jogos...

Ugyan, ugyan - csitítom magamat -, ezen bosszankodni? Béke van, otthonom van, egy kisgyerekeknek veszek csokoládét, tele vagyok munkakedvvel, szeretem az emberiséget...

Nem szeretem az emberiséget - mondja bennem a másik indulat. - Ez a nő is emberiség, szemtelen, tolakodó, jogtalan...

És ég az arcom, és bősziülök, és majd kibújok a bőrömből, ezen a semmin, ezen a szóra se érdemes...

Pár nappal ezelőtt olvastam egy cikket. Arról, hogy az emberek nagyjából két csoportra oszthatók. Az A csoport a dühös, ingerlékeny, aktív, mindenre reagáló - ezek kapnak szívrohamot. A másik csoport a flegma, a hanyag, a gúnyos, a... És most rájöttem a sajnálatos tényre. Valóban, az emberiség A csoportja kap agyvérzést és szívinfarktust.

De a B csoporttól.

Töprengés

Hm. Hm. Kirendelték, hogy ezentúl a gyárunk mellett az italbolt csak a munkaidő kezdete után árulhat szeszt. Eddig csak részegen mentem reggel a gyárba, most meg majd el is késhetek...

Pesti telefon

Színésznő barátnőmmel történt a következő eset.

Férjével beszélt telefonon. Utána még valakit fel kellett hívnia. Tárcsázni akart, de nem jött vonal. Újra megpróbálta, újra hiába. A füléhez szorított kagylóból hangzavar áradt. Legalább három-négy beszélőpár csevegése hallatszott át. Türelmetlenül leste a bűgő hangot, amikor az értelmetlen, érthetetlen félmondatok és szavak között egyszerre csak a saját nevét hallotta.

- És képzeld, drágám, egy perccel ezelőtt végighallgattam, amint X. Y. színésznő beszélgetett a férjével...

A színésznő elvörösödött. Igaz, beszélgetésükben semmi megbotránkoztató vagy törvénybe ütköző nem volt, de hát azért mégiscsak olyan hangon csevegtek egymással, amelyet házasság után megengedhet magának az ember. És semmiképpen sem úgy és olyasmiről, amit nyilvánosságra óhajtott volna hozni.

Nagyot nyelt, azután beleszólt a telefonba:

- Drága asszonyom, itt X. Y. beszél. Valóban az előbb a férjemmel beszéltem, de átok rosszul hallottam. Ön, ugye, nagyon odafigyelt. Végtelenül lekötelezne, ha megmondaná, mit is mesélt a férjem.

Vendéglőben

Kisvendéglő, pici helyiség, egymás nyakán az asztalok. És mint mindenütt, itt is minden este üvölt, hörög, őrzöng a zene.

- Csak tudnám, hogy ehhez a zenekarhoz minek kell erősítő?

- Mert gyenge.

Beteljesülés

Kérelmezett,
vélelmezett,
sérelemezett,
fellebbezett,
kifizetett,
befizetett,
lefizetett,
térdelt,
könyökölt,
elutasították,
újrátárgyalták,
engedélyezték,
felszerelték,
szép piros volt,
a tárcsáján a számok egytől kilencig és a 0.
De nem volt senki, akit felhívhatott volna rajta.

Modern védekezés

Génem
az énem.

Nyelvtudás

Szó esett valakiről, aki idehaza azzal hengegett, hogy anyanyelvi fokon beszél spanyolul, amikor aztán Madridban tolmácsolnia kellett volna, meg se tudott nyikkanni.

- Hazudott a disznó - méltatlankodott valaki.

- Dehogyan volt hazug - védte a másik. - Csak a mamája néma volt.

Elkapósvi

Egyik bécsi napilapban olvastam, hogy új játékot találtak ki Amerikában. A zseniális játékhoz kényelmes karosszékbe kell ülni, és megragadni a nem létező autó volánját. Az indulás: vetített országút. Minél jobban adják a gázt, annál sebesebben rohan rajta a képzeletbeli autó. Az úttesten most gyalogosok tűnnek fel. „Elkapni! Elkapni! Elütni!” - hangzik a jelszó. Gázt, még több gázt, rohanás... és siker!

Az autó utolérte a gyalogost, a gyalogos figura eldőlt, mint egy kuglibábu, vagy felbukfenczik, mint a céllövöldében az eltalált majom. Egy lámpácska felvillant, találat, jó pont és... és... és valóságos, velőtrázó gyermeksikoly hangzik fel. Hogy a gyönyörűség teljes legyen.

Persze, a játékot tovább lehetne fejleszteni. A gyalogosvadászat diadalát mentőautó szirénázása is követheti, esetleg vértől ragacsossá válik a volán.

Hová-hová, emberiség???

Logikus

- Anyu - kérdi a négyéves Ágika -, miért megy olyan furcsán a néni?

- Kisbabája lesz.

- És most hol az a kisbaba?

- A néni hasában.

A gyerek szeme tágra nyílik.

- Megette?

Szúcstű

Férjem kedves bőrzakója elszakadt. Semmi, majd én megvarrom. Hozzá is láttam, beletörtem három tűt, összeszebeztam minden ujjamat. Ördögbe is, miért olyan kemény ez a bőr?

- Mert ehhez szúcstű kell - mondta a barátnőm. - Mással nem lehet bőrt varrni.

Jó, szúcstű. De hol lehet azt kapni? Szűcsnél?

Nem, nem. Ő egyszer vett, hol is? Azt hiszi, varrógépkatrész-boltban. A címe is megvan valahol, majd kikeresi.

Megkaptam a címet, és elindultam világgá. Jártam Óbudán és Sashalmon, a Mártírok útján és a Soroksári úton, a Magyar Jakobinusok terén és a Liliom utcában, loholtam, küldözgettek, fejüket csóválták; persze, árusítanak szücsztűt, mint ahogy létezik valahol alufólia, bőrös virsli, kukoricakonzerv és piros paprika is, de hol? Betértem játékszövetkezetbe, bazárba, műszaki bizományiba, biciklialkatrész-üzletbe, rádiójavítóba, prém- és szőrmejavító szövetkezetbe, nem, kérem, mi nem tartunk, nem tudjuk... volt, ahol csodálkoztak is: szücsztű? Mi az, kérem?

- Megvarrtad a zakómat? - kérdezte a férjem.

- Hogyan varrtam volna, amikor négy napja lejárom a lábamat ebben a zimankóban. De nálunk csak hiánycikk és hiánycikk és hiánycikk. A Rencseiné sógora jövő héten jön Amerikából, megírja neki, hogy hozzon.

- Mondd, másfajta tüt hol szoktál venni?

- Ó, istenem, várj csak egy pillanatig...

Lerohantam a mellettünk levő házba, a Röltexbe.

- Kérem szépen, szücsztűjük van?

- Mennyit parancsol?

Telefon

Vendégeket várok, töltött sült almát készítek a konyhában. (Ha valakit esetleg izgat a receptje: egy tepsi almát héjastul megsütünk, amikor kihűlt, a magházat kivágjuk, helyébe mazsolával, reszelt citromhéjjal, tojással elkevert tehéntúrót töltünk, és húsz percre visszatesszük a sütőbe.) Nyakig maszatos vagyok a tölteléktől, amikor megszólal a telefon. Berohanok a szobába, türelmetlenül felkapom a kagylót; én vagyok, tessék.

A másik oldalon se jó napot, se bemutatkozás. Semmi. Azonnal a lényeggel kezdi egy női hang:

- Megkérhetném egy véleményre?

- Természetesen. Parancsoljon.

- Tapsol a világ, tapsolnak Londonban, Párizsban, Tokióban, Amerikában, tapsolnak ezren meg százan, tapsolnak mindenféle, pedig az kellene, hogy csak egyre tapsoljanak, a szent békességre, tapsolnak sokat, pedig másképp kellene beosztani a fiatalokat. Mit szól ehhez? Ez irodalom?

- Nem. Ez nagyon tisztességes gondolat, de ezek csak klapanciák.

- Mi az, hogy klapanciák?

- Rettenetes kínrímek egy gyenge versben.

- Szóval nem irodalom.

- Nem.

- Biztos benne?

- Biztos.

- Nagyon köszönöm.
 - Kérem, nincs mit.
- Azóta rossz a lelkiismeretem.

Kocsma

- Megszomjaztam - mondta kollégám -, gyere, ugorjunk le ebbe a bormérésbe.
- Ritkán járok ilyen helyen, hát kíváncsian elkísértem.
- A pultnál két deci borokat adogattak, és ha valaki kérte, egy icipici szódát is belefröcsköltek.
- Egy deci bort kérnék, egy deci vízzel - mondta barátom.
 - Azt nem lehet, kérem.
 - ???
 - Mert az már kisfröccs. Bort tessék, vizet nem adhatunk bele. A két decibe is csak illegálisan teszünk egy picit.
 - Hogyhogy illegálisan?
 - Mert kérem, ez borozó. Ez nem kocsma, nem italbolt, nem talponálló. Itt tartani kell a színvonalat. Itt nem lehet fröccsözni meg hosszúlépésezni meg berúgni. A fölöttesek rendelete, kérem, hogy nem adhatunk vizet.
 - Szép, nem???

Példás magaviselet

A színházban ifjúsági előadás. Vígjátékot mutatnak be. A színpadon egyik tréfa a másik után, a nézőtéren síri csend. Sehol egy taps, egy nevetés, sehol jókedvű moraj.

A színészek vergődni kezdenek. Nem értik. Tegnap itt nyíltszíni taps volt. Tegnap ennél a jelenetnél fergeteges nevetés... Mi ez? Kínosan merednek egymásra. Belezavarodnak a szövegbe. Mi van itt? Verejték. Idegesség.

Az előadás után a helybeli gimnázium igazgatója melegen gratulál a művészeknek.

- Nagyszerű volt... és ugye, remekül viselkedett a közönség is? Mert mi jó előre megmondtuk a diákoknak, hogy példás magaviseletet követelünk: az egész előadás alatt egy moccanás, egy pissenés, egy nevetés ne legyen, különben a rendezavarók másnap nálam jelentkeznek az irodában...

Repülés

- Hallom, repülőgépen utazol Londonba - mondták barátomnak.
- Igen.
- És nem félsz a repüléstől?
- De félek.
- Akkor miért repülsz?
- A földön is félek.

Megnyugtató

Vasárnap este a kórházban.

- Kocsis bácsi - sopánkodik az ápolónő, -, ugye tudja, hogy magának szigorúan tilos a szesz? És mégis behozták a bort. Márpedig a maga orvosságát nem lehet alkohollal együtt bevenni. Már el is veszem a gyógyszert, nem kap egy szemet sem.
- Nyugodtan elveheti, nővérke. Hoztak be nekem ilyen tablettát is két dobozzal.

Elszámolás

A hetesre várunk a Rákóczi úton, és ez néha reménytelenebb, mint Godot-ra várni. Eltelt öt perc, tíz perc, már régi ismerősök vagyunk, már ununk mindent, már beszélgetünk.

- Kérem - mondja egy férfi -, azért ez igazságtalanság. Az ember életéből mennyit elvesznek: felesleges ácsorgás, várakozás buszra, szerelőkre, ügyintézésre, telefonvonalra, az értekezleten az az üres locsogás... hát nem volna méltányos, ha azt a sok jogtalanul elrabolt időt, mindazt, amivel életünket megrövidítették, az ember egy összegben visszakaphatná?
- Lehet - mondta elgondolkozva egy másik férfi -, de ha esetleg levonnák belőle azt az időt, amivel mi rövidítettük meg mások életét, még jó, ha a pénzünknel maradnánk.

Szülői értekezlet

Részlet egy kétségbeesett papa felszólalásából:

- Mert rendben van, az iskola nem tudja beszerezni a nyelvtani munkafüzetet, és végig kellett kajtatnom a várost. Mert lenyeltem azt is, hogy a májusi iskolai kirándulásra már most kellett befizetnem az első húsz forintot, hogy az iskola első legyen a kerületi takarékosági

versenyben, de kérem, hogy jövök én ahhoz, hogy negyvenöt éves, büntetlen előéletű állampolgár létemre kétszer egymás után petúniát kelljen lopnom egy közkertből, mert a gyerekek élővilágórára nagyítót, szikét, itatóst, petúniát, őszibarackot, mandulát, szöcskelábat kell vinni, mert éppen arról tanulnak? És mi lesz, kérem, amikor majd a tehenet tanulják?...

Meseautó

Nemrég a tévében láttam egy jelenetet a *Meseautó* című filmből. Ezt a filmet valamikor, évtizedekkel ezelőtt, ifjú leány koromban láttam, őszintén megmondom, akkor nagyon tetszett, mert nem tudtam, hogy ízlésrontó, hazug, a valóságtól messze elrugaszkodó filmről van szó.

Néztem a jelenetet, amely azt ábrázolta, hogy a vállalatnál úgy terjesztik a pletykát a gépíró-nők, hogy egymás fülébe súgják a hírt: az új tisztviselő meg a vezérigazgató, képzeljétek, nahát, és milyen autóban, hallatlan...

Eddig a jelenet nagyon is reális, istenem, ma is akad autó, tisztviselő, vezérigazgató, sőt uram bocsá, még pletyka is. A képtelenség a jelenetben a *hogyan*. A pletykázó hölgyek ugyanis nem a büfében csevegtek, nem a folyosón, nem ültek fel az íróasztalra, nem szaladtak ki munkaidőben a közeli presszóba, nem csúszttak, nem ültek be a fodrászhoz, hanem egy pillanatra dugták csak össze a fejüket, de a kezük még azalatt is szorgalmasan járt, alig néztek fel, lélegzetnyi szünet nélkül verték az írógépet, *dolgoztak* - széleseben, viharebesen.

Hát kérem, nem, ez tényleg nem reális, ez lakkozás, ez álmovilág, ez túl szép.

Ilyen filmet valóban nem szabad bemutatni.

Emlék a nyárról

Vagy húsz évvel ezelőtt történt. Húgom kislánya akkor ötesztendő volt. A nagypapa családi beutalót kapott a vállalata balatonboglári üdülőjébe, úgy tervezték, hogy oda viszik két hétre a kis unokát. Julika boldogan készült az utazásra, előző évben is ott volt már nagypapával, nagymamával. Remekül érezte magát, mert sok gyerek volt ott, mert Balaton volt ott, és mert ha nem ízlett az üdülő reggelije vagy ebédje, nagymama lágy tojást főzött, kakaót főzött, kényeztette, kedvében járt.

Valami családi baj, betegség miatt a nagyszülők nem utazhattak. Gond, tanácskozás, végül is megoldás: adják ide azt a beutalót meg a Julcsa gyereket, majd én elviszem nyaralni.

Gyerekm sajnos nincs, de szigorú pedagógiai elveim vannak. A gyerek azt eszi, amit kap. És egyáltalán. Húgom becsomagolt a pici lánynak egy nagy bőrrönd ruhát. Könnyű, fodros, habos fehér és rózsaszínű, almazöld és hupikék ruhácskák, kis blúzok, szoknyák, hímzettek, csipkések, sok-sok éjszakai munka szülőttei. Juli már akkor is nagyon szép volt, nyúlánk, éjfekete hajú, hófehér bőrű, nagy, kék szemű. Ha ráadtunk egy frissen vasalt, szép kis ruhát,

az emberek az utcán rámosolyogtak. De én nem adtam rá. Nem arra való a nyár, hogy egy szegény gyereknek folyton arra a nyomorult göncre kelljen vigyáznia. Hogy ezt ne fogd meg, oda ne nyúlj, jaj, ne ülj le arra a piszkos padra, nem szabad homokozni, mi lesz a szoknyácskával, a fehér cipővel?

Julika reggel felkelt, megmosakodott. „Klári néni, mit vegyek fel?” „Nincs fürdőnadrágod?” „De van.” „Hát akkor? Mi a kérdés?” És a hűvös estében persze mindig a kék melegítő járta. Este kimostuk a blúzt, kis inget, zoknit, reggelig megszáradt. A bőrdönt még csak ki se nyitottuk. Julcsi egész nap a Balatonban ázott, hintázott, homokozott, a fa tetején volt, evett, mint a farkas, nagyot nőtt, és csokoládébarnára sült. Ha kedve volt, a többi gyerekkel játszott, ha mesét akart vagy tréfát: meséltem neki. És két hét múlva nagy-nagy barátságban váltunk el.

Azután Julika messzi került, évekig nem láttam. Két éve meglátogattam Amerikában. Fial-asszony. Kedves, boldog, gyönyörű. És meghívott bűbajos otthonába, maga főzte ebédre. „De nem tudom, hogy ízlik-e majd neked, tudod, ez olyan amerikai ebéd. Padlizsán paradicsommal és sajttal sütvé meg vajas kukorica.” „Biztosan ízleni fog.”

Julika rám nézett. „Hát persze... te nem válogatsz... emlékszem életem legborzasztóbb nyarára...”

Megállt a szívem verése.

- A legborzasztóbbra? Amikor...

- Igen, ott Boglárón - felelte nevetve. - Amikor két hétig abban az utálatos, kopott kék sortban járáttál... és én már akkor úgy szerettem szépen öltözni...

Mert néha azt tesszük boldogtalanná, akit a legjobban szeretünk.

Utazás a Vágy Autóbuszán

Tavaly ősszel Amerikában jártunk.

Vásároltunk egy tizenöt napos autóbuszbérletet és egy részletes Amerika-térképet. A térképet kiterítettük magunk elé az asztalra, és beleőrültünk. A buszbérlet mindenhová érvényes. Utazhattunk vele Kanadában és az Egyesült Államokban, északra és délre, éjjel és nappal, minden fővonalon és minden mellékvonalon, minden helyi járaton és minden expresszbuszon. No gyere, Amerika, megeszünk.

Már amennyit tizenöt nap alatt meg lehet enni belőle.

Elméletben utazhatnánk keletről nyugatra. Kiindulhatnánk például Denver felé (ó, Sziklás-hegység, havas csúcsok!), vagy meglátogathatnánk Salt Lake Cityt (mormonok!), elérhetünk San Franciscóig, Los Angelesig, Las Vegasig. (Egek! Golden Gate, Csendes-óceán, játékkaszinó, Frank Sinatra!) Kijuthatnánk, de nem jutunk, mert kevés a tizenöt nap.

Jó, hát akkor nekivágunk észak-dél felé.

Így indultunk el New Yorkból Montrealba, onnan vissza Torontóba, érintettük a Niagarát, ezután az Ohio folyó mentén lefelé, keresztül az Allegheny- és Appalache-hegységeken, le a Karib-tengerig, Floridáig. Ez persze azt jelentette, hogy sehol sem tudtunk rendesen körülnézni. Montrealra egy napunk jutott, Torontóra egyetlen óránk. A Niagara mellett egy

esős, párás hajnali átutazás. Clevelandben csak átszálltunk egy másik buszra. Csak rohantunk és rohantunk és rohantunk, és néztük az országutakat, benzinkutakat, farmokat, útjelző táblákat, a csábító messzeséget, ide is el kéne menni, oda is, oda is...

Így jutottunk el a tizenharmadik napon a Dél fővárosába, a georgiai Atlantába. És itt határoztuk el, hogy Florida előtt teszünk még egy kis kitérőt, és leszaladunk New Orleansba. Amerikai barátaink azt mondták, hogy meg vagyunk tébolyodva. Ez a kis kitérő ugyanis körülbelül kétezer kilométeres utat jelentett. És körülbelül huszonhárom órás autóbuszozást. Mert Amerikában komoly sebességkorlátozás van ám, és az autóbuszok folyton letérnek a fő útról, minden kis hegyi faluba bemennek, kávészünetet tartanak, postacsomagokat szednek össze.

De hát hogy lehetne New Orleansról lemondani? New Orleans maga az eleven irodalomtörténet. Többek között ott élt Tennessee Williams, ott játszódnak drámái a Mississippi-delta erkélyes, emeletes, fehér ültetvényes házaiban, ott van a Vágy Utcája, ott játszódik legszívbemarkolóbb drámája, *A vágy villamosa* is.

Este tizenegykor indult a busz Atlantából. Elneveztük a Vágy Autóbuszának. Egész éjszaka törödtünk, zötykölődtünk, hánykolódtunk, fel-felriadtunk. Reggel kilenckor hullafáradtan megérkeztünk New Orleansba. Úgy-ahogy rendbe szedtük magunkat, megmosakodtunk, azután gyorsan tájékozódunk, hogyan nézheténk meg minden megnézhető egyetlen nap alatt.

Azt tanácsolták, menjünk le a kikötőbe, ott minden délelőtt egyórás sétahajózásra indulnak a gőzösök. Délután kettőkor pedig ülünk fel egy városnéző autóbuszra, úgy ismerkedjük meg a szárazföldi nevezetességekkel.

Fél tizenegyre járt már. Végigrohantunk az irdatlan hosszú Canal Streeten, le a kikötőbe. Pontosan tizenegyet ütött az óra, amikor messziről megláttuk a *Mark Twain* nevű gőzöst, és hallottuk a hajókürt indulást jelző bugását. Mark Twain! Mississippi! New Orleans! Ezt nem mulaszthatjuk el. Üvöltöztünk. Várjanak meg! Várjanak meg!

Annyi időnk volt, hogy jegyet válthattunk, és már fenn is voltunk a kikötőhídon. Egy matróz kezét nyújtotta, és a hajó elindult. Csak akkor érdeklődhettük meg, hány órára fogunk visszaérkezni.

- Délután négyre - hangzott a válasz.

Hogyan? Az egyórás túra a másik mólóról indul. Ez ötórás utazás. Nem város körüli nézelődés, hanem kifutunk a Mississippire.

Életünk egyetlen New Orleans-i napján semmi mást sem láthattunk és filmezhettünk, csak az iszapos, barna Mississippi mocsaras torkolatvidékét. Pálmát, magnóliát, mocsári ciprust, pálmát, magnóliát, mocsári ciprust. (Mindhárom látható a vácrátóti arborétumban!) Mellékesen nem értünk vissza délután négyre, hanem csak este hatra, mert két órát vesztegeltünk egy lezárt zsilip előtt. Koromsötét volt, mire partra szálltunk, eltűntek előlünk New Orleans sohasem látott és soha többé nem látható csodái. Éjfélig jártuk az utcákat, meresztgettük a szemünket, hogy legalább az éjszaka sejtelmes hangulatából, lampion- és csillagfényes varázslatából ellessünk valamit. És azzal vigasztalódtunk, hogy legalább a kikötőt és a Mississippi torkolatát lefilmeztük.

Floridából repülőgépen mentünk vissza New Yorkba. A miami repülőtéren csomagunkat meg-röntgenezték. Az előhívatlan film tönkrement. Az utolsó kockáig. Semmi sem látható rajta.

És ez így van rendjén. A Vágy Villamosa és a Vágy Autóbusza csak akkor igazi, ha sosem ér célba.

-&-